

Tvořivá škola – škola pro život

Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání

Obsah

1. Identifikační údaje (název programu, předkladatel, zřizovatel).....	3
2. Charakteristika školy.....	4
2.1 Úplnost a velikost školy	4
2.2 Vybavení školy	4
2.3 Charakteristika pedagogického sboru	4
2.4 Dlouhodobé projekty, mezinárodní spolupráce	5
2.5 Spolupráce s rodiči žáků a jinými subjekty	5
3. Charakteristika ŠVP	6
3.1 Zaměření školy.....	6
3.2 Výchovně vzdělávací strategie	6
3.3 Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami	13
3.3.1 Vzdělávání žáků se zdravotním postižením	13
3.3.2 Vzdělávání žáků se zdravotním znevýhodněním.....	13
3.3.3 Vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním.....	13
3.4 Vzdělávání žáků mimořádně nadaných	14
3.5 Začlenění průřezových témat	15
4. Učební plán	19
5. Učební osnovy pro 1. – 5. ročník ZV	25
5.1 Cílová a obsahová specifikace jednotlivých vyučovacích předmětů – 1. období	25
Jazyk a jazyková komunikace – český jazyk	26
– anglický jazyk	34
Matematika a její aplikace – matematika.....	37
Člověk a jeho svět – v 1. – 3. ročníku – prvouka.....	45
Umění a kultura – hudební výchova	49
– výtvarná výchova.....	53
Člověk a zdraví – tělesná výchova.....	59
Člověk a svět práce – praktické činnosti.....	66
5.2 Cílová a obsahová specifikace jednotlivých vyučovacích předmětů – 2. období	72
Jazyk a jazyková komunikace – český jazyk	73
– anglický jazyk	81
Matematika a její aplikace – matematika.....	87
Informační a komunikační technologie – informatika	96
Člověk a jeho svět – ve 4. a 5. ročníku – přírodověda.....	99
- vlastivěda.....	104
Umění a kultura – hudební výchova	110
– výtvarná výchova.....	114
Člověk a zdraví – tělesná výchova.....	120
Člověk a svět práce – praktické činnosti.....	124
5.3 Cílová a obsahová specifikace jednotlivých vyučovacích předmětů – 3. období	129
Jazyk a jazyková komunikace – český jazyk	130
– anglický jazyk	134
Matematika a její aplikace – matematika.....	136
Informační a komunikační technologie – informatika	153
Člověk a společnost – dějepis	159
- výchova k občanství.....	163

Člověk a příroda	166
- fyzika	169
- chemie	178
- přírodopis	182
- zeměpis	187
Člověk a svět práce – praktické činnosti.....	192
Umění a kultura – výtvarná výchova	196
– hudební výchova.....	200
Člověk a zdraví – výchova ke zdraví	203
- tělesná výchova	209
- sportovní příprava	210
Doplňkové předměty- dramatická výchova	211
- konverzace v anglickém jazyce	214
- ochrana životního prostředí	219
Volitelné předmět	
- německý jazyk	221
- geografický seminář	224
- historický seminář	225
- cvičení z českého jazyka	225
- cvičení z matematiky.....	226
- sportovní a pohybové aktivity	227
- základy administrativy	227
- užité výtvarné činnosti	228
- technické praktikum	228
- domácnost	228
5.4 Školní vzdělávací program Školní družina	230
6. Hodnocení žáků a autoevaluace školy	236
6.1 Hodnocení žáků	236
6.1.1 Zásady hodnocení průběhu a výsledků vzdělávání.....	236
6.1.2 Zásady a pravidla pro sebehodnocení žáků	237
6.1.3 Pravidla prověřování vědomostí formou prověrek a zkoušení.....	237
6.2 Autoevaluace školy.....	239

1. Identifikační údaje

Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání

Základní škola, Ostrava-Poruba, Dětská 915

Tvořivá škola – škola pro život

Platnost od 1.9. 2007

Škola s rozšířenou výukou tělesné výchovy – lední hokej, plavání
Fakultní škola PdF Ostravské univerzity

Předkladatel:

Název školy: Základní škola, Ostrava – Poruba, Dětská 915
příspěvková organizace IČO 64628329
identifikátor zařízení 600 145 352
jméno ředitele školy: Mgr. Božena Zedková
(od 1.8.2009 Mgr. Zuzana Škapová)
webové stránky: www.zsdetska.cz
email: skola@zsdetska.cz
fax: +420 596 915 491
telefony: +420 596 911 201, +420 603 149 981,
adresa: Základní škola
Dětská 915/2, 708 00 Ostrava-Poruba

Zřizovatel: Statutární město Ostrava, městský obvod Poruba
právní forma obec IČO 00845451
sídlo: Klimkovická 28/55
708 56 Ostrava- Poruba

Druhy a typy škol: Základní škola s I.a II. stupněm IZO 102 520 232
cílová kapacita školy 750 žáků
školní družina IZO 120 100 550
cílová kapacita šk.družiny 150 žáků
datum zahájení činnosti školy 1.9.1959
datum zařazení do sítě škol 14.3.1996

Vedlejší hospodářská činnost školy:
Pronájem tělocvičen, tříd a školní jídelny, převážně občanským sdružením a
tělovýchovným jednotám, které se zabývají prací s mládeží.

razítko školy

V Ostravě, 1.9. 2007

podpis ředitele školy

2. Charakteristika školy

2.1 Úplnost a velikost školy

Základní škola Dětská zahájila svou činnost 1.9.1959, od 1.1.1996 je samostatným právním subjektem. Jsme školou úplnou, s devíti postupnými ročníky. Maximální kapacita je 700 žáků, v průměru má škola každý rok cca 600 žáků. Kromě běžných tříd jsou od 3. ročníku zařazeny i třídy se sportovním zaměřením (v každém ročníku 1-2 třídy). V roce 1999 byla škola zařazena MŠMT ČR do projektu „Intenzifikace sportovních tříd“. Statut sportovních tříd získala na rozšířenou výuku tělesné výchovy-lední hokej a od 1.9.2006 i na plavání. Pro oba sporty má škola ideální polohu, neboť přímo sousedí se zimním stadionem a je 5 minut od plaveckého bazénu. Výhodná je i poloha v centru Poruby v dosahu MHD. Do naší školy dojíždějí bez problémů žáci běžných i sportovních tříd s širokého okolí.

2.2 Vybavení školy

V průběhu své činnosti prošla školní budova různými přestavbami a rekonstrukcemi. V roce 1986 byla přistavěna jídelna s výdejnou, školní dílny a některé kabinety. Větší rekonstrukce byla provedena v roce 1996. Školní hřiště bylo zrekonstruováno a přestavěno na multifunkční v roce 2006 a je využíváno i pro mimoškolní aktivity našich žáků.

Škola má 35 učeben, z toho jsou odborné učebny přírodopisu, zeměpisu a dějepisu, fyziky a chemie, dvě jazykové učebny, z toho jedna speciální jazyková laboratoř, učebna informatiky, učebna hudební a výtvarné výchovy. Škola disponuje rovněž školní kuchyňkou a dílnami, žákovskou a učitelskou knihovnou.

Pouze učebny výtvarné a hudební výchovy jsou současně využívány jako kmenové třídy. V odborných učebnách jsou k dispozici videa, **dataproyektory**, **interaktivní tabule** a moderní názorné pomůcky, rozšiřující studijní materiál, například encyklopedie apod..

Nedostatečné prostory jsou pro školní družinu, která má pouze jednu volnou místnost, ostatní oddělení jsou umístěna ve školních třídách, ale vzhledem k tomu, že děti ve školní družině je stále méně a navíc je družina v odpoledních hodinách organizována formou kroužků, nebudou se jí uvolňovat další místnosti.

Plně je využívána učebna informatiky, jejíž vybavení bylo díky sponzorským darům přestavěno a zapojeno do sítě. Po zavedení internetu do škol se podařilo připojit i naše vlastní počítače k internetu a jsou k dispozici ve všech kabinetech a kancelářích.

K doplnění výuky má škola k dispozici značné množství CD, videokazet a poměrně solidní softwarové vybavení pro PC.

Škola má dvě tělocvičny, školní hřiště a zahradu, na které je vybudováno sportovně relaxační centrum pro odpočinek dětí. Za pěkného počasí slouží k výuce venku, v odpoledních hodinách pak školní družině.

Pravidelně jsou využívána sportoviště Sarezy – plavecký bazén a bruslařský stadion, jak v hodinách tělesné výchovy, tak při volnočasových aktivitách dětí.

Ve škole je školní jídelna pro 120 žáků s výdejnou stravy. Všichni naši strážníci (asi 400 žáků) se stravují v naší jídelně. Strava je dovážena ze školní jídelny ZŠ Pokorného. Vybavení výdejny i jídelny plně odpovídá novým hygienickým normám.

Zázemí pro pedagogické pracovníky je velmi dobré, vyučující mají k dispozici kabinety s připojením na internet, ve sborovně a kanceláři školy je umístěna kopírka. Rovněž hygienické zázemí je na standardní úrovni.

2.3 Charakteristika pedagogického sboru

Pedagogický sbor tvoří ředitelka školy, 2 zástupci ředitele (pro 1. a 2. stupeň), přibližně 37 učitelů včetně 1 výchovného poradce, který je zároveň Metodikem školní prevence a 3 vychovatelky školní družiny. Kvalifikace pedagogů dosahuje 97,5 %. Většina pedagogů kromě toho absolvovala kurzy pro práci

s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami, mezi pedagogy je rovněž zastoupen speciální pedagog a pedagog s kvalifikací pro logopedickou péči.

Sbor je smíšený s většinou převahou žen, věkově pestrý – od mladých až po zkušené pedagogy.

Velký důraz je kladen na další vzdělávání pedagogických pracovníků (DVPP). Prioritou v DVPP jsou moderní metody výuky, práce s výpočetní a komunikační technikou, psychologie, pedagogika atd.. Veškeré získané poznatky pak pedagogové využívají v praxi.

2.4. Dlouhodobé projekty, mezinárodní spolupráce

Škola dlouhodobě spolupracuje s Gimnazjem nr2 v polských Žorech. Získali jsme finanční podporu z fondů EU na několik společných projektů (MOST, Metamorfózy krajiny, Sport bez hranic, Bouráme bariéry, Sport a tradice neznačí hranice a Česko-polská zima v Beskydech). Všechny tyto projekty jsou zaměřeny na multikulturní výchovu, učí děti přijímat odlišnosti jiných národů.

V oblasti humanitární výchovy organizuje škola řadu akcí. Obrovským přínosem v této oblasti je organizace veřejné humanitární sbírky na výzkum rakoviny a prevenci civilizačních chorob – Běh naděje. V projektu Adopce na dálku podporují naši žáci a pedagogové vzdělání chlapce z Guiney.

V oblasti environmentální výchovy spolupracujeme se ZOO v Ostravě, již několik let věnujeme finanční příspěvek na chov v přírodě ohrožených živočišných druhů, konkrétně na **tygra ussurijského**. Žáci školy se účastní i jiných ekologických programů, z nichž nejvýznamnější je sběr starého papíru, třídění odpadu, Den Země aj..

Tradicí se stala tzv. Předškolička, která nabízí dětem z posledního ročníku MŠ seznámit se se školou, se svými budoucími p. učitelkami. Pomáháme dětem překonat obavy z nového prostředí a tím předcházet možnému stresu.

2.5 Spolupráce s rodiči žáků a jinými subjekty

Klima školy je příznivé, liberální, vládnou partnerské vztahy. Škola je řízena na demokratických principech s vnitřní hierarchií a určenými kompetencemi. Program školy je organizován na principech otevřenosti pro další aktivity dětí, mládeže i dospělých regionu. Škola svými programy zapojuje rodiče, starší i mladší sourozence a další rodinné příslušníky do pravidelné účasti a spolupráci na školních aktivitách, je otevřená vnějším podnětům, připravuje své žáky na život v multikulturním světě.

Naše základní škola je fakultní školou PdF OU. Pedagogičtí pracovníci úzce spolupracují s Ostravskou univerzitou, zejména s katedrou pedagogiky. Studenti fakulty u nás vykonávají pregraduální praxi.

Odborný pedagogicko- psychologický servis zajišťuje výchovný poradce a metodik školní prevence ve spolupráci s pedagogicko-psychologickou poradnou, sociálními pracovníci odboru péče o děti a mládež a organizacemi realizujícími preventivní programy pro děti.

Ze zákona je při škole zřízena 9-ti členná Rada školy, která směrem k vedení plní funkci poradní i oponentní. Při svém rozhodování se vedení školy opírá o školní kolegium, které je voleno z řad zaměstnanců. Škola je partnerem organizace Tvořivá škola, s níž se podílí na vzdělávání učitelů v oblasti činnostního učení. Dále velmi úzká spolupráce je se sportovními oddíly- oddílem hokejového klubu HK SAREZA a Oddílem plaveckých sportů OSTRAVA. Všichni trenéři jsou v úzkém kontaktu s vedením školy i třídními učiteli. Velmi dobrá je i spolupráce s Policií ČR a Městskou policií. Policisté provádí mnohé zajímavé přednášky a besedy pro žáky, zabývají se i problémem záškoláctví.

Škola má uzavřenu smlouvu s MŠ na Nezvalově náměstí, která vymezuje i další společné aktivity. Naši žáci již po několik let pro děti z mateřské školy pořádají mikulášská představení, paní učitelky z 1. ročníku pak každoročně připravují ukázkové hodiny pro budoucí prvňáčky. Škola poskytuje MŠ i bezplatný pronájem tělocvičny.

Hlavním koncepčním záměrem školy je spokojenost žáků, aby chodili do školy rádi, aby jim byla dána možnost seberealizace s maximálním výchovně - vzdělávacím efektem, aby do zaměstnání chodili všichni zaměstnanci spokojeni, aby vzrůstala vzájemná důvěra rodičů a pedagogických pracovníků a aby působení na výchovu a vzdělávání bylo jednotné.

3. Charakteristika ŠVP

Motto: „Řekni mi a já zapomenou, ukaž mi a já pochopím, nech mě to zkusit a já si budu pamatovat.“

3.1 Zaměření školy

Škola si vytyčila jako základní cíl výchovně – vzdělávacího procesu umožnit každému žákovi „Zažít jeho školní úspěch.“

Pro žáky se specifickým talentem nabízí škola umístění žáků do sportovních tříd zaměřených na lední hokej nebo plavání. Žáci jsou přijímáni ve 3. ročníku do hokejové přípravky, od 4. ročníku do plavecké a od 6. ročníku jsou tito žáci vzděláváni ve třídách s rozšířenou výukou tělesné výchovy – lední hokej nebo plavání. Ale rovněž žáci ze tříd bez sportovního zaměření mají na naší škole dostatek možností k seberealizaci. Nabízíme jim velké množství kroužků s různým zaměřením. Vedení školy podporuje zvláště kroužky, které rozvíjejí talent dítěte a sleduje, aby se kroužek nestal nepříjemným doučováním neprospívajících žáků. Od roku 2006 je naše škola členem městské ligy v házené dívek. To nám umožnilo přivést ke sportu dívky 6. a 7. ročníku, které se obvykle v tomto věku omezují na 2 povinné hodiny tělesné výchovy týdně. Postupně budujeme tým házenkářek, což umožní najít uplatnění sportovně nadaným dívkám z problematické věkové skupiny. Mezi další oblíbené volnočasové aktivity patří výtvarný kroužek, kroužek břišních tanců, turistický kroužek a další.

Školní družina je v odpoledních hodinách rovněž rozčleněna do kroužků podle zájmů dětí a organizuje také akce o prázdninách a víkendech (výlety, tábory). Svými aktivitami pomáhá budovat pozitivní vztah žáků ke škole.

Školní tradicí jsou i každoroční výjezdy žáků na lyžařský výcvik, školy v přírodě, školní výlety a exkurze. Při výuce mimo školu dochází k hlubšímu a mnohem otevřenějšímu vztahu mezi učitelem a žákem. Děti mají příležitost projevit nadání v nečekaných oblastech. Pro děti z nesportovních tříd je to často jediná možnost jak se dostat ven z města.

3.2. Výchovně vzdělávací strategie

Školní vzdělávací program Tvořivá škola – škola pro život naplňuje výchovné a vzdělávací cíle RVP ZV. Program je založen na principech **činnostního učení**.

Školní vzdělávací program vychází z poznatků, že:

- v základním vzdělávání jde o to, aby si žáci osvojili základní poznatky o životě kolem sebe, (nelze naučit vše, k čemu lidstvo v poznání došlo);
- k učení je třeba žáky motivovat a činit je zajímavým a přiměřeným jejich věku;
- nejlepších a trvalých výsledků lze dosáhnout na základě porozumění určitému jevu, k tomu lze dospět tehdy, když žák zapojí do učení co nejvíc smyslů, když bude provádět činnosti, pozorovat, hovořit o nich, vyslovovat závěry – objevovat;
- chceme-li dosáhnout dobrých výsledků u všech žáků, musíme jim dát prostor pro učení, protože stejných výsledků nelze dosáhnout u všech žáků za stejnou dobu;
- kvalitu vzdělávání neurčuje množství poznatků, ale jejich propojenost, smysluplnost a použitelnost pro život;
- efektivitu vzdělávání nelze založit jen na posuzování chyb žáků a na přípravě (přípravenosti) pro přijímací zkoušky, ale je nutné využít nové mechanismy k hodnocení výsledků vzdělávání postavené

na průběžném hodnocení činností žáků, na ověřování schopnosti řešit problémy komplexně a na celkovém posunu žáka nejen v kvalitě vědomostí a rozvoji dovedností, ale zejména v komplexním rozvoji osobnosti žáka;

- pozitivně laděné hodnotící soudy, užívané průběžně, mají vyšší motivační hodnotu a vedou k celkově dobrému zvládnutí učiva.

Činnostní učení vede žáky ke spolupráci, podnikavosti a vynalézavosti.

Program je orientován na žáka, respektuje jeho osobní individuální potřeby. Umožňuje efektivní profesionální a promyšlenou práci učitele, který ve své práci využívá nejnovějších poznatků a metod pedagogiky. Má všem ve škole vytvořit zázemí, které rozvíjí tvořivost a současně zohledňuje možnosti.

1) Vytvoření pohodového školního prostředí

Je třeba připravit pro žáky podmínky, ve kterých by cítili jistotu, bezpečí, sebedůvěru, sounáležitost, ve kterých by se mohli seberealizovat. V průběhu vyučování dbáme na pozitivní ladění hodnotících soudů. Uvědomujeme si, že všechny neúspěchy žáků, obzvláště počáteční, nepříznivě dopadají na vztah žáků ke škole i k dalšímu učení.

Pohoda školního prostředí není dána jen školními prostorami samými, ale pohodu prostředí vytvářejí lidé, kteří v tomto prostředí pracují a toto prostředí navštěvují. Pro vytvoření pohody prostředí je důležité mít ve škole příznivé klima. Učitelé, žáci, rodiče se dokáží vzájemně informovat, podpořit ve svém snažení. Řízení školy je vybudováno na demokratických principech, respektuje liberální prostředí. Liberální prostředí školy není anarchií. Demokratické řízení není bezbřehou svobodou. Partneři se nepomlouvají, ale domlouvají se. Partneři se respektují a společně plánují. Partneři vyhodnocují – při nezdaru hledají efektivnější cestu, při zdaru se ocení. Partneři si najdou k sobě cestu i ve volném čase. Dnes je samozřejmostí, že k dětem jsou všichni ve škole vstřícní, děti školu využívají a neničí, všichni společně rádi prožívají hezké okamžiky na školách v přírodě, výletech, při různých třídních akcích a dalších tradičních akcích školy (adventní dílny, Velikonoční jarmark, výlet nejlepších žáků, Halloween, Den dětí...). Práce ve škole je vhodně doplňována relaxačními aktivitami. Chceme, aby prostor školy byl pro všechny příjemný, a tak napomáhal vytváření vhodného klimatu uvnitř školy.

2) Výchova k celoživotnímu sebevzdělávání

Školní vzdělávací program předpokládá nejen smysluplné stanovení cílů výchovně - vzdělávacího procesu, ale také co nejaktivnější zapojení žáků do procesu učení, možnost volit nejvhodnější metody a formy práce učitele, vhodně zapojovat evokaci a motivaci, a tak vtahovat žáka do maximální spoluúčasti na učení. Smyslem základní školy v etapě základního vzdělávání je vybavit žáky klíčovými kompetencemi – schopnostmi - k učení a k řešení problémů, kompetencemi komunikativními, sociálními a personálními, kompetencemi občanskými a pracovními. Hlavním posláním školy je vzdělávat v souvislostech, nikoliv v odtržených pojmech. Učitel zprostředkovává žákům vědomosti prostřednictvím tvořivé práce. Projektové vyučování, zejména na druhém stupni školy je zakomponováno do jednotlivých integrovaných celků. Provázanost mezipředmětových vztahů a kooperace učitelů má vytvořit výrazně lepší podmínky pro zdravé a efektivní učení. Náš školní vzdělávací program nepředkládá žákům zpravidla hotové výsledky a poznatky k osvojení, ale vede je k tomu, aby vše nové, pokud to lze, získávali na základě činností, pozorování, pokusů – na základě objevování. Nezaměstnává jednostranně rozum a paměť žáků, ale působí také na jejich city a vůli. Nehromadí jen množství vědomostí místo jejich kvality, ale snaží se rozvíjet schopnosti žáků a seznamovat je s pracovními metodami a postupy. Tyto metody a postupy si žáci osvojují tak, aby je uměli uplatnit v životě a mohli se sami dál vzdělávat. Výstupem je schopnost celoživotního učení se.

3) Každý jedinec je nezaměnitelný.

Každý živý tvor na tomto světě je jedinečný a zranitelný. Respektujeme jedinečnost jednotlivce. Osobnost učitele a osobnost žáka na sebe působí. Osobnost tvoří opět osobnost. Proto naplňování klíčových kompetencí, estetická výchova a dramatická výchova jsou základy školního dění, kterého se žák účastní. Odbornost oborů a průřezová témata školního vzdělávacího programu - osobnostní a sociální

výchova, výchova demokratického občana, multikulturní výchova, environmentální výchova i mediální výchova harmonicky formují žákovu osobnost a zároveň nám umožňují lépe jí porozumět. Tak postupně vzniká složitý obraz lidské osobnosti. V rámci našeho školního vzdělávacího programu se realizuje harmonický rozvoj tělesných i duševních schopností každého dítěte. Umožní postupně každému žákovi, aby pocítil uspokojení nad svými dosaženými výsledky. Vědomí úspěchu je pak každému vzpruhou k překonávání překážek. Škola musí umožnit každému žákovi takový tělesný a duševní vývoj, jakého je schopen. Způsob a míra žákova rozvoje se neposuzuje jen podle míry vědomostí, ale zejména, podle toho, s jakou jasností a jistotou dovede žák myslet, své myšlenky vyjadřovat a řešit úkoly z praktického života, jak se vyvíjí jeho osobnost ve své mnohostrannosti.

4) Integrovaná vzdělávání

Integrovaný program školy je postaven na odborné zdatnosti všech vyučujících, na spolupráci s výchovným poradcem, se speciálními pedagogy a rodiči. V rámci projektu Předškolička připravujeme děti z mateřské školy zábavnou formou na školní docházku. Seznámení se školou jim ulehčí vyrovnat se s novými povinnostmi, které jim při nástupu do školy vyvstanou. To oceňují zejména rodiče dětí, které by mohly mít zpočátku problémy. Od první třídy dochází k součinnosti třídních učitelů, speciálních pedagogů s žáky a jejich rodiči. Posilujeme osobnostní rozvoj dítěte, odstraňujeme zejména formou speciálních cvičení a náprav handicap žáků (řečové vady a vývojové poruchy učení). Mimo to se všichni učíme respektování individuálních potřeb dětí, vzájemné toleranci a schopnosti spolupracovat. S integrací souvisí boření bariér a umožnění optimálního rozvoje dítěte v souvislosti s jeho osobním maximum, které současně odstraňuje jeho individuální znevýhodnění.

5) Funkční gramotnost

Od první třídy jsou děti vedeny k dobrému zvládnutí čtenářských dovedností, rozšiřují si komunikační dovednosti, pracují s daty a učí se je zpracovávat. Všichni žáci mohou využívat učebny výpočetní techniky a počítače ve třídách k procvičování získaných znalostí, rozvoji schopností a dovedností v práci s počítačem. Žáci druhého stupně mají k dispozici jak školní knihovnu, tak výpočetní techniku - například pro zpracování oborových prací, referátů a podobně. Žáci se učí vyhledávat informace z různých zdrojů a pracovat s nimi, vyhledávat souvislosti, utvářet závěry. Chceme, aby žáky ve škole obklopovalo to, o čem se učí, co vyrobili a prožili. Od první třídy se děti učí plánovat, rozhodovat, hodnotit a sebehodnotit.

6) Všeobecný tělesný rozvoj žáka

Organizace sportovních aktivit nejrůznějšího charakteru pomáhá dítěti rozvíjet obratnost, sílu, následně buduje a zlepšuje jeho fyzické zdraví, ale má také nezanedbatelný vliv při vytváření dobrých vztahů mezi dětmi ve třídě a mezi jednotlivými třídami. Z učitele se při sportovní akci stává kamarád. Klasickou výuku tělesné výchovy doplňují například kurzy plavání, bruslení olympiády a sportovní dny a podobně. Výuka tělesné výchovy je zařazena do oblasti Člověk a zdraví, kam kromě zmíněné tělesné výchovy patří ve školním vzdělávacím programu část zabývající se zdravotní tělesnou výchovou.

7) Výchova k evropanství

Jsme rádi, že máme partnery v zahraničí. Výuku cizích jazyků se ve škole snažíme doplnit o kontakty s dalšími školami v Evropě i jinde ve světě. Úzce spolupracujeme s polskou školou na bázi výměnných návštěv, seminářů a společných projektů. Pravidelně se mají možnost setkat i učitelé při výměně pedagogických zkušeností. Podporu k realizaci uvedených partnerství hledáme také ve spolupráci s neziskovými organizacemi a grantovými agenturami. Velký důraz klademe na výuku cizích jazyků. Jelikož školu stále častěji navštěvují žáci různých národností, klademe důraz na multikulturní výchovu. Škola se

aktivně zapojuje do humanitárních projektů, například adopce na dálku, které v praxi učí děti empatii a připravují pro život ve sjednocené Evropě.

8) Samosprávná demokracie

Postupným vývojem prochází i samosprávná demokracie, a to jak v rovině dospělých, tak žáků. Supervizi nad činností školy má Rada školy, která je řediteli školy jak odborným partnerem ze zákona, tak současně konstruktivním oponentem.

K podpoře vzdělávání, ale především k větší informovanosti žáků, rodičů i veřejnosti škola vydává školní časopis ŠKOLČA. V současnosti časopis plně technicky zpracovávají žáci na školních počítačích. Na škole pracuje školní dětský parlament, jeho zástupce je i v městském dětském zastupitelstvu. Zástupci školního parlamentu velmi úzce spolupracují s vedením školy – podílejí se například na přípravě volno-časových aktivit (např. Halloween, Dětský sportovní den, Podzimní tvůrčí zahrada,...)

Tradicí jsou pravidelné třídnické hodiny. Tato hodina je tzv. „komunikační“ hodinou postavenou mimo vyučování.

9) Prevence negativních jevů

Velká péče je věnována preventivním programům. Součástí školního plánování je Školní preventivní strategie. Z ní vychází nejen úzká spolupráce s odborníky na organizaci seminářů pro žáky od nejnižších tříd I. stupně školy, systematická spolupráce koordinátora, výchovného poradce, pedagogicko – psychologické poradny, kurátorů, vedení školy zejména s třídními učiteli, ale i široká nabídka programů pro volný čas. Škola má ve své nabídce několik desítek kroužků, které nabízejí smysluplné vyplnění volného času pro děti, které nemají odpoledne co dělat. Kroužky jsou přístupné i dětem z nejslabších sociálních skupin. V odpoledních hodinách je pro žáky školy přístupný školní internet. Škola organizuje tvůrčí dílny, které zapojují do činnosti školy širokou veřejnost.

10) Otevřená škola

Oblast, která je pro školu významná, je oblast komunikace s veřejností - zejména rodičovskou. Rodiče si zvykli na pravidelné konzultace, třídní schůzky, společné akce, na školní časopis, na různé letáky a ankety..... Zapojujeme se do meziškolních soutěží, připravujeme akce pro ostatní školy i širokou veřejnost. Škola má vlastní internetové stránky, které mapují chod školního roku. Na konci školního roku škola vydává CD s uplynulými událostmi.

Vzdělávací program Tvořivá škola – škola pro život se v plném rozsahu ztotožňuje s výchovně vzdělávacími cíli a kompetencemi uváděnými v RVP ZV:

1. **Kompetence k učení.** Osvojit si strategii učení a být motivován pro celoživotní učení.
2. **Kompetence k řešení problémů.** Tvořivě myslet, logicky uvažovat a řešit problémy.
3. **Kompetence komunikativní.** Všestranně a účinně komunikovat.
4. **Kompetence sociální a personální.** Spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých.
5. **Kompetence občanské.** Projevovat se jako svobodná a zodpovědná osobnost.
6. **Osobnostně sociální a environmentální výchova.** Projevovat pozitivní city v chování a v prožívání životních situací; vnímavost a citové vztahy k lidem, svému prostředí i k přírodě.
7. **Osobnostně sociální výchova.** Aktivně rozvíjet a chránit své fyzické, duševní a sociální zdraví.

8. **Multikulturní výchova.** Žít společně s ostatními, být tolerantní a ohleduplný k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám.
9. **Kompetence pracovní.** Poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi a uplatňovat je při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci.

Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. Jejich výběr a pojetí vychází z hodnot obecně přijímaných ve společnosti a z obecně sdílených představ o tom, které kompetence jedince přispívají k jeho vzdělávání, spokojenému a úspěšnému životu a k posilování funkcí občanské společnosti. K jejich utváření a rozvíjení musí směřovat a přispívat veškerý vzdělávací obsah i aktivity a činnosti, které ve škole probíhají.

Učivo je chápáno jako prostředek k osvojení činnostně zaměřených očekávaných výstupů, které se postupně propojují a vytvářejí předpoklady k účinnému a komplexnímu využívání získaných schopností a dovedností na úrovni klíčových kompetencí. Získané klíčové kompetence tvoří důležitý základ pro celoživotní učení žáka, jeho vstup do života a do pracovního procesu.

Pojetí, cíle a klíčové kompetence základního vzdělávání na ZŠ Dětská .

Základní vzdělávání má žákům pomoci získávat a postupně zdokonalovat klíčové kompetence a poskytnout spolehlivý základ všeobecného vzdělání orientovaného zejména na situace blízké životu a na praktické jednání. Cílem je žáka připravit k celoživotnímu učení se.

Žáci ZŠ Dětská jsou vedeni k tomu, aby hlouběji porozuměli sami sobě, ostatním lidem i světu kolem sebe. Školní vzdělávací program je sestaven tak, aby žáci nepřijímali jen hotové teoretické informace, ale hlavně si osvojili i způsoby řešení reálných životních problémů.. Průřezová témata chápeme jako filozofii školy, učitele, žáka.

Klíčové kompetence mají žákům pomáhat při získávání základu všeobecného vzdělávání. Úkolem naší školy není zaplnit mysl žáka kvantem vědomostí, ale otevřít ji.

Úroveň klíčových kompetencí získaných na základní škole není konečná, ale vytvoří základ pro další – celoživotní učení a orientaci v každodenním praktickém životě.

1. KOMPETENCE K UČENÍ

umožnit žákům osvojit si strategii učení a motivovat je pro celoživotní učení

Během výuky klademe důraz na čtení s porozuměním, práci s textem, vyhledávání informací.

Žáky vedeme k sebehodnocení.

Individuálním přístupem k dětem vytváříme během učení situace tak, aby každý žák měl šanci najít vlastní jedinečné nadání a zažít školní úspěch.

Žáky vedeme k samostatnému organizování akcí mimo vyučování.

Umožňujeme žákům ve vhodných případech realizovat vlastní nápady, podněcujeme jejich tvořivost.

Své zájmy a specifické nadání mají žáci možnost rozvíjet výběrem volitelných předmětů a zapojením do kroužků.

Žáci se zúčastňují různých soutěží a olympiád.

Vytváříme takové situace, v nichž má žák radost z učení pro samotné učení a pro jeho další přínos.

2. KOMPETENCE K ŘEŠENÍ PROBLÉMU

podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů

Výuka je vedena tak, aby žáci hledali různá řešení problému a nalezené řešení si dokázali obhájit.

Ve vhodných oblastech vzdělávání dáváme přednost problémovým úlohám.

Při výuce využíváme v co největší míře úlohy a příklady z praktického života.

Co nejčastěji vhodně spojujeme výuku s konkrétními činnostmi.

Žáci si postupně zdokonalují kompetenci práce s informacemi ze všech možných zdrojů, ústních, tištěných mediálních a počítačových, včetně internetu, aby je uměli vyhledávat, třídít a vhodným způsobem využívat.

Žáci jsou vedeni k používání bezpečného internetu.

Od 1. stupně připravujeme Projektové dny (přehled a náplň je uveden v celoročním plánu školy).

Škola se zapojuje do Mezinárodních projektů.

Podle svých schopností a dovedností se žáci účastní soutěží.

Děti vedeme k aktivnímu podílu na všech fázích činnosti, na plánování, přípravě, realizaci i hodnocení.

Své výstupy žáci prezentují na školních nástěnkách, publikují je na internetových stránkách školy a ve školním časopise Školča.

3. KOMPETENCE KOMUNIKATIVNÍ

vést žáky k všestranné a účinné komunikaci

Vedeme žáky ke vhodné komunikaci se spolužáky, s učiteli a ostatními dospělými ve škole i mimo školu.

Prostřednictvím Dětského parlamentu se žáci učí komunikovat s vedením a podílet se na řízení školy.

Učíme je obhajovat a argumentovat vhodnou formou svůj vlastní názor a zároveň poslouchat názor jiných.

Ke komunikaci a informovanosti ve škole využíváme nástěnky, internet, školní rozhlas a školní časopis Školča.

Žáci mají možnost připravovat svoje relace do školního rozhlasu (Den Země, Valentýn ...).

Podporujeme přátelské vztahy ve třídách a mezi třídami.

Na některých celoškolských Projektových dnech spolupracují na výstupech žáci různých tříd.

Začleňujeme metody kooperativního učení a jejich prostřednictvím vedeme děti ke spolupráci při vyučování.

Podporujeme komunikaci s jinými školami formou účasti na sportovních a humanitárních akcích (sportovní soutěže, Běh Terryho Foxe) a aktivním zapojením do mezinárodních projektů (Most, Metamorfózy krajiny)

4. KOMPETENCE SOCIÁLNÍ A PERSONÁLNÍ

rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci vlastní a druhých

Během vzdělávání mimo jiné používáme skupinovou práci žáků, vzájemnou pomoc při učení.

Sociální kompetence vyvozujeme na praktických cvičeních a úkolech: jsme zapojeni do projektu Adopce na dálku, organizujeme humanitární akci Běh Terryho Foxe. Připravujeme dárky a vystoupení pro Domov důchodců v Porubě.

Žáci 9. ročníku připravují Mikulášskou nadílku pro 1. stupeň, podílejí se na organizaci a realizaci Dětského dne pro celou školu.

Vytváříme příležitosti, aby žák střídal role ve skupině.

Žáky vedeme k respektování společně dohodnutých pravidel chování, na jejichž formulaci se sami podílejí.

Učíme je zároveň k odmítavému postoji ke všemu, co narušuje dobré vztahy mezi žáky.

Žáci se učí základům kooperace a týmové práce.

Školní řád navazuje na pravidla chování vytvořená ve třídách.

Respektujeme individuální rozdíly (národnostní, kulturní).

5. KOMPETENCE OBČANSKÉ

připravovat žáky jako svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňující svá práva a plnící své povinnosti

Je kladen důraz na Environmentální výchovu, naším cílem je ekologicky myslící jedinec.

Žáky vedeme ke třídění odpadů (viz environmentální plán školy).

Škola je zapojena do vzdělávání v OZO.

Žáci podporují ohrožené druhy zvířat v Ostravské ZOO.

Připravujeme Projektové dny u příležitosti Dne Země.

Ve školním parlamentu se prakticky učí žáci rozhodovat zodpovědně, s ohledem na přání a potřeby všech žáků školy.

Žáci se podílejí na tvorbě Školního řádu.

Prostřednictvím Schránky důvěry mají možnost se obracet se svými problémy na zaměstnance školy.

6. KOMPETENCE PRACOVNÍ

pomáhat žákům poznávat a rozvíjet své schopnosti i reálné možnosti a uplatňovat získané vědomosti a dovednosti při profesní orientaci

Žáky motivujeme k aktivnímu zapojení do oblasti Svět práce.

Vedeme je k objektivnímu sebehodnocení a posouzení s reálnými možnostmi při profesní orientaci.

Výuku doplňují exkurze.

Na škole je vypracován celoškolní plán k volbě povolání.

Širokou nabídkou volitelných předmětů a zájmových útvarů pomáháme žákům při profesní orientaci a podněcujeme zájem o další obory.

Klíčové kompetence se realizují v níže uvedených vzdělávacích oblastech, kde se navzájem doplňují a jsou prostředkem k dosažení cílů jednotlivých oblastí.

Vzdělávací oblasti a jejich cíle:

- **Jazyk a jazyková komunikace**
  - žák je schopen porozumět se s ostatními lidmi a rozumí informaci
- **Matematika a její aplikace**
  - žák zjednodušuje rozumové poznávání přírodních zákonitostí pomocí matematických symbolů
- **Informační a komunikační technologie**
  - žák rozumí informacím, třídí je a zpracovává
- **Člověk a společnost**
  - žák poznává člověka a jeho postavení v systému lidské společnosti v minulosti i dnes
- **Člověk a příroda**
  - žák rozumově poznává přírodní zákonitosti a zařazování do systému
- **Umění a kultura**
  - žák fantazijně poznává okolní svět
- **Člověk a zdraví**
  - žák si osvojí zdravý životní styl a ochranu vlastního zdraví
- **Člověk a svět práce**
  - žák prakticky zvládá manuální činnosti světa a zvolí si vhodné povolání

3.3 Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Za žáky se speciálními vzdělávacími potřebami jsou považováni žáci se zdravotním postižením, žáci se zdravotním znevýhodněním a žáci se sociálním znevýhodněním.

Při práci se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami je nutná **spolupráce školy, žáka, jeho rodičů a školského poradenského zařízení**.

V rámci školy jde pak především o spolupráci třídního učitele, ostatních vyučujících žáka, výchovného poradce a vedení školy. Tito jmenovaní spolu s pracovníky školských poradenských zařízení spolupracují při řešení problémů týkajících se vzdělávání těchto dětí. Velký význam pro úspěšné vzdělávání má spolupráce a komunikace mezi školou a rodinou žáka. Za nutné také považujeme stálé zkvalitňování odbornosti pedagogických pracovníků.

3.3.1 Vzdělávání žáků se zdravotním postižením.

Zdravotním postižením se rozumí mentální, tělesné, zrakové nebo sluchové postižení, vady řeči, souběžné postižení více vadami, autismus a vývojové poruchy učení nebo chování.

Na naší škole se nejčastěji setkáváme s dětmi s vývojovými poruchami učení nebo chování. Pro žáky s vývojovými poruchami učení (VPU) je charakteristické, že podávané školní výkony neodpovídají jejich rozumové úrovni. Nejčastěji diagnostikovanými poruchami učení jsou dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie a dyspraxie. Průvodními jevy VPU bývají rovněž hyperaktivita, popř. hypoaktivita, nesoustředěnost, impulzivní jednání, problémy s pohybovou koordinací a další příznaky z oblasti psychomotorické, mentální a volní. Většinou se nejedná o jeden druh poruchy, symptomy se vzájemně prolínají a v průběhu trvání vykazují různou intenzitu.

Svým obsahem se vzdělávací proces u žáků se VPU zásadně neodlišuje od vzdělávání ostatních žáků. Žáci jsou integrováni v běžné třídě na základě doporučení pedagogicko-psychologické poradny (PPP) a v oblastech, kterých se dotýká jejich problém se uplatňuje individuální vzdělávací plán (IVP). Tyto plány jsou zpracovány na základě žádosti zákonných zástupců a vycházejí ze specifických vzdělávacích potřeb žáků. Upravují obsah, formy a podmínky jejich vzdělávání. Na sestavení IVP se podílí třídní učitel a vyučující příslušných předmětů. Nápomocní jsou výchovný poradce a pedagogicko-psychologická poradna. IVP schvaluje ředitel školy.

Dále je žákům s VPU poskytována 1 hodina individuální nápravy tzv. ambulantní péče (AP) a kompenzační pomůcky. Jsou jim k dispozici počítače s výukovými i nápravnými programy. Dále používají individuální pomůcky např. tabulky, pracovní sešity s doplňovacími cvičeními, dyslektické tabulky,....

3.3.2 Vzdělávání žáků se zdravotním znevýhodněním

Zdravotním znevýhodněním se rozumí zdravotní oslabení, dlouhodobá nemoc nebo lehčí zdravotní poruchy vedoucí k poruchám učení a chování, které vyžadují zohlednění při vzdělávání.

Na základě doporučení lékaře (v případě zdravotního oslabení) nebo pedagogicko-psychologické poradny (v případě poruch učení nebo chování) jsou tito žáci zohledňováni ve výuce v oblastech, kterých se dotýká jejich zdravotní oslabení.

3.3.2 Vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním

Žáci se sociálním znevýhodněním jsou ti, jejichž rodinné zázemí není podnětné, má nízké sociálně kulturní postavení. Tito žáci jsou rovněž častěji ohroženi sociálně patologickými jevy. Proto se jim škola snaží poskytnout pomoc formou doučování, zapojováním těchto dětí do dění na škole, nabízet jim atraktivní volnočasové aktivity. Důležitá je rovněž spolupráce s PPP a sociálními pracovníci Odboru péče o občany. V neposlední řadě je nutné spolupracovat se samotnou rodinou a včas podchytit negativní jevy, které by mohly žáka ohrožovat.

Stále častěji se setkáváme s dětmi, jejichž sociální znevýhodnění spočívá v neznalosti češtiny. Jde o žáky s cizí stání příslušností, kteří přicházejí z kulturně odlišného prostředí a nedostatečná znalost jazyka je pro ně velkým problémem. Největší pozornost je tedy potřeba věnovat jeho osvojení. Zde je nutná individuální pomoc. Pedagogové v těchto případech poskytují dětem péči nad rámec výuky (kroužky českého jazyka) a snaží se je zapojit i do mimoškolních aktivit, kde se přirozenou formou s jazykem seznamují.

3.4. Zabezpečení výuky žáků mimořádně nadaných

Zařazení nadaných žáků do základního vzdělávání vyžaduje od učitelů náročnější přípravu na vyučování v jednotlivých předmětech. Pro tyto žáky je zapotřebí zvýšené motivace k rozšiřování základního učiva do hloubky především v těch vyučovacích předmětech, které reprezentují nadání dítěte. V rámci vyučování mohou individuálně pracovat s naučnou literaturou (hlavolamy, kvízy, problémové úlohy), jsou jim zadávány náročnější samostatné úkoly (referáty k probíranému učivu, zajímavosti ze světa techniky...), jsou pověřováni vedením a řízením skupin. Žáci jsou zapojováni do soutěží, ať už v rámci školy nebo mimo ni. Reprezentují školu.

K rozvoji nadání žáků uskutečňujeme také rozšířenou výuku předmětů TV, zaměřených na hokej a plavání.

Ředitel školy může mimořádně nadaného žáka na žádost jeho zákonného zástupce přeradit do vyššího ročníku bez absolvování předchozího ročníku. Součástí této žádosti je vyjádření školského poradenského zařízení a registrujícího praktického lékaře pro děti a dorost.

Podmínkou přerazení je vykonání zkoušek z učiva nebo části učiva ročníku, který žák nebude absolvovat. Obsah a rozsah zkoušek stanoví ředitel školy.

3.5 Začlenění průřezových témat

Přehled tématických okruhů průřezových témat - 1. stupeň

Většina průřezových témat je integrována do vzdělávacích obsahů vyučovacích předmětů. Průřezová témata s výstupy jsou podrobněji uváděna v tabulkách osnov.

Tematické okruhy průřezových témat	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník	5. ročník
OSOBNOSTNÍ A SOCIÁLNÍ VÝCHOVA					
OSOBNOSTNÍ ROZVOJ					
Poznání	M, Prv	M, Prv	Jč, Prv	M, Př, VI	M, Př, VI
Sebepoznání	Jč, Tv	Jč, Vv, Tv	Jč, Tv, Hv	M	
Seberegulace	Prv, Tv	Prv, Jč, Tv	Tv	Jč, M	
Psychohygiena	Jč, M	Vv, Tv	Tv	Vv, Tv	
Kreativita	M, Prv, Vv, Pč	Vv, Hv, Pč	Jč, Vv, Pč	Jč, Vv, Pč	
SOCIÁLNÍ ROZVOJ					
Poznávání lidí	Jč, M	Jč	Jč, Tv	M	
Mezilidské vztahy	všechny předměty	všechny předměty	všechny předměty	všechny předměty	všechny předměty
Komunikace	všechny předměty	všechny předměty	všechny předměty	všechny předměty	všechny předměty
Kooperace a kompetice	Pč, M	Jč, M, Tv	Jč, M, Tv	Jč, M, Tv	Jč, M, Tv
MORÁLNÍ ROZVOJ					
Řešení problémů	M, Prv	Jč, M	M	Jč, M	M, Jč
Hodnoty, postoje	všechny předměty	všechny předměty	všechny předměty	všechny předměty	všechny předměty
VÝCHOVA DEMOKRATICKÉHO OBČANA					
Občanská společnost a škola	Jč, Prv, Vv,	Prv, Jč	Jč,	Jč, M	Jč
Občan, společnost, stát	Prv	Prv	Jč,		VI, Jč
Formy participace v polit. životě					
Principy demokracie	M,	Pč			VI
VÝCHOVA K MYŠLENÍ V EVROP. A GLOB. SOUVISL.					
Evropa a svět nás zajímá	Jč, Vv, Hv	Prv, M		Jč	Jč
Objevujeme Evropu a svět	M,	M,	Aj		Jč
Jsme Evropané			Aj		Jč
MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA					
Kulturní diference	Prv, Hv	Prv, Pč, Jč, M	Aj	Jč. Aj	Jč. Aj
Lidské vztahy	Vv	Prv, Vv		Jč. Aj	Jč. Aj
Etnický původ	Vv, Hv	Hv		Jč. Aj	Jč. Aj

Multikulturalita	Hv	Jč, Vv, Hv		Jč. Aj	Jč. Aj
Princip. soc. smíru, solidarity				Jč. Aj	Jč. Aj
ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA					
Ekosystémy	Vv	Prv, M			
Základní podmínky života	Prv, Hv	Pč		Př	Př
Lidské aktivity, problémy životního prostředí	Jč, M, Pč, Tv	Jč, M, Vv, Tv	Jč, Prv, Vv	Jč, Př, VI	Jč, Př, VI
Vztah člověka a prostředí	M, Prv	Prv, Vv, Tv		Jč, Př, VI	Jč, Př, VI
MEDIÁLNÍ VÝCHOVA					
Kritické čtení a vnímání mediál. sdělení	Jč,		Jč,	Jč	Jč
Interpretace vztahu mediálního sdělení a reality				Jč	Jč
Stavba mediálního sdělení			Jč,	M	Jč
Vnímání autora mediál. sdělení	Hv	Hv	Jč,		Jč
Fungování a vliv médií ve spol.	Prv	Prv, Vv			Jč, VI
Tvorba mediálního sdělení					Jč
Práce v realizačním týmu		Tv	Jč,	M	Jč

Přehled tématických okruhů průřezových témat - 2. stupeň

Většina průřezových témat je integrována do vzdělávacích obsahů vyučovacích předmětů. Průřezová témata s výstupy jsou podrobněji uváděna v tabulkách osnov.

Tematické okruhy průřezových témat	6. ročník	7. ročník	8. ročník	9. ročník
OSOBNOSTNÍ A SOCIÁLNÍ VÝCHOVA				
OSOBNOSTNÍ ROZVOJ				
Poznání	F,M,TV,ČJ,AJ,Z,PŘ	M,F,PŘ,TV,ČJ,AJ	CH,M,F,PŘ,TV,ČJ,AJ	CH,M,F,PŘ,ČJ,AJ
Sebepoznání	TV,ČJ,AJ	F,PŘ,TV,ČJ,AJ	CH,F,PŘ,TV,ČJ,AJ	CH,F,PŘ,ČJ,AJ
Seberegulace	D	F,D	F,CH,PŘ,D	F,CH,D
Psychohygiena	TV,	F,TV,	F,CH,TV	F,CH
Kreativita	F,M,AJ,D	F,M,AJ,PŘ,D	F,CH,M,PŘ,AJ,D	F,CH,M,AJ,PŘ,D
SOCIÁLNÍ ROZVOJ				
Poznávání lidí	ČJ,AJ	ČJ,TV,AJ	ČJ,AJ,PŘ	ČJ,TV,AJ
Mezilidské vztahy	ČJ,AJ,D,TV	F,ČJ,AJ,D,NJ,TV	F,CH,ČJ,PŘ,AJ,D,TV,NJ	F,CH,ČJ,D,PŘ,AJ,NJ
Komunikace	F,M,ČJ,INF,AJ,TV,D,H V	F,M,ČJ,AJ,NJ,D,HV	F,CH,M,PŘ,ČJ,AJ,TV,DNJ,H V	F,CH,M,ČJ,PŘ,AJ,D,NJ,H V
Kooperace a kompetice	F,M,ČJ,AJ,D	F,M,ČJ,AJ,D	F,CH,M,PŘ,ČJ,AJ,D	F,CH,M,ČJ,PŘ,AJ,D

MORÁLNÍ ROZVOJ				
Řešení problémů	F,M,ČJ,INF,AJ,TV,D,Z	F,M,PŘ,ČJ,D,TV,AJ	F,CH,M,PŘ,ČJ,AJ,TV,D	F,ČJ,CH,M,TV,PŘ,AJ,D,Z
Hodnoty, postoje	ČJ,D,HV,TV	F,ČJ,,PŘ,D,HV,TV	F,CH,ČJ,PŘ,D,HV,TV	F,CH,ČJ,PŘ,TV,D,HV
VÝCHOVA DEMOKRATICKÉHO OBČANA				
Občanská společnost a škola	VKO,D	VKO,D	VKO,D,Z	VKO,D
Občan, společnost, stát	VKO,D	VKO,D	VKO,D	VKO,D
Formy participace v polit. životě	VKO,D	VKO,D	VKO,D	VKO,D
Principy demokracie	M,D,TV	F,M,D,TV	F,CH,M,PŘ,D,TV	F,CH,M,D,Z
VÝCHOVA K MYŠLENÍ V EVROP. A GLOB. SOUVISL.				
Evropa a svět nás zajímá	M,INF,AJ,D,HV	F,M,AJ,D,HV,NJ	F,CH,M,AJ,D,NJ,HV,Z	F,CH,M,ČJ,RJ,AJ,D,NJ,HV
Objevujeme Evropu a svět	F,D,HV	F,D,HV,PŘ,NJ	F,CH,D,NJ,HV,Z	F,CH,PŘ,RJ,D,NJ,HV
Jsme Evropané	D,HV	F,D,HV,AJ,NJ	F,CH,D,NJ,HV,Z	F,CH,RJ,D,NJ,HV
MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA				
Kulturní diference	AJ,D	AJ,D,NJ	AJ,D	AJ,D
Lidské vztahy	ČJ,AJ,D,TV	F,ČJ,AJ,NJ,TV	F,CH,D,PŘ,ČJ,AJ,TV	F,CH,ČJ,AJ,D
Etnický původ	D,TV	D,Z,TV	D,TV	D,Z
Multikulturalita	D,HV	D,HV,Z	D,HV	D,HV,Z
Princip. soc. smíru, solidarity	D	D	D	D
ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA				
Ekosystémy	Z	PŘ,Z,PŘS	Z	PŘ,Z
Základní podmínky života	F,Z,TV	PŘ,TV,PŘS	PŘ,TV	PŘ,Z
Lidské aktivity, problémy životního prostředí	F,M,TV	F,M,PŘ,TV,PŘS	F,CH,M,PŘ,Z,TV	F,CH,M,PŘ,D,Z
Vztah člověka a prostředí	F,ČJ,AJ,Z,TV	F,PŘ,ČJ,TV,AJ,PŘS	F,CH,PŘ,ČJ,AJ,TV,Z	F,CH,PŘ,ČJ,AJ,D
MEDIÁLNÍ VÝCHOVA				
Kritické čtení a vnímání mediál. sdělení	F,D,INF	F,PŘ,D,NJ	F,CH,PŘ,AJ,D,NJ	F,CH,PŘ,AJ,D

Interpretace vztahu mediálního sdělení				F,CH
Stavba mediálního sdělení	ČJ	ČJ	ČJ	ČJ
Vnímání autora mediál.sdělení	ČJ	ČJ	ČJ	ČJ
Fungování a vliv médií ve spol.	ČJ	ČJ	ČJ	ČJ
Tvorba mediálního sdělení	ČJ	ČJ	ČJ	NJ, ČJ
Práce v realizačním týmu	TV	TV	TV	

4. Učební plán

Základní vzdělávání žáků se realizuje v průběhu povinné devítileté školní docházky.

Vzdělávací a výchovný proces je rozdělen na 3 období:

1. období – 1. – 3. ročník
2. období – 4. – 5. ročník
3. období – 6. – 9. ročník

Každé vzdělávací období má své specifické cíle a stanovené očekávané výstupy, které jsou pro 2. a 3. období závazné.

Školní vzdělávací program „Tvořivá škola – škola pro život“ 1. – 5. ročník

Vzdělávací oblast	Vyučovací předmět		1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník	5. ročník	Minim časová dotace	Disponib. hodiny
JAZYK A JAZYKOVÁ KOMUNIKACE	ČESKÝ JAZYK	Čj	9	8 + 2	6 + 2	6 + 1	6+1	35	6
	<i>cizí</i> JAZYK	cj	x	x	3	3	3	9	
INFORM. TECH.	INFORMATIKA	Inf	x	x	x	x	1	1	
MATEMATIKA A JEJÍ APLIKACE	MATEMATIKA	M	4	4 + 1	4	4 + 1	4 + 1	20	3
ČLOVĚK A JEHO SVĚT	PRVOUKA	Prv	2	2	2 + 1	x	x	6	1
	PŘÍRODOVĚDA	Př	x	x	x	2	2	4	
	VLASTIVĚDA	Vl	x	x	x	1 + 1	1 + 1	2	2
ČLOVĚK A SVĚT PRÁCE	PRAKTICKÉ ČINNOSTI	Pč	1	1	1	1 + 1	1	5	1
UMĚNÍ A KULTURA	HUDEBNÍ VÝCHOVA	Hv	1	1	1	1	1	5	
	VÝTVARNÁ VÝCHOVA	Vv	1	1	2	2	1	7	
ČLOVĚK A ZDRAVÍ	TĚLESNÁ VÝCHOVA	Tv	2	2	2	2	2 + 1	10	1
	Týdenní hodinová dotace a disponibilní hodiny		20	19 + 3	21 + 3	22 + 4	22 + 4	104	14
	Celkový týdenní počet hodin		20	22	24	26	26	118	
NEPOVINNÉ PŘEDMĚTY	Týdenní hodinová dotace		x	x	x	2	2		

Poznámky k učebnímu plánu

- Na 1. stupni jsme posílili hodinové dotace vyučovacím předmětům Český jazyk, Matematika, Prvouka, Vlastivěda, Praktické činnosti a Tělesná výchova.
- Ve vyučovacím předmětu Český jazyk jsou disponibilní hodiny využity na rozvoj a posílení čtenářských a komunikačních dovedností žáků.
- V předmětu Matematika je posílení časové dotace zaměřeno zejména na prvky činnostního učení. Navýšením počtu hodin získají žáci více prostoru pro pochopení a zažití učiva, učitelé se ve větší míře mohou žákům věnovat individuálně.
- Ve vyučovacích předmětech Prvouka a Vlastivěda jsou zahrnuty celoroční projekty VITA, Naše město a projekty zaměřené na EVVO.
- Posílení předmětu Praktické činnosti zahrnuje školní projekty Adventní dílny a Velikonoční jarmark.
- Tělesná výchova v 5. ročníku byla navýšena o 1 hodinu týdně tak, aby se nesnižovala tělesná zdatnost žáků a bylo posíleno jejich povědomí o zdravém životním stylu.
- Od 4. ročníku dětem nabízíme nepovinný předmět Plavání v časové dotaci 2 hodiny týdně. Pokračováním je pak od 6. ročníku soustředění dětí do sportovních tříd se zaměřením na plavání.
- Ve všech ročnících se realizují **průřezová témata**, která jsou začleněna do jednotlivých předmětů, viz. tabulka průřezových témat .

6. – 9. ročník

Vzdělávací oblast	Vyučovací předmět	6. r	7. r	8. r	9. r	Minimální časová dotace	Součet základních hodin	Využitá disp. hod.
JAZYK A JAZYKOVÁ KOMUNIKACE	český jazyk a literatura	4	4	4	4	15	16	12
	cizí jazyk	3	3	3	3	12	12	
INFORMAČNÍ TECHNOLOGIE	informatika	1	x	x	1	1	2	
MATEMATIKA A JEJÍ APLIKACE	matematika	4	4	5	4	15	17	
ČLOVĚK A SPOLEČNOST	dějepis	2	2	2	2	11	12	
	výchova k občanství výchova ke zdraví	1	2	1	1			
ČLOVĚK A PŘÍRODA	fyzika	2	2	2	2	21	27	
	chemie	x	x	2	2			
	přírodopis výchova ke zdraví	2	2	2	1			
	zeměpis	2	2	2	2			
ČLOVĚK A SVĚT PRÁCE	praktické činnosti	1	1	1	1	3	4	
UMĚNÍ A KULTURA	hudební výchova	1	1	1	1	10	10	
	výtvarná výchova	2	1	2	1			
ČLOVĚK A ZDRAVÍ	tělesná výchova výchova ke zdraví	3	2	2	2	10	10	
Součet základních hodin		28	26	29	27	98	110	

Doplňkové předměty	6. r	7. r	8. r	9. r	disp	disp	Využitá disp. hod.	
všichni žáci	dramatická výchova	1	1			24	8	12
	konv. v cizím jaz.		1					
	ochrana živ. pr.			1				
součet - všichni žáci		1	2	1	0			
volitelné předměty								
další cizí jazyk		2	2	2				
přírodovědný seminář		1		1				
sporovní a pohybové aktivity		1	1	1				
konverzace v cizím jazyce			1	1				
technické praktikum				1				
cvičení z matematiky				1				
cvičení z jazyka českého				1				
geografický seminář			1	1				
užité výtvarné činnosti				1				
domácnost				2				
historický seminář			1					
součet - volitelné předměty	0	2	2	4				

celkový součet hodin	29	30	32	31	122	122	24

Celková povinná časová dotace 122 hodin

Poznámky k učebnímu plánu

- Ve vzdělávací oblasti „Jazyk a jazyková komunikace“ je minimální časová dotace 15 hodin pro Český jazyk a literaturu a 12 hodin pro Cizí jazyk. Podle učebního plánu školy je dotace pro Český jazyk a literaturu posílena o 1 hodinu - toto posílení je zaměřeno na lepší porozumění textu u žáků. V 7. ročníku je výuka Cizího jazyku posílena o předmět Konverzace v cizím jazyce.
- Ve vzdělávací oblasti „Matematika a její aplikace“ je minimální časová dotace 15 hodin. V učebním plánu školy je posílena o 2 hodiny pro náročnost pochopení učiva a vztahů v této oblasti. V 8. ročníku 5 hodin a v ostatních ročnících po čtyřech hodinách.
- Ve vzdělávací oblasti „Informační a komunikační technologie“ je minimální časová dotace stanovena na 1 hodinu. Ta je posílena o 1 hodinu, kdy se žáci této oblasti věnují v 6. a 9. ročníku.
- Ve vzdělávací oblasti „Člověk a společnost“ je minimální časová dotace 11 hodin. Tato oblast se vyučuje v rámci předmětů Dějepis a Výchova k občanství. V učebním plánu školy je na tuto oblast vyčleněno 13 hodin (8 hodin Dějepis + 5 hodin Výchova k občanství). V 7. ročníku je do předmětu Výchova k občanství připojena 1 hodina Výchovy ke zdraví.
- Ve vzdělávací oblasti „Člověk a příroda“ je minimální časová dotace stanovena na 21 hodin. V učebním plánu školy je navýšená na 27 hodin (Fyzika 8 hodin, Chemie 4 hodiny, Přírodopis 7 hodin a Zeměpis 8 hodin). Do Přírodopisu v 8. ročníku je začleněna Výchova ke zdraví.
- Vzdělávací oblast „Člověk a svět práce“ je dotována minimálně třemi hodinami. V učebním plánu školy je pro oblast vyhrazena 1 hodina za ročník. Tato oblast se vyučuje v předmětu Praktické činnosti, který zahrnuje předmět Dílny, Pozemky, Svět práce a Informatiku.
- Ve vzdělávací oblasti „Umění a kultura“ je minimální časová dotace 10 hodin. Do oblasti jsou zahrnuty předměty Hudební výchova, Výtvarná výchova a Dramatická výchova, viz. tabulka.
- Ve vzdělávací oblasti „Člověk a zdraví“ je minimální časová dotace stanovena na 10 hodin. Oblast je vyučovaná v předmětech tělesná výchova a výchova ke zdraví. Výchova ke zdraví je zahrnuta v 6. ročníku v Tělesné výchově, v 7. ročníku ve výchově k občanství a v 8. ročníku v Přírodopisu. V případě spojení žáků s rozšířenou výukou TV na žáků bez rozšíření výuky TV v 7. ročníku se Výchova ke zdraví přesunuje u žáků se sportovním zaměřením z Přírodopisu do Sportovní přípravy.
- V 6. a 7. ročníku je zavedený předmět Dramatická výchova (v každém ročníku 1 hodina), který spadá do oblasti „Umění a kultura“.
- Další cizí jazyk mají třídy zavedený jako volitelný předmět od 7. ročníku, v každém 2 hodiny. Žáci, kteří si další cizí jazyk nevyberou, mají povinnost účastnit se výuky ve volitelných předmětech dle učebního plánu - viz tabulka plánu.
- V 8. ročníku zaveden je předmět Ochrana životního prostředí, v 9. ročníku další volitelné předměty z možné nabídky – viz tabulka učebního plánu.
- 12 z 24 disponibilních hodin je použito na posílení základních hodin. Zbýlých 12 hodin je použito na doplňkové předměty – viz tabulka.

6. – 9. ročník – sportovní třídy

Vzdělávací oblast	Vyučovací předmět	6. r	7. r	8. r	9. r	Minimální časová dotace	Součet základních hodin	Využitá disp. hod.
JAZYK A JAZYKOVÁ KOMUNIKACE	český jazyk a literatura	4	4	4	4	15	16	6
	cizí jazyk	3	3	3	3	12	12	
INFORMAČNÍ TECHNOLOGIE	informatika	1	x	x	x	1	1	
MATEMATIKA A JEJÍ APLIKACE	matematika	4	4	5	4	15	17	
ČLOVĚK A SPOLEČNOST	dějepis	2	2	2	2	11	12	
	výchova k občanství výchova ke zdraví	1	1	1	1			
ČLOVĚK A PŘÍRODA	fyzika	1	2	2	2	21	22	
	chemie	x	x	2	2			
	přírodopis výchova ke zdraví	2	2	2	1			
	zeměpis	2	2	1	1			
ČLOVĚK A SVĚT PRÁCE	praktické činnosti	1	1inf	1inf	1	3	4	
UMĚNÍ A KULTURA	hudební výchova	1	1	x	1	10	10	
	dramatická výchova	1	1	x	x			
	výtvarná výchova	1	2	1	1			
ČLOVĚK A ZDRAVÍ	tělesná výchova výchova ke zdraví	2	2	2	2	10	10	
Součet základních hodin		26	27	26	25	98	104	

Doplňkové předměty		6. r	7. r	8. r	9. r	disp	disp	18	
všichni žáci	sportovní příprava	3	3	3	3	24	12		
součet - všichni žáci		3	3	3	3				
volitelné předměty									
další cizí jazyk				3	3				
přírodovědný seminář				1					
sporovní a pohybové aktivity				1					
konverzace v cizím jazyce				1	1				
technické praktikum					1				
cvičení z matematiky					1				
cvičení z jazyka českého									
geografický seminář				1	1				
užitá výtvarná činnost					1				
hudební výchova				1					
domácnost									
historický seminář				1					
součet - volitelné předměty		0	0	3	3		6		

celkový součet hodin	29	30	32	31	122	122	24

Celková povinná časová dotace 122 hodin

Poznámky k učebnímu plánu

- Ve vzdělávací oblasti „Jazyk a jazyková komunikace“ je minimální časová dotace 15 hodin pro Český jazyk a literaturu a 12 hodin pro Cizí jazyk. Podle učebního plánu školy je dotace pro Český jazyk a literaturu posílena o 1 hodinu - toto posílení je zaměřeno na lepší porozumění textu u žáků.
- Ve vzdělávací oblasti „Matematika a její aplikace“ je minimální časová dotace 15 hodin. V učebním plánu školy je posílena o 2 hodiny pro náročnost pochopení učiva a vztahů v této oblasti. V 8. ročníku 5 hodin a v ostatních ročnících po čtyřech hodinách.
- Ve vzdělávací oblasti „Informační a komunikační technologie“ je minimální časová dotace stanovena na 1 hodinu. Žáci sportovních tříd se této oblasti věnují v 6. ročníku a v rámci předmětu praktické činnosti v 7. a 8. ročníku.
- Ve vzdělávací oblasti „Člověk a společnost“ je minimální časová dotace 11 hodin. Tato oblast se vyučuje v rámci předmětů Dějepis a Výchova k občanství. V učebním plánu školy je na tuto oblast vyčleněno ve sportovních třídách 12 hodin (8 hodin Dějepis + 4 hodiny Výchova k občanství).
- Ve vzdělávací oblasti „Člověk a příroda“ je minimální časová dotace stanovena na 21 hodin. V učebním plánu školy je pro sportovní třídy navýšena na 24 hodiny (Fyzika 7 hodin, Chemie 4 hodiny, Přírodopis 7 hodin a Zeměpis 6 hodin). Do Přírodopisu v 7. ročníku a 8. ročníku sportovních tříd je začleněna Výchova ke zdraví.
- Vzdělávací oblast „Člověk a svět práce“ je dotována minimálně třemi hodinami. V učebním plánu školy je pro oblast vyhrazena 1 hodina za ročník. Tato oblast se vyučuje v předmětu Praktické činnosti, který zahrnuje předmět Dílny, Pozemky, Svět práce a Informatiku. V 7. a 8. ročníku sportovních tříd se přednostně vyučuje Informatika, aby došlo k vyrovnání s nesportovními třídami, které mají v 9. ročníku navíc 1 hodinu Informatiky.
- Ve vzdělávací oblasti „Umění a kultura“ je minimální časová dotace 10 hodin. Do oblasti jsou zahrnuty předměty Hudební výchova, Výtvarná výchova a Dramatická výchova, viz. tabulka.
- Ve vzdělávací oblasti „Člověk a zdraví“ je minimální časová dotace stanovena na 10 hodin. Oblast je vyučovaná v předmětech tělesná výchova a výchova ke zdraví. Ve sportovních třídách je Výchova ke zdraví zahrnuta v 7. a 8. ročníku do Přírodopisu. Sportovní třídy mají v každém ročníku 3 hodiny sportovní přípravy. V případě spojení žáků s rozšířenou výukou TV na žáků bez rozšíření výuky TV v 7. ročníku se Výchova ke zdraví přesunuje u žáků se sportovním zaměřením z Přírodopisu do Sportovní přípravy.
- Další cizí jazyk volitelný předmět Další cizí jazyk v 8. a 9. ročníku vždy po třech hodinách. V obou je tento volitelný předmět doplněn trojkombinací volitelných předmětů – viz tabulka.
- 6 z 24 disponibilních hodin je použito na posílení základních hodin. Ze zbylých 18 hodin je 12 použito na sportovní přípravu žáků a 6 hodin na volitelné předměty – viz tabulka.

Rozpracování vzdělávacího obsahu do jednotlivých ročníků je v učebních plánech předmětů, které jsou uvedeny v přílohách č.1 (1.stupeň) a č.2 (2.stupeň).

5. Učební osnovy pro 1. – 5. ročník ZV

5.1 Cílová a obsahová specifikace jednotlivých vyučovacích předmětů

1. období

Vzdělávací program „Tvořivá škola – škola pro život“ realizuje požadavky na základní vzdělávání prostřednictvím formulovaných vzdělávacích oblastí a vytváří pro školní praxi dílčí celky – vyučovací předměty.

Oblast:

- 1. Jazyk a jazyková komunikace**
- 2. Matematika a její aplikace**
- 3. Informační a komunikační technologie**
- 4. Člověk a jeho svět**
- 5. Umění a kultura**

- 6. Člověk a zdraví**

- 7. Člověk a svět práce**

Předmět:

- český jazyk
- cizí jazyk
- matematika
- v 1. – 3. ročníku
(není samostatným předmětem)
- v 1. – 3. ročníku - prvouka
- hudební výchova
- výtvarná výchova
- dramatická výchova
(není samostatným předmětem)
- tělesná výchova
- výchova ke zdraví
(není samostatným předmětem)
- praktické činnosti

Hlavní cíle 1. období

Cílem prvního období základního vzdělávání je naučit žáky: **základům čtení, psaní, počítání a prvního cizího jazyku**. Vyučování má ve všech předmětech **činnostní charakter**.

Při vytváření dovedností a návyků v 1. – 3. ročníku se požaduje, aby žáci chápali účel a smysl každé své činnosti, aby o činnostech hovořili a měli pro ně dostatečný časový prostor. V souladu s charakterem myšlení žáků je těžiště vyučování **v přímém poznávání skutečností kolem nás**.

K výuce v tomto období patří i vyučovací předměty s výchovným zaměřením, tj. **hudební, výtvarná, tělesná výchova a pracovní činnosti**. V programu jsou uplatňovány též: **dramatická výchova, výchova ke zdraví a informační a komunikační technologie**, ale netvoří samostatné předměty.

Charakteristické pro toto období je **prolínání učiva** mezi všemi vyučovacími předměty.

VZDĚLÁVACÍ OBLAST: JAZYK A JAZYKOVÁ KOMUNIKACE

Vzdělávací oblast je v 1. – 3. ročníku realizována prostřednictvím vyučovacího předmětu český jazyk a ve 3. ročníku prostřednictvím vyučovacího předmětu anglický jazyk.

Český jazyk

A) Výchovně vzdělávací cíle:

- rozumět spisovné řeči mluvené, čtené i psané
- vyjadřovat srozumitelně, zejména mluvenou řečí, myšlenky, psanou formou se vyjadřovat jen v jednoduchých větách
- číst správně a s porozuměním texty přiměřené délkou i obsahem
- znát příklady literárních děl vhodných pro daný věk včetně ilustrací
- číst s porozuměním jednoduché naučné texty, pokusit se vyjádřit jejich myšlenky
- vnímat krásu a bohatost mateřského jazyka
- při výuce českému jazyku je třeba stále pamatovat na to, že se v tomto období vytváří vztah žáků k literatuře a jejich zájem o četbu, tedy že začíná výchova budoucích čtenářů
- svou schopnost vyjadřovat se umět uplatnit i v prvouce, matematice i dalších vyučovacích předmětech

B) Charakteristika výuky

Cíle výuky českého jazyka jsou naplňovány:

- komunikační a slohovou výchovou;
- čtením a literární výchovou;
- psaním;
- jazykovou výchovou.

Komunikace v českém jazyce se může vhodně rozvíjet i prostřednictvím *dramatické výchovy*.

V *komunikační výchově* se žáci učí vnímat a chápat různá jazyková sdělení (mluvená i psaná), mluvit a rozhodovat se na základě vnímaných pokynů a přečteného textu. Žáci se učí výstižně formulovat a sdělovat své myšlenky, prožitky a pocity, učí se rozumět různým typům textů, jež se vztahují k nejrůznějším situacím ve škole i mimo ni.

Komunikační dovednosti žáků jsou vytvářeny nejen ve všech složkách českého jazyka, ale ve všech vyučovacích předmětech. Jednotlivé vyučovací předměty musí poskytovat dostatek prostoru k vyjadřování myšlenek a postřehů žáků k tomu, co se učí a co pozorují. Slovní zásoba je rozšiřována zejména využitím učiva prvouky, četby a vlastních zážitků. V tomto období je kladen důraz zejména na ústní vyjadřování žáků. Samostatná písemná forma vyjadřování je uplatňována od 3. ročníku. Při prvním písemném vyjadřování se požaduje používat krátké jednoduché věty o tom, co žáci prožili, nebo co dobře znají.

Pro rozvoj vyjadřovacích schopností v prvním vzdělávacím období využíváme:

- vyprávění (o obrázku, vlastních zážitcích, přečteném textu, podle obrázkové osnovy)
- rozhovory žáků k určitému tématu
- formulace otázek a odpovědí k danému tématu
- možnosti svobodného výběru způsobu vyjádření myšlenek (v čítankách 2. a 3. r. jsou připraveny náměty, které žáky vždy zaujmou), využívá se mezipředmětových vztahů
- jednoduchých popisů z písanek, hlavně z prvoučného učiva, k psaní podobných textů

- možnost zpracovávat „první knihy“ např.: o květinách, o ptácích aj. v co nejjednodušší podobě, volně doplněné ilustracemi, výstřižky apod., využíváme i dětských knih a encyklopedií

Komunikační výchova tedy obsahuje činnosti:

- a) receptivní, tj. čtení a naslouchání;
- b) produktivní (tvořivé činnosti), tj. mluvený a písemný projev žáka.

Při výuce čtení v tomto období se snažíme naučit všechny žáky, i průměrně nadané, číst přiměřeně náročné, umělecké i naučné texty jasně, zřetelně a s porozuměním. Při čtení textů se obohacuje slovní zásoba žáků a rozvíjí se i jejich ústní vyjadřování. Při práci s texty se spojuje výcvik čtení s rozvojem vyjadřování, se vzděláváním v různých oborech i s výchovou žáků. Čtení se využívá v prvé řadě při poznávání přírody i života lidí a světa. Při prožívání literárních ukázek a čtení prvních knížek poznávají žáci život dětí i dospělých, učí se chápat a hodnotit jejich životní příběhy, činy, charaktery a lidské vztahy. Tím rozšiřují svoji životní zkušenost, obohacují svůj citový život. Dobrá četba zušlechťuje city, ovlivňuje duševní život dětí a povzbuzuje jejich vůli.

Žáci se při vyučování čtení učí esteticky prožívat a chápat přiměřené texty, později je výrazně číst, předčítat, přednášet, vyprávět, někdy i ilustrovat, něco podle popisu vyrobit, jindy text dramatizovat. Při čtení, poslechu a recitaci se zjemňuje smyslové vnímání žáků, např. sluch pro zvukovou stránku jazyka, bystří se pozorování, rozvíjí se představitivost a fantazie, cvičí se paměť žáků, rozvíjí se pojmové i obrazné myšlení, ústní vyjadřování.

V čítankách určených k činnostnímu učení čtení je věnována dostatečná pozornost volbě příjemných textů, délkou i obsahem přiměřených mladšímu školnímu věku. Také mezipředmětovým vztahům a volbě témat pro samostatnou práci žáků je zde věnována pozornost.

V literární výchově seznamujeme žáky s literární tvorbou vhodnou pro mladší školní věk včetně ilustrací.

Při výuce psaní v tomto období získají žáci správné psací dovednosti, základy čitelného, přiměřeně hbitého a úhledného rukopisu. Píší slova a texty vhodného a žákům přiměřeného obsahu, který vyjadřuje zkušenosti žáků nebo poznatky získané v jiných vyučovacích předmětech. Písanky připravené pro toto období se zaměřují na psaní s porozuměním.

V jazykové výchově v 1. období základního vzdělávání se žáci učí prostě a jasně vyjadřovat spisovným jazykem, s využitím slovní zásoby odpovídající jejich věku a zároveň poznávají elementární základy mluvnické stavby jazyka a osvojují si základní pravopisné jevy. Dbá se na rozvoj jejich slovní zásoby a postupně se vytváří návyky správné spisovné výslovnosti.

Jazykové vyučování má velký význam pro rozvoj myšlení žáků, neboť se při něm učí jazykové a pravopisné jevy pozorovat, srovnávat, třídít i zobecňovat. Nejprve se seznamují s konkrétními jazykovými jevy, pozorují je, hovoří o nich. Tak dochází k mnoha elementárním zobecněním a procvičování poznáných jazykových a pravopisných jevů. Pozornost je věnována výcviku v pravopise lexikálním.

Ústní i písemné vyjadřování se při činnostní výuce rozvíjí pokud možno v souvislosti s poznáváním skutečností, které děti obklopují. Žáci zpočátku při samostatném vyjadřování reagují na otázky a pokyny učitele, později vytvářejí krátké souvislé projevy na témata blízká jejich zájmům a zkušenostem.

V hodinách českého jazyka tohoto období nejsou ostré hranice mezi učivem mluvnice, slohového výcviku, literární výchovy a psaní. Je potřeba si uvědomovat vzájemnou prostupnost a propojenost těchto složek českého jazyka. Je-li k tomu vhodná příležitost, lze složky českého jazyka zpestřit *dramatickou výchovou*.

Dramatická výchova rozvíjí tvořivost dětí a přispívá k obohacení jejich slovní zásoby. S její pomocí učíme žáky volně, beze strachu, svými slovy vyjadřovat myšlenky a názory nejen v českém jazyce.

Pomocí dramatické výchovy se žáci učí slušnosti, vzájemnému respektování i tvořivému řešení praktických situací. Přitom se učí též cítit s druhými, vzájemně si pomáhat. Uplatňujeme tak snadno ve výuce prvky etické výchovy.

Dramatická výchova v 1. období základního vzdělávání

Pomocí dramatické výchovy:

- rozvíjíme u dětí jejich tvořivost
- učíme je volně bez strachu, svými slovy vyjadřovat myšlenky a názory nejen v českém jazyce a literatuře, ale i v dalších vyučovacích předmětech
- rozvíjíme a obohacujeme slovní zásobu žáků
- učíme žáky tvořivě řešit praktické problémy
- vedeme žáky k slušnosti a respektování spolužáků, rodičů i ostatních dospělých v jejich okolí
- žáci mohou prožívat různé situace, naučit se cítit s druhými a pomáhat si navzájem

S vyučováním českého jazyka v 1.-3. ročníku jsou bezprostředně spojeny počátky prvoučného vyučování. Zkušenosti žáků získané pozorováním okolní přírody a života lidí se prohlubují čtením uměleckých textů. Myšlení a řeč žáků se přitom rozvíjí v souladu s rozvojem fantazie, citů, vůle a smyslu pro krásu.

C) Obsah učiva v jednotlivých ročnících

1. ročník

Předslabikářové období:

- rozvíjení řeči s využitím žakovských zkušeností
- přípravná zraková a sluchová cvičení
- poslech čtených a vyprávěných pohádek
- dramatizace jednoduchých pohádek, zvláště takových, ve kterých se některý motiv opakuje
- memorování říkanek a básniček z paměti, využití znalostí žáků z předškolního věku
- krátká vypravování žáků podle jejich zážitků a pozorování
- odpovědi na otázky
- náprava vadné výslovnosti nápodobou
- sluchová analýza a syntéza slabik ve slova, např. hádanky typu: „Je to hodně stromů a je to l-e-s. Co je to?“
- poznávání prvních souhlásek a samohlásek na začátku nebo na konci slova
- poznávání a čtení malých a velkých písmen: M, L, S, P, A, O, U, E, I
- začátky psaní v tomto období úzce souvisí s výukou čtení:
  - uvolňovací cviky
  - základní návyky při psaní
  - příprava k psaní písmen – psaní jednotlivých prvků písmen a číslic (čáry, oblouky, zátrhy, ovály, kličky, vlnovky)

Slabikářové období:

- pokračujeme v rozvíjení vyjadřování žáků
- seznamujeme žáky s lidovými pohádkami, rozpočítadly, říkankami, hádankami, vybrané se učí z paměti, vyprávějí i dramatizují
- předčítáme příběhy ze života dětí, z přírody, o zvířatech, propojujeme je s výukou prvouky a výtvarné i hudební výchovy

- cvičíme schopnost naslouchat a něco si z příběhu zapamatovat, zapamatované vyjádřit mluveným, výtvarným nebo i pohybovým projevem
- necháme též žáky vyjadřovat své individuální pocity z četby
- pozornost věnujeme srozumitelnosti řeči žáků, nenásilně podporujeme správnou výslovnost
- učíme žáky základní pravidla, která by měli respektovat při rozhovoru
- výuka čtení – požadavek jasného zřetelného čtení s porozuměním uplatňujeme od čtení prvních slov:
  - čtení otevřených slabik a slov složených z písmen poznaných v předslabikářovém období;
  - činnosti s písmeny skládací abecedy
  - čtení dvojslovných, nejvýše trojslovných vět z poznaných slov
  - postupné poznávání dalších hlásek a písmen
  - čtení slabik, slov a krátkých vět
  - čtení psacího písma
  - čtení krátkých celků, obsahem dětem přiměřených
  - čtení s porozuměním v průběhu roku podporujeme tvořením vět s danými slovy, kresbou k některým slovům a větám, odpověďmi na otázky k obsahu jednoduché věty, plněním krátkých a jasných napsaných pokynů
  - řazení ilustrací podle dějové posloupnosti
- nácvik psaní malých a velkých písmen ve spojení se čtením
  - psaní slabik a krátkých slov s jednoduchými spoji
  - opis a přepis písmen, slabik, slov a krátkých vět, náročnost vět je nutné volit podle individuálních možností žáků
  - psaní snadných a foneticky jasných slov podle diktátu po předcházející sluchové analýze a syntéze
- z hlediska potřeb čtení a psaní rozlišujeme věty, slova, slabiky, hlásky (písmena)

2. ročník

Dokončení prvopočátečního čtení:

- postupný přechod od vázaného slabikování k správnému plynulému čtení slov, jednoduchých vět a krátkých textů
- důraz na porozumění čtenému, odpovědi na otázky
- dodržování pomlky po tečce, přirozená intonace
- správné čtení předložek se slovem
- vyhledávání slov, určitých myšlenek apod. v přečteném textu

Rozvoj čtenářských schopností:

- správné a plynulé čtení krátkých i delších vět, nácvik správného dýchání při čtení
- čtení textů délkou i obsahem přístupným věku žáků
- při opakovaném čtení dbát na intonaci
- objasňování významu slov, čtení s porozuměním
- vyhledávání slov vyjadřujících určitý vztah nebo myšlenku
- vyprávění obsahu krátkého přečteného textu přiměřené obtížnosti
- vyjadřování obsahu textu obrázky a jejich řazení za sebou (obrázková osnova)
- přednes krátkých básní s jasným obsahem, které se žáci učí nazpaměť

- plnění úkolů z čítanky, motivace žáků, práce podle rozhodnutí žáka – individualizace, rozvíjení ústního, písemného i výtvarného vyjadřování žáků
- vyprávění podle obrázků
- vyprávění o osobním pozorování a příhodách ze života
- spojení čtení se psaním a prvoukou, rozvoj komunikačních dovedností
- vytváření svých vlastních zápisů z pozorování přírody, např. listy o květinách doplněné kresbou nebo vystřiženým obrázkem - moje první kniha, zápisy o stromech aj.
- čtení přístupných dětských knih, vyprávění jejich obsahu, ilustrace ke knížce

Psaní:

- procvičování tvarů písmen
- psaní slabik, slov a jednoduchých vět
- důraz na psaní s porozuměním
- první krátké písemné vyjadřování žakovských pozorování a zkušeností
- spojování výrazů podle významu, zápis a samokontrola (prac. seš. *Putování se sluníčkem*)
- využívání dovednosti psát při různých jednoduchých zápisech

Jazyková výchova a základní pravopisné jevy:

- vyjádření myšlenky
- seznámení s abecedou (práce s ní s oporou o napsanou abecedu)
- odpověď celou větou na otázky, druhy vět
- tvoření vět s danými slovy a k dané situaci
- pravopis věty (velké začáteční písmeno, interpunkční znaménka na konci věty)
- slovo, slabika, hláska, písmeno, slovní význam
- samohlásky, souhlásky, dvojhásky
- výslovnost a psaní krátkých a dlouhých samohlásek
- psaní a výslovnost slabik tvrdých
- psaní a výslovnost měkkých slabik
- psaní souhlásek uprostřed a na konci slov (znělé a neznělé)
- psaní skupin dě, tě, ně, bě, pě, vě, mě
- příprava na poznávání podstatných jmen a dějových sloves, zjišťování, která slova v souvislém textu označují osoby, zvířata nebo věci a která slova vyjadřují, co osoby, zvířata a věci dělají;
- čtení a psaní předložek
- vlastní jména osob

Témata pro rozvoj ústního a písemného vyjadřování žáků vybíráme hlavně z jejich života, z přírody, můžeme volit i témata o práci a hrách. Žáci mohou vypravovat své příběhy podle obrázků, podle společně sestavené osnovy i podle své fantazie.

Rozvoj vyjadřovacích schopností prolíná celou výukou českého jazyka. V 2. ročníku klademe důraz hlavně na ústní vyjadřování žáků. Dáváme jim dostatek prostoru, aby mohli své názory prezentovat před spolužáky, aby mohli navzájem o určitých jevech diskutovat a zdůvodňovat je. Důležitá jsou mluvní cvičení, která se dají do výuky českého jazyka zařazovat často. Žáci při nich projevují, jak rozumí mluvnickým jevům i jak rozumí čtenému textu.

3. ročník

Rozvoj čtenářských dovedností:

- správné, plynulé a uvědomělé čtení krátkých vypravování, ukázek z knih vhodně rozdělených na části; básní, bajek, pohádek přístupných chápání žáků
- výrazné čtení (po přípravě s učitelem) krátkých vypravování a básní s využitím intonace podle smyslu čteného textu, čtení s porozuměním
- tiché čtení (bez pohybu rtů) krátkých textů s jednoduchým dějem se samostatným způsobem zpracování otázek a úkolů, jimiž učitel kontroluje, jak žáci pochopili obsah přečteného článku (podle individuálních schopností žáků)
- rozlišování prózy a veršů
- objasňování významu slov a slovních spojení
- vyhledávání slov, výrazů, vlastních jmen v přečteném textu
- sestavování obrázkových osnov krátkého vypravování nebo přečteného článku a vyprávění jednoduchého příběhu podle nich
- vymýšlení názvů pro části povídek
- reprodukce vypravování a naučných textů nebo jejich částí
- vyprávění pohádek i vymýšlení pohádek žáky, odlišení pohádky od ostatních vyprávění
- vyjadřování obsahu ilustrací k přečtenému textu
- krátké vyprávění vlastního zážitku
- pokus o vyprávění přečtené události ze stanoviska některé z jednajících osob
- výrazný přednes krátkých básní nebo krátkých příběhů, které se žáci učí z paměti
- čtení dětských knih přiměřených věku – zapsání a pamatování si jména autora, názvu knihy, vyjádření obrázkem nebo několika větami toho, co žáka z knihy zaujalo
- osvojování si dovednosti odpovídat na otázky k obsahu přečtené knihy
- pokračování v zápisech listů o přírodě - moje první kniha (mezipředmětové vztahy), tvořivá práce s obsahově přiměřeným textem

Psaní:

Procvičování psaní tvarů písmen a jejich spojení na předepsaných slovech navzájem spojených nějakým významem. Např.: nářadí, které má tatínek; stromy, o kterých se učíme, apod. (psaní s porozuměním).

Dbáme na dodržování správných tvarů písmen, rovnoměrných vzdáleností mezi písmeny ve slovech i mezer mezi slovy na řádku i zachovávání stejného sklonu písma.

Pozvolna se snažíme při dodržení úhlednosti písma psaní zrychlovat.

Dbáme na dodržování základních hygienických návyků při psaní.

Jazyková výchova:

Opakujeme to, co se žáci v předešlém ročníku naučili:

- věta, slovo, slabika, písmeno
- činnosti s abecedou
- pravopis věty (velké písmeno na začátku, interpunkční znaménko na konci)
- výslovnost a psaní krátkých a dlouhých samohlásek a slabik
- psaní slov s tvrdými a měkkými slabikami
- psaní skupin dě, tě, ně, bě, pě, vě, mě samostatně, ve slovech i slovních spojeních
- psaní souhlásek uprostřed a na konci slov (znělé a neznělé)

Učební látka, se kterou se žáci 3. ročníku nově seznamují nebo ji rozšiřují:

- význam slov
- obojetné slabiky
- pravopis i, í / y, ý po obojetných souhláskách uvnitř slova – vyjmenovaná slova
- procvičování pravopisu základních vyjmenovaných slov a jasně z toho vyplývajících slov příbuzných, užívaných v životě – porozumění významu slov a slovních spojení
- pravopis vlastních jmen – jednoduché typy
- seznámení se slovními druhy a jejich rozlišování v základním tvaru
- užívání správných gramatických tvarů podstatných jmen a sloves v mluveném projevu
- výslovnost a psaní znělých a neznělých souhlásek na konci a uprostřed slov
- poznávání podstatných jmen, jako pojmenování osob, zvířat, věcí, vlastností a dějů (rod a číslo podstatných jmen), pádové otázky
- poznávání sloves (osoba, číslo, čas)
- psaní i, í ve slovesech (kreslí, kreslil, prosí, prosil, zlobí, zlobil ...)

Pravopis vyjmenovaných slov prolíná výukou 3. ročníku až do konce roku. Toto učivo je třeba procvičovat krátce, často, s porozuměním a vysvětlováním. Důraz je třeba dát na tvořivou práci žáků s vyjmenovanými slovy a jejich aplikaci též v jiných vyučovacích předmětech.

Vhodným způsobem je třeba s výukou vyjmenovaných slov propojovat poznávání slovních druhů a pravopis vlastních jmen. Jednotlivé okruhy učiva se neprobírají jako izolované celky, ale navzájem se prorolínají. Velký význam má předučování některého učiva už v 1. a 2. ročníku.

D) Očekávané výstupy na konci 1. období:

KOMUNIKAČNÍ A SLOHOVÁ VÝCHOVA

Žák:

- plynule čte s porozuměním texty přiměřeného rozsahu a náročnosti
- porozumí písemným nebo mluveným pokynům přiměřené složitosti
- respektuje základní komunikační pravidla v rozhovoru
- pečlivě vyslovuje, opravuje svou nesprávnou nebo nedbalou výslovnost
- v krátkých mluvených projevech správně dýchá a volí vhodné tempo řeči
- volí vhodné verbální i nonverbální prostředky řeči v běžných školních i mimoškolních situacích
- na základě vlastních zážitků tvoří krátký mluvený projev
- zvládá základní hygienické návyky spojené se psaním
- píše správné tvary písmen a číslic, správně spojuje písmena i slabiky; kontroluje vlastní písemný projev
- píše věcně i formálně správně jednoduchá sdělení
- seřadí ilustrace podle dějové posloupnosti a vypráví podle nich jednoduchý příběh

JAZYKOVÁ VÝCHOVA

Žák:

- rozlišuje zvukovou a grafickou podobu slova, člení slova na hlásky, odlišuje dlouhé a krátké samohlásky
- porovnává významy slov, zvláště slova opačného významu a slova významem souřadná, nadřazená a podřazená, vyhledá v textu slova příbuzná
- porovnává a třídí slova podle zobecněného významu - děj, věc, okolnost, vlastnost
- rozlišuje slovní druhy v základním tvaru

- užívá v mluveném projevu správné gramatické tvary podstatných jmen, přídavných jmen a sloves
- spojuje věty do jednodušších souvětí vhodnými spojkami a jinými spojovacími výrazy
- rozlišuje v textu druhy vět podle postoje mluvčího a k jejich vytvoření volí vhodné jazykové i zvukové prostředky
- odůvodňuje a píše správně: i/y po tvrdých a měkkých souhláskách i po obojetných souhláskách ve vyjmenovaných slovech; dě, tě, ně, ú/ů, bě, pě, vě, mě - mimo morfologický šev; velká písmena na začátku věty a v typických případech vlastních jmen osob, zvířat a místních pojmenování

LITERÁRNÍ VÝCHOVA

Žák:

- čte a přednáší z paměti ve vhodném frázování a tempu literární texty přiměřené věku
- vyjadřuje své pocity z přečteného textu
- rozlišuje vyjadřování v próze a ve verších, odlišuje pohádku od ostatních vyprávění
- pracuje tvořivě s literárním textem podle pokynů učitele a podle svých schopností

Anglický jazyk ve 3. ročníku

A) Výchovně vzdělávací cíle:

- motivovat žáky k zájmu o anglický jazyk, učit se vnímat a napodobovat melodii a rytmus anglického jazyka
- poznávat a prakticky používat základní pravidla výslovnosti
- činnostní formou naučit žáky základní slovní zásobu z jim blízkých oblastí (činnosti s obrázky nebo předměty)
- činnostní formou výuky naučit žáky jednoduchá základní pravidla gramatiky a základní zdvořilostní fráze
- základní fráze a obraty procvičovat s pomocí CD a manuálních činností zahrnutých v pracovním sešitě
- s pomocí obrázků nebo předmětů vytvářet a obměňovat první krátké rozhovory
- rozumět jednoduchým pokynům v anglickém jazyce a reagovat na ně
- vést žáky k získání schopnosti číst s porozuměním přiměřené jednoduché texty v anglickém jazyce
- získávat první poznatky o zemích, kde se mluví anglicky
- postupně začít chápat význam znalosti angličtiny pro život
- aktivní účastí žáka na výuce anglického jazyka ho vést ke schopnosti jednoduše komunikovat s využitím prvních poznatých slov a frází

Při činnostním vyučování anglickému jazyku ve 3. ročníku vyučujeme:

- a) komunikační dovednosti (schopnost domluvit se v angličtině)
- b) slovní zásobu, čtení a porozumění řeči psané; porozumění řeči mluvené,
- c) mluvnici a pravopis;
- d) dramatickou výchovu
- e) základní poznatky o anglicky mluvících zemích

B) Charakteristika výuky:

Výuka anglického jazyka v 1. období tvoří úvod do cizojazyčného vzdělávání žáků. Proto je v tomto období nejdůležitější probuzení zájmu o výuku angličtiny a vytváření pozitivního vztahu k učení cizímu jazyku. Abychom toho dosáhli, musí být vyučovací hodiny angličtiny v průběhu celého roku prostoupeny zajímavostmi a pro žáky poutavými činnostmi, hrami a písničkami. Při výuce je třeba pracovat s vhodnými učebnicemi a pomůckami zpracovanými přiměřeně k věku dítěte.

V tomto období se snažíme, aby žák porozuměl vyslechnutému sdělení, uměl ho opakovat, aby uměl použít naučená slova v jednoduchém spojení, aby dovedl základní slova a jednoduché věty přečíst a slova i zapsat, popřípadě k nim nakreslit obrázek.

Výuka jazyka vychází z jeho praktického použití. Výklad pravidel gramatiky je omezen na nezbytně nutné minimum potřebné k tvorbě jednoduchých vět. Slovní zásoba je volena především z okruhu zájmů dětí tohoto věku. Slova jsou vázána do vzájemných souvislostí. Upevňování, procvičování a využití slovní zásoby v jednoduchých větách spojujeme vždy s činnostmi s konkrétním předmětem, obrázkem – s tzv. názorem, a to v každé hodině. To je základem k tomu, aby se anglickému jazyku učil každý žák s chutí a věřil, že bude mít úspěch.

Využíváme zvukových nahrávek, anglických říkanek a písniček, z nichž některé se žáci učí zpaměti.

C) Obsah učiva:

- odlišné hlásky – jejich fonetický přepis pro čtení výslovnosti v učebnici (ve slovníku), například ve slovech: **black**, **white**, **a dog**, **the dog**, **three**
- odlišná výslovnost hlásek, které známe z češtiny, například ve slovech: **red**, a **pig**, a **kitten**, a **teddy**, **I have**, **is**
- odlišný pravopis – náhled do problematiky, která bude uceleně vyučována v dalších ročnících, ve 3. ročníku pouze:
  - němé e: **have**
  - odlišné psaní hlásek: **grey**, **fish**, a **chicken**
  - dvojí čtení: zavřená (otevřená) slabika: a **cat** / a **cake** atd.
  - ustálený pravopis: **green**, **leaf**, **yellow**, a **kitten**, a **teddy**
  - slova souzvučná (homonyma): **two** / **too** ...
- člen jako součást podstatného jména:
  - počítatelná a nepočítatelná podstatná jména
  - nácvik použití členu na skutečnosti prožívané žákem spolu s učitelem ve třídě
- podstatná jména – množné číslo pravidelných podst. jmen: **the toys**, **the cats**
- osobní zájmena:
  - kvůli obtížnosti vyučujeme pořadí:
    1. osoba: **I**, **we**
    2. osoba: **you**
    3. osoba: **it**, **they**, **he** (**Mr. Black**), **she** (**Ms Black**);
- některá zájmena přivlastňovací: **my**, **your**
- spojení přídavného + podstatného jména: a **little dog**, a **big house**
- spojení zájmena přivlastňovacího + podstatného jména: **my teddy**, **my doll**
- spojení číslovky základní + podstatného jména: **one cat**, **two cats**
- základní slovesa – přítomný čas prostý
  - časování základních probíraných sloves: **I work**, **you work**...
  - časování nepravidelného slovesa „to be“ (kladné i záporné věty, tvoření otázky: **I am**, **You are not**. **Is he?**)
  - časování nepravidelného slovesa „to have“ – kladné věty
  - ustálená spojení s modálním slovesem „can“ – kladné věty a otázky: **I can write** (umím). **Can I have... ?** (mohu)
  - ustálené slovní spojení se slovesem „like“: **I like cats**.
- základní slovesa – přítomný čas průběhový (jen kladné věty)
- základní předložky: **in**, **on**, **under**
- věty oznamovací – větné vzory: **I have a cat**. **This is a cat**. **It is on the table**. **There is a book**. **I work**. **I work at a shop**. **I like my job**. **I am working now**..**I can write**. (umím) **Can I have a cake?** (mohu)...
- věty rozkazovací – pokyny: **Give me a pen!** **Help me!** **Write!** **Draw!** **Open your book!** **Shut your book!** **Sit down!** **Stand up!** **Come in!**...
- věty tázací – obrácený slovosled: **She is**. – **Is she?**

V 1. pololetí poskytneme dětem nezbytný úvod do jazyka:

- seznamujeme je s anglickými hláskami na základě názvů barev, hraček a čísel
- nacvičujeme správnou výslovnost a čtení celých vět na krátkých příbězích
- učíme děti mluvit ve vzorových větách, jejichž smysl je dán dramatizací, činnostmi s předměty nebo s obrázky

- naučíme děti rozumět jednoduchým větám a pokynům ve třídě
- radost z uměleckého prožitku s použitím anglického jazyka poskytneme nácvikem velmi jednoduchých básniček a říkadél (žáci je mohou obměňovat s využitím osvojené slovní zásoby)

V 2. pololetí se výuka zaměří na „technické“ vědomosti nutné pro správné použití základů jazyka:

- postupně nacvičujeme čtení fonetického přepisu angličtiny
- postupně probíráme a opakujeme tvary jednotného a množného čísla podstatných jmen, zájmena osobní – podměty, shodu podmětu s přísudkem, závazný slovosled anglické věty

Výuka gramatiky probíhá současně s vytvářením jednoduchých vět, kde se potřebné výrazy a spoje procvičují. Žáci se naučí větám rozumět, číst je a opakovat. Protože jim rozumějí a znají některá slovíčka, mohou je obměňovat. Ptají se jeden druhého, odpovídají na spolužákovy otázky. tímto způsobem probíhá výuka gramatiky s pomocí činností v průběhu celého roku, jak je uvedeno už v bodě B.

D) Praktické dovednosti:

- žák pozdraví při setkání a loučení
- požádá o něco a poděkuje, umí specifikovat určitý počet
- jednoduše objedná nejběžnější jídlo a pití v restauraci
- naváže konverzaci s novým kamarádem – cizincem, představí se a zeptá se na jméno, zeptá se na věk a řekne svůj, řekne, co má a co nemá rád
- čte s porozuměním jednoduchý text
- rozumí jednoduchému pokynu a dovede ho splnit
- získá jazykovou zručnost pro schopnost obměny jednoduché informace
- slovní zásoba se pohybuje v rozsahu 70 slov, z nichž 20% tvoří základní kameny anglické gramatiky
- z paměti reprodukuje několik básniček, říkanek a písniček v angličtině

Děti získají skutečný základ pro další studium anglického jazyka v těchto oblastech:

- Oblast fonetiky:** rozlišují anglické hlásky od českých a umí je vyslovit.
- Oblast slovní zásoby:** barvy, čísla, běžné hračky a zvířata, osoby, příbuzenské vztahy, jídlo, pojmy: ten, nějaký, malý, velký, starý, ano, ne, Mr., Ms.
- Oblast mluvnice:** člen určitý a neurčitý, jednotné a množné číslo podstatných jmen, užívání sloves v přítomném čase prostém, slovesa mít, mít rád, být, užívání sloves v přítomném čase průběhovém (kladné věty), zájmena osobní - podměty a jejich použití ve větě, některá zájmena přivlastňovací, předložkové vazby s „on, in, under“.

Očekávané výstupy - 1. období

RECEPTIVNÍ, PRODUKTIVNÍ A INTERAKTIVNÍ ŘEČOVÉ DOVEDNOSTI

Žák:

- vyslovuje a čte foneticky správně v přiměřeném rozsahu slovní zásoby
- rozumí jednoduchým pokynům a větám, adekvátně na ně reaguje
- rozlišuje grafickou a mluvenou podobu slova
- pochopí obsah a smysl jednoduché, pomalé a pečlivě vyslovované konverzace dvou osob s dostatkem času pro porozumění
- používá abecední slovník učebnice

VZDĚLÁVACÍ OBLAST: MATEMATIKA A JEJÍ APLIKACE

Vzdělávací oblast je v 1. – 3. r. realizována prostřednictvím vyučovacího předmětu:

Matematika

A) Výchovně vzdělávací cíle:

- osvojování základních matematických pojmů na základě aktivních činností každého žáka;
- důraz na porozumění základním pojmům matematiky a jejich vzájemným vztahům;
- rozvíjení zkušeností s matematickým modelováním pomocí činností, kterými se žáci učí poznávat a nalézat situace, které dokážou matematicky popsat;
- využívání zkušeností žáků z domova i ze života kolem nich;
- prostor pro aktivní projev žáka – vymyšlení úloh žáky, využití jejich zájmů, komunikace mezi žáky, efektivní využívání osvojených poznatků;
- grafické projevy žáka – od kresleného obrázkového názoru k náčrtům;
- postupné osvojování prvních matematických pojmů, početních výkonů, postupů, základů jazyka matematiky a způsobů jejich užití.

B) Charakteristika výuky:

Matematické vzdělávání v tomto období pomáhá žákům vnímat význam matematiky v životě. Žáci se učí vyjadřovat pomocí čísel. Matematika rozvíjí pozornost, vytrvalost, schopnost rozlišovat, objevovat, vytvářet různé situace. Žáci se učí svoji práci kontrolovat, srovnávat, učí se sebedůvěře, slovně i písemně vyjadřují výsledky svého pozorování. S vyjadřovacími schopnostmi se rozvíjí jejich schopnost uvažovat.

Vzdělávací oblast matematika je tvořena **čtyřmi tematickými okruhy**:

a) Číslo a proměnná:

V tomto tematickém okruhu si žáci postupně osvojují aritmetické operace (porovnávání, zaokrouhlování, sčítání, odčítání, násobení, dělení). Přitom se dbá na tři složky:

- dovednost (provádění početních operací);
- algoritmičké porozumění (proč je práce prováděna předloženým postupem, důraz na činnostní provedení a pozorování žáků, hovor o pozorovaném);
- významové porozumění (umět operaci propojit na reálné situace – nejlépe za pomoci individuálních činností, matematizace reálných situací).

b) Závislosti a vztahy:

Žáci si v tomto tematickém okruhu na základě pozorování uvědomují změny a závislosti známých jevů. Porovnávají velikosti věcí a čísel. Pomocí svých činností postupně pochopí, že změnou může být zvětšení, zmenšení, růst, pokles. Na poznání a pochopení závislostí navazuje v dalších obdobích práce s tabulkami, diagramy a grafy.

c) Geometrie v rovině a v prostoru:

Žáci se v tomto tematickém okruhu učí objevovat, rozlišovat a určovat základní geometrické rovinné a prostorové útvary. Geometricky modelují reálné situace, hledají geometrické útvary ve svém okolí a pojmenovávají je. Učí se měřit délku, poznávají základní jednotku délky. Učí se základy grafického projevu v geometrii.

d) Slovní úlohy:

Jejich řešení je do značné míry nezávislé na znalostech a dovednostech školské matematiky. Při nich je třeba uplatňovat uvažování žáků, které později přechází v logické myšlení. Učí se řešit jednodušší úlohy z reálného světa, analyzovat reálné situace, pochopit problém, utřídit údaje, pomocí konkrétního názoru situaci modelovat, následně řešit a formulovat odpověď.

Matematika svým charakterem vyžaduje **činnostní pojetí**.

Do první třídy přicházejí děti s nestálou a rozptýlenou pozorností, mnozí neumějí naslouchat. Hodiny matematiky dávají prostor k tomu, aby se žáci učili pozorně naslouchat slovům učitele. Pojmy čísel první desítky a početní výkony s nimi prováděné se vyvozují *zásadně pomocí žákovských pomůcek* a to hlavně konkrétních věcí a dále pomocí zástupného názoru a obrázků. Vždy ve spojení s manipulací každého žáka s uvedenými pomůckami. Tyto činnosti pomáhají lehce podchytit pozornost žáků. To také napomáhá tomu, že lze brzy individuálně pracovat s celým žákovským kolektivem, docílit pozornosti všech žáků. Pomůcky v rukou žáků a činnosti s nimi umožňují učiteli okamžitou zpětnou vazbu a možnost reagovat na úroveň zvládnutí učiva žáky.

Velmi dobrým prostředkem k rozvoji pozornosti i k projevu míry pochopení probíraného matematického učiva jsou *hovory žáků k činnostem*, při kterých početně vyjadřují své zkušenosti. Rozvíjí se přitom schopnost žáka vyjadřovat své myšlenky, posiluje se sebedůvěra žáka v jeho schopnosti.

Výchova pozornosti a sebedůvěry je úzce spjata s výchovou smyslu pro zodpovědnost, nyní za vlastní práci ve škole a za její výsledky, později pak za práci prováděnou v zaměstnání. Smysl pro odpovědnost za vlastní práci je úspěšně vytvářen, je-li žák brzy veden k samokontrolě. Tomu je v materiálech připravených pro činnostní výuku věnováno hodně prostoru.

Velký význam v matematice má *aktivita žáků*. Činnostní formy učení dávají dostatek možností k jejímu neustálému podněcování.

Činnostní učení matematice není založeno na výsledcích, které se objeví hned po jedné hodině činností zařazených do výuky náhodně, odděleně. *Toto učení naopak vyžaduje aplikaci činností do celého souboru hodin*. Uvědomujeme si, že ani jeden návyk se nemůže vytvořit jen v jedné hodině. Ani jeden matematický pojem nemůže být utvrzen během jedné vyučovací hodiny. Je nutné v řadě po sobě následujících vyučovacích hodin nechat daný pojem postupně objevit a přijmout všemi žáky, poznané učivo krátce v každé hodině procvičovat a nechat ho obohacovat novými žákovskými nápady a zjištěními. Každá vyučovací hodina, která je zařazena do určitého systému činností, svým dílem přispívá k vytvoření a upevnění vykládaného pojmu. Každá vyučovací hodina také individuálně přibližuje žákovi určité nové vědomosti. Proto musí každý žák dostat dostatečný prostor k pochopení učiva a k dovednosti o něm hovořit.

V systému vyučovacích hodin činnostního učení matematice vyplývá nové učivo z předcházejícího a zároveň je základem a oporou pro učivo následující. Za tohoto předpokladu se často stává, že žáci nové učivo objeví sami a často jim ani nepřipadá nové. K tomu učitel žákům dopomáhá určitým upozorněním, otázkou nebo doporučením, co pozorovat. *Žákům je třeba dát dostatečný prostor na objev poznávaného jevu i na jeho zvládnutí a procvičení*.

K osvojení si nového učiva a ke zkonkrétnění vytvářených pojmů vedeme žáky především prostřednictvím individuálních činností se zvolenými konkrétními pomůckami. Velkou mírou přitom napomáháme rozvoji správného uvažování žáků.

Řešení slovních úloh formou individuálních činností spolu se slovním vyjádřováním úloh a odpovědí žáky, můžeme hodnotit jako *nejmocnější prostředek rozvoje chápavosti dětí*. Při tomto učení dovedeme postupně všechny žáky k tomu, že se dovedou o učeném jevu vyjadřovat v matematice jasně, souvisle a přesvědčivě.

Činnostní učení matematice, je prakticky ověřený nástroj, pomocí něhož učitel snadno upoutává pozornost žáků, probouzí jejich představivost a postupně uvádí do pohybu myšlení každého žáka.

Při řešení slovních úloh je žák jejich tvůrcem, vynálezcem i řešitelem. Úsilí, které při tom žáci vynakládají, působí příznivě na jejich rozumový vývoj. Rozvíjena je přitom i samostatnost žáka a jeho tvořivost.

Podmínky pro dosažení dovednosti žáka správně řešit slovní úlohy jsou:

- provádění různých praktických činností, které znázorňují určitou úlohu
- pokus o samostatné vyhledávání cesty řešení žákem a o vyjádření odpovědi náležející k dané úloze
- samostatné vymýšlení a formulování úloh podobných úlohám právě řešeným
- vymýšlení úloh příbuzných (s blízkým praktickým obsahem) žáky a předkládání obdobných úloh k řešení učitelem
- řešení obtížnějších úloh až po dokonalém zvládnutí úloh jednoduchých

Při řešení slovních úloh se ukazuje, že někteří žáci teprve po řešení úloh ze života tak, jak ho znají, začínají chápat smysl, cíl a význam řešení slovních úloh.

Učebnice a pracovní sešity, které jsou připravené k činnostnímu učení matematice, předkládají mnoho slovních úloh ze života, čímž jsou také dětem blízké a jasné. Metodické postupy v nich zvolené nejsou jednotvárné, upoutávají žáky, budí jejich zájem, mobilizují jejich pozornost.

Dosažení dobrých výsledků v hodinách matematiky vyžaduje:

- naučit žáky pozorně vnímat, co říká a dělá učitel a co odpovídají spolužáci
- učit žáky soustředit se na své činnosti, hovořit o nich, reagovat na upozornění učitele, vnímat práci a vyjadřování spolužáků
- pravidelným zařazováním činností do výuky dosáhnout při nich zručnosti žáků
- používat činnostních metod k dosažení aktivity žáků a jejich spoluúčasti při učení
- individuální účast každého na řešení a pozorování předloženého problému
- poskytnout každému žákovi dostatečný prostor k tomu, aby měl možnost vniknout do podstaty problému, o kterém se hovoří ve vyučování – porozumět učební látce
- pestré změny forem práce v průběhu roku, rozmanitost používaných pomůcek a tím dosažení zajímavosti výuky
- každodenní činnosti žáků a každodenní zpětnou vazbu mezi učitelem a žáky, to pak pomáhá učiteli vnímat a rozvíjet osobnost každého z nich
- aby vyučování matematice mělo nejen vzdělávací, ale i výchovný charakter, neboť tam kde tomu tak není, nebývá ani dobrý úspěch
- do vyučování často zařazovat úlohy, v nichž se odráží život obklopující dítě, to co dítě vidí, v čem má přímou účast, to potom snadno zařazuje do svých početních úvah a myšlenek
- časté sestavování úloh ze života samotnými žáky, neboť tvorba úloh, otázek a odpovědí napomáhá dobrému zvládnutí učiva, obměny slovních úloh
- propojování výuky matematiky s ostatními předměty, zvláště s prvoukou

Při vyučování matematice v prvním období základního vzdělávání při probírání určitého učiva:

- seznámíme žáky s prvním pojetím daného problému a motivujeme je
- užitím názorných pomůcek a konkretizací vedeme žáky postupně k pochopení problému, který je dán novou učební látkou
- provádíme třídění a srovnávání naučených vědomostí s vědomostmi již osvojenými
- provádíme cvičení s praktickým užitím získaných vědomostí
- necháváme žáky samostatně vymýšlet slovní úlohy, které vycházejí z jejich zkušeností
- provádíme cvičení k zautomatizování určité početní operace
- necháváme žáky při praktických činnostech objevovat potřebu nového početního výkonu
- látku pro počítání z paměti volíme tak, aby přispívala k dosažení dobrého zvládnutí probíraného učiva

V prvním období základního vzdělávání necháváme žáky pod vedením učitele matematické poznatky objevovat a formulovat je svými slovy. Učitel pak matematický pojem upřesní a správně ho formuluje.

Zdůrazňujeme potřebu *častého zařazování počítání z paměti*, a to po celé první období základního vzdělávání. Při počítání s malými čísly by nikdy nemělo být počítání z paměti nahrazováno písemnými počítáními.

Po celé první období se v matematice kladou *základy počítání z paměti*. Žáci se učí způsoby pamětného sčítání, odčítání, násobení a dělení v oboru do 100 i do 1000. Řešení slovních úloh z paměti je třeba vždy spojovat s žakovým vysvětlením, jak k výsledku dospěl. V průběhu 1. – 3. ročníku je třeba, aby každý žák vyřešil mnoho jednoduchých slovních úloh. To není možné realizovat tehdy, pokud bychom měli zároveň vyžadovat klasické zápisy každé úlohy. Při řešení slovních úloh z paměti může žák používat konkrétní názor, nákres, náčrt a jiné svoje zobrazení a z něho formulovat výsledek a vysvětlit, jak k němu dospěl. U celé řady slovních úloh řešených činnostně z paměti mohou žáci objevit několik způsobů řešení úlohy. Zájem žáků o počítání z paměti se dobře probouzí vhodnou motivací, spojováním řešení slovních úloh s individuálními činnostmi, častým vymýšlením slovních úloh žáky samotnými, a poznáním, že je v jejich schopnostech úlohy řešit.

C) Obsah učiva

1. ročník

- vytváření představ o jednotlivých číslech na základě názoru
- přirozená čísla 1 až 5 – numerace, vidění počtu věcí do 5
- rozklady čísel
- tvoření slovních úloh žáky bez užití početních výkonů (ze začátku i bez znalosti číslic)
- porovnávání počtu věcí
- sčítání a odčítání přirozených čísel spojené s manipulačními činnostmi (do 5)
- slovní úlohy doplněné příkladem (do 5)
- přirozená čísla 1 až 10 – numerace, vidění počtu věcí do 10
- rozklady přirozených čísel do 10
- sčítání a odčítání přirozených čísel v oboru do 10, názorné zavedení pomocí činností
- jednoduché slovní úlohy ze života řešené na základě manipulace í s věcmi i s penězi
- orientace v prostoru (před, za, vedle, vpravo, vlevo, dole, nahoře)
- automatizace spojů sčítání a odčítání do 10
- porovnávání počtu věcí, porovnávání čísel bez zápisu znamének nerovnosti
- přirozená čísla do 20 – numerace
- sčítání a odčítání v 2. desítce s využitím analogie s 1. desítkou (bez přechodu přes desítku), analogie musí vyplynout z individuálních činností žáků
- vztahy o několik více, o několik méně
- slovní úlohy ze života (obor do 20)
- poznávání geometrických tvarů, rovinných obrazců a těles – využití vhodných stavebnic, stavby podle předlohy i podle fantazie

Výuka matematiky má v 1. ročníku činnostní charakter. Vysvětlování početních výkonů se v 1. a 2. ročníku provádí na základě činností se skupinami předmětů. Názornému počítání slouží též jednoduché obrázky a značky kreslené dětmi. Při vytváření pojmu čísel a početních výkonů se přechází od činností s trojrozměrnými předměty k připraveným pomůckám (kolečka, peníze, vystřižené obrázky) až ke kreslenému názoru v pracovních sešitech a názoru demonstračnímu. Také vytváření

slovních úloh a jejich obměny vychází z věcného názoru, především je však třeba využívat individuálních žákovských zkušeností.

Velmi vhodným tématem slovních úloh je obchodování spojené s manipulací s pomůckou „papírové mince a bankovky“.

Matematika celého 1. ročníku je vyučována hlavně v souvislosti s učivem prvouky, ale také v souvislosti s učivem českého jazyka (vymýšlení slovních úloh, vytváření otázek, vyjadřování se k činnostem).

Podle podmínek školy se mohou děti ve vyučování seznamovat s prací na počítači a využívat v matematice jednoduché počítačové programy a hry obsahující **procvičování** vidění počtu věcí, přiřazování čísla k určitému počtu věcí, porovnávání počtu věcí a čísel a též procvičování početních výkonů.

Tyto dovednosti dále rozvíjíme v následujícím 2. a 3. ročníku základního vzdělávání. Vhodných počítačových her a programů lze využívat **k procvičování** učiva nejen matematiky, ale i dalších vyučovacích předmětů.

2. ročník:

- opakování učiva z 1. ročníku:
  - rozklady čísel do 10
  - numerace do 20
  - porovnávání čísel
  - automatizace spojů sčítání a odčítání do 20
  - jednoduché slovní úlohy spojené s názorem
- sčítání a odčítání s přechodem přes desítku vyvozené na základě manipulačních činností žáků
- přirozená čísla do 100 – numerace - vytváření představ čísel na základě názoru:
  - posloupnost přirozených čísel
  - počítání po desítkách, počítání po jednotkách v různých desítkách
  - čtení a zápis čísel, číselná osa
  - porovnávání čísel pojmenovaných i nepojmenovaných
  - zaokrouhlování čísel na desítky na základě práce s číselnou osou
- sčítání a odčítání v oboru do 100
  - sčítání a odčítání násobků 10
  - přičítání jednociferných čísel k celým desítkám i jejich odčítání od celých desítek (typy: $30 + 7$; $90 - 8$)
  - sčítání a odčítání v jednotlivých desítkách s využitím analogie s počítáním v 1. desítce vyplývající z individuálních činností žáků s pomůckami (typy: $32 + 6$; $57 - 4$)
  - sčítání a odčítání s přechodem desítek (typy: $49 + 5$; $25 + 30$; $71 - 4$; $93 - 20$; $80 - 15$)
  - sčítání a odčítání dvojciferných čísel (typy: $23 + 41$; $68 - 34$), počítání s „penězi“
  - vytváření jednoduchých slovních úloh k jednotlivým typům příkladů na sčítání a odčítání (využití při obchodování);
- názorné zavedení násobilky 1, 2, 5, 10, 3, 4, které je odvozeno z opakovaného přičítání stejných čísel
- činnosti vedoucí k pochopení násobilky a jejímu procvičování
- slovní úlohy, které vedou k pochopení úsudku několikrát více (s využitím peněz)

- geometrické tvary rovinné a prostorové, hry s tvary, modelování, rozlišování modelů těles i geometrických tvarů ve svém okolí
- rozvíjení prostorové představivosti – stavebnice, soubory krychlí, apod.
- rovné a křivé čáry
- praktické měření délek, jednotky délky: metr, centimetr
- jednotky času (hodina, minuta), poznávat, kolik je hodin na hodinách ručičkových i digitálních, orientace v čase

Výuka matematiky ve 2. ročníku má i nadále činnostní charakter. Všechny činnostní a počtářské dovednosti získané v 1. ročníku se využívají a dále rozvíjejí. Pokračuje též rozvoj řečových dovedností žáků. Postupně se u žáků vytváří dovednost matematického vyjadřování.

Číselný obor se rozšiřuje do 100 činnostně, hlavně na základě manipulací s „penězi“ a za využití obrázkového názoru. Zdůrazňuje se řešení slovních úloh, neboť při jejich řešení se rozvíjí logické myšlení žáků a současně se upevňují a automatizují početní výkony. Automatizace početních výkonů vzniká na základě dokonalého pochopení probíraných algoritmů. Matematické dovednosti se ve 2. ročníku rozšiřují o početní operaci – násobení, která je vyvozována na základě činností s konkrétním názorem.

Násobení má přitom žák možnost objevit z opakovaného sčítání. Činnosti vedoucí k tomuto objevu a jeho ověřování je třeba provádět s různými pomůckami, vhodnou pomůckou jsou peníze. Spoje násobek 2, 5, 10 se v podstatě připravují již od 1. ročníku při opakovaném přičítání určitého čísla. Ve 2. ročníku tuto zkušenost žáků využijeme. Na základě činností žáci pochopí princip násobení a později i to, jak lze násobilky využít v praktickém životě. Obojí je základním předpokladem ke tvorbě slovních úloh na násobení žáky a k pozdější postupné automatizaci násobilkových spojů.

Geometrie ve 2. ročníku má motivační charakter. Je především zaměřena na hry s prostorovými a rovinnými tvary. Průpravou pro pozdější provádění náčrtů v geometrii je ve 2. r. kreslení různých rovných a křivých čar, jednotáček apod. Měření délek se provádí na konkrétních předmětech.

3. ročník:

- opakování učiva z 2. ročníku:
  - počítání do 20 s přechodem přes 10
  - numerace do 100
  - sčítání a odčítání v oboru do 100
  - slovní úlohy vedoucí k sčítání a odčítání i k porovnávání o několik více, o několik méně
  - sčítání a odčítání do 100, příklady typu: $36 + 17$; $65 - 28$
- příprava písemného sčítání a odčítání do 100 na základě činností s pomůckami „desítky koleček“, „papírové mince a bankovky“
- slovní úlohy vedoucí k porovnávání rozdílem
- násobení a dělení v oboru násobek do 100, automatizace spojů
- slovní úlohy vedoucí k násobení a dělení a rozlišování úsudků několikrát více, několikrát méně a jejich obměny
- na základě manipulačních činností rozlišovat úsudky: o několik více, o několik méně, několikrát více, několikrát méně
- násobení dvojciferných čísel jednociferným číslem (velká násobilka vyvozená činnostními postupy s oporou o zapsaný příklad)
- užití závorek v příkladech se dvěma početními výkony
- přirozená čísla v oboru do 1 000 – numerace:

- vytvoření představy čísel na základě názoru: činnosti žáků s pomůckami „papírové mince a banovky“, „čtvercová síť“
- posloupnost přirozených čísel, počítání po stovkách, desítkách, jednotkách
- čtení a zápis čísel
- práce s číselnou osou (využití čtverečků s napsanými čísly k manipulaci)
- porovnávání čísel
- zaokrouhlování čísel na stovky, na desítky
- sčítání a odčítání v oboru do 1 000:
  - sčítání a odčítání z paměti příklady typu:
 $241 + 7$; $325 - 3$; $530 + 40$; $490 + 60$; $380 - 20$; $240 - 50$; $300 - 8$; $600 - 40$
 (při sčítání a odčítání z paměti má nejvýše jedno číslo všechny tři číslice různé od nuly)
- seznámení s písemným sčítáním dvou trojčiferných čísel, odhady výsledků
- seznámení s písemným odčítáním dvou trojčiferných čísel, kontrola výpočtu sčítáním
- slovní úlohy s jedním početním výkonem a jejich obměny, nácvik jejich zápisů,
- seznámení s prováděním odhadu předběžného výsledku řešení slovních úloh
- slovní úlohy se dvěma početními výkony, využití námětů z obchodování
- rýsování přímek, vzájemná poloha (rovnoběžky, různoběžky), průsečík přímek
- bod ležící na přímce a mimo přímku, úsečka a její označování, odhadování a měření délky
- jednotky délky (metr, centimetr, milimetr, kilometr), jejich rozlišování, vytvoření správné představy o velikosti jednotek na základě činností, jednoduché převody (m, cm, km)
- čtverec a obdélník – jejich náčrty kreslené do čtvercové sítě i volně na papír
- rozvoj prostorové představivosti (stavby z krychlí na vrstvy), stavby podle předlohy
- tělesa kolem nás – poznávání geometrických tvarů
- jednotky času (hodina, minuta, vteřina), jednoduché převody, orientace v čase

Vyučování matematice ve 3. ročníku je stejně jako v předcházejících ročnících názorné, často spojené s aktivní činností všech žáků. Žakovských činností využíváme při výkladu i procvičování učiva. Velmi vhodné jsou činnosti s pomůckami „desítky koleček“ a „papírové mince a bankovky“, např. při obchodování, činnostní práce na číselných osách (využití čtverečků z tvrdšího papíru, nejlépe o straně 2 cm), činnosti s „dvoubarevnými kolečky“ (názorné rozlišování úsudků).

S numerací a počítáním v číselném oboru do 1000 je třeba začít **až po dokonalém zvládnutí numerace a počítání v oboru do 100** pokud možno všemi žáky. Rozšíření číselného oboru do 1000 je zařazováno až do 2. pololetí 3. ročníku. Proto se dobré zvládnutí všeho učiva náležejícího do číselného oboru do 1 000 nemůže předpokládat u všech žáků na konci 3. ročníku.

Pojetí početních výkonů, jak byly vysvětleny v 1. a 2. ročníku, se ve 3. ročníku nemění. Ve 3. ročníku se algoritmy početních postupů pamětného počítání rozšiřují o seznámení žáků s algoritmy písemného sčítání a odčítání. Zvládnutí algoritmů písemného sčítání a odčítání nepatří do závěrečné klasifikace ve 3. ročníku. Slovní úlohy tvoří nedílnou součást učení početních výkonů. Velký význam mají slovní úlohy, které využívají číselné údaje z prostředí, které žáci znají.

Zařazování počítačových programů k procvičování učiva matematiky může být ve 3. ročníku pro žáky velmi oblíbenou činností.

V geometrii je třeba vést žáky tak, aby rozuměli krátkým textům úloh s geometrickým obsahem a aby dokázali popsat jednoduchý geometrický obrázek.

D) Očekávané výstupy na konci 1. období výuky matematice:

ČÍSLO A POČETNÍ OPERACE

Žák:

- používá přirozená čísla k modelování reálných situací, počítá předměty v daném souboru, vytváří soubory s daným počtem prvků
- čte, zapisuje a porovnává přirozená čísla do 1 000, užívá a zapisuje vztah rovnosti a nerovnosti
- užívá lineární uspořádání; zobrazí číslo na číselné ose
- provádí z paměti jednoduché početní operace s přirozenými čísly
- řeší a tvoří úlohy, ve kterých aplikuje a modeluje osvojené početní operace

ZÁVISLOSTI, VZTAHY A PRÁCE S DATY

Žák:

- orientuje se v čase, provádí jednoduché převody jednotek času
- popisuje jednoduché závislosti z praktického života
- doplňuje tabulky, schémata, posloupnosti čísel

GEOMETRIE V ROVINĚ A V PROSTORU

Žák:

- rozezná, pojmenuje, vymodeluje a popíše základní rovinné útvary a jednoduchá tělesa; nachází v realitě jejich reprezentaci
- porovnává velikost útvarů, měří a odhaduje délku úsečky
- rozezná a modeluje jednoduché souměrné útvary v rovině

Matematika v tomto období rozvíjí paměť žáků, jejich představivost, tvořivost, klade základy logického úsudku.

Matematické vzdělání přispívá k formování osobnosti žáků, rozvíjí důslednost, tvořivost sebedůvěru, sebekontrolu aj.

V systému individuální práce se slabšími žáky v matematice v prvním období základního vzdělávání má mimořádně velký význam správné a hojné používání názorných pomůcek, kreslených znázorňování, cvičení v sestavování vlastních úloh a jejich řešení, počítání z paměti.

Systém činnostního učení, který používáme, ukazuje, že se v pedagogické praxi při učení základů matematiky v prvním období základního vzdělávání, nemusí vyskytovat beznadějně situace. Při dodržování základních zásad a metod činnostního učení, dosahujeme uspokojivých výsledků i u žáků s diagnostikovaným opožděným vývojem nebo různými „dys“ problémy.

VZDĚLÁVACÍ OBLAST: ČLOVĚK A JEHO SVĚT

Vzdělávací oblast je v 1. – 3. r. realizována prostřednictvím vyučovacího předmětu prvouka.

Prvouka

A) Výchovně vzdělávací cíle:

- učit žáky pozorovat přírodní jevy a orientovat se v prostoru a čase
- na základě činností a pozorování vytvářet nové představy o jednoduchých, chápání žáků dostupných ale podstatných věcech a jevech, které je obklopují doma, ve škole, v obci
- vést žáky k tomu, aby předměty a jevy pojmenovávali a vyjadřovali o nich své myšlenky, soudy, názory
- učit žáky, aby na základě svých vlastních zkušeností docházeli k jednoduchým pojmům a objevování souvislostí
- vytvářet u žáků pozitivní vztah k rodině, spolužákům, škole, domovu i k přírodě a rozvíjet pozitivní vlastnosti žáků
- dát žákům základní poučení o lidském těle a ochraně zdraví
- naučit žáky cílevědomému osvojování základních hygienických návyků a návyků kulturních

B) Charakteristika výuky:

Cíle jsou naplňovány prostřednictvím využívání vlastních zkušeností žáků. Učitel řídí vyučování tak, aby žáci docházeli k novým poznatkům zejména na základě vlastních činností a přímého pozorování. Žáci mohou různé věci a jevy pozorovat např. při řízených činnostech, na vycházkách, při pokusování, při zacházení s různými nástroji a předměty. Činnostní vyučování prvouce podněcuje aktivitu všech žáků. Průběžně a v souvislosti s různými vyučovacími předměty vedeme žáky k tomu, aby výsledky svých pozorování, zjištění a objevování zaznamenávali různými způsoby, tj. výtvarně i písemně.

V tomto období využíváme co nejvíce regionálních přírodních i společenských jevů.

Charakteristické pro výuku prvouky v 1. období základního vzdělávání je její prolínání s učivem ostatních předmětů. Právě toto prolínání témat dává možnost vytváření mnoha malých projektů, které výuku obohatí a učivo spojí se životem kolem dětí. Výuku prvouky vhodně doplňují obrazy, videozáznamy, filmy, besedy, vycházky, exkurze atp.

V prvouce se věnujeme:

- poznávání věcí – jejich vlastností a zařazujeme je do přírodního a společenského dění
- výchově smyslového vnímání a způsobům pozorování určitých předmětů a jevů
- základům jazykového vyjadřování – využíváme českého jazyka (výslovnost, vyprávění, říkadla, básně, písně, pohádky,...)
- procvičování pozornosti, paměti, představivosti, obrazotvornosti,...
- ochraně přírody, kulturních památek a výsledků lidské práce
- technické výchově (spojení s výtvarnou výchovou a praktickými činnostmi)
- pohybové výchově (ve spojení s tělesnou výchovou a hudební výchovou)
- zdravotní výchově a znalosti lidského těla, režimu dne
- mravní výchově (vytváření správných návyků a vztahů k lidem)

C) Obsah učiva v jednotlivých ročnících:

1. ročník

- škola a její blízké okolí, cesta do školy, bezpečnost
- pracovní návyky a vhodné chování ve škole i mimo školu
- příroda na podzim v lese, v sadu, na zahradě a na poli
- rodina a život v rodině
- zima a zimní svátky, bezpečnost, živočichové a rostliny v zimě
- člověk a péče o zdraví, základní hygienické návyky
- zdravá výživa, režim dne
- příroda, rostliny a živočichové na jaře
- nejznámější ptáci a domácí zvířata
- dny v týdnu, roční období, orientace v čase
- nejznámější povolání a výrobky řemeslníků
- dopravní výchova – bezpečnost
- příroda v létě

V 1. ročníku se žáci učí pozorovat rostliny, zvířata a věci, které je obklopují ve škole, doma, venku. Učí se všimnout si změn v přírodě, které mohou během roku pozorovat a všimají si, jak tyto změny zasahují do života lidí i zvířat.

Učivo je využíváno v průběhu celého roku v matematice, často je propojováno i s ostatními vyučovacími předměty. Jednotlivé činnosti mohou být vhodně kombinovány a propojovány i v jiných časových celcích než je jedna vyučovací hodina.

2. ročník

- škola a organizace školního života
- cesta do školy – bezpečnost, dopravní výchova
- změny v přírodě na podzim, živočichové ve volné přírodě (využití učiva 1. r. a jeho rozšíření), mezipředmětové vztahy (zejména s českým jazykem)
- zelenina a její druhy
- ovocné stromy a jejich plody
- rodina, náš domov, obec, vlast
- proměny přírody v zimě, zimní sporty
- člověk, poučení o lidském těle, nemoc a úraz, první pomoc
- potraviny a správná výživa
- čas, orientace podle hodin, kalendářní rok
- práce a volný čas
- proměny přírody na jaře (rostliny, živočichové, květiny)
- lesy jehličnaté, listnaté a smíšené – stromy ochrana přírody
- proměny přírody v létě, u vody a ve vodě, vodní živočichové

Ve všech okruzích učiva prvouky 2. ročníku využíváme zkušenosti žáků a učivo probrané v 1. r., které dále rozšiřujeme. Ve výuce se žáci seznamují s věcmi a jevy blízkého okolí, získávají přehled o změnách v přírodě v průběhu ročních období a jejich vlivu na život rostlin, zvířat i lidí.

I v tomto ročníku je vhodné spojovat učivo prvouky s učivem ostatních předmětů. Realizaci krátkodobých projektů můžeme koncem 2. ročníku spojovat s jednoduchými záznamy. Formu záznamu (kreslená, psaná, kombinovaná, výrobek) necháváme na rozhodnutí žáků, které vhodně usměrníme.

3. ročník

- místo, kde žijeme (domov, rodina, škola, obec)
- cesta do školy, dopravní výchova
- orientace v místě bydliště:
  - světové strany
  - práce s jednoduchým plánem (začlenění obce do příslušného kraje)
  - seznámení s mapou
  - světové strany
- země, v níž žijeme:
  - krajina v místě bydliště
  - naše vlast
- lidé a čas – orientace v čase
- věci a činnosti kolem nás:
  - lidská činnost
  - práce a volný čas
  - lidé a výrobky, technika
- neživá příroda – látky a jejich vlastnosti:
  - vzduch
  - voda
  - slunce a země
- živá příroda:
  - rostliny (druhy rostlin, části rostlin, plody)
  - živočichové
  - zkoumání přírody
- rozmanitost přírody a její ochrana, základní ekologická výchova
- člověk:
  - lidské tělo (růst a vývoj, stavba těla – kostra, svaly)
  - péče o zdraví (zdraví a výživa, sport a hry, první pomoc)

Ve vyučování prvouce ve 3. ročníku navazujeme na poznatky o přírodě a životě lidí, které žáci získali v 1. a 2. r. a prohlubujeme je. Zaměřujeme se především na poznávání místní krajiny, života lidí v obci, povolání lidí, zajímáme se o vyráběné věci, kulturu v obci, pověsti, které se váží ke kraji, upozorňujeme na významné stavby, události a osobnosti.

Charakter učiva 3. ročníku umožňuje snadné využívání mezipředmětových vztahů. Propojováním učiva jednotlivých předmětů vznikají tematické krátkodobé projekty. Žáci si své přírodovědné záznamy zakládají a vytváří si tak svá první portfolia. Tím se při výuce učí žáci spolupracovat, vzájemně si pomáhat a obvykle vznikne přirozená potřeba skupinové práce.

D) Očekávané výstupy na konci 1. období:

MÍSTO, KDE ŽIJEME

Žák:

- vyznačí v jednoduchém plánu místo svého bydliště a školy, cestu na určené místo a rozliší možná nebezpečí v nejbližším okolí
- začlení svou obec (město) do příslušného kraje a obslužného centra ČR, pozoruje a popíše změny v nejbližším okolí, obci (městě)
- rozliší přírodní a umělé prvky v okolní krajině a vyjádří různými způsoby její estetické hodnoty a rozmanitost

LIDÉ KOLEM NÁS

Žák:

- rozlišuje blízké příbuzenské vztahy v rodině, role rodinných příslušníků a vztahy mezi nimi
- odvodí význam a potřebu různých povolání a pracovních činností
- projevuje toleranci k přirozeným odlišnostem spolužáků, jejich přednostem i nedostatkům

LIDÉ A ČAS

Žák:

- využívá časové údaje při řešení různých situací v denním životě, rozlišuje děj v minulosti, přítomnosti a budoucnosti
- pojmenuje některé rodáky, kulturní či historické památky, významné události regionu, interpretuje některé pověsti nebo báje spjaté s místem, v němž žije
- uplatňuje elementární poznatky o sobě, o rodině a činnostech člověka, o lidské společnosti, soužití, zvycích a o práci lidí; na příkladech porovnává minulost a současnost

ROZMANITOST PŘÍRODY

Žák:

- pozoruje, popisuje a porovná viditelné proměny v přírodě v jednotlivých ročních obdobích
- rozřídí některé přírodniny podle nápadných určujících znaků, uvede příklady výskytu organismů ve známé lokalitě
- provádí jednoduché pokusy u skupiny známých látek, určuje jejich společné a rozdílné vlastnosti a změří základní veličiny pomocí jednoduchých nástrojů a přístrojů

ČLOVĚK A JEHO ZDRAVÍ

Žák:

- uplatňuje základní hygienické, režimové a jiné zdravotně preventivní návyky s využitím elementárních znalostí o lidském těle; projevuje vhodným chováním a činnostmi vztah ke zdraví
- dodržuje zásady bezpečného chování tak, aby neohrožoval zdraví své a zdraví jiných
- chová se obezřetně při setkání s neznámými jedinci, odmítne komunikaci, která je mu nepříjemná; v případě potřeby požádá o pomoc pro sebe i pro jiné dítě
- uplatňuje základní pravidla účastníků silničního provozu
- reaguje adekvátně na pokyny dospělých při mimořádných událostech

Výuka prvouky v 1. období ve spojení s ostatními předměty uplatňuje v rozsahu přiměřeném chápání žáků tohoto věku prvky environmentální výchovy. Žáky učíme citlivému přístupu k přírodě, lásce k okolní krajině, k obci, její minulosti a přítomnosti.

Žákům dáváme příležitost k tomu, aby si uvědomili propojenost vztahů mezi člověkem a přírodou a možnost člověka přírodu ovlivňovat. Učíme je rozlišovat pozitivní způsoby působení člověka v přírodě od způsobů negativních. Žáci poznávají význam a úkol jednotlivých profesí ve vztahu k životnímu prostředí. Necháme je objevovat možnosti ke zlepšování okolního prostředí a péči o něj. Dáváme jim prostor pro nápady co dělat teď, aby i v budoucnosti bylo na Zemi zdravé životní prostředí. Vytváříme první předpoklady k tomu, aby žáci získávali dobrou hodnotovou orientaci v zájmu udržitelnosti rozvoje lidské společnosti.

VZDĚLÁVACÍ OBLAST: UMĚNÍ A KULTURA

Požadavky této vzdělávací oblasti se realizují v 1. – 3. r. ve dvou samostatných vyučovacích předmětech: hudební výchova a výtvarná výchova.

Hudební výchova

A) Výchovně vzdělávací cíle:

- naučit žáky čistě a výrazně zpívat lidové i umělé dětské písně v hlasovém rozsahu přiměřeném žákům mladšího školního věku
- nacvičit správné dýchání a tvoření tónů
- rozvíjet hudební sluch a paměť na melodii i slova
- učit rozlišovat a udržovat určitý rytmus
- rozvíjet hudebnost zařazováním poslechu lidových písní i poslechu hodnotné vážné hudby vhodné pro tento věk a vést žáky k zájmu o hudbu
- poznat a dbát o rozvoj talentovaných žáků
- probouzet u žáků zájem o vlastní pěvecké a hudební aktivity

B) Charakteristika výuky:

Hlavními složkami hudební výchovy jsou zpěv a poslech hudby. Těžištěm hudebně-výchovné práce je zpěv. Láska k hudbě se nejnáze probouzí zpěvem, neboť při něm je žák aktivní a tvořivý. Zpívaná píseň nejlépe rozvíjí pěvecké i hudební dovednosti a návyky žáků. Nejčastější formou tohoto období je zpěv jednohlasný. Učitel dbá individuálních zvláštností dětského hlasu, vede žáky k tomu, aby zpívali čistě, lehce a bez křiku. Dále je třeba pamatovat na to, aby rozsah a poloha písní odpovídaly rozsahu a poloze dětského hlasu. V hudební výchově je třeba střídát činnosti tak, aby děti nezpívaly po celou vyučovací hodinu.

Výběr písní má být rozmanitý, má napomáhat hlasovému výcviku. V tomto období jsou pro zpěv nejvhodnější lidové písně, dětmi oblíbené písně umělé, vhodné je využívat i písní místních nebo krajevých. Současně s výcvikem pěveckých dovedností rozvíjí zpěv hudební sluch žáků, jejich smysl pro čistou intonaci a rytmus. Smysl pro rytmus snadno a dobře rozvíjíme častým zařazováním jednoduchých doprovodných nástrojů (tyčinky, bubínek, tamburína, činely apod.) ke zpěvu žáků. Vnímání hudby se rozvíjí v celé hudebně-výchovné práci, nejvýrazněji při poslechu hudby. Poslechem se učí žáci hudbu citově prožívat a soustředit se. Přitom jsou žáci vedeni k tomu, aby vyjadřovali a srovnávali své dojmy z poslechu hudebních skladeb.

Zpěv by se měl stát pro děti přirozenou potřebou pro vyjádření pohody a radosti, a to i v jiných předmětech než Hv. Proto výuku hudební výchovy vedeme tak, aby se stala pro žáky příjemnou a oblíbenou. K dobrému rozvíjení pěveckých dovedností žáků v tomto období velmi dobře napomáhá každodenní zpěv zařazovaný v průběhu vyučování jako doplněk učiva nebo jako příjemná relaxační chvílka.

Ve zpěvu i poslechu je nezbytné se vracet k probraným písním a skladbám. Jen tak žák může dobře zvládnout melodii a slova písně, zapamatovat si hudební skladbu. Stále zdokonalovanou reprodukcí písní a opakovaným poslechem se prohlubuje vztah žáků k hudebním dílům i intenzita jejich estetického prožitku. Při výuce hudební výchovy je třeba věnovat pozornost hudebně nadaným žákům, dbát o jejich další rozvoj, doporučovat zájmovou činnost. Zpěvem, poslechem, jednoduchým doprovodem písní na dětské hudební nástroje a pohybovým projevem se stávají děti aktivními provozovateli hudby.

C) Obsah učiva předmětu hudební výchova v jednotlivých ročnících:

S hudbou se dítě setkává od malička. Proto v počátcích výuky Hv budeme vycházet ze znalosti jednoduchých lidových písní, které obvykle žáci znají ze zpěvu v rodinách, ze zpěvu podle dětských knížek a ze zpívání v mateřských školách a dětmi oblíbených hudebních nahrávek.

Děti předškolního věku obvykle umí zpívat písně:

Halí, belí	Pásla Ovečky
Ovčáci, čtveráci	Jedna, dvě, tři, čtyři, pět
Kočka leze dírou	Travička zelená
Skákal pes	Holka Modrooká
Pec nám spadla	Já mám koně
Maličká su	Když jsem já sloužil
To je zlaté posvícení	Pod našim okýnkem
Prší, prší	Čížečku, čížečku

1. ročník

- rozlišování zvuků a tónů
- melodizované říkanky
- hudebně pohybové hry
- dechová a hlasová cvičení
- lidové písně vhodné pro děti, které v dětech budí radost ze zpěvu, lásku k lidem, k přírodě, k domovu
- písně umělé, které zachycují život dětí, svět her, pohádek, fantazie
- vytváření pěveckých dovedností a návyků: správné držení těla a hlavy, správné dýchání, tvoření tónů, výslovnost
- sluchem rozlišovat základní vlastnosti tónu: vysoký – nízký, dlouhý – krátký, silný – slabý (pomocí zrakového i pohybového názoru)
- vést žáky k tomu, aby se projevovali i pohybově podle hudby
- pro poslech je vhodné volit: lidové písně v provedení dětských sborů, poslech písní, které zpívají skupiny dětí ze třídy, přístupné a dětem obsahově blízké umělé písně, dětské taneční hry, jednoduché instrumentální skladby
- vytváření citového vztahu k hudbě

V průběhu celého roku dbáme při výuce na to, aby vyučování bylo radostné a dalo žákům co nejvíce citových zážitků. V prvním ročníku mají někteří žáci nevyvinutý hudební sluch, nedovedou, či nechtějí zpívat. Pěvecké dovednosti získávají žáci přípravnými cvičeními, která si učitel vytváří z prvků nacvičované písně. Přitom je dobře využívat individuálního zpěvu žáků, kteří intonačně čistě zpívají a ostatní nechat zpěv spolužáka poslouchat a potom napodobovat.

Učitel věnuje péči o hlas žáků pozornost. Dbá, aby žáci :

- zpívali lehce, bez křiku, ve vyvětrané místnosti
- nezpívali dlouho ve vysoké nebo nízké hlasové poloze
- nezpívali celou hodinu
- poslouchali se navzájem

K cvičením hlasovým se řadí cvičení dechová. Při nich se žáci učí hospodařit s dechem. Je možné k nim připojit i pohyby paží. Hlasová cvičení je vhodné volit jednoduchá, aby se mohla soustředit pozornost k vytvoření krásného tónu a správné výslovnosti samohlásek, souhlásek, slabik i slov.

Cvičení sluchová vychovávají hudební sluch žáků. Písně se v tomto období nacvičují podle sluchu.

2. ročník

- hlediska pro výběr písní jsou obdobná jako v 1. ročníku
- dechová a hlasová cvičení z 1. ročníku automatizovat, nevyhledávat stále nová cvičení, měnit pouze motivaci, jde tu hlavně o docílení co nejlepšího provedení
- rytmická cvičení propojujeme s písněmi, využíváme též rytmických slabik, tempo udáváme tleskáním nebo vytukáním dob
- se zřetelem k hlasovým dispozicím jednotlivých žáků pozvolna rozšiřovat hlasový rozsah a upevňovat ho
- písně volíme do rozsahu oktávy
- zpěv podle pokynů učitele (jednotný začátek všech, podřídit se určitému tempu)
- učit opakovat udaný tón
- sluchem rozlišovat stoupající a klesající melodii tónové řady
- rozlišit vyšší tón od nižšího
- pohybového a grafického znázornění využít ke zpěvu vzestupných a sestupných řad tónů, zpívat je na úryvcích písní
- hudební teorii zařazovat pouze v nezbytně nutném množství a spojovat ji se zpívanými písněmi (notová osnova, houslový klíč, taktová čára, noty podle délky)
- v poslechových skladbách seznamovat děti s hudebními nástroji a přednesem lidových a dětských písní

Písně tvoří i ve 2. ročníku hlavní součást práce v hodinách Hv. I ostatní činnosti při výuce spojujeme pokud možno se zpěvem. Nácvik písní provádíme nápodobou, žáky ke zpěvu vhodně motivujeme, dbáme na pochopení obsahu textu písně, na osvojení si textu, rytmu i melodie jednotlivými žáky. Při zpěvu věnujeme pozornost výslovnosti. Při opakování písně doprovázíme jednoduchým rytmickým nebo pohybovým doprovodem. Vhodnou pomůckou jsou nástroje Orfovy školy. Jednoduché rytmické nástroje si též snadno můžeme připravit s dětmi z běžně dostupných materiálů a předmětů.

3. ročník

- hlediska pro výběr písní jsou obdobná jako v přecházejících ročnících
- rozšiřujeme pěvecký rozsah c1 – d2
- upevňujeme pěvecké návyky (držení těla a hlavy, dýchání, tvoření tónů, výslovnost)
- zpíváme s dynamickými odstíny slabě – silně v rozmezí p – mf
- zpíváme podle pokynů učitele (jednotný začátek, konec písně, tempo, síla)
- upevňujeme dovednost zpívat tóny ve vzestupné a sestupné řadě na úryvcích písní a cvičeních
- nacvičujeme durový tónický trojzvuk a zpíváme ho pomocí písně „Ovčáci, čtveráci“
- nacvičujeme dvoudobou chůzi a tanec v průpletu, přísunový krok (spojení s Tv)
- dáváme žákům prostor pro pohybové vyjádření melodie
- učíme je rozlišovat hudební nástroje podle vzhledu i podle tónu, rozlišujeme nástroje strunné, dechové a bicí
- využíváme dětské rytmické nástroje pro doprovody písní
- opakuje poslech z nižších ročníků, přidáváme poslech české hudby pro slavnostní příležitosti (B. Smetana, A. Dvořák), poslech hudby taneční, poslech státní hymny

- hudební nauka – notová osnova, houslový klíč, nota celá, půlová, čtvrt'ová, pomlky

Zpěv doprovázíme rytmickými nástroji. Když nemáme rytmických nástrojů dostatek, sami si je vyrábíme např. ze skořápek ořechů, kelímků naplněných rýží, čočkou apod., místo hůlek použijeme vařečky, lžičkou ťukáme do skleničky apod. Žákům dáváme možnost objevit další zvukové efekty a zkusit je při zpěvu využít.

S hudbou se žáci mohou setkat též při návštěvě koncertů, besedách o hudbě a při vlastních hudebních aktivitách. Žáci mohou rovněž sledovat část videozáznamu koncertu. Poslechové skladby v 1. období vzdělávání volíme podle nahrávek, které jsou k dispozici. Dbáme, aby v poslechových skladbách byly zastoupeny písně lidové, známé umělé písně pro děti a věku přiměřené skladby významných českých hudebních skladatelů.

D) Očekávané výstupy na konci 1. období:

Žák:

- zpívá na základě svých dispozic intonačně čistě a rytmicky přesně v jednohlase
- rytmizuje a melodizuje jednoduché texty, improvizuje v rámci nejjednodušších hudebních forem
- využívá jednoduché hudební nástroje k doprovodné hře
- reaguje pohybem na znějící hudbu, pohybem vyjadřuje metrum, tempo, dynamiku, směr melodie
- rozlišuje jednotlivé kvality tónů, rozpozná výrazné tempové a dynamické změny v proudu znějící hudby
- rozpozná v proudu znějící hudby některé hudební nástroje, odliší hudbu vokální, instrumentální a vokálně instrumentální

Výtvarná výchova

A) Výchovně vzdělávací cíle:

- probouzet a rozvíjet schopnosti výtvarného vyjadřování žáků
- rozvíjet tvořivé schopnosti žáků, pěstovat jejich estetické cítění a vkus
- vytvářet základní pracovní návyky pro výtvarnou činnost žáků
- vytvářet kladný citový vztah k výtvarnému umění
- seznamovat žáky s výtvarnými nástroji, materiály a technikami
- učit žáky pozorovat a vnímat krásu přírody, hovořit o svých pocitech a dojmech, pokusit se je výtvarně vyjadřovat
- dát dítěti možnost osobitého výtvarného vyjádření určitého prožitku nebo představy neovlivněného vnuceným výtvarným vzorem
- četbou, vyprávěním příběhem, hudbou, dramatickým dílem podněcovat a rozvíjet výtvarné představy žáků, dát možnost výtvarným projevům v různých technikách
- výtvarně experimentovat, objevovat tvary věcí kolem nás, hra s linií s využitím různých plastických materiálů
- výtvarně zobrazovat tvary předmětů na základě her s nimi
- kreslením, malováním a modelováním rozvíjet tvarovou, barevnou i prostorovou představivost a jemnou motoriku
- pozorovat a porovnávat jednoduché předměty, hledat jejich jednotlivé kvality – barevnost, pojmenovávat vlastnosti, tvary, hledat a odlišovat struktury
- dbát na rovnoměrnost a vyváženost smyslových, citových a rozumových přístupů a jejich propojování s důrazem na rozvoj fantazie a svobodného subjektivního vyjadřování
- učit se prezentovat svůj výtvarný projev a naslouchat sdělení druhých
- využívat zkušeností žáků, učit je respektovat vzájemné odlišnosti ve výtvarném vyjadřování
- dovedností získaných při výtvarných činnostech využívat při výuce prvouky, matematiky, českého jazyka i psaní a naopak
- seznamovat žáky s ilustracemi v dětských knihách, poznávat nejznámější malíře – ilustrátory, mezipředmětové vztahy se čtením a literární výchovou
  - podílet se na výzdobě třídy, školy; učit se prezentovat své práce
  - příležitostně navštěvovat výstavy dětských výtvarných prací a výstavy výtvarných umělců v regionu

B) Charakteristika výuky:

Výtvarná výchova jako předmět je součástí procesu rozvoje estetických vztahů žáků ke skutečnosti a k umění. Výuka výtvarné výchovy vychází především z citového vztahu žáků k zobrazované skutečnosti. Výtvarné činnosti rozvíjejí tvořivost, fantazii, estetické cítění, podněcují a uspokojují potřeby žáků vyjadřovat se k různým tématům, situacím, prožitkům. Pro výtvarnou činnost v tomto období je nepostradatelné příznivé a klidné prostředí zbavené strachu ze známky nebo výsměchu druhých.

Děti se snaží výtvarně vyjadřovat své představy výtvarnými prostředky již od útlého věku. Výtvarný projev předškolního věku je především rázu schematického. Děti svým kresbám rozumí, dospělí většinou nedovedou do jejich světa vstupovat. Není však vhodné myšlenkový svět dětí narušovat předkreslováním a vedením k napodobování. Je naopak potřebné dát dítěti svobodu a do jeho kreseb nezasahovat.

V 1. – 3. ročníku převládá spontánnost, bezprostřednost výtvarného projevu dítěte. Dítě kreslí rádo z paměti, předloham se vyhýbá. Jeho představy ho těší a snaží se je ztvárnit. Vhodná motivace, která předchází výtvarné tvorbě, podněcuje uvolnění dětské fantazie. Děti potom často tvoří s velkým zaujetím a prožívají velkou radost z toho, co vytvořily. Jejich práce jsou plné volnosti, naivnosti a psychologických záhad.

Úlohou učitele je posilovat sebevědomí žáků, využívat jejich fantazii, rozvíjet ji, podporovat jejich vlastní výtvarné vyjadřování, podněcovat zájem o výtvarnou práci vhodnou motivací. V tomto období je vhodné, když mezi metody a formy práce zařazuje učitel co nejvíce různé hravé činnosti a experimentování. Výtvarná výchova dává žákům možnost se individuálně svou výtvarnou činností projevit, sami mohou různými výtvarnými prostředky ztvárnit své vidění světa. Je dobře, když svůj výtvarný projev mají žáci možnost obhájit, vysvětlit spolužákům a vyslechnout jejich názory. Často právě vzájemné hovory žáků o svých výtvorech mohou měnit jejich pohled na svět nebo určitou věc. Zde má učitel příležitost jemně usměřňovat a postupně působit na vytváření výtvarného vkusu žáků.

Tato výchova prolíná celým obdobím. Jeví se jako vedení žáka:

- k svobodnému výtvarnému vyjádření
- k uvědomování si krásy tvarů, barev a barevných kombinací, struktur
- k postupné schopnosti samostatné volby výtvarné techniky (technologie), ke správnému zacházení s výtvarnými nástroji, barvami apod.
- k účasti na utváření prostředí, ve kterém žijeme, učíme se

Ve všech formách výtvarného projevu (v kresbě, malbě, grafice, modelování, prostorovém vytváření, v kombinovaných technikách ...) se projevuje dětská osobnost dítěte, jeho citění a chápání světa kolem sebe. Téměř všechny námětové okruhy výtvarné výchovy obsahují základní vztahy k životu, prostředí a lidem, a proto souvisí blízce s výukou prvouky a vztahem žáků k životnímu prostředí. Učitelům se přímo nabízí možnost k mezipředmětovým vztahům a využití výtvarných činností žáků v různých malých projektech. Velmi vhodné je uplatňovat ve výuce náměty z žákova okolí, z dětského života z prostředí obce i školy.

Při výtvarné tvorbě plné her, fantazie, spontánnosti, experimentů s technikami i materiály by nemělo v tomto období chybět ani výtvarné zpracování určitého konkrétního tématu (kresbou, malbou), které v některých pojetích pohledu na výtvarnou výchovu v tomto školním věku bývá poněkud zatlačováno do pozadí pro svou údajnou nevhodnost, obtížnost či přílišnou konkrétnost. Ale i tato oblast má v tomto období své místo a opodstatnění.

Takové výtvarné práce mohou být dvojího druhu:

- na základě vlastní představy dítěte
- podle skutečnosti

Kresba z představy má zpočátku ilustrativní charakter, vypráví o bezprostředních zážitcích a zkušenostech žáků a o jeho citovém životě. Motivací k těmto kresbám může být prožitek z her, ze čteného textu, z osobního prožitku, z vycházky apod.

Kresba podle skutečnosti vyjadřuje obvykle první dojem žáka z pozorování. Každý sleduje zpočátku něco jiného, někoho zaujme barva, jiného zaujmou detaily, někdo dovede zachytit linie pozorovaných věcí, někdo zase zachytí jejich funkci. Žák se postupně učí výtvarně uvažovat, pozorně vnímat skutečnost a výtvarně vystihnout její podobu. Proto již v tomto období můžeme začít i s kreslením věcí podle skutečnosti. Žáci samozřejmě nedokáží hned dokonale zachytit pozorovanou skutečnost. Spokojujeme se proto zejména s vystižením toho charakteru předmětu, který pozorujeme. Tyto kresby velmi vhodně využíváme nejen při výuce prvouky, ale i v hodinách matematiky, čtení a psaní. Mnohý žák se v mladším školním věku snáze vyjadřuje kresbou než slovy. Kresbou může např. snadno vyjadřovat porozumění čtené větě nebo čtenému příběhu, porozumění funkci pozorované věci (např. mlýnek, struhadlo). Tím výtvarná výchova přesahuje rámec předmětu jako takového.

K vytváření hlubšího vztahu k výtvarnému umění využíváme návštěvy výstav obrazů, loutek a maňásků, hraček, pohlednic aj., besedujeme nad knihami a jejich ilustracemi.

K vycházkám v průběhu roku je vhodné přidávat prvky výtvarné výchovy, neboť při nich s žáky můžeme pozorovat např. výstavbu obce, významné stavby obce, stavební sloh, ve kterém jsou domy postaveny, úpravu domů a jejich okolí, získáváme spoustu námětů, zajímavostí, postřehů, nasbíráme materiály pro další práci.

Na vytváření žákovského výtvarného vkusu a jeho vztahu k výtvarnému umění a výtvarným hodnotám má také vliv prostředí (rodina, škola, obec, její okolí), kde děti žijí. Nemalý vliv má i rozvoj techniky – fotografie, televize, video, počítače, které zprostředkovávají dětem spoustu podnětů, zážitků (pozitivních, ale v mnoha případech i negativních). Pak je třeba také takováto témata do hodin výtvarné výchovy zařazovat a pomoci tak dětem přemíru podnětů zpracovávat, uvědomovat si jejich hodnotu, zaujímat k nim nějaké postoje, vnímat pozitivní i negativní.

Některé činnosti mohou dětem ukázat, jak lze tuto moderní techniku vhodně využít (počítačová grafika, internet, televizní motivační či vzdělávací pořady, reklama, plakáty, kreslená animace, loutky ...).

Učitel, který dovede dětskou duši naladit k výtvarnému projevu, bývá často odměněn bohatstvím dětských nápadů.

Pro výuku výtvarné výchovy je třeba mít dostatečné množství pomůcek a poučit žáky, jak se s nimi zachází. Kromě základních pomůcek pro výtvarné činnosti, které má každý žák svoje vlastní, je třeba mít soubor pomůcek ve třídě pro specifické a složitější výtvarné techniky. Výtvarná výchova nevede samoučelně jen k osvojování výtvarných technik. Prostřednictvím výtvarných činností pomáhá k výchově citlivého člověka, který si všímá okolního světa a jeho projevů.

C) Obsah učiva Výtvarné výchovy v jednotlivých ročnících:

Přehled tematických okruhů v daném období:

- a) ***objevování světa přírody*** v jednotlivých i v širších souvislostech
  - pozorování přírody (přírodniny, rostliny, zvířata)
  - chápání přírody ve smyslu prostředí života (krajina jako prostředí pro rostliny, zvířata, lidi);
  - tvář krajiny v různých souvislostech (barevnost krajiny a její proměny v průběhu roku, využití žákovských zkušeností)
  - vztah k přírodě (estetické oceňování krásy přírody)
  - příroda a běh času (roční období, počasí)
- b) ***poznávání a prožívání světa dítěte***
  - pocitování domova jako životní jistoty (dítě v domácím prostředí, domácí práce, hry)
  - poznávání školy – nové životní prostředí (třída, škola, spolužáci)
  - styk se světem mimo školu (ulice, cesta do školy, sport, hry, výlety, hřiště, přátelé)
- c) ***svět, který děti pozorují, který pociťují a kterému naslouchají***
  - setkávání s prostými životními zkušenostmi (u lékaře, na poště, na nádraží, v obchodě aj.)
  - poslouchání a vyprávění (pohádky, písničky, říkadla, zážitky)
  - významná sváteční setkávání (rodinné oslavy, Vánoce, Velikonoce)
  - vnímání smyslových vjemů a jejich výtvarný záznam (přepis pocitů z dotýkání, přepis zvuků aj.)
- d) ***svět dětské fantazie – výtvarná hra a experiment***
- e) ***svět, který dítě obklopuje, ovlivňuje ho (věda a technika, výstavy, architektura, besedy, ...)***

Náměty pro práci v 1. ročníku

- námětové kreslení na základě vlastních prožitků dětí
- poznávání základních barev a jejich různé užívání
- kresby podnícené vyprávěním, četbou, vhodnou motivací ilustrující fantazii dítěte – kreslení podle představ
- kresby a modely přírodnin vztahující se k učivu prvouky, zobrazují vše, co dětem poskytuje příroda – kreslení podle skutečnosti, jehož hlavním účelem je vystižení tvaru a barvy
- výtvarné dotváření přírodnin na základě představ dítěte
- vytváření prostorových fantasií seskupováním a kombinováním přírodních i umělých materiálů, včetně materiálů netradičních
- hry s barvou, poznávání vlastností barev, výtvarné využití vzniklých náhodností, které vzbuzují v dětech rozličné představy
- hra s linií, vedení linie v různých materiálech
- jednoduché dekorativní kreslení, otisky přírodních prvků na papír a do plastických materiálů
- plastická a prostorová tvorba – spontánní hry s různými tvárnými materiály
- prostorové hry se stavebnicovými prvky
- jednoduché prvky moderní techniky ve výtvarné tvorbě
- seznamování se s významnými osobnostmi výtvarného umění jako např. Josef Lada

Náměty pro práci ve 2. – 3. ročníku

- námětové kreslení na základě vlastního prožitku, rozvoj dětské představivosti a fantazie
- dětský příběh vyjádřený kresbou
- pozorování přírodnin, rozlišování tvarů, barvy, struktury, jejich kombinace a výtvarné dotváření
- využití barev základních i barev vzniklých mícháním, tvoření souladu dvou barev
- pozorování tvarů užitkových předmětů a pokusy o výtvarné ztvárnění jejich obrysové linie
- pozorování tvarů a poznávání funkcí různých předmětů, které člověk používá k práci, grafický záznam pohybu a zobrazení předmětu
- rytmické řešení plochy s využitím různých prvků a střídání barev – jak se dá návrhů využít
- členění plochy s použitím libovolných geometrických prvků, barevná kompozice – náměty pro využití návrhu
- jednoduché náčrty, plány, modely podle fantazie a skutečnosti
- hračky v životě dětí, výtvarný návrh hračky, pokus o jeho výrobu
- prostorová tvorba – formování, deformování materiálů, pokus o plastické komponování;
- prostorové činnosti s dostupnými stavebními prvky (papírové krabičky)
- kombinace prvků moderní techniky, návrhy, plány, ...
- seznamování se s významnými osobnostmi výtvarného umění jako např. Josef Lada, Ondřej Sekora, Helena Zmatlíková, Adolf Born, ...

Typy, druhy a formy činnosti ve výtvarné výchově, výtvarné techniky:

- experimentování s barvami (míchání, zapouštění, překrývání)
- využívání různých materiálů (přírodních, umělých, vč. odpadových), poznávání jejich vlastností, zpracování různými technikami
- vyhledávání výrazných a zajímavých linií, tvarů, barev, struktur, jejich zaznamenávání (kresba, malba, otisk, frotáž, ...)

- výtvarné vyjádření zážitků, emocí, smyslových vjemů, myšlenek, událostí, pohybu (malba, kresba, linie, tvar, ...)
- experimentování s běžnými i netradičními nástroji a materiály (štětec, dřívko, rudka, uhel, tužka, fixa, ruka, prsty, provázek, papír, kůra, textilie, kůže, kovy, plasty, ...)
- výtvarné vnímání věcí, užitekových předmětů z hlediska funkce, tvaru, dekoru, ... (kresba, vytrhávání z papíru, koláž, ...)
- vytváření jednoduchých náčrtů, plánů, modelů
- využívání různých materiálů k výtvarnému prostorovému zpracování (modelína, modurit, sádra, papír, přírodniny, plasty, textil, kůže – mísení, hnětení, lití, lepení, stříhání navlékání)
- seznamování s jednoduchými grafickými technikami (otisk, frotáž, papírořez, tisk z koláže, kombinace technik)
- individuální i skupinová práce různými technikami s velkými formáty (balicí papír, velké formáty čtvrtky, chodník, ...)
- práce na třídních projektech, návrhy, formy zpracování, volba techniky
- výtvarně dramatické a komunikační hry (sochy, maňásci, ...)
- dotváření prostředí, ve kterém žijeme výtvarnými pracemi
- vycházky s výtvarnými náměty, pozorováním (sběr materiálů, pozorování věcí, prvky staveb, práce v terénu, ...), návštěvy výstav, muzeí

Praktické dovednosti:

Žáci v průběhu 1. období:

- pracují s barvou různé konzistence, rozeznávají studené a teplé barvy, osvojují si dovednost míchat základní barvy
- poznávají různé materiály (přírodní i umělé) seznamují se s různými způsoby jejich zpracování (různými technikami), osvojují si dovednosti práce s různými nástroji
- rozvíjejí schopnost výtvarně vnímat věci, užitekové předměty z hlediska funkce, tvaru, dekoru, pohybu apod.
- komponují jednoduché tvary, vnímají neuspořádání či záměrné rozmíst'ování či řazení
- poznávají možnosti námětového plošného i lineárního vyjádření, pokoušejí se volně pracovat s linkou, tvarem, obrysem
- pokouší se dotvářet výtvarné práce písemným projevem
- experimentují s různými materiály k vytváření prostorových prací
- poznávají prostředí školy, okolí obce, sledují detaily staveb, předmětů
- postupně si osvojují schopnost vyjádřit se o své práci, zdůvodnit, hodnotit, vyjádřit se také o práci jiných, vést dialog o výtvarné práci, být tolerantní
- podílejí se na dotváření prostředí, ve kterém žijí, které je obklopuje, vystavují své práce, připravují výtvarnou výzdobu prostředí třídy, školy
- spolupracují na třídních projektech
- poznávají výtvarná vyjádření významných malířů (zejména ilustrátorů dětských knih, regionálních umělců), aj. výtvarných umělců
- docházejí k poznání, že výtvarné umění patří ke kulturnímu bohatství národa

D) Očekávané výstupy na konci 1. období:

Žák:

- rozpoznává a pojmenovává prvky vizuálně obrazného vyjádření (linie, tvary, objemy, barvy, objekty); porovnává je a třídí na základě odlišností vycházejících z jeho zkušeností, vjemů, zážitků a představ
- v tvorbě projevuje své vlastní životní zkušenosti; uplatňuje při tom v plošném i prostorovém uspořádání linie, tvary, objemy, barvy, objekty a další prvky a jejich kombinace
- vyjadřuje rozdíly při vnímání události různými smysly a pro jejich vizuálně obrazné vyjádření volí vhodné prostředky
- interpretuje podle svých schopností různá vizuálně obrazná vyjádření; odlišné interpretace porovnává se svojí dosavadní zkušeností
- na základě vlastní zkušenosti nalézá a do komunikace zapojuje obsah vizuálně obrazných vyjádření, která samostatně vytvořil, vybral či upravil

VZDĚLÁVACÍ OBLAST: ČLOVĚK A ZDRAVÍ

Požadavky této vzdělávací oblasti se realizují v 1. – 3. ročníku prostřednictvím tělesné výchovy (samostatný předmět), zdraví a výchova ke zdraví (není samostatný předmět)

Tělesná výchova

A) Výchovně vzdělávací cíle:

- rozvoj pohybových schopností a dovedností žáků
- rozvoj smyslu pro účelný a krásný pohyb
- získat návyky správného držení těla, nacvičovat základní cviky k získání těchto návyků
- vést žáky k vědomému zvládnutí pohybu, zařazovat cviky na koordinaci pohybů
- zvyšovat pohybový rozsah a obratnost žáků
- upevňovat charakterové vlastnosti žáků, rozvíjet sociální vztahy
- získávat pocit nutnosti pravidelného cvičení jako součásti správného životního stylu
- vštípit dětem radostný pocit z pohybu
- pochopit důležitost organizace a spolupráce hlavně formou her (dodržování pravidel, umět se podřídit kolektivu, spolupracovat...)
- neustále seznamovat žáky s důležitostí dodržování bezpečnostních zásad (při hrách v tělocvičně, na hřišti, při cvičeních s náčiním nebo na nářadí...)
- umět slyšet, vnímat a reagovat na povely učitele (nejen na píšťalku, ale i na jiné podněty – slovní, gestikulační...)
- naučit žáky připravit na sportovní výkony – zvolit vhodnou obuv, vhodné oblečení (sepnout vlasy, odložit hodinky a jiné cennosti...)
- posilovat tělesnou kondici a duševní pohodu dětí správně zvolenými aktivitami, vhodnými a přiměřenými tomuto věku
- z hlediska správné organizace a bezpečnosti je vhodné zvládnout s dětmi základy pořadových cvičení (nástupy, povely pozor, pohov...)
- využívat různá kondiční cvičení k rozvoji a zvýšení pohybových schopností žáků – to je zvyšovat obratnost, vytrvalost, rychlost, pohyblivost (za pomoci různého náčiní, využití různých druhů nářadí, přeskoky, odrazy, překonávání překážek, různé druhy běhů...)
- vnímat důležitost průpravných cvičení (rozcviček), jako prostředku pro zlepšení a odstranění nedostatků, které vznikají z jednostranného zatížení páteře či ze špatného způsobu života, nedostatku sportovních aktivit
- seznamovat žáky s důležitostí správného rozcvičení, využívat veškeré kompenzační prostředky (protahovací, uvolňovací cvičení, strečink, ...)
- učit žáky cítit, vnímat hudbu a umět ji vyjadřovat pohybem, snažit se rozvíjet rytmické citění, začleňovat taneční prvky (lidové písničky)
- rozvíjet dovednosti žáka zvládnutím základů atletické abecedy (běhy, skoky, hody...)
- zvládat průpravná cvičení pro míčové hry, správně zvládat techniky házení, chytání, přihrávání
- seznamovat žáky s nácvikem jednoduchých základů miniher
- vkládat dle možností cvičení v různém prostředí, seznamovat žáky s pohybem na hřišti, ve volné přírodě, v lese
- dle možnosti zařadit zimní sportování (bobování, sáňkování, lyžování, bruslení)
- vštípit základy plaveckých dovedností
- nesoustředit se jen na hodiny Tv, ale začleňovat do vyučování další pohybové aktivity – vycházky, pohybové chvílky, cviky ve třídě na správné držení těla)

B) Charakteristika výuky:

Veškeré tělesné pohybové aktivity vedou k všestrannému rozvoji žáka, nejen ke zvýšení jeho pohybových schopností a dovedností, ale i k posílení jeho charakterových vlastností (zodpovědnost, spolupráce, vytrvalost, odvaha, schopnost respektovat pokyny, umět se podřídit kolektivu ...).

Tělesná výchova pěstuje u žáků kladný vztah ke sportu a pohybu vůbec, aby se sport stal součástí jejich zdravého životního stylu. Systémem jednoduchých pohybových a sportovních aktivit vede ke zvyšování tělesné zdatnosti a k správnému držení těla žáků.

Vštěpováním pohybových návyků a vyvoláním radostného pocitu z pohybu u dětí se podílíme na zvyšování jejich psychické odolnosti vůči negativním vlivům svého okolí a na posilování jejich charakterových vlastností. Základní a důležitou metodou, která slouží ke splnění všech těchto cílů a úkolů je HRA a dodržování herních pravidel.

Osvojením základů herních technik a taktických postupů, zvyšujeme u žáků nejen pohybové schopnosti, ale také podporujeme jejich prostorovou orientaci, schopnost správného a rychlého rozhodování i schopnost pohotově reagovat.

Neustále věnujeme patřičnou pozornost bezpečnosti při výuce Tv, průběžně opakujeme bezpečnostní pravidla, upozorňujeme na možnosti úrazů, snažíme se vštípit pocit zodpovědnosti za své chování a svoji bezpečnost, pocit sounáležitosti a ohleduplnosti ke svým spolužákům.

Tělesná výchova je předmět, kde je nutný diferencovaný přístup k žákům podle jejich momentální tělesné zdatnosti. Zde musíme citlivě hodnotit každého žáka, vzhledem k jeho individuálním možnostem a předpokladům pro zvládnutí různých pohybových aktivit.

V hodinách Tv se nezaměříme jen na rozvoj a zdokonalování pohybových schopností, ale také vštěpujeme důležité hygienické zásady s tím spojené.

Pohybové činnosti by měly prolínat a doplňovat i další oblasti výchovy, měly by se objevovat i v dalších předmětech jako např. vhodné rozcvičky, pohybové hry, taneční prvky.

Zařazování kurzu plavání - žáci 2. a 3. ročníku.

Charakteristika některých cvičení zařazovaných pravidelně do hodin Tv

Vyrovnávací cviky

Jsou to průpravná gymnastická cvičení, která jsou zaměřena na uvolnění a protažení jednotlivých svalových skupin. V tomto období posilovací cviky zařazujeme jen jednoduché a krátce. Pozornost věnujeme cvičením koordinačním, cvičení na zvětšování pohybového rozsahu kloubů, také na podporu návyku správného držení těla.

Cvičení mohou být prováděna v rytmických obměnách s možností hudebního doprovodu. Patří sem cvičení prostná, s náčiním i na náradí, na místě i za pohybu. Dbáme při tom na přiměřený čas pro zařazování těchto cvičení do vyučovacích hodin.

Kondiční cvičení

Cvičení se zaměřením na rychlost, pohyblivost, obratnost, vytrvalost, to jsou: běh, skoky, házení, cvičení rovnováhy, lezení, šplhání, překonávání překážek, gymnastická cvičení s náčiním i bez náčiní (např. s míči, se švihadly, na lavičkách, žebřinách apod.).

Rytmická cvičení a tanec

Rytmická cvičení jsou velmi vhodnou součástí vyučování v 1. – 3. r., zařazujeme je nejen do vyučovacích hodin Tv, ale též do hodin hudební výchovy i českého a anglického jazyka. Podporují značnou měrou dobrý psychický vývoj žáků. Cvičení zařazujeme jako rytmizaci jednoduchých a dětem známých pohybů podle hudebního doprovodu, v 1. a 2. ročníku cvičíme i podle říkanek a písní.

Tanec pomáhá zvládnout základní pohyby paží, nohou a trupu. Učíme žáky základní taneční kroky. Zaměřujeme se na estetický pohybový projev v přiměřeném tempu a dětem srozumitelném rytmu.

C) Obsah učiva v jednotlivých ročnících:

1. ročník

Pořadová cvičení:

- základní postoje – pozor, pohov, povely – v řad nastoupit, rozchod
- nástup na značky, do řady, do družstev, společný pozdrav

Rytmická gymnastika a tanec:

- rytmizace jednoduchých pohybů podle říkadel a písní
- rytmizace jednoduchých a známých pohybů podle hudebního doprovodu – též volné pohybové vyjádření hudby.
- motivovaná a rytmizovaná chůze a běh v základním tempu
- pokus o přísuný krok, poskočný krok, cval stranou
- nácvik správného držení těla (v lehu na zádech), při rytmických cvičeních a tanci

Drobné hry:

- hry spojené s během – honičky (např. všichni domů, na rybáře, zajímaná, podběhy pod dlouhým kroužícím švihadlem aj.)
- hry spojené s házením míče (např. míčová válka, přihrávaná v kruhu, vybíjená v kruhu aj.)
- hry spojené s vítězstvím někoho (např. boj o místo, boj o míč, přetahy, přetlaky, kohoutí zápas aj.)
- hry pro uklidnění (např. Kuba řekl, na sochy, přibližovaná aj.)
- hry na hřišti, na sněhu, na ledu

Lehká atletika:

- běh střídaný s chůzí, překonávání přírodních i umělých překážek
- rychlý běh na 25m
- vytrvalostní běh nejdéle 30s
- skok daleký z místa odrazem snožmo a skok daleký z rozběhu
- hod míčkem horním obloukem na dálku

Sportovní gymnastika (v 1. ročníku):

Akrobatická cvičení:

- převaly stranou v lehu – vzpažit (válení sudů)
- kolébka na zádech – ze sedu skrčmo, uchopením za bérce z dřepu spojného leh vznesmo – skrčmo kolébkou vzad
- stoj na lopatkách – z lehu vznesmo
- kotoul vpřed – z podřepu spojného – předpažit, i opakovaně

Cvičení na nářadí:

- a) cvičení na lavičce
  - chůze vpřed, vzad i s obraty (také na kladince lavičky)
  - přeběhy lavičky
- b) šplh na tyči
  - šplh s přírazem na tyči

Sportovní hry:

příprava:

- přihrávka obouruč ve dvojicích (na místě)
- vrchní přihrávka jednoruč na místě
- vrchní chytání obouruč na místě

Konkrétní sportovní hry – dle podmínek školy

Plavání: dle podmínek školy

Lyžování: dle podmínek školy

Sáňkování:

- sjezd na saních na přiměřeném svahu
- sjezd přímý a šikmý se zatáčením
- rozjezd jednotlivce a dvojic

Turistika: (v 1. ročníku):

- chůze k cíli vzdálenému asi 1.5 km
- smyslové hry zaměřené na pozorování okolí a hledání předmětů
- chování v přírodě
- překonávání přírodních překážek
- orientace v terénu (*vím, kam jdeme*)

2. ročník – 3. ročník

Pořadová cvičení a chůze:

- základní postoje - pozor, pohov
- základní povely - nástup, pozor, pohov, vpravo vbok, vlevo vbok, vyrovnat, rozchod
- nástup na značky, do řady, do družstev, společný pozdrav
- chůze do rytmu (na počítání), chůze s písní do pochodu v zástupu i ve dvojicích

Rytmická gymnastika a tanec:

- rytmičtější jednoduchých pohybů podle písní
- pohyb v dvoudobém taktu, dvoudobý takt v písni
- střídání chůze a běhu - nepravidelné, pravidelné
- přísunný krok, cval stranou, poskočný krok
- využití naučených kroků v lidovém tanci, chůze s průpletem

Průpravná cvičení:

- rozcvičky k procvičení koordinace pohybů ve trojdobém a čtyřdobém taktu
- cvičení ve stoji spojném i stoji rozkročném
- cvičení v kleku, v sedu snožmo, zkřížmo i skrčmo

- cvičení v lehu na zádech
- chytání míčů a míčků do obou rukou po vlastním nadhozu i odrazu od země i od zdi

Drobné hry:

- hry spojené s během
- hry spojené s házením
- hry pro uklidnění
- hry na hřišti (pravidla her s míčem)

Cvičení rovnováhy:

- stoj na jedné noze (druhá v pohybu)
- poskoky na jedné noze
- chůze po lavičce s plněním drobných úkolů (nesu míč, přeskakují překážku, přidávám potlesky nad hlavou, před a za tělem apod.)
- chůze po kladince lavičky

Lehká atletika:

Běhy:

- běh střídavý s chůzí
- běh přes drobné překážky, např. v přírodě (přes kameny, větvičky apod.)
- štafetové běhy
- rychlý běh do 25 metrů, ve třetím ročníku do 40 metrů

Skoky:

- skok z místa s doskokem na měkkou podložku
- výskoky na překážku (rozběh, seskok)
- skok přes motouz ve výši kolem 50 cm
- přeskok pruhu širokého 50 - 100 cm
- přeskok lavičky s dopadem na měkkou podložku
- skok daleký s rozběhem

Hody míčkem a drobnými předměty v přírodě:

- házení kaštanů, šišek (vrchní oblouk – pravá i levá paže)
- házení různými předměty na cíl
- házení míčkem a kutálení míčů
- přehazování míčů a drobných předmětů
- házení do označených terčů o straně 1 metr na vzdálenost 4 metry
- hod míčkem na dálku

Sportovní gymnastika ve 2. – 3. ročníku:

Akrobatická cvičení:

- přidat změny postojů a poloh, upevnit dovednost správného kotoulu napřed
- převaly a kolébky na zádech
- leh na zádech, vztyk bez pomoci rukou, opakovaně
- sed zkřížmo, vztyk bez pomoci rukou, opakovaně

- válení stranou i do mírného svahu
- kotoul napřed ze stoje spojného, ze stoje rozkročného
- kotoul, obrat, druhý kotoul; dva kotouly za sebou
- kotoul napřed z chůze
- stoj s oporou o lopatky a záloktí (svíčka)
- cvičení rovnováhy (ve stoji na jedné noze)

Cvičení na nářadí:

- a) cvičení na lavičkách
  - chůze vpřed i vzad s obraty, přeběhy lavičky
  - cvičení v sedu rozkročmo na lavičce
  - sed rozkročmo – přitahování těla k lavičce (nohy napjaté)
  - vzpor dřepmo u lavičky (držíme se rukama), vzpor stojmo, střídání
  - lezení po lavičce ve vzporu dřepmo s uchopením lavičky ze stran
  - chůze po kladince lavičky s plněním drobných úkolů
- b) šplh na tyči
  - šplh s přírazem do přiměřené výšky podle individuálních předpokladu žáků
- c) další nářadí lze používat přiměřeně věku podle podmínek školy (švédská bedna, žebřina, trampolína) Dbáme na zásady bezpečnosti.

Sportovní hry:

přípravné cviky:

- přihrávky obouruč na místě (ve dvojicích, ve skupinách)
- vrchní přihrávka jednoruč na místě i při chůzi
- chytání obouruč na místě
- běh nebo chůze s házením míčem o zem
- míčové hry

Turistika a pobyt v přírodě:

- chůze v terénu, překonávání překážek
- táboření, ochrana přírody, organizace činností ve skupině žáků, vzájemná spolupráce
- chování se v dopravních prostředcích
- chůze k cíli vzdálenému cca 2km
- pozorování přírody, odhady vzdáleností (mezipředmětové vztahy)

Plavání, lyžování, sáňkování: podle podmínek školy

Zdravotní výchova v 1. – 3. ročníku

Do celého prvního období výuky tělesné výchovy je zařazována zdravotní výchova, důležité je:

- dbát na osobní čistotu těla, prádla, oděvu, cvičebního úboru
- dodržovat čistotu a pořádek v prostředí tělocvičny

- otužovat vzduchem a vodou (ranní mytí studenou vodou)
- seznamovat žáky s vhodnou životosprávou
- do programu dne zařazovat pohybové aktivity (tělovýchovné chvílky)
- upozorňovat žáky na vliv dostatečného množství pohybu pro jejich zdravý vývoj (mimoškolní Tv)
- předcházet úrazům tím, že dbáme, aby žáci dodržovali pokyny týkající se jejich bezpečnosti a ochrany zdraví
- vést žáky, aby si uvědomovali, že při mimoškolních pohybových aktivitách musí dbát na svou bezpečnost, uvažovat o svém chování a dodržovat pokyny dospělých, aby vyrostli v zdravé lidi
- vést žáky k tomu, aby uměli zavolat pomoc v případě, že se vyskytnou u úrazu

Úkoly zdravotní výchovy se neplní jenom v rámci tělesné výchovy, ale uplatňujeme je i v ostatních vyučovacích předmětech.

D) Očekávané výstupy na konci 1. období:

TĚLESNÁ VÝCHOVA

Žák:

- spojuje pravidelnou každodenní pohybovou činnost se zdravím a využívá nabízené příležitosti
- zvládá v souladu s individuálními předpoklady jednoduché pohybové činnosti jednotlivce nebo činnosti prováděné ve skupině; usiluje o jejich zlepšení
- spolupracuje při jednoduchých týmových pohybových činnostech a soutěžích
- uplatňuje hlavní zásady hygieny a bezpečnosti při pohybových činnostech ve známých prostorech školy
- reaguje na základní pokyny a povely k osvojované činnosti a její organizaci

VZDĚLÁVACÍ OBLAST: ČLOVĚK A SVĚT PRÁCE

Vzdělávací oblast je v 1. - 3. ročníku realizována prostřednictvím vyučovacího předmětu:

Praktické činnosti

A) Výchovně vzdělávací cíle:

- rozvíjet jemnou motoriku žáků a jejich manuální zručnost
- vytvářet při praktických činnostech s různými materiály základní pracovní dovednosti a návyky
- prostřednictvím pracovní praktické činnosti žáků napomáhat rozvoji jejich rozumové činnosti, rozšíření jejich obzoru
- vést žáky k dovednosti rozlišovat materiály, uvažovat o různých možnostech opracovávání materiálů a všimnout si jejich vlastností
- umět rozlišovat jednoduché pracovní nástroje, poznat k čemu slouží, naučit se s nimi bezpečně zacházet a volit pro určitou pracovní činnost pracovní nástroj podle jeho vhodnosti
- postupně vytvářet pozitivní vztah žáků k práci
- prostřednictvím praktické činnosti s různým materiálem a nástroji pomáhat zpřesňovat představy dětí o věcech a jevech okolního světa
- učit žáky, aby při práci uvažovali, aby věděli, co chtějí dělat a připravili si všechno, co budou k práci potřebovat, učit žáky individuálně zodpovídat za kvalitu své práce
- získávat aktivní vztah k ochraně životního prostředí a utvářet počáteční vědomí o individuálních možnostech každého člověka při řešení ekologických problémů
- dát prostor žakovským nápadům pro praktické práce a tvůrčí činnosti

B) Charakteristika výuky:

Při praktických činnostech není v tomto období vhodné dělit děti na děvčata a chlapce. Vhodné je práci individualizovat nebo pracovat ve skupinách a přitom dbát důsledně na bezpečnost žáků. Praktické činnosti v 1. období základního vzdělávání jsou vyučovacím předmětem s úzkými vazbami na ostatní předměty. Výuka komplexním způsobem přispívá k rozvoji žáků. Rozvíjí jejich motorické schopnosti, manuální dovednosti a pracovní návyky. Žáci se učí spolupracovat, organizovat svou práci i práci spolužáků, pracovat v týmu. Žák se učí základům technologické kázně, bezpečnosti práce, organizaci práce a prostředí.

Při výuce jsou upřesňovány představy žáků o věcech a jevech, o kterých hovoří při vyučování českému jazyku, matematice a prvouce. Učí se poznatky o nich prakticky využívat. Obohacuje se řeč dětí a začínají se vytvářet základy technického myšlení.

V průběhu praktických činností v 1. – 3. ročníku jsou uváděny jen základní informace o materiálech, pomůckách a nářadí.

Při práci s drobným materiálem učíme žáky stříhat, ohýbat, spojovat, výtvarně ztvárňovat - dávat výrobkům pěkný vzhled. To podporuje dětskou představivost obrazotvornost a vytváří smysl pro estetické cítění.

Při práci s papírem učíme žáky poznávat vlastnosti a druhy papíru, naučíme je správně držet nůžky, stříhat celou délkou ostří nůžek i části ostří. Učíme je poznávat z čeho nůžky jsou a jaké mají vlastnosti a jak se s nimi bezpečně zachází.

Při modelování žáci poznávají vlastnosti modelovací hmoty, vytvářejí z ní jednoduché předměty, zvířata i postavy a to většinou podle jejich vlastních představ. Modelování lze vhodně využívat při skupinové práci na určité téma, často ve spojení s ostatními vyučovacími předměty. Žáci se pak

musí mezi sebou dohodnout na společném řešení a práci si mezi sebou rozdělit. Uplatňuje se zde spolupráce a komunikace.

Nezanedbatelný je přínos vyučovacího předmětu pro uplatňování výchovy žáků ke zdraví a jejich bezpečnosti. Charakter předmětu umožňuje nenásilné zařazování výchovy k ochraně přírody a vytváření základů pro ekologické cítění žáků.

Při praktických činnostech se žáci učí:

- organizovat své pracovní prostředí a vlastní činnosti – rozdávat, uspořádat své pracovní místo, sbírat, ukládat, udržovat své náčiní i místo v pořádku
- pracovní kázní – být pozorný a opatrný, vědět co dělat, aby byla určitá pracovní činnost dostatečně bezpečná pro žáka samotného i pro spolužáky, dodržovat též hygienická pravidla, dbát na správné držení těla při činnostech a správné uchopení pracovního náčiní, při jeho správném výběru
- uvědomovat si význam vlastní činnosti a práce
- umět o své činnosti povědět druhým

Dbáme na to, aby byly praktické činnosti spojovány s rozvojem poznání a řeči.

Vyučovací předmět praktické činnosti by měl být v průběhu celého 1. vzdělávacího období volně mezipředmětově využíván. Žáci si při něm mohou připravit všechny drobné pomůcky které potřebují k výuce v rámci dalších vyučovacích předmětů.

V tematických celcích převládá široké spektrum praktických činností kterými se mohou žáci v průběhu vyučování zabývat. Je zcela na vyučujícím učiteli a jeho pedagogických záměrech, jak tematické celky do výuky zařadí, zda se bude k některým okruhům v průběhu roku vracet, jak na ně bude v následujícím ročníku navazovat.

Při realizaci praktických činností v jednotlivých ročnících je třeba uvažovat o míře integrace praktických činností s obsahem dalších vyučovacích předmětů, např. prvoukou, výtvarnou výchovou, matematikou, českým jazykem.

Praktické činnosti jsou v 1. období základního vzdělávání základem všech tematických celků. V jejich průběhu jsou uváděny jen základní informace o materiálech, pomůckách a nářadí a to jako nezbytné poznatky s ohledem na jejich použití. Žák také u každé práce dostává poučení o bezpečnosti při zacházení s nářadím a ochraně zdraví při určité pracovní činnosti.

C) Obsah učiva v jednotlivých ročnících:

1. ročník:

Náplň výuky pracovními činnostmi je dána činnostmi s papírem, modelovací hmotou, se stavebnicemi, s různým drobným materiálem, výrobou drobných předmětů a pomůcek pro výuku, péčí o květiny ve třídě a činnosti, které vyplývají z mezipředmětových vztahů.

Práce s papírem:

- základní vlastnosti papíru a lepidla
- držení nůžek, z čeho nůžky jsou a které nůžky jsou pro děti bezpečné
- různé techniky: překládání, rýhování, utržení pruhu papíru, vytrhávání, skládání, vystřihování, nalepování
- příklady výrobků vzniklých skládáním - varhánky, obálka na pomůcky, šipka, čepice, kelímek, loďka aj.
- vystřihovánky z časopisu, předtištěné např. oblékání panenek, připravené vystřihovánky staršími žáky, vystřihování tvarů pro činnosti v M (přípravná početní cvičení)
- pomůcky pro výuku M, Čj, prvouky - kartičky, kapsáře, geometrické tvary

- stříhání a slepování - ozdoby, květy, kombinované techniky ve spojení s Vv
- nalepování vystřižených tvarů - vytváření obrázků k vyprávěnému nebo čtenému příběhu
- společné práce k některému projektu, např. pohádce

Modelování:

- seznámení se s vlastnostmi plastelíny, moduritu; pomůcky: podložka, nůž
- zacházení s uvedenými modelovacími materiály, jak s nimi pracujeme, co k tomu potřebujeme; technika práce: válení v dlaních, v prstech, na podložce, roztláčování v dlaních a na podložce, přidávání a ubírání hmoty, vytahování, modelování
- příklady výrobků: předměty jednoduchých tvarů, o kterých se učíme v M, Čj a prvouce, figurky zvířat a lidí podle čtených nebo vyprávěných příběhů, též podle fantazie žáků, motivace k modelování, dárky pro své blízké

Práce s drobným materiálem:

Praktické činnosti by měly být v 1. ročníku průběžně spojovány s ostatními vyučovacími předměty. Měly by učivo ostatních předmětů ztvárňovat, pomáhat k pochopení probíraných pojmů.

V pracovních činnostech si mohou děti připravit celou řadu dobrých pomůcek pro činnostní výuku ostatních předmětů. Práce s pomůckou, kterou si žák vyrobí sám, ho motivuje a uspokojuje. Při výrobě dalších věcí je třeba vždy pamatovat na jejich použitelnost. Výroba předmětů a ozdob určených k darování má význam při vytváření vzájemných mezilidských vztahů i při vytváření dobrého vztahu k práci – upotřebitelnost výrobku, udělení radosti druhým.

Výrobu drobných předmětů pro výuku v jiných předmětech a jejich údržbu nebo obnovu lze běžně zařazovat do praktických cvičení. Použijí-li žáci na uskladnění pomůcek různé krabice, zásuvky nebo košíčky, mohou si je při praktických cvičeních uspořádat, doplnit to, co jim chybí. Žáky vedeme k pečlivé údržbě jejich pomůcek. To, že je má v pořádku, mu při jejich použití velmi pomůže. Pochopí význam uspořádání věcí a udržuje v pořádku i nářadí potřebné pro praktické činnosti.

Dle uvážení učitele je možné do pracovních činností zařadit výrobu různých drobných předmětů a dárek např. z přírodního materiálu jako jsou žaludy, kaštiny, šišky aj.:

- zpracovávat můžeme přírodniny: šípky, jeřabiny, kousky slámy, žaludy, kaštiny, listy, koření, semena
- dalším materiálem mohou být: špejle, dřívka od nanuků, krabičky, korkové zátky
- při zpracování použijeme: nůžky, nůž, jehlu, bavlnku
- techniky práce: propichování, navlékání, spojování, svazování
- příklady výrobků: korále, figurky, zvířata, ozdoby,...

Žáci se učí být při pracovních činnostech ukázněni, dbát na bezpečnost, soustředit se na práci, zbytečně mezi sebou nehovořit. Při činnostech se však učí navzájem si povědět, co dělají, s čím pracují, jak určitou činnost provádějí. Tak se praktické činnosti spojují s rozvojem poznání i řeči.

Pracovní činnosti se stavebnicemi:

Stavby podle předlohy z kostek, stavby podle fantazie žáků (práce individuální i skupinová), sestavování obrázků podle předlohy - obracení kostek, sestavování modelů věcí - montáže podle předloh, vystavování prací, později demontáže.

Péče o květiny:

Do vyučovacího předmětu praktické činnosti 1. ročníku je vhodné zařadit péči o květiny. Tyto činnosti bezprostředně souvisí s prvoukou. V péči o květiny se mohou žáci střídát. Také mohou pěstovat a sledovat zasazená semena (např. hrách, fazole).

2. a 3. ročník:

Práce s papírem a kartonem:

- vlastnosti papíru, kartonu, lepidla (tloušťka, barva, tvrdost, savost)
- pojmenovávání druhů papíru: balicí, novinový, kancelářský, kreslicí
- zpracováváme pomocí: nůžek, nože, lepidla, kolíčků
- technika práce: překládání, ořezávání, přestřížení, vytrhávání, skládání, slepování, nalepování papíru na karton, odměřování
- příklady výrobků:
  - vytrhávané ubrousky a ozdoba různých věcí, např. květináče
  - jednoduché předměty a pomůcky do vyučování, např. metr z papírových proužků, geometrické tvary aj.
  - podložky z propletených proužků, záložky do knih aj.
  - výrobky vzniklé skládáním papíru, loďky, parník, čepice aj.
  - ozdoby na vánoční stromeček, např. řetězy, košíčky, srdíčka
  - věci k obchodování nakreslené, vystřižené, nalepené na karton, obkreslené podle šablony
  - výroba notýsků, sešití papíru, ozdoba štítkem

Práce s modelovací hmotou:

- materiál: modelovací hlína, plastelína, modurit, těsto
- pomůcky: podložka, špachtle, nůž
- techniky práce: hnětení, válení, ubírání, spojování, vaření, sušení
- poznané vlastnosti: tvárnost, tvrdost
- příklady výrobků: věci, o kterých se učíme v prvouce (ovoce, zelenina, ptáci, zvířata), v matematice (geometrická tělesa, geometrické tvary), ve čtení (zobrazování dějů z četby nebo z vyprávění)
- bezpečné zacházení s ostrými předměty

Práce s drobným materiálem:

- materiál: provázky, sláma, přírodniny (semínka, listy, šišky, plody, větvičky aj.), špejle, drátky, korek, krabičky, papír, karton
- nástroje a další materiál: nůžky, nůž, tupá jehla, bavlnka, lepidlo, zavírací špendlíky, aj.
- techniky práce: propichování, spojování, ohýbání, stříhání, nalepování, slepování, lisování, skládání do tvarů
- seznamování se s nástroji a pomůckami, s účelem jejich použití
- příklady výrobků: ozdoby, zobrazování nějakého pracovního prostředí (skupinová práce), zdobení různých předmětů, lakování, práce s drátkem a lepidlem
- zásady pro bezpečnost při činnostech s ostrými předměty

Práce montážní a demontážní:

- různé druhy stavebnic – seznámení se s návodem pro práci s nimi a předlohami pro stavby a konstrukce, možnosti užití stavebnice mohou předvést žáci, kteří si určitou stavebnici do školy donesli
- vytváření plošných a prostorových kompozic ze stavebnicových prvků a volného materiálu podle předloh i podle fantazie žáků
- stavebnice se spojovacími prvky a díly - konstrukční činnosti
- sestavování jednoduchých pohyblivých modelů podle předlohy i podle představy žáků – montáž a demontáž, urovnávání dílů stavebnice k dalšímu použití

- osvojování si správných pracovních dovedností a návyků při organizaci, rozmyšlení si své vlastní činnosti, zachovávání bezpečnosti a hygieny při činnostech

Práce s textilem:

- materiál: textilie bavlněné, lněné, vlněné, hedvábné, z umělých vláken - jejich rozlišování, nitě, bavlnky, šňůrky, stužky, poutka, knoflíky
- nástroje: nůžky, jehly, špendlíky
- činnosti: navlečení přiměřeně dlouhé nitě, uzlík, šití stehem předním a zadním, prošívání, stříhání, sešívání předním a zadním stehem
- výrobky: sešití kousku látek k sobě - jednoduchý výrobek, oprava oděvu – přišití knoflíku nebo poutka aj.
- dodržování pravidel bezpečnosti a hygieny práce

Lidové zvyky, tradice a řemesla:

- lidové zvyky a tradice, lidová řemesla: poznávání na základě přímých ukázek nebo videa, návštěvy regionálních muzeí apod.
- techniky zpracování: ukázky drhání, batikování, modrotisk, výroba vizovického pečiva, ozdoba kraslic, práce se slámou, vyřezávání apod.
- materiál, nástroje a pomůcky volíme podle charakteru vytvářeného výrobku a zvolené techniky zpracování
- příklady výrobků: jednoduchá ozdoba, šperk, svícen, vánoční ozdoba, kraslice, vizovické pečivo, ubrousek zdobený batikou apod.

Stolování:

- příprava talířů a příborů ke svátečnímu obědu
- chování se u stolu
- příprava jednoduchého studeného pokrmu

Práce na školní zahradě, pěstitelské práce v učebně.

- na podzim a v zimě: ošetřování pokojových rostlin
- na jaře v učebně: pěstování cibulovin v květináči – květina pro maminku (předpěstování v papírových květináčích nebo v kelímcích), přesazování do květináče, který si žáci ozdobili
- pozorování klíčení semen fazole nebo hrachu, nakličování, přesazování, jakmile začne rostlina růst. Semena řechy (klíčení na vlhké vatě), klíčení obilí a jeho růst (zeleň na velikonoční svátky)
- na jaře na zahradě: dělání řádků podle šňůry, setí zeleniny, dělání důlků pro sazenice, sázení květin na záhon, péče o rostliny – kypření půdy, pletí, zalévání
- první jednoduché společné záznamy o postupu práce a o časovém pozorování růstu a vývoje rostliny

Praktické dovednosti:

Na konci 1. období žák:

- rozlišuje běžně užívané druhy papíru, dovede papír přeložit, vyrobit skládáním jednoduchý výrobek, odtrhnout naznačenou část, přestříhnout, vystříhnout nakreslený tvar, čistě slepit (použít vhodné lepidlo), nalepit vystřižené tvary
- dovede z drobného materiálu vyrobit jednoduchý praktický výrobek, k práci volí vhodné nástroje a bezpečně s nimi zachází
- rozlišuje běžné pracovní nástroje (nůžky, nůž, jehla, kleště, šroubovák, kladívko) a bezpečně s nimi zachází
- dovede pracovat s některou ze stavebnic a vytvořit několik výrobků podle předlohy i podle své představy
- při práci s modelovací hmotou dokáže vytvořit několik výrobků a dovede o nich hovořit; získal základní hygienické návyky při práci s těmito materiály
- dokáže navléknout nit, zkusí přišít knoflík, dovede sešít dva kusy látky k sobě
- při praktických činnostech si dovede věci urovnat, udržuje pořádek na svém místě, stará se o své pomůcky, má je připravené na vyučování

D) Očekávané výstupy na konci 1. období:

PRÁCE S DROBNÝM MATERIÁLEM

Žák:

- vytváří jednoduchými postupy různé předměty z tradičních i netradičních materiálů
- pracuje podle slovního návodu a předlohy

KONSTRUKČNÍ ČINNOSTI

Žák:

- zvládá elementární dovednosti a činnosti při práci se stavebnicemi

PĚSTITELSKÉ PRÁCE

Žák:

- provádí pozorování přírody, zaznamená a zhodnotí výsledky pozorování
- pečuje o nenáročné rostliny

PŘÍPRAVA POKRMŮ

Žák:

- připraví tabuli pro jednoduché stolování
- chová se vhodně při stolování

5.2 Cílová a obsahová specifikace jednotlivých vyučovacích předmětů

2. období

Vzdělávací program „Tvořivá škola – škola pro život“ realizuje požadavky na základní vzdělávání prostřednictvím formulovaných vzdělávacích oblastí a vytváří pro školní praxi dílčí celky – vyučovací předměty.

Oblast:	Vyučovací předmět
1. Jazyk a jazyková komunikace	- český jazyk - cizí jazyk
2. Matematika a její aplikace	- matematika
3. Informační a komunikační technologie	- informatika
4. Člověk a jeho svět	- přírodověda - vlastivěda
5. Umění a kultura	- hudební výchova - výtvarná výchova
6. Člověk a zdraví	- tělesná výchova
7. Člověk a svět práce	- praktické činnosti

Hlavní cíle 2. období

Vyučování má ve všech předmětech činnostní charakter. Je nutné dodržovat návaznost na dovednosti a vědomosti získané žáky v 1. vzdělávacím období. Učivo, které je uvedeno pod orientačními očekávanými výstupy, je třeba průběžně upevňovat; ostatní učivo, které bylo s žáky v 1. období probráno, je nutné opětovně činnostně předložit a dostatečně procvičit.

Ve 2. období uplatňujeme ve větší míře aktivní zapojování žáků do výuky, sebekontrolu a sebehodnocení žáků. Žáky vedeme k objevování souvislostí mezi látkou naučenou a látkou aktuálně probíranou. Důraz klademe na propojování učební látky jednotlivých vyučovacích předmětů mezi sebou a na zautomatizování základních vědomostí, a to zejména v matematice a českém jazyce. Žáky učíme nedostatky nejen odhalovat, ale ukazujeme jim, jak lze zjištěné nedostatky postupně odstraňovat. Žákům dáváme prostor k samostatným úvahám a dodáváme důvěru k dosažení dobrých výsledků.

Cílem tohoto období základního vzdělávání je připravit žáky k snadnému přechodu na 2. stupeň.

VZDĚLÁVACÍ OBLAST: ČESKÝ JAZYK A JAZYKOVÁ KOMUNIKACE

Vzdělávací oblast je ve 4. a 5. ročníku realizována prostřednictvím vyučovacích předmětů český jazyk a anglický jazyk

Český jazyk

Co by měl žák na začátku 4. ročníku v českém jazyce umět:

Komunikační a slohová výchova

- číst plynule, s porozuměním, nahlas i potichu přiměřeně náročné texty
- rozumět přiměřeně krátkému čtenému sdělení a umět ho reprodukovat
- respektovat základní komunikační pravidla v rozhovoru
- dbát na pečlivou výslovnost, opravovat svou nesprávnou nebo nedbalou výslovnost
- tvořit krátký mluvený projev na základě vlastních zážitků
- psát správné tvary písmen a číslic, umět kontrolovat vlastní jednoduchý písemný projev
- psát věcně i formálně správně jednoduchá sdělení
- umět seřadit dle dějové posloupnosti ilustrace a vyprávět podle nich jednoduchý příběh
- stručně popsat jednoduchý děj nebo předmět, krátce vyprávět vlastní zážitek

Jazyková výchova

- porovnávat významy slov, zvláště slova opačného významu a slova významem souřadná, nadřazená a podřazená, vyhledávat v textu slova příbuzná
- rozlišovat slovní druhy v základním tvaru
- užívat v mluveném projevu správné gramatické tvary podstatných jmen, přídavných jmen a sloves
- spojovat věty vhodnými spojkami do jednoduchých souvětí
- rozlišovat druhy vět podle postoje mluvčího (oznamovací, tázací, rozkazovací, přací), psát správně znaménka za větami, k vytvoření vět volit vhodné jazykové i zvukové prostředky
- osvojit si pravopis
  - slov s tvrdými a měkkými slabikami
  - slov se slabikami dě, tě, ně, bě, pě, vě, mě
  - slov se souhláskami uprostřed a na konci (znělé, neznělé)
  - předložkových výrazů
  - i, í / y, ý po obojetných souhláskách uvnitř slov - pravopis vyjmenovaných slov (jen nejběžnější slova příbuzná)
- rozlišovat věty v psaném projevu, psát velké písmeno na začátku věty, větu ukončit
- v typických případech psát velká písmena u vlastních jmen osob, zvířat a místních názvů

Literární výchova

- přednášet z paměti ve vhodném frázování a tempu báseň i část jednoduchého prozaického textu
- rozlišovat vyjadřování v próze a ve verších, odlišovat pohádku od ostatních vyprávění
- dokázat z jednoduchých textů vybrat informaci, kterou považuje za důležitou, říct ji ostatním
- pracovat tvořivě s literárním textem, podle svých schopností jednoduše reprodukovat krátký přečtený text, popřípadě ho doplnit vhodnou ilustrací

A) Výchovně vzdělávací cíle:

- naučit se správně, plynule, hbitě a výrazně číst
- rozumět přiměřeně dlouhému a srozumitelnému textu čtenému nahlas i potichu
- postupně rozšiřovat slovní zásobu
- správně se vyjadřovat spisovným jazykem v řeči i v psaném projevu
- osvojit si základy pravopisu určeného pro toto období
- ve výuce podporovat samostatnost žáků, vést je k uvažování, nechávat probírané jevy pozorovat, třídit, srovnávat, zdůvodňovat a užívat v různých obměnách
- dát žákům časový prostor pro uplatnění jejich zájmů, dosavadních vědomostí a zkušeností, podporovat tvořivou práci žáků
- vést žáky k používání různých přehledů, grafických znázornění, náčrtových schémat, které jim pomůže abstraktní učivo zkonkretizovat, zjednodušit, usnadnit jeho pochopení
- postupně vytvářet návyk vlastní kontroly ukončené práce, uvažovat nad chybami
- průběžně klást důraz na komunikaci mezi žáky, využívání probíraných jevů v jednoduchých mluvních cvičeních
- soustavnými i příležitostnými cviky vypěstovat jazykový cit žáka, tak aby se dovedl vyjádřit prostě, stručně a jasně slovem i písmem
- dbát, aby se ve školních projevech žáků nevyskytovala hrubá a hanlivá slova, ani slova z dětské hantýrky, nahrazovat je tvary správnými
- vést je k zájmu o četbu naučnou i o četbu, která by byla blízká jejich citovým prožitkům, dále jim ukázat, jak zaznamenávat, co přečetli i dojmy z četby
- dbát na mezipředmětové vztahy
- u naučných textů, které by měly být vždy přiměřené věku žáků, učit žáky vyjádřit hlavní myšlenku nebo poznatek

B) Charakteristika výuky českého jazyka ve 2. období:

Cíle výuky českého jazyka jsou naplňovány:

- komunikační a slohovou výchovou
- jazykovou výchovou
- literární výchovou

Jan Amos Komenský, Didaktika velká, kapitola XIX.:

„Všude řeč s věcmi a věci s řečí půjdou spolu stejným krokem.“

Komunikačním a slohovým dovednostem je v tomto vzdělávacím období vyučováno tak, aby byl podporován a podněcován duševní rozvoj žáků a zároveň byla rozvíjena jejich individualita. V předmětu český jazyk se komunikační a slohové dovednosti realizují při čtení, naslouchání, mluveném a písemném projevu žáků. Na plnění tohoto úkolu se ve 4. a 5. ročníku podílí i výuka v rámci ostatních předmětů. Díky činnostnímu způsobu vzdělávání mají totiž žáci dostatek příležitostí k tomu, aby hovořili, diskutovali, vyjadřovali se o tom, co pozorují, dělají, co právě zjišťují, co prožívají ve všech předmětech. Činnostní způsob komunikativní výuky podporuje probouzení a rozvíjení duševního života žáků a mnohdy vede i k vůbec prvnímu pocitu uvědomění si hodnot své osobnosti. Tím, že v průběhu 2. vzdělávacího období soustavně dbáme na to, aby žáci četli správně a s porozuměním, jim otevíráme cestu k jejich budoucímu vzdělávání. Realizovat tento způsob výuky nám velmi pomáhají materiály vytvořené zvláště pro činnostní učení, se kterými ve Tvořivé škole pracujeme.

V 2. období základního vzdělávání je naším úkolem zautomatizovat základní pravopisné jevy určené pro 1. vzdělávací období, proto zde věnujeme *Jazykové výchově* značnou pozornost.

Chceme-li při výuce českého jazyka dosáhnout dobrých výsledků, je třeba stále dbát o to, aby všichni žáci porozuměli významu slov. K tomu využíváme vjemy sluchové, zrakové i motorické. Činnostní výuka českého jazyka, při které dostávají žáci stále příležitost k aktivní činnosti, má neocenitelný význam jak pro jazykové vyučování tak pro výuku naukových předmětů. K uspokojivým výsledkům vede jedině vyučování, které je pro žáky srozumitelné a pochopitelné.

Máme-li rozvíjet slovní zásobu žáků, chceme-li je dobře naučit pravopis a ostatní učivo jazykové výchovy, zařazujeme do výuky pravidelná pravopisná a mluvní cvičení. Soustavně prováděné a promyšlené sestavy těchto cvičení vedou k zautomatizování mluvnických a pravopisných jevů. Dbáme na to, aby cvičení měla praktický ráz a žáci byli při cvičeních aktivní. Žákům stále umožňujeme, aby o učivu přemýšleli a předložené jevy používali v řeči i písmu. Při vyučování pravopisu pravopisné jevy vždy odůvodňujeme. Žáky vedeme k praktickému používání mluvnických jevů. Podněcujeme je, aby svá pozorování, zkušenosti a poznatky při výuce sami vyjadřovali a věty s mluvnickými jevy obměňovali. Tato mluvní cvičení zařazujeme do výuky krátce ale často. Při užívání jednotlivých pravopisných a mluvnických jevů ve spojeních si žáci tyto jevy osvojí lépe než z teoretických výkladů a pouček. Gramatika i pravopisná pravidla vyplývají z praktického využití přirozeně a nenásilně a žáci si je osvojují snadněji a trvaleji.

Jazykové dovednosti žáků se ve vyučování českého jazyka realizují v těchto složkách: zvuková stránka jazyka, slovní zásoba a tvoření slov, tvarosloví, skladba a pravopis.

Literární výchově se věnuje pozornost při čtení uměleckých textů, při čtení článků přírodovědného, zeměpisného i dějepisného obsahu, a to jak z čítanek tak i z jiných učebnic nebo vhodných vybraných knih. Při literární výchově se soustavně rozvíjí ústní a písemné vyjadřování žáků, vytváří se a upevňují návyky žáků vyjadřovat myšlenky logicky, souvisle a mluvnicky správně.

Ve 4. a 5. ročníku se ve výuce Čj začíná více využívat tichého čtení a žáci jsou vedeni k samostatné práci s textem. Učitel dbá na to, aby i tiché čtení žáků bylo uvědomělé, a proto při něm dává žákům takové úkoly, které mu umožní zjistit, zda žáci potichu přečtený text pochopili. Text určený k tichému čtení nemá být zpočátku dlouhý. Otázky k obsahu si mohou zadávat sami žáci, může se ptát i učitel. Je možné využít otázek připravených v čítankách. Žáci mohou také vyprávět o tom, co četli, nebo si nakreslit k textu obrázek.

Součástí literární výchovy v tomto období je též pokračování ncviku hlasitého čtení. Žáci se přitom učí správně členit čtené věty nejen podle interpunkce, ale i logickými pauzami a také klást správný větný přízvuk.

Práce v hodinách čtení přispívá k rozvoji poznávacích schopností žáků, rozvíjí jejich smyslové vnímání, myšlení, řeč, fantazii a paměť.

Používané Čítanky (Nová škola Brno) jsou pro toto období připraveny i s úkoly pro tvořivou práci žáků. Je v nich dostatečné množství ukázek, které žáky zaujmou svým obsahem a které je, v návaznosti na čítanky pro 1. období, seznámí s dílem známých českých a evropských spisovatelů. V čítankách pro 4. a 5. r. se vyskytují i texty přírodovědné a historické, které jsou svým jazykem a obsahem přiměřené věku žáků. Učivo přírodovědy a vlastivědy žákům přiblíží a pomohou pochopit.

Novým úkolem, který literární výchova, společně s naukovými předměty, v tomto období plní, je určení hlavních myšlenek textu, jejich sestavení do krátké osnovy a souvislé vyprávění základního obsahu článku podle této osnovy – žáci se učí učit z učebnic. Dobře nám k tomu slouží krátké naučné texty s přírodovědným a vlastivědným obsahem.

C) Obsah učiva - 2. vzdělávací období - český jazyk

4. ročník

Komunikační a slohová výchova

a) Čtení a práce s textem, komunikační dovednosti:

- výcvik ve čtení - správné a plynulé čtení uměleckých a krátkých naučných textů
- správný přízvuk slovní a větný, výslovnost, přirozená intonace
- tvorba otázek k přečtenému textu
- tiché čtení - postupné zařazování krátkých textů k samostatnému tichému čtení
- tvorba otázek žáků k přečtenému textu, kontrola porozumění obsahu čteného
- vystižení hlavní myšlenky textu a sestavení krátké osnovy
- vyprávění obsahu krátkého textu podle připravené osnovy
- příprava krátkých sdělení, reprodukce obsahu sdělení, procvičování se zřetelem k zapamatování si podstatných informací
- pozorné a soustředěné naslouchání přiměřeně dlouhému čtenému textu nebo mluvenému projevu, žáci se učí ptát na to, čemu nerozuměli nebo co nepostřehli, odpovídají si navzájem, vytváří se prostor pro vzájemnou komunikaci
- dodržování pravidel slušnosti při vzájemné komunikaci (učit se naslouchat, neskákat druhému do řeči, zdvořile se oslovovat)

b) Slohová výchova - ústní a písemný projev:

- dbát na naučenou techniku psaní a dodržování hygienických zásad při psaní
- sledování úhlednosti a čitelnosti písemných projevů žáků
- opis a přepis textů s uvědoměním obsahu psaného (vytvářená portfolia do přírodopisu, vlastivědy, čtení, čtenářský deník, zápisy do kronik aj.)

Připravené náměty pro praktická slohová cvičení:

- krátký vzkaz, telegram, jednoduché sdělení, dopis - adresa
- popis postupu práce, popis domu (pokoje), popis osoby
- členění textu na odstavce - osnova
- vyprávění - naše Vánoce
- vyprávění - dokončení příběhu, individuální zápisy a jejich porovnání navzájem
- telefonické a písemné vzkazy
- psaní dopisu podle připravené osnovy
- vyplňování dotazníku - přihláška čtenáře do knihovny

Jazyková výchova

- nauka o slově - navazuje na poznatky z 1. období, které se prohlubují a rozšiřují
- rozlišování slov spisovných od nespisovných
- slova pozitivně citově zbarvená a slova vulgární
- stavba slova, kořen, předpona a přípona
- rozlišování předpon od předložek
- vyjmenovaná slova - procvičování základních vyjmenovaných slov
- příbuzná slova se slovy vyjmenovanými - je to pro 4. r. *nová látka*, neboť toto učivo nepatří mezi výstupy z 1. období, zautomatizování tohoto učiva je třeba se věnovat ve 4. r. průběžně.

- slovní druhy - žáci rozlišují slovní druhy v základním tvaru, v určování slovních druhů je třeba pokračovat i nadále
- podstatná jména - rod, číslo, pád (seznámení ve 3. r. - důraz na užití správných tvarů podstatných jmen v řeči)
- podstatná jména - skloňování podstatných jmen všech rodů - vzory pro skloňování - *nové učivo*, učivo je zaměřeno na psaní i/ y v koncovkách podstatných jmen, naučit a zautomatizovat je třeba pravopis koncovek podstatných jmen rodu středního a ženského, v automatizaci podstatných jmen rodu mužského se pokračuje na začátku 5. ročníku
- slovesa - žáci spolehlivě poznají sloveso jako slovní druh, další učivo se ve 4. r. probírá jen na úrovni *seznámení žáků s novými pojmy* a hledání jejich reprezentace v připravených textech: tvar určitý a neurčitý, jednoduché a složené tvary sloves, zvrtná slovesa, časování sloves
- stavba věty - věta jednoduchá a souvětí - s učivem se žáci setkali již v 1. období, prakticky skládali z vět jednoduchých, pomocí spojek, souvětí, ve 4. ročníku se učí rozlišovat souvětí od jednoduchých vět a určovat jejich počet v souvětí
- základní skladební dvojice - holý podmět a holý přísudek, je to *nové učivo*, které je třeba ve 4. r. dobře zvládnout, protože je základem k dalšímu důležitému učivu - shoda přísudku s podmětem - první seznámení, pravopis i/y v koncovkách přičestí minulého se bude učit a procvičovat v 5. ročníku
- seznámení se s přímou a nepřímou řečí v textech, vyhledávání a rozlišování

Literární výchova

- odlišení veršů a prózy, rozlišování uměleckého a naučného textu žáky
- recitace básní, přednes krátkého textu
- povídání o knihách a spisovatelích
- ilustrace, které nás zaujaly a proč
- oblíbení hrdinové dětských seriálů
- knihy, které mohou doporučit k přečtení a proč
- vyprávění o divadelním představení nebo filmu
- vyhledávání informací v dětských časopisech a encyklopediích
- seznamování se s literárními pojmy: pověst, povídka, autor, hlavní postavy, film, televizní inscenace,
  - próza, poezie, báseň, bajka

Ve 4. ročníku začínáme do výuky čtení pravidelně zařazovat krátké úseky k tichému čtení. Ty je třeba následně kontrolovat např. otázkami, úkoly, reprodukcí. Uvědomujeme si, že někteří žáci ve 4. ročníku teprve dokončují svůj čtenářský vývoj. Proto musí být ve vyučovacích hodinách čtení stále dostatek příležitostí k vlastnímu čtení a to i ke čtení hlasitému. Bylo by chybou zaměnit vlastní čtení žáků s plněním přemíry úkolů. Výběr článků v čítance pro 4. ročník pomáhá nejen propojovat čtení s naukovými předměty, ale i rozvíjet požadované kompetence pro toto období.

Čtení z *Čítanky 4* je vhodné doplnit i četbou z historické čítanky, která je pro žáky tohoto ročníku připravena pod názvem *Čtení z nejstarších českých dějin 1. díl* (Nová škola Brno). Tato četba je motivující i pro mimočítankovou četbu. Lze ji využít jako přípravný materiál před vlastivědným učivem nebo také na dokreslení a zpřesnění představ, které si žáci vytvořili o tomto období. Čítanku prolínají časové osy, jednoduché mapky, zábavné testy aj. Využít ji můžeme také ve výtvarné výchově. Je v ní mnoho kreseb Mikoláše Alše, které tento malíř věnoval vlasti. Dnes se s nimi žáci již běžně nesetkávají.

V jazykové výchově je třeba ve 4. r. dbát na procvičování slov odvozených od slov vyjmenovaných. K uvědomění si pravopisu vyjmenovaných slov napomáhá vyhledávání a vypisování z Pravidel nebo vyhledávání vhodných článků a slov (např. z čítanky), ve kterých se v základu slova vyskytuje

y/ý a také i/i po obojetných souhláskách, a jejich třídění do dvou skupin. Slovy příbuznými nezatěžujeme paměť žáků, ale učíme je tato slova logickým způsobem odvozovat od slov základních. Dbáme na smysluplné, krátké, časté, písemné procvičování vyjmenovaných slov.

Čtvrtý ročník je důležitým rozhraním mezi obdobími, kdy se vyučování pravopisu a mluvnici věnovalo jevům spíše rázu pamětného a obdobími, kdy se dostává do popředí mluvnický systém. Vyučování v tomto období klade větší nároky na myšlení žáků. Učivo mluvnické a pravopisné se jednak rozšiřuje a doplňuje, jednak se začíná s probíráním nových mluvnických jevů.

Novou látkou mluvnice ve 4. r. je skloňování podstatných jmen všech rodů podle vzorů a pádů. Cvičení v určování pádů je třeba věnovat dostatečnou pozornost, provádět je soustavně v různých obměnách a využívat při tom činnostních forem výuky. Skloňování podstatných jmen je užitečné procvičovat ve větách. Žáky vedeme k tomu, aby tvořili věty o přírodě, třídě, o své činnosti, o vycházce aj. Cvičíme nejen tvoření správných tvarů podstatných jmen, ale rozvíjíme i vyjadřování a myšlení. Pozornost věnujeme procvičování pravopisu i/y v koncovkách podstatných jmen.

Učební látka o podstatných jménech je důležitým učivem 4. ročníku, kterému je třeba věnovat dostatečnou pozornost při probírání i procvičování. Žáci při něm musí být neustále podněcováni k přemýšlení. Správné pochopení tohoto učiva žáky je předpokladem pro úspěšné zvládnutí českého jazyka v následujících ročnících.

5. ročník

Komunikační a slohová výchova

a) Čtení a práce s textem, komunikační dovednosti:

- pokračování výcviku ve čtení
- hbité, uvědomělé a výrazné čtení uměleckých a naučných textů
- tiché čtení se stručným sdělením nebo výtvarným vyjádřením obsahu
- tvorba otázek k přečtenému textu, odpovědi - žáci mezi sebou
- hlavní myšlenka literární ukázky nebo postavy, klíčová slova
- rozlišování podstatného od méně podstatného v textu
- postavy a jejich postoje - hodnocení
- sledování ilustrací přečtených ukázek z čítanky i knih
- příprava různých sdělení pro spolužáky z jiných tříd - zpráva, oznámení
- pozorné, soustředěné a aktivní naslouchání
- vyhledávání informací ve slovnících a různých publikacích
- příběhy ze života dětí - vypravování, přirovnání
- dodržování pravidel slušnosti při vzájemné komunikaci
- čtení naučných textů - mezipředmětové vztahy

b) Slohová výchova - ústní a písemný projev

- sledování dodržování hygienických návyků při psaní
- věnování pozornosti písmu - čitelnost a přehlednost písemného projevu
- opis a přepis textů - portfolia, čtenářský deník
- mimojazykové projevy při vyprávění - mimika, gesta
- skupinové i samostatné sestavování osnovy pro vyprávění a vytváření krátkého mluveného nebo písemného projevu podle této osnovy

Připravené náměty pro praktická slohová cvičení:

- vypravování, reprodukce textu (osnova, reprodukce), vypravování podle obrázků
- popis různých předmětů z žákova okolí

- popis známé osoby nebo pohádkové postavy a prostředí, ve kterém žije
- popis určitého, žákům známého pracovního postupu nebo děje
- dopis (osobní, úřední), adresa
- tiskopisy (poštovní poukázka, podací lístek, dotazník)
- inzerát (stručné vyjadřování)
- telefonický rozhovor, vzkaz na záznamníku na zvolené i dané téma

Jazyková výchova

- opakování a prohlubování učiva ze 4. ročníku
- slovo a jeho stavba (kořen, část předponová a příponová, koncovka), slova příbuzná
- souhláskové skupiny na styku předpony nebo přípony a kořene, zdvojené souhlásky
- předpony s-, z-, vz-, předložky s, z
- skupiny bě / bje, vě / vje
- dělení slov
- pravopis i, í / y, ý po obojetných souhláskách - automatizace učiva
- slovní druhy - rozlišování
- podstatná jména - opakování a automatizace skloňování podstatných jmen s důrazem na procvičování pravopisu koncovek podstatných jmen rodu mužského
- přídavná jména - koncovky přídavných jmen tvrdých a měkkých, poznávání přídavných jmen přivlastňovacích
- slovesa - čas přítomný, minulý a budoucí
- shoda přísudku s podmětem (opakování základních větných členů)
- užití rozkazovacího a podmiňovacího způsobu ve větách
- zájmena - určování, seznámení žáků se skloňováním osobních zájmen, procvičování jejich správného užívání v mluveném projevu, rozlišování zájmen podle druhů
- číslovky určité a neurčité, vyhledávání číslovek v textu, rozlišování čtení číslovek základních a řadových (3 děti, 3. dítě), rozlišování číslovek podle druhů
- skladba - podmět vyjádřený a nevyjádřený, rozvitý a několikanásobný
- spojování jednoduchých vět spojkami do souvětí

Literární výchova

- žáci rozlišují prózu a poezii, text umělecký a naučný, pojmy - spisovatel, básník
- postupné seznamování žáků s dalšími literárními pojmy - pohádka, bajka, povídka
- při čtení článků z čítanky - žáci poznávají jméno spisovatele, název knihy, ze které je ukázka, ilustrátora, rozhovor o dalších knihách určitého spisovatele, pokud jeho knihy žáci znají nebo je mají doma
- příležitostné výstavy knih zvolených spisovatelů, tématické výstavy knih např. příroda, historie aj.
- výrazný přednes vybraných básní i úryvků prózy z paměti, pojmy - verš, rým
- stručná reprodukce přečteného textu, vyprávění na dané nebo zvolené téma
- příběhy z divadelních her a vhodných televizních inscenací, pojmy - herec, režisér
- pokusy žáků o vytvoření vlastního literárního textu (báseň, povídka)
- stručně o některých spisovatelích (podle čítanky)

Rozšiřující učivo:

- pravopis mě / mně - skloňování osobních zájmen
- shoda přísudku s několikanásobným podmětem
- podrobnější učivo o zájmenech a číslovkách jen ve formě seznámení a diferencovaně pro žáky, kteří jsou přijati ke studiu na víceletém gymnáziu

V 5. ročníku dáváme prostor k individuálnímu procvičování čtení podle úrovně jednotlivých žáků. U dobrých čtenářů výuku čtení směřujeme k tomu, aby této dovednosti začali postupně využívat ke čtení naučných textů s porozuměním a připravovali se tím na samostatné učení.

Mimočítankovou četbu si určuje učitel podle úrovně třídy a zájmu žáků, se zřetelem k textům v čítance pro 5. ročník i v čítankách pro ročníky předcházející.

D) Očekávané výstupy na konci 2. období v Čj

Komunikační a slohová výchova

Žák: - čte s porozuměním přiměřeně náročné texty potichu i nahlas

- rozlišuje podstatné a okrajové informace v textu vhodném pro daný věk, podstatné informace

zaznamenává

- posuzuje úplnost či neúplnost jednoduchého sdělení
- reprodukuje obsah přiměřeně složitého sdělení a zapamatuje si z něj podstatná fakta
- vede správně dialog, telefonický rozhovor, zanechá vzkaz na záznamníku
- rozpoznává manipulativní komunikaci v reklamě
- volí náležitou intonaci, přízvuk, pauzy a tempo podle svého komunikačního záměru
- rozlišuje spisovnou a nespisovnou výslovnost a vhodně jí užívá podle komunikační situace
- píše správně po stránce obsahové i formální jednoduché komunikační žánry
- sestaví osnovu vyprávění a na jejím základě vytváří krátký mluvený nebo písemný projev s dodržáním časové posloupnosti

Jazyková výchova

Žák: - porovnává významy slov, zvláště slova stejného nebo podobného významu a slova vícevýznamová

- rozlišuje ve slově kořen, část příponovou, předponovou a koncovku
- určuje slovní druhy plnovýznamových slov a využívá je v gramaticky správných tvarech ve svém mluveném projevu
- rozlišuje slova spisovná a jejich nespisovné tvary
- vyhledává základní skladební dvojici a v neúplné skladební dvojici označuje základ věty
- odlišuje větu jednoduchou a souvětí, vhodně změní větu jednoduchou v souvětí
- užívá vhodných spojovacích výrazů, podle potřeby projevu je obměňuje
- píše správně i / y ve slovech po obojetných souhláskách
- zvládá základní příklady syntaktického pravopisu

Literární výchova

Žák: - vyjadřuje své dojmy z četby a zaznamenává je

- volně reprodukuje text podle svých schopností, tvoří vlastní literární text na dané téma
- rozlišuje různé typy uměleckých a neuměleckých textů
- při jednoduchém rozboru literárních textů používá elementární literární pojmy

Anglický jazyk ve 2. vzdělávacím období

A) Výchovně vzdělávací cíle:

Upevnit vědomosti získané ve 3. ročníku, což jsou základy anglického jazyka.

Rozvinout tyto vědomosti a využít je pro požadavky Společného evropského referenčního rámce, jazyková úroveň A1.

Činností výukou naučit žáky potřebnou slovní zásobu i mluvnické dovednosti pro dosažení jazykové úrovně A1 dle evropského standardu.

Motivovat žáky k zájmu o anglický jazyk poslechem audio CD, na kterém mluví děti stejného věku, stejně jako poslechem písní připraveným speciálně na tomto audio CD pro 4. ročník.

Základní idiomy a konverzační dovednosti procvičovat s pomocí audio CD, které je součástí pracovního sešitu, a manuálních činností, pro které má učitel k dispozici didaktické hry.

Nacvičovat porozumění jednoduchým otázkám v anglickém jazyce a reakci na ně.

Vést žáka ke schopnosti představit se ústně i písemně v anglickém jazyce a jednoduše vysvětlit kdo je, kde žije, co má rád, v jaké žije rodině.

Aktivní účastí v nácviku mluvení, porozumění, čtení a psaní vytvořit u žáků sebevědomí, že se dokáží uplatnit i v cizině.

Žák získá základní schopnost domluvit se v anglickém jazyce dle požadavků společných pro všechny země Evropské Unie na jazykové úrovni A1. Dále:

- čte s pomocí slovníku jednoduchý text,
- umí vyhledat informace v jednoduchém textu,
- napíše jednoduchý dopis nebo pozdrav, vyplní formulář v angličtině.

Žák je připraven pro pokračování ve výuce anglického jazyka pro úroveň A2 a případně pro studium dalšího cizího jazyka.

Při činnostním vyučování anglickému jazyku ve 2. období:

Vyučujeme komunikační dovednosti na základním stupni evropského standardu pro úroveň A1.

Pro tuto úroveň se zaměřujeme především na nácvik rozhovorů.

Dbáme na čtení jednoduchých textů s porozuměním. Žáky vedeme k tomu, aby postupně dokázali o textu hovořit, tvořit jednoduché otázky podle textu, odpovídat si navzájem, jednoduše text reprodukovat. Pokud je to možné, věty z textu obměňovat, využívat osvojenou slovní zásobu.

Do každé vyučovací hodiny zařazujeme činnosti s připravenými pomůckami.

Pomocí didaktických her procvičujeme se žáky nejen slovní zásobu, ale i mluvnici, která začíná být od 4. třídy pro většinu žáků náročná (tvorba otázky a záporu v angličtině, složené časy sloves, zájmena).

V oblasti psaní se soustředíme na dovednosti požadované evropským standardem: napsat jednoduchý pozdrav, přání k svátkům, vyplnit jednoduchý formulář, napsat o sobě krátký dopis.

B) Charakteristika výuky:

Výuka anglického jazyka ve 2. období má činnostní charakter. Dovede žáky ke schopnosti komunikovat v angličtině na úrovni A1, která je základní, dle Společného evropského referenčního rámce. Tento Společný evropský referenční rámec byl vytvořen pro všechny členy Evropské unie s cílem zaručit, aby nastupující generace měla společný jazyk a mohla se tak lépe uplatnit na trhu práce, kde budou stále více a více převládat nadnárodní zaměstnavatelé.

Chceme-li dosáhnout toho, aby žáci v průběhu 2. vzdělávacího období získali dobrý základ pro další výuku anglického jazyka, je třeba pro výuku A. j. používat vhodné učební materiály, které z těchto požadavků vycházejí a řídí se schopnostmi žáků této věkové kategorie. Učebnice, pracovní sešity a pomůcky připravené v nakladatelství Angličtina expres umožňují žákům tyto požadavky snadno zvládnout pomocí přiměřeného množství učiva, prostřednictvím písniček, zajímavých didaktických her, příběhů vhodných k dramatizaci. Zařazeny jsou také odkazy na webové stránky, které vtáhnou dítě do cizojazyčné reality a motivují ho k práci s cizím jazykem. Zpracování učebních materiálů a jejich názornost vede učitele i žáka k činnostnímu učení. Pracovní sešit je připraven pro opakované procvičování učiva a jeho porozumění. Vede také k přípravě projektů, které mohou žáci příležitostně vystavit ve třídě i uchovat pro budoucí odkazy na své znalosti, pro Evropské jazykové portfolio.

V učivu postupujeme od znalostí získaných v 1. období k dospělejším tématům. Opakované procvičování látky mohou vést žáci, kteří probíranou látku rychle zvládnou např. žáci jazykově nadaní. Jazykovým nadáním rozumíme schopnost zapamatovat si nové cizí slovo ve všech jeho podobách: zvukové, písemné, ve spojení s jinými slovy ve větách, a schopnost okamžitě rozlišit jeho mluvenou podobu. Toto „nadání“ je přímo úměrné procvičování pomocí audio CD a činností.

C) Obsah učiva -- 2. vzdělávací období - anglický jazyk

4. ročník

Opakování základních dovedností ze 3. ročníku: princip kombinace – barvy, člen, podstatná jména a jejich množné číslo, číslovky 1 – 20 a rozlišení jednotného a množného čísla pomocí číslovek, tvar slovesa ve vazbě There is ... There are ...

Seznámení s principem sebehodnocení pro požadavky Společného evropského referenčního rámce, seznámení s obsahem jeho programu výuky pro 4. třídu.

Z hlediska mluvnického musíme vyučovat:

Nácvik mluvení a psaní se zkrácenými a spisovnými tvary slovesa být v idiomech typu: What's your name?

Soustavný nácvik nahrazování podmětu zájmeny: he, she, it, they.

Spojení těchto zájmen podmětů se zájmeny his, her, its, their v idiomech typu: I have a brother, his name is Bill.

Procvičení zájmen 1. a 2. osoby: I – my, we – our, you – your.

Podměty a tvary slovesa v čase prostém: koncovka –s.

I live with my mom. Dad lives in a village. We have a flat, he has a house.

Číslovky 0 – 100 a jejich použití pro vyjádření stáří, adresy, telefonního čísla.

Otázka u slovesa být: Are you at school?

Zápor slovesa být: I am not at home.

Přivlastňování: This is Ann's desk.

Otázka Do you ...? Does Michael ...? Does he ... ?

Zápor I don't .... Michael doesn't ... He doesn't ...

Podstatná jména látková, nepočitatelná, pro jídlo a nápoje: cheese, ice cream, tea

Přítomný čas průběhový: I am reading

Z hlediska slovní zásoby je potřeba zajímavými činnostmi uvést děti do anglických názvů:

Členů rodiny (sister, brother, mother, father *a synonyma*, parents, a family)

Lidí kolem nás (a friend, a teacher, child / children, boys, girls, classmates, baby)

Zvířátek-mazlíčků (a pet, a cat, a dog, a mouse, a horse, a hamster atd. dle zájmu ve třídě)

Prostředí ve kterém jsme (the Czech Republic, Prague, a city, a town, a village, the country, A house, a flat, a block of flats, a garden, a park, a street, a farm, an island, forest, a swimming pool, school, home, a classroom)

Nejběžnějších věcí kolem nás (a car, a tree, a door, a window, a desk,, a chair, a plane, a computer, a flower, a doll, a teddy, a toy, a book, a bag)

Nejběžnějších přídavných jmen (colours, big – large, small – little, hungry, thirsty, cold)

Nejběžnějšího jídla (eat, a snack, a sandwich, a candy bar, an egg, cookies, cheese, ham, salami, meat, fish, chicken, ice cream, chocolate, an apple, a pear, a strawberry, a cake, mushrooms, drink, a bottle, tea, water, milk, ice, coke – dle zájmu žáků!)

Základních časových pojmů (seasons: spring, summer, autumn, winter, the sun, snow, Christmas, Monday, Tuesday ..... today, the break

Slovesa označujících činnosti probírané v tomto ročníku: be, have, like, live, eat, drink, play, swim, go to school, read, sit, stand, sing, dance

Jednoduché pokyny: put, go, come, open, close a s nimi spjaté předložky

Základní orientace v prostoru: left, right, middle a s nimi spojené předložky

Jednoduché obraty pro přání a dopisy: Merry Christmas and a happy new year. Happy birthday. Dear ... ! Greetings!

Pozdravy a poděkování.

Otázky rozvíjející základy ze 3. ročníku: What ...? What colour ...? Where ....?

5. ročník

Opakování základních dovedností ze 3. a 4.r. v tématech: On my desk, In my bag, In my classroom.

Seznámení s požadavky Společného evropského referenčního rámce pro kompletní dosažení jazykové úrovně A1 a jeho program výuky pro 5. třídu.

Z hlediska mluvnického *opakujeme a upevňujeme zejména tyto dovednosti ze 4. třídy:*

Podstatná jména, jednotné a množné číslo (i nepravidelná)

Použití členu, číslovek a zájmen ve spojení s podstatnými jmény

Zájmena-podměty a zájmena přivlastňovací.

Slovesa v přítomném čase prostém: otázky, odpovědi včetně záporu.

Přítomný čas průběhový – další slovesa pro činnosti spojené s každodenním životem.
Procvičení otázek a odpovědí, včetně záporu.

Nová látka v 5. ročníku:

Sloveso have v idiomech: have got, have lunch

Základní modální slovesa: Can you ...? I must ...

Předložky pro určení místa a času.

Další pojmy pro určení času, použití čísel k vyjádření hodin (ten o'clock, half past one, twenty to one).

Denní program (go to school, go home, have lunch, do homework, watch TV, go to bed)

Školní rozvrh (anglické názvy školních předmětů spojených s označením dnů a částí dne)

Názvy hlavních evropských zemí (England, Great Britain, France, Germany, Sweden, Italy, Spain)

Názvy oblečení (a shoe, jeans, a sweater – dle zájmu žáků)

Názvy pokrmů (food, potatoes, lettuce – dle zájmu žáků)

Obraty spojené s nákupy (How many? How much? What is the price? – dle zájmu žáků)

Popis vzhledu (hair, eyes, tall, size, long, short, pretty, nice, young, the same)

Orientace v prostoru a pojmy spojené s cestováním (a hotel, the seaside, the beach, an airport, a bus, a taxi, a stop, a station, a ticket – dle zájmu žáků)

Pobyt na škole v přírodě, na výletě (my room – nábytek a vybavení, zoo - dle zájmu žáků)

Praktické dovednosti:

Pro rozhovor v angličtině:

- 1/1 Pozdravit dospělého i kamaráda v různé denní dobu a rozloučit se.
- 1/2 Zeptat se, jak se někomu daří, a na tuto otázku odpovědět.
- 1/3 Požádat o něco a poděkovat za to.
- 1/4 Představit sebe, členy své rodiny a svého kamaráda nebo kamarádku.
- 1/5 Zeptat se, jak se nový kamarád jmenuje a kde bydlí. Na podobné otázky odpovědět.
- 1/6 Domluvit se v obchodě s tím, že si pomáháme ukazováním.
- 1/7 Jednoduše si povídat o své rodině a o tom, co máme rádi.
- 1/8 Připravit si s kamarádem krátký rozhovor nebo scénku.
- 1/9 Používat čísla a říct, kolik je hodin.
- 1/10 Požádat o zboží v obchodě.
- 1/11 Ptát se na to, kde lidé žijí, koho znají a co mají.
- 1/12 Mluvit jednoduchými větami o svém domově, rodině, kamarádech.

Při poslechu angličtiny:

- 2/1 Rozumět jednoduchým pokynům při vyučování.
- 2/2 Rozumět číslům.
- 2/3 Rozumět nahrávkám na CD k učebnici, na kterém mluví děti stejného věku.
- 2/4 Rozumět názvům nejdůležitějších věcí kolem nás.
- 2/5 Rozumět jednoduchým otázkám.
- 2/6 Rozumět jednoduchým větám o sobě a své rodině.

Čtení:

- 3/1 Číst nahlas plynule a foneticky správně jednoduché texty.
- 3/2 V jednoduchém vyprávění poznat známá slova a věty.
- 3/3 Pochopit, o čem je jednoduchý příběh s obrázky.
- 3/4 Pochopit, o čem jsou krátké články.
- 3/5 Najít základní informace, například kde a v kolik hodin.
- 3/6 Rozumět krátkým zprávám na pohlednicích, SMS.

Psaní:

- 4/1 Vyplnit ve formuláři jméno, bydliště a věk.
- 4/2 Napsat jednoduché blahopřání k narozeninám, k Vánocům, pozdrav.
- 4/3 Napsat jednoduchými větami, kde bydlím a kdo jsem.

D) Očekávané výstupy – na konci 2. období:

Receptivní řečové dovednosti v angličtině

- Žák: - rozumí známým slovům a jednoduchým větám se vztahem k osvojovaným tématům
- rozumí obsahu a smyslu jednoduchých autentických materiálů (časopisy, obrazové a poslechové materiály) a využívá je při své práci
- čte nahlas plynule a foneticky správně jednoduché texty obsahující známou slovní zásobu

- vyhledá v jednoduchém textu potřebnou informaci a vytvoří odpověď na otázku
- používá dvojjazyčný slovník

Produktivní řečové dovednosti

- Žák: - sestaví gramaticky a formálně správně jednoduché písemné sdělení, krátký text a odpověď na sdělení, vyplní své základní údaje do formulářů
- reprodukuje ústně i písemně obsah přiměřeně obtížného textu a jednoduché konverzace
  - obměňuje krátké texty se zachováním smyslu textu

Interaktivní řečové dovednosti

- Žák: - aktivně se zapojí do jednoduché konverzace, pozdraví a rozloučí se s dospělým i kamarádem
- poskytne požadovanou informaci

VZDĚLÁVACÍ OBLAST: MATEMATIKA A JEJÍ APLIKACE

Vzdělávací oblast je ve 4. a 5. ročníku realizována prostřednictvím vyučovacího předmětu matematika

Matematika

Co by měl žák na začátku 4. ročníku v matematice umět:

- numeraci do 100
- sčítat a odčítat přirozená čísla v oboru do 100 z paměti i písemně
- mít zautomatizovanou malou násobilku a dělení beze zbytku v oboru násobitek
- na základě činností s konkrétními předměty nebo s využitím kresleného názoru dovede řešit správně jednoduché slovní úlohy
- znalost početních výkonů s čísly do sta umí využívat k řešení jednoduchých úloh z praktického života, dovede jednoduché slovní úlohy vymýšlet i řešit s využitím počítání z paměti
- umí úsudkově rozlišovat o několik více, o několik méně, několikrát více, několikrát méně
- číst, psát a porovnávat přirozená čísla v oboru do 1 000
- užívat lineární uspořádání, zobrazovat čísla v oboru do 1 000 na číselné ose
- řešit činnostně s penězi slovní úlohy na téma obchodování, slovní úlohy vymýšlet, řešit a aplikovat osvojené početní operace

Ve 3. ročníku žáci sčítají a odčítají v oboru do 1 000 z paměti i písemně. Seznamují se též s násobením dvojciferného čísla číslem jednociferným. Na začátku 4. ročníku ale nelze předpokládat zvládnutí tohoto počítání v oboru do 1 000 všemi žáky.

Dále na konci 1. období žák:

- zná jednotky času: 1 hodina, 1 minuta, rozlišuje je a ví, že $1 \text{ h} = 60 \text{ min}$
- orientuje se v čase, provádí jednoduché převody jednotek času
- zná základní jednotku užívanou při vážení: 1 kg
- doplňuje tabulky, schémata, posloupnosti čísel
- rozlišuje základní geometrické obrazce (čtverec, obdélník, trojúhelník, kruh) a geometrická tělesa (krychle, kvádr, válec, koule, jehlan, kužel), nachází ve svém okolí jejich reprezentaci
- zná základní jednotku délky 1 metr a ví, že $1 \text{ m} = 100 \text{ cm}$
- porovnává velikost útvarů, měří a odhaduje délku úsečky
- rýsuje rovné čáry podle pravítka
- rozlišuje přímku a úsečku
- dovede označit bod, přímku, úsečku
- rozezná a modeluje jednoduché souměrné útvary v rovině
- dovede načrtnout základní rovinné obrazce

Činnostní výuka matematiky i nadále směřuje postupně k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede od prvopočátků žáky k provádění a pozorování činností, k hovoru o nich, k správnému

pochopení učiva, k soustavné sebekontrolě, k využití matematických dovedností při řešení úloh ze života.

Matematika v tomto období rozvíjí paměť žáků, jejich představivost, tvořivost, klade základy logického úsudku. Matematické vzdělání přispívá k formování osobnosti žáků, rozvíjí u nich důslednost, tvořivost, sebedůvěru.

A) Výchovně vzdělávací cíle:

- osvojování nových matematických pojmů na základě aktivních činností každého žáka
- činnostní rozšíření číselného oboru, utvrzení představy o desítkové soustavě
- předkládání nových poznatků ve spojení s předcházejícím učivem, uplatnění analogie pro zavedení početních výkonů v rozšířeném číselném oboru žáky
- využívání schopnosti žáků objevovat za vedení učitele další nové matematické poznatky na základě pozorování a rozlišování, vyslovovat závěry, pokoušet se o zobecňování
- postupné zdokonalování přesnosti matematického vyjadřování
- zařazování praktických činností (např.: měření, odhady, porovnávání velikostí a vzdáleností) s cílem získání správných představ a zručnosti
- spojování nových poznatků v matematice s vědomostmi žáků získanými v běžném životě
- využívání matematických poznatků a dovedností žáky v praktickém životě
- používání peněz při činnostním řešení úloh s náměty z obchodování
- peníze v praktickém životě
- věnování času nápadům žáků, jejich dotazům, ukázkám různých způsobů řešení úloh
- vyslovování úsudků k úlohám, vytváření předpokladů pro rozvíjení logického myšlení
- vytváření obměn slovních úloh a matematických problémů pro různé obory činnosti lidí
- podporovat schopnost žáků rozumět grafickým schémátům tabulkám i jiným schematickým znázorněním, vytvářet jednoduchá schémata, vést žáky ke grafické gramotnosti
- praktické osvojování základních poznatků z geometrie

B) Charakteristika výuky matematiky v 2. vzdělávacím období:

Při výuce matematiky nelze stanovit přesnou hranici mezi etapou vytváření konkrétních představ a mezi etapou vytváření pojmů. Je to hlavně proto, že přechod k abstrakci trvá téměř u všech žáků dlouho a neprobíhá u všech stejně. Činnostní výuka matematice i v tomto období umožňuje, aby si žáci matematické pojmy osvojovali správně a s co nejmenší námahou. Proces abstrakce usnadňují žákům pomůcky, kterými si znázorňují, stejně jako v minulých letech, nové a dosud neosvojené početní situace. Proces abstrakce urychlují též nákresy, náčrty a geometrická zobrazení, ukazující vztahy mezi údaji v úloze.

Mnoho pojmů se i v tomto období utváří ve vědomí žáků postupně, na základě soustavně prováděných činností, neustálým obohacováním dosavadních představ. Ve vzájemné souvislosti se přitom rozvíjí celá řada pojmů současně: pojem čísla, pojem desítkové soustavy, pojem početních výkonů. Přitom se více dbá na praktické použití pojmů než na vyslovování definic (v tomto období není nutné po žácích definice požadovat). Jde hlavně o to, aby se představy žáků o číslech

obohacovaly, aby chápali význam desítkové soustavy, aby dovednost početních výkonů s přirozenými čísly využívali při řešení slovních úloh a početních situací z běžného života a dovedli dobře úsudkově rozlišovat, kdy který početní výkon použít. Tyto dovednosti pak můžeme rozvíjet předkládáním různých výhod v počtech a zjednodušováním výpočtů.

V celém 2. období jsou žáci ve výuce matematiky podněcováni k sebedůvěře, učí se různými způsoby kontrolovat výpočty, uvažovat o možnostech výsledků, odhadovat. Jsou tak soustavně vedeni k sebekontrolě a sebehodnocení, a to jak v aritmetice tak v geometrii.

Vzdělávací oblast matematika a její aplikace je tvořena čtyřmi tematickými okruhy:

a) Číslo a početní operace:

V tomto tematickém okruhu si žáci 4. a 5. ročníku prohlubují dovednosti základních početních operací s přirozenými čísly. Na základě činností zvládli žáci v 1. období dobře numeraci do sta i do tisíce, mají správně vytvořený základ k chápání desítkové soustavy. Z paměti sčítají a odčítají do sta a na základě analogie v první stovce počítají i jednoduché příklady v oboru do tisíce. Mají činnostně vytvořené konkrétní představy o násobení a dělení. Zvládli všechny spoje malé násobilky a dělení beze zbytku v oboru násobílek. Malá násobilka i dělení beze zbytku jsou procvičeny, ale jejich zautomatizování je třeba se nadále věnovat. Žáci se dále seznámili s tím, jak z paměti násobit dvojčíferné číslo jednocíferným, poznali i dělení v oboru násobílek se zbytkem. Z písemných algoritmů se setkali s písemným sčítáním a odčítáním a násobením čísla jednocíferným činitelem. Tuto dovednost je třeba přenést do rozšířeného číselného oboru přes tisíc. Při písemném počítání se opíráme o znalosti písemných algoritmů oboru do tisíce a znalost desítkové soustavy. K tomuto učivu nepřistupujeme jako k nové látce, ale necháme žáky do písemných algoritmů: sčítání, odčítání a násobení jednocíferným činitelem vstupovat samostatně a individuálně (žáci se tak učí jeden od druhého pod dohledem učitele). Z paměti se v oboru přes tisíc počítá jen výjimečně a to jen s takovými čísly, která obsahují jen jednu nebo nejvýše dvě číslice různé od nuly.

Novou látkou, kterou mají žáci v tomto období v okruhu početních operací dobře zvládnout, je písemné násobení dvojčíferným činitelem, dělení se zbytkem z paměti a písemné dělení jednocíferným dělitelem. Žáky je třeba seznámit i s písemným násobením trojčíferným činitelem a písemným dělením dvojčíferným dělitelem.

Do výuky můžeme v tomto tematickém okruhu vhodně zařazovat i kalkulačku. Může sloužit např. ke kontrole výsledků příkladů na písemné algoritmy, k výpočtům úloh z běžného života. Je třeba uvážit i to, že u písemného počítání jde jen o zvládnutí jednoduchých algoritmů, které se dají v hodině procvičit na jednom či dvou příkladech, provázených komentářem žáků. Je mnoho důležitějšího učiva, které je třeba do vyučovacích hodin v tomto období zařazovat. Např.: zaokrouhlování, odhady, rozlišování úsudků, tak jak je uvedeno v dalších okruzích matematiky tohoto období.

b) Závislosti, vztahy a práce s daty

Úkolem stanoveným v tomto okruhu je vyhledávat, sbírat a třídit různé údaje, se kterými se v životě žáci setkávají. Orientovat se v jednoduchých tabulkách, číst z nich údaje, využívat je k porovnávání i výpočtům a naučit se též vyhledané údaje sestavovat do tabulek. Žák dále poznává i různé diagramy, seznamuje se s prvními grafy a učí se v nich orientovat. K tomuto okruhu je mnoho materiálu připraveno v učebnicích a pracovních sešitech pro 4. a 5. ročník (NŠ Brno). Učivo tohoto okruhu nebudou v žádném případě zvládat všichni žáci stejným tempem. Je proto třeba u těchto úloh k žákům přistupovat diferencovaně, nechat je o problematice úloh a závislostech mezi veličinami často hovořit, dát všem čas k pochopení těchto záznamů. Se záznamy údajů vyjádřenými diagramy a grafy se budou žáci v životě velmi často setkávat. Takovým úlohám je třeba ve výuce věnovat pozornost a neopomíjet je. Dají se přitom dobře využít mezipředmětové vztahy, např.: výsledky některých pokusů z přírodovědy, přehledy některých měření z pracovních činností, tabulky sportovních výkonů z tělesné výchovy aj. Tabulkově jsou uspořádány také jízdni řády,

v nichž se žáci učí hledat. Mnohé informace v encyklopediích jsou rovněž uspořádány do diagramů a tabulek

c) Geometrie v rovině a prostoru

Geometrie se ve 4. a 5. ročníku vyučuje již pravidelně, obvykle v samostatné vyučovací hodině, zařazované do rozvrhu každý týden. Vyžaduje-li to téma učiva, zařazujeme geometrické učivo do části hodiny aritmetiky. Některé partie učiva spolu velmi úzce souvisí.

Základní útvary v rovině a prostoru, které má žák v 2. vzdělávacím období zvládnout a rozlišovat, jsou určeny v očekávaných výstupech RVP ZV. Činnostní učení geometrie vytváří jasné představy žáků o útvarech v rovině a jejich vzájemné poloze, podporuje rovněž rozvoj správné prostorové představivosti žáků. Od žáků v tomto období nežádáme, aby se učili definice nebo aby vlastnosti útvarů odříkávali z paměti. Vedeme je k tomu, aby obrázek nebo model dovedli popsat svými slovy. Také rýsování základních útvarů v rovině spojujeme vždy s hovorem žáků o narýsovaném, k tomu přidáváme i rýsování poznanych útvarů podle jednoduchého popisu.

Základní představy o geometrických obrazcích a tělesech získává žák bezprostředně názorem, nelze předpokládat, že by si je mohl představit z definic. Základní jednotku délky 1 m je potřeba mít ve třídě vyznačenou na určitém místě (vodorovně i svisle), žáci potřebují získat dobrou představu metru k odhadům délek i k základním převodům jednotek délky.

Při výuce obvodu a obsahu obrazců vycházíme z konkrétních situací kolem nás. Žáci snadno pochopí, že obvod obrazců se určuje jako součet délek jeho stran (součet úseček). Vytvoření jasné představy obsahu obdélníka jako počtu shodných jednotkových čtverců, kterými se dá daný obdélník pokrýt, se dá provést jen činností samotných žáků a hovorem o této činnosti. Na toto učivo stejným způsobem navazuje výuka geometrie i fyziky v 6. ročníku. Teprve když žák získá konkrétní představu o obsahu obdélníka, dokáže s porozuměním řešit i slovní úlohy z praktického života. Provádí-li žáci samostatně činnosti patřící k tomuto učivu, vytvoří si jasné konkrétní představy a rozlišování obvodu a obsahu obdélníka nebo čtverce jim pak nečiní žádné problémy.

Cílem výuky geometrii v tomto období je tedy:

- a) rozeznávat navzájem základní geometrické obrazce a rozpoznávat je na předmětech
- b) správně načrtnout, vystříhnout i narýsovat čtverec, obdélník a libovolný trojúhelník
- c) stanovit velikost obvodu čtverce, obdélníka a jiných čtyřúhelníků a narýsovaných trojúhelníků měřením a výpočtem, uvědomovat si, že obrazce zaujímají určitou plochu, kterou lze srovnávat se zvolenou jednotkou obsahu

Geometrie je v učebních osnovách obou ročníků spojena s výukou výtvarné výchovy, kde žáci také zobrazují rovinné útvary. Poznávání geometrických útvarů tedy prolíná oběma předměty. Výpočty obvodů jsou také často zařazeny ve slovních úlohách v aritmetických pracovních sešitech. Žák poznává, že osvojené znalosti z matematiky potřebuje v různých vyučovacích předmětech i při řešení mnoha úloh z praktického života.

d) Slovní úlohy

V 1. vzdělávacím období žáci řešili většinu *slovních úloh* z paměti. Důraz byl kladen na porozumění početním výkonům, jejich užití v úlohách ze života. Žáci byli od 1. ročníku vedeni k sestavování slovních úloh. Vymýšleli slovní úlohy s různou tematikou z každodenního života, tvořili k úlohám otázky, vyvolávali se navzájem, odpovídali. Postupně se učili rozlišovat úsudky o několik více, o několik méně, několikrát více, několikrát méně. K výsledku pak docházeli nejkratší cestou vlastní úvahou, často na základě názoru a výpočtem z paměti. Ke slovní úloze vymyšlené některým žákem dokázali ostatní, pomocí jednoduchých pomůcek, úlohu zobrazit, jindy si zase provést náčrt nebo i záznam základních údajů a ihned odpovídat s výsledkem. Potom vždy přidávali příklad náležející k úloze. U úloh řešených násobením nebo dělením přidávali úsudky typu: „ Když 1 sešit stojí 8 Kč,

tak 3 sešity budou stát 3krát více.“ nebo „Když za 4 koláče zaplatím 28 Kč, tak za 1 koláč zaplatím čtyřikrát méně.“

Při častém užívání úsudků k řešení úloh z praktického života si žáci uvědomují smysl početních výkonů, správně je k úlohám přiřazují a dovedou též své úvahy zdůvodnit.

Řešení jednoduchých slovních úloh z paměti je třeba přenést i do 4. a 5. ročníku a nechávat žáky úlohy z praktického života vymýšlet a obměňovat. Do nich je třeba občas zařazovat rozšířený číselný obor, s důrazem na úsudkové počítání.

Jedním z nejdůležitějších úkolů při výuce matematiky ve 2. vzdělávacím období je podpořit a rozvíjet schopnost žáků uvažovat a samostatně řešit jednoduché slovní úlohy z paměti. Žáky je třeba postupně dovést i k samostatnému řešení zapsaných slovních úloh s jedním nebo dvěma početními výkony. Abychom tohoto cíle dosáhli, máme pro všechny žáky k dispozici soubory úloh s tematikou z různých oborů lidské činnosti, které jsou žákům blízké. Používáme pracovní sešity s takto připravenými úlohami, např.: *Dělání smutky zahání* (pro 4.r.), *Cestujeme po republice* (pro 5.r.). Jejich výhodou je, že věcný obsah i pojmy, které tyto slovní úlohy obsahují, jsou přiměřené vědomostem a úrovni odpovídají věkovým zvláštěnostem myšlení žáků v tomto vývojovém období. Pro žáky jsou připravené slovní úlohy srozumitelné, jejich vysvětlování neubírá proto čas vlastnímu řešení.

Pro mezipředmětové vztahy jsou připraveny úlohy s vlastivědnou i přírodovědnou tematikou. Jsou zařazeny v pracovních sešitech pro 4. i 5. ročník.

Protože soustavné řešení slovních úloh výrazně přispívá k rozvoji myšlení žáků, je třeba slovní úlohám ve 4. a 5. ročníku věnovat nejméně polovinu času určeného k výuce matematiky v tomto vzdělávacím období. Slovní úlohy zařazujeme souběžně s numerickým počítáním.

K běžným slovním úlohám přibývají v tomto vzdělávacím období další úlohy, jejichž řešení vyžaduje zvláštní postup, např.: jednoduchá trojčlenka řešená přechodem přes jednotku, úlohy na porovnávání podílem aj. Přitom žáci dojdou k poznání významu jednoduchého zápisu podmínek slovní úlohy, se kterým se i v 1. vzdělávacím období setkávali.

V tomto období vedeme žáky k samostatnému úsudku při řešení slovních úloh a dbáme přitom na zapojení všech žáků do výuky. Je třeba cvičit smysly žáků, předkládat jim nadále nové typy úloh pomocí konkrétního názoru, zadávat jim k pozorování různá schémata, grafy a tabulky. Žáky nechat objevovat vše, na co mohou přijít sami, dbát na jejich samostatnost při činnostech, přizpůsobovat vyučovací postup jejich chápání, vzbuzovat zájem žáků zajímavými úlohami i jinými motivacemi.

C) Obsah učiva - ve 2. vzdělávacím období - matematika

4. ročník

Opakování a procvičování učiva v oboru do 1 000:

- numerace - přirozené číslo v desítkové soustavě, činnosti ve skupinách s pomůckami, posloupnost

čísel, jejich čtení a psaní, práce s číselnou osou, porovnávání a zaokrouhlování čísel

- početní výkony

- pamětné sčítání a odčítání s využitím analogie s počítáním do sta, vlastnosti sčítání a odčítání přirozených čísel,

- upevňování a automatizace násobilkových spojů spojené s činnostmi a jednoduchými slovními úlohami z různých oborů lidské činnosti, zadávané úlohy žáci obměňují a sami vymýšlejí další podobné úlohy,

- vlastnosti násobení (záměna činitelů),
- pamětné násobení dvojciferného čísla číslem jednociferným
- činnostní vyvození dělení se zbytkem v oboru násobílek, jeho procvičování; toto učivo je vhodné spojovat s řešením praktických úloh
- písemné sčítání, odčítání a násobení jednociferným činitelem v oboru do 1 000
- úsudkové počítání, rozlišování úsudků
- řešení slovních úloh z praktického života, mezipředmětové vztahy
- práce s tabulkami a diagramy
- čtení údajů z tabulek v učebnici a pracovních sešitech (NŠ Brno)
- sestavování podobných tabulek žáky
- pozorování diagramů zařazených do učebnice, hovor o nich, vyvození vztahů mezi čísly
- rozlišování a třídění výsledků úloh připravených počítačovým programem 4P, výsledky jsou sestaveny do tabulek, žák se rozhoduje o správnosti řešení na základě odhadu, zaokrouhlování i znalosti vlastností početních výkonů, úlohy slouží též pro sebekontrolu

Nová látka- aritmetika, 4. r.:

- vyvození písemného dělení jednociferným dělitelem v oboru do 1000, zkouška násobením
- rozšíření číselného oboru nad 1 000, desítková soustava, čtení a psaní čísel, jejich porovnávání, zaokrouhlování, v numeraci můžeme rozšiřovat číselný obor až do milionu
- práce s číselnou osou, ve 4. ročníku je vhodné zůstat u znázorňování v oboru do 10 000
- řešení slovních úloh prolíná celým obdobím, kdy se rozšiřuje číselný obor většinou se počítá s čísly kolem tisíce, jde o dovednost řešení slovních úloh, které je třeba věnovat soustavnou pozornost
- přičítání a odčítání desítek, stovek a tisíců z paměti v oboru rozšířeném nad tisíc
- písemné sčítání a odčítání v rozšířeném oboru (vyvozuji žáci sami), odhady výsledků
- násobení a dělení přirozených čísel 10, 100 a 1 000 z paměti
- vyvození násobení a dělení čísel zakončených nulami
- algoritmus písemného násobení dvojciferným činitelem, odhady výsledků
- vlastnosti násobení
- dělení jednociferným dělitelem

Geometrie v rovině a prostoru, 4. r.:

- základní útvary v rovině a prostoru, jejich rozlišování
- měření délek, délka úsečky, rozměry obrazců, délky hran těles
- jednotky délky, jednoduché převody jednotek
- přímka, polopřímka, úsečka, bod, rýsování a popis
- kružnice, kruh, rozlišení, rýsování a popis
- kolmice a rovnoběžky, rýsování a náčrty
- jednoduché konstrukce čtverce, obdélníku a pravoúhlého trojúhelníku, náčrty
- grafické sčítání úseček, určení obvodu trojúhelníků a čtyřúhelníků sečtením délek stran, využití v úlohách z praktického života

Nestandardní aplikační úlohy a problémy, 4. r.:

- slovní úlohy, které jsou zadané netradičním způsobem a vyžadují třídění a rozlišování údajů řešení,
- úlohy, které se neobejdou bez nákresů
- úlohy vyžadující činnost rozdělování na stejné části, skládání částí do celku
- magické čtverce a úlohy k procvičování prostorové představivosti

5. ročník

Učivo - dokončení oboru přirozených čísel:

- procvičování všech početních výkonů při počítání z paměti, automatizace násobkových spojů a dělení v oboru násobek beze zbytku i se zbytkem
- početní výkony s přirozenými čísly a jejich vlastnosti (komutativnost, asociativnost, distributivnost)
- písemné algoritmy početních operací: sčítání, odčítání, násobení, (algoritmus písemného násobení procvičujeme hlavně při násobení čísel jednociferným nebo dvojciferným činitelem, u násobení čísel víceciferným činitelem volíme příklady typu: $25048 \cdot 3060$, $5137 \cdot 32000$, tj. takové příklady, při jejichž řešení žák prokáže, že algoritmu rozumí)
- písemné dělení jednociferným a dvojciferným dělitelem
- rozšíření číselného oboru přes milion - numerace
- zaokrouhlování přirozených čísel
- provádění odhadů a kontrola výsledků početních operací
- počítání na kalkulátorech - využívání při kontrole výpočtů i při řešení některých slovních úloh
- slovní úlohy na jeden nebo dva početní výkony
- slovní úlohy z praktického života a jejich obměny
- čtení údajů z tabulek a diagramů
- využívání nákresů a tabulek při řešení slovních úloh
- vyhledávání a třídění číselných informací z praktického života
- čtení vhodně sestavených údajů z tabulky a vytváření grafu
- orientace v jízdním řádu
- procvičování rýsování základních geometrických útvarů v rovině (rýsování podle popisu slovního i písemného, slovní ústní popis narýsovaného - procvičování zručnosti i vyjadřování v geometrii)
- jednotky délky a jejich převody, měření délky
- obvod různých rovinných obrazců - trojúhelníků, čtyřúhelníků i libovolně zvolených mnohoúhelníků
- obsah čtverce a obdélníku pomocí čtvercové sítě, základní jednotka obsahu
- osově souměrné útvary - jejich rozlišování, určení osy souměrnosti přeložením rovinného obrazce
- základní útvary v prostoru, prostorová představivost

Rozšiřující učivo - činnostní vyvození počítání s desetinnými čísly:

Do výuky matematiky v posledním čtvrtletí 5. ročníku je vhodné zařadit počítání s desetinnými čísly v peněžním modelu. Při hře s pomůckou papírové mince a bankovky začnou žáci sami a lehce

desetinná čísla s jedním nebo dvěma desetinnými místy psát, porovnávat a zaokrouhlovat. Snadno je také budou sčítat a odčítat. K těmto hrám s desetinnými čísly je v 5. r. připraven pracovní sešit „*Od příkladů ke hvězdám*“. V něm jsou jednoduchým způsobem desetinná čísla zavedena, jsou zde připravena i cvičení a hry pro snadný vstup žáků do dalšího rozšíření číselného oboru. Činnosti zařazení desetinných čísel v peněžním modelu do 5. r. jako přípravné učivo značně ulehčí žákům přechod do 6. ročníku.

Nestandardní aplikační úlohy a problémy:

- slovní úlohy, které se řeší netradičním způsobem
- číselné a obrázkové řady
- „magické“ čtverce
- úlohy vyžadující prostorovou představivost
- úlohy matematických soutěží a Pythagoriád

D) Očekávané výstupy na konci 2. období v M

Číslo a početní operace

Žák: - využívá při pamětném i písemném počítání komutativnost a asociativnost sčítání a násobení

- provádí písemné početní operace v oboru přirozených čísel
- zaokrouhluje přirozená čísla, provádí odhady a kontroluje výsledky početních operací v oboru přirozených čísel
- řeší a tvoří úlohy, ve kterých aplikuje osvojené početní operace v celém oboru přirozených čísel

Závislosti, vztahy a práce s daty

Žák: - vyhledává, sbírá a třídí data

- čte a sestavuje jednoduché tabulky a diagramy

Geometrie v rovině a prostoru

Žák: - narýsuje a znázorní základní rovinné útvary (čtverec, obdélník, trojúhelník, kružnice), užívá jednoduché konstrukce

- sčítá a odčítá graficky úsečky, určí délku lomené čáry, obvod mnohoúhelníku sečtením délek jeho stran
- sestrojí rovnoběžky a kolmice
- určí obsah obrazce pomocí čtvercové sítě a užívá základní jednotky obsahu
- rozpozná a znázorní ve čtvercové síti jednoduché osově souměrné útvary a určí osu souměrnosti

útvary překládáním papíru

Nestandardní aplikační úlohy a problémy

Žák: - řeší jednoduché praktické slovní úlohy a problémy, jejichž řešení je do značné míry nezávislé

na obvyklých postupech a algoritmech školské matematiky

- činnostně se na konci 5. ročníku seznamuje s desetinným číslem tak, jak je v možnostech žáků

samostatně toto rozšíření číselného oboru objevit; s desetinným číslem se žáci seznamují v peněžním modelu při obchodování a činnostech s pomůckou papírové peníze

VZDĚLÁVACÍ OBLAST: INFORMAČNÍ A KOMUNIKAČNÍ TECHNOLOGIE

je v 5. ročníku realizována prostřednictvím vyučovacího předmětu

Informatika

A) Výchovně vzdělávací cíle:

- seznamovat žáky se základními funkcemi počítače
- uvědomovat si úlohu rychlých informací v dnešním moderním světě
- umět správně komunikovat telefonem (pevná linka, mobil)
- ukázat, jak se dají v současnosti využívat informační a komunikační technologie
- naučit se svoje soubory informací vytvářet, ukládat a opět vyhledávat
- seznámit se s tím, jak přijímat a odesílat zprávy e-mailem
- učit žáky pracovat s textem a obrázkem v textovém editoru
- poznat možnost získávání a předávání informací pomocí internetu

B) Charakteristika výuky Informatiky v 2. vzdělávacím období:

Vyučovací předmět Informatika je vyučován v 5. ročníku po jedné vyučovací hodině týdně. Časová dotace byla posílena z disponibilní časové dotace, neboť jsme si vědomi důležitosti získání ICT gramotnosti našimi žáky. Charakter výuky informatiky je činnostní. Výuku orientujeme tak, aby žáci dovednosti a znalosti získávali výhradně na základě individuální nebo maximálně dvoučlenné skupinové práce s počítači, periferiemi a používaným softwarem. Žáci provádějí takové činnosti, které vedou k získání základních znalostí a dovedností z oblasti práce s ICT technologiemi výhradně uživatelského charakteru, ale tak, aby je mohli dále rozvíjet na druhém stupni základního vzdělávání. Cílem naší práce je vybavit žáka takovými kompetencemi, které mu umožní ICT technologie v budoucnosti cílevědomě využívat při učení a později též při organizaci svého života. Dovednosti získané ve vzdělávacím oboru Informační a komunikační technologie umožňují žákům aplikovat výpočetní techniku s bohatou škálou vzdělávacího softwaru a informačních zdrojů ve všech vzdělávacích oblastech celého základního vzdělávání. Získané dovednosti jsou v informační společnosti nezbytným předpokladem pro uplatnění na trhu práce i podmínkou k efektivnímu rozvíjení profesní a zájmové činnosti.

C) Obsah učiva - 2. vzdělávací období - informatika

1) Historie informací

- pojem informace
- Starověk
- Středověk
- Novověk

2) Seznámení s počítačem

- z čeho se počítač skládá
- monitor
- klávesnice
- myš
- přídatná zařízení

- zapnutí počítače
- uživatelský účet
- hardware a software

3) **Hygiena práce u počítače**

Malování

- základní popis okna
- plechovka
- nový dokument
- štětec
- úsečka
- předdefinované tvary - obdélník, elipsa, zaoblený obdélník
- více barev
- mnohoúhelník
- nastavení více barev, kapátko, lupa
- ukládání a otvírání dokumentu
- označování pomocí nástroje výběr
- přesouvání
- výběr libovolného tvaru
- křivka, soustředné kružnice
- kopírování
- klávesové zkratky
- mazání pomocí klávesy Delete
- vkládání textu do obrázku
- stínování
- vícebarevná textura
- překlacení, otáčení, zkosení, změna velikosti, velikost obrázku
- příprava obrázku před tiskem, vlastní tisk

5) **Windows - základní informace o systému**

- důležité ikony na ploše
- hlavní nabídka
- nabídka Start
- příslušenství
- programy, dokumenty a soubory
- složka - vytvoření, označování a otvírání, přejmenování
- okno složky - změna velikosti, posouvání
- mazání jedné a více složek najednou
- přesun složek
- kopírování
- přehled ve složkách
- velikost složky a dokumentu
- změna pozadí, vlastní spořič na pozadí
- spořič obrazovky, vzhled plochy

6) **Textový editor - Microsoft Word - úvodní část**

- základy psaní - velká písmena, diakritika, zvláštní znaky
- základní funkce textového a grafického editoru
- dokument - nový dokument, otevření a zavření dokumentu
- práce s textem
- označování, mazání, vkládání textu, přesun textu

- písmo
- základní formát písma, velikost, font, barva písma,
- náhled
- kopírování
- úprava dokumentu - odstavce, dopisový formát, odsazení 1.řádku, pravítko
- uložení dokumentu
- obrázek - vkládání obrázků z Klipartu
- úprava obrázku
- obtékání textu
- okraje
- WordArt

7) **Počítačové sítě - úvodní část**

- lokální síť
- globální síť - Internet
- prohlížeč - Internet Explorer, ostatní prohlížeče
- hypertextové odkazy
- vyhledávací stránky, vyhledávání pomocí klíčových slov
- stahování - obrázky

8) **Elektronická pošta -program Microsoft Outlook - úvodní část**

- nový dopis, úprava textu, přečtení dopisu, odpověď
- adresy
- mazání nepotřebných zpráv
- příloha
- předat dál

D) Očekávané výstupy na konci 2. období :

Žák

- chápe společenský tok informací - vznik-přenos-transformace-zpracování - distribuce informací
- využívá základní standardní funkce počítače a jeho nejběžnější periferie
- respektuje pravidla bezpečné práce s HW i SW a postupuje poučeně i v případě jejich závad
- chrání data před poškozením, ztrátou a zneužitím
- při vyhledávání informací na internetu používá jednoduché a vhodné cesty
- vyhledává informace na portálech, v knihovnách a databázích
- komunikuje pomocí internetu či jiných běžných komunikačních zařízení
- pracuje s textem a obrázkem v textovém a grafickém editoru
- ověřuje věrohodnost informací a informačních zdrojů, posuzuje jejich závažnost a vzájemnou návaznost

VZDĚLÁVACÍ OBLAST: ČLOVĚK A JEHO SVĚT

Tato vzdělávací oblast je ve 4. a 5. ročníku realizována prostřednictvím vyučovacích předmětů
Přírodověda a Vlastivěda

Přírodověda

A) Výchovně vzdělávací cíle:

- poznávat přírodní zákonitosti při aktivních a tvůrčích činnostech, jednak samostatně, jednak při práci ve skupinách
- získávat jasné a konkrétní představy o přírodninách živých i neživých a přírodních jevech na základě pozorování, je to dobrý předpoklad pro vytváření přesných pojmů
- konkrétní představy o přírodninách a přírodních jevech doplňovat nejen četbou textů naučných, ale i uměleckých
- učit žáky zjišťovat základní vlastnosti zkoumaných přírodnin, nacházet souvislosti mezi jevy a ději v přírodě
- nechat žáky provádět pokusy, čímž jim umožníme poznat a pochopit přírodní děje, které nelze snadno pozorovat v přírodních podmínkách
- na vycházkách zaměřovat pozornost žáků na sledování určitých jevů
- zaznamenávat výsledky pozorování a pokusů, diskutovat o nich se spolužáky, vyvozovat závěry a za učitelova vedení je upřesňovat, popřípadě zobecňovat
- uvědomovat si sebe jako člověka - živou bytost, která má své fyziologické a biologické funkce a potřeby, poznávat, co je pro člověka užitečné a naopak škodlivé z hlediska hygieny, výživy aj.
- žákům předávat základní poučení o bezpečném chování v různých životních situacích i při mimořádných událostech, které ohrožují nejen zdraví jednotlivců, ale i celých skupin obyvatel
- vést žáky k tomu, aby si na základě svých zkušeností a sledování konkrétních situací postupně uvědomovali odpovědnost každého (i nedospělého) člověka, za své zdraví a bezpečnost
- upozorňovat žáky na situace, při kterých by nevhodným chováním mohli ohrozit zdraví spolužáků nebo zavinit úraz jiných lidí
- postupně si osvojuvat a upevňovat zásady slušného chování mezi lidmi, učit se vzájemné toleranci, snášenlivosti a úctě k lidem, se kterými se setkávají
- sledovat střídání ročních období, vést si záznamy ze svých pozorování, umět pozorované změny v přírodě zdůvodnit
- dovést žáky k uvědomění, že Země je jednou z planet, oběžnic Slunce, které jsou součástí vesmíru

B) Charakteristika výuky:

Výuka přírodovědy ve 2. vzdělávacím období navazuje na učivo prvouky, v mnohém ho prohlubuje a rozšiřuje. Charakter výuky je činnostní, to předpokládá provádění žákovských pokusů, hovor o pozorovaných pokusech i jiných sledovaných přírodních úkazech. Žáci mají možnost v přírodovědném vyučování využívat vědomosti z prvouky i své zkušenosti z vlastních pozorování přírody. Tím, že žákům umožníme, aby své vlastní zkušenosti a poznatky spojovali s novým učivem, snadno dosahujeme toho, že se učí se zájmem a mají dobré znalosti z přírodovědy.

Při činnostech se žáci učí spolupracovat, organizovat práci ve skupině i přijímat individuální odpovědnost za splnění určitého úkolu.

Při přírodovědném vyučování se ve velké míře uplatňují mezipředmětové vztahy s výukou českého jazyka, matematiky, výtvarné i hudební výchovy, praktických činností. Těchto možností velmi snadno využíváme při realizaci krátkodobých projektů. Navrhujeme-li v tomto období žákům vhodná témata pro projekty, jsou žáci schopni samostatně úkoly do projektů vymýšlet a zpracovávat. Je to jedna z příležitostí, při které mají žáci možnost dobře uplatnit své individuální schopnosti a nápady. Aby mohli ve vybraných projektech využít jak svoji individualitu tak různé poznatky z běžného života, nesmí být učitelem příliš omezováni ani usměřováni. Jen tak se projeví i jejich fantazie. Potřebují k tomu však mít důvěru v učitele, snahu ho něčím udivit nebo překvapit. Každý pozitivní postoj učitele k výsledkům práce žáků má za následek jejich zvýšenou snahu a úsilí při plnění dalších úkolů.

Při poznávání přírody a jejich zákonitostí dochází žáci k poznání, že Země a život na ní tvoří celek, ve kterém jsou všechny hlavní děje v rovnováze. Je třeba, aby si žáci uvědomili, že tuto rovnováhu může člověk svou činností snadno narušit, ale obvykle jen velmi obtížně obnovit. Učí se využívat svých poznatků, hodnotit svá pozorování a záznamy, hledat možnosti, jak i oni mohou přispět k zlepšení životního prostředí a k ochraně přírody.

Významnou roli při činnostní výuce přírodovědy mají žákovské pokusy. S přírodninami, jejich vlastnostmi, se zákonitostmi přírody se žáci neseznamují jen při vyprávění nebo čtení, ale mají možnost je zkoumat více smysly a mnohé poznatky sami objevovat. Značný význam přitom má, když si žáci vedou o svých pozorováních a pokusech jednoduché záznamy, tj. nákresy, zápisy do tabulek, krátké popisy provedení, zápisy závěru, popřípadě i grafické záznamy. Důležité je, aby pokud možno všechny pokusy byly prováděny žáky buď individuálně nebo ve dvojicích. Záznamy si však provádí každý žák individuálně, po vzájemné konzultaci o možnostech provedení.

Provádění žákovských pokusů z přírodovědy a příprava pomůcek na tyto pokusy se uskutečňuje ve 4. ročníku a hlavně v 5. ročníku ve spojení s praktickými činnostmi. Týká se to zvláště kapitol Člověk a příroda, Člověk a lidské výtvoř. Tím se výuka stává smysluplnou, pro žáky zajímavou a blízkou životní realitě.

Přírodovědu ve 4. a 5. ročníku vyučujeme ve dvou tématických okruzích: Rozmanitost přírody, Člověk a jeho zdraví

C) Obsah učiva ve 2. vzdělávacím období - přírodověda:

4. ročník

Základní společenstva živých organismů:

- životní podmínky živých organismů, rozmanitost podmínek života na Zemi
- společenstva okolí lidských obydlí, společenstva polí, vod a lesů
- poznávání nejznámějších druhů rostlin, hub a živočichů, jejich význam v přírodě a pro člověka
- přizpůsobení organismů prostředí
- rostlinstvo a živočišstvo na Zemi v různých ročních obdobích
- rovnováha v přírodě, vzájemné vztahy mezi organismy

Nerosty a horniny:

- nejznámější nerosty a horniny, jejich využití

Měření:

- měření délky, teploty, hmotnosti a času

- poznávání a praktické užívání různých měřidel poznaných fyzikálních veličin
- užívání základních jednotek délky, teploty, hmotnosti a času a běžně užívaných odvozených jednotek

Člověk a příroda:

- ohleduplné chování k přírodě
- ochrana rostlin a živočichů
- ochrana životního prostředí

5. ročník

Člověk a neživá příroda:

- podmínky života na Zemi
- pozorování neživé přírody

Nerosty, horniny a půda:

- nejběžnější a hospodářsky nejčastěji využívané horniny a nerosty
- využití sestavených souborů nerostů a hornin k pozorování, poznávání, třídění
- energetické suroviny, člověk a energie
- sestavování jednoduchých elektrických obvodů
- obnovitelné a neobnovitelné přírodní zdroje
- vznik, složení a význam půdy, praktické pozorování půdy v okolí školy

Člověk a vesmír:

- od neživé přírody do vesmíru
- vesmír a Země, sluneční soustava
- střídání dne a noci, střídání ročních období

Člověk a živá příroda:

- rozmanité podmínky života na Zemi, podnebné pásy
- život v různých podnebných pásích
- přizpůsobení organismů životnímu prostředí
- život v oceánech a mořích
- ochrana živočichů a rostlin, význam botanických a zoologických zahrad
- společenstva živých organismů na území naší vlasti
- třídění živých organismů do známých skupin
- poznávání běžných druhů rostlin, hub a živočichů podle skutečnosti i obrázků

Člověk:

- lidské tělo, základní stavba a funkce

- člověk se rozmnožuje, roste a vyvíjí se
- seznámení s vývojem dítěte před i po narození
- ochrana zdraví člověka, hygienické návyky
- první pomoc při poranění, přivolání lékařské pomoci
- péče o zdraví, zdravá strava, denní režim
- nutnost zdrženlivosti a opatrnosti při setkání s neznámými lidmi

Člověk a lidské výtvary:

- zpracovávání výrobků, jejich využívání, likvidace odpadů
- informační technika a její rozumné užívání
- jednoduché stroje a zařízení, seznámení se s nimi při jednoduchých pokusech
- ochrana přírody
- vztah k životnímu prostředí

D) Očekávané výstupy na konci 2. období - přírodověda:

Rozmanitost přírody

Žák:

- objevuje a zjišťuje propojenost prvků živé a neživé přírody, princip rovnováhy přírody a nachází souvislosti mezi vzhledem přírody a činností člověka
- vysvětlí na základě elementárních poznatků o Zemi jako součásti vesmíru souvislost s rozdělením času a střídáním ročních období
- zkoumá základní společenstva ve vybraných lokalitách regionů, zdůvodní podstatné vzájemné vztahy mezi organismy a nachází shody a rozdíly v přizpůsobení organismů v prostředí
- porovnává na základě pozorování základní projevy života na konkrétních organismech, prakticky třídí organismy do známých skupin, využívá k tomu i jednoduché klíče a atlasy
- hodnotí některé konkrétní činnosti člověka v přírodě a rozlišuje aktivity, které mohou prostředí i zdraví člověka prospívat nebo škodit
- založí jednoduchý pokus, naplánuje a zdůvodní postup, vyhodnotí a vysvětlí výsledky pokusu

Člověk a jeho zdraví

Žák:

- využívá poznatků o lidském těle k vysvětlení základních funkcí jednotlivých orgánových soustav a k podpoře vlastního zdravého způsobu života
- rozlišuje jednotlivé etapy lidského života a orientuje se ve vývoji dítěte před a po jeho narození
- účelně plánuje svůj čas pro učení, práci, zábavu a odpočinek podle vlastních potřeb a s ohledem na oprávněné nároky okolí
- uplatňuje účelné způsoby chování v situacích ohrožujících zdraví a v modelových situacích simulujících mimořádné události
- předvede v modelových situacích osvojené jednoduché způsoby odmítání návykových látek
- uplatňuje základní dovednosti a návyky související s podporou zdraví a jeho preventivní ochranou

- ošetří drobná poranění a zajistí lékařskou pomoc
- uplatňuje ohleduplné chování k druhému pohlaví

Lidé kolem nás

Žák:

- vyjádří na základě vlastních zkušeností základní vztahy mezi lidmi, vyvodí a dodržuje pravidla pro soužití ve škole, mezi chlapci a dívkami, v rodině, v obci
- rozlišuje základní rozdíly mezi jednotlivci, obhájí při konkrétních činnostech své názory, popřípadě připustí svůj omyl, dohodne se na společném postupu a řešení se spolužáky
- učí se rozpoznávat ve svém okolí nevhodné jednání a chování, které nelze tolerovat a které porušuje základní lidská práva nebo demokratické principy
- poukáže v nejbližším společenském a přírodním prostředí na dobré nebo špatné změny, popřípadě problémy
- zkusí navrhnout nebo i uplatnit možnosti zlepšení životního prostředí ve svém okolí

Vlastivěda

A) Výchovně vzdělávací cíle:

- dát žákům přehled o jejich regionu - kraji
- získávat postupně základní zeměpisný přehled o České republice a Evropě
- učit žáky číst a vyhledávat základní údaje v mapě České republiky a Evropy
- osvojovat si nové pojmy v souvislosti s orientací na mapě
- seznamovat žáky s významnými etapami našich národních dějin
- vyvolat u žáků zájem o minulost a o kulturní bohatství regionu i celé země
- učit žáky zařazovat hlavní události časově do staletí
- poznávat, jak se život lidí vyvíjí a mění, jakým změnám podléhají věci kolem nás
- sledovat změnu staveb a způsobu života v průběhu staletí
- osvojovat si základní dějepisné pojmy související s uspořádáním společnosti
- probouzet u žáků pěkný vztah k místu bydliště
- postupně rozvíjet vědomí sounáležitostí se svou zemí, světadílem
- upevňovat základy správného chování mezi lidmi bez ohledu na barvu pleti
- učit žáky vzájemné úctě, pomoci a snášenlivosti mezi sebou
- utvářet pracovní návyky při individuálních činnostech i práci ve skupinách
- vést žáky k propojování místních historických, zeměpisných a kulturních informací
- poznávat historii místa a kraje z dostupných zdrojů (členové rodiny, muzea, památky, knihovny)
- k poznávání charakteristiky určitého regionu i událostí využívat informační techniku

B) Charakteristika výuky:

Vyučovací předmět vlastivěda zahrnuje ve 4. a 5. ročníku učivo zeměpisné a historické. Je účelné věnovat zeměpisnému i dějepisnému učivu v obou ročnících po 1 hodině týdně (ne však zeměpis jedno pololetí a dějepis druhé pololetí). Každý historický jev probíhá v určitém zeměpisném prostředí, proto je vhodné dávat obě tyto složky vlastivědy do vzájemné souvislosti.

Žáci v tomto věku se dívají na dějiny očima současnosti. Je třeba proto stále dbát na rozvíjení jejich jasných představ o minulosti. Aby počáteční dějepisné vyučování tento základní úkol plnilo a minulost se zobrazovala v myslích žáků živě, je vhodné historická schémata a popisované děje provázet různým znázorněním minulosti. K tomu velmi pomohou další mezipředmětové vazby spojené s vlastivědnou výukou. Jsou to např. vazby se čtením, výtvarnou výchovou, matematikou, praktickými činnostmi i hudební výchovou. Dějinné události se žákům velmi dobře přiblíží a stanou se pro ně zajímavějšími, pokud mají příležitost své představy individuálně výtvarně i literárně ztvárnit. Používané učebnice a pracovní sešity vlastivědy (Nová škola) dávají k takové výuce dostatek námětů. Charakter výuky se tak v celém rozsahu stává činnostním.

Významným pomocníkem při výuce vlastivědy jsou čítanky pro 4. a 5. ročník, které svými uměleckými historickými články učivo obohacují. Umělecké texty žákům barvitě a obrazně popisují události dějin i jednání historických postav. Z uměleckých textů žáci přijímají neotřelé obraty v řeči, rozvíjí se jejich schopnost výstižně se vyjadřovat a vystihnout podstatné rysy událostí i charakter postav. Výuku vlastivědy výborně doplňuje čtení z historických čítanek. K přiblížení učiva pomáhají jejich ilustrace, plánky, časové osy, stručné vyprávění určitých důležitých událostí z historie našeho národa. K pochopení časových souvislostí napomohou časové přímky rozdělené na stoleté úseky. Délku století je třeba dětem objasnit např. pomocí věku rodičů a prarodičů.

Zeměpisné učivo navazuje na poznatky z prvouky. Od pozorování nejbližšího okolí bydliště a školy žáci přecházejí k zeměpisnému pozorování svého kraje a republiky až po její začlenění do Evropy. Přímé a názorné vyučování se doplňuje čtením zeměpisných článků, žáci se učí pozorovat a číst z plánů a map. Zařazovány jsou praktická cvičení jako např.: rozlišování zeměpisných značek, práce s kompasem, měřítkem mapy apod. Tyto činnosti připravují žáka na vyučování zeměpisu na 2. stupni i na využití zeměpisných poznatků v praktickém životě.

Výuku vlastivědy vhodně doplňují návštěvy muzeí, výstav, významných historických míst a památek. Také vhodné zeměpisné nebo historické filmy a videoukázky výuku vlastivědy doplní a zpestří. Podle místních podmínek je dobře využívat vztahu významných historických událostí k místu, kde žáci žijí. Představu života v minulosti žákům velmi dobře přibližují místní vlastivědná muzea.

Rodné město a rodný kraj jsou součástí vlasti. Jejich dějiny tvoří součást dějin celé země. Události, které jsou zachyceny v dějinách místa, kde žáci žijí, jsou jim blízké a srozumitelné. Proto k hlubšímu rozvíjení jasných představ o minulosti využíváme i všech místních historických archeologických památek jako jsou např.: nálezy nádob, nástrojů, mohyly, hradiště aj. a také památek stavitelských jako např.: hrady, zámky, kostely, radnice, morové sloupy, sochy aj.

Nezapomínáme ani na využívání zkušeností žáků z výletů po vlasti, žákům dáváme prostor, aby mohli o svých zážitcích vyprávět a svá vyprávění doplnit fotografiemi, videonahrávkami, ukázkami pohlednic a suvenýrů.

K vlastivědnému učivu patří vycházky. Při nich snadno objasňujeme různé nové zeměpisné pojmy např.: hory se vypínají, kopce se svažují do údolí, pohoří se táhne, přechází do nížiny, nížina se rozkládá, potoky se stékají, řeka se vlévá, řeka protéká, náhon se odděluje od řeky aj.

Hlavní pomůckou při vyučování zeměpisného učiva však zůstává mapa. Využíváme každé příležitosti k tomu, abychom žáky postupně učili s mapou pracovat a orientovat se v ní. Žáci se učí rozlišovat na mapě nížiny, vysočiny, pohoří, vodstvo. Určují světové strany, vyhledávají řeky, města, určují vzájemnou polohu měst i jejich velikost, nadmořskou výšku hor. Popisují, kudy určitá řeka protéká, která města na řece leží, kam se řeka vlévá apod.

Učivo týkající se podnebí propojujeme s výukou přírodovědy. Je přitom třeba provádět měření teploty a zapisovat výsledky. Žáci zapisují rovněž dobu slunečního svitu, druh vodních srážek, sílu větru (vánek, vítr, vichřice), charakter počasí (polojasno, jasno, oblačno, zataženo). Tím se pro ně stane učivo jasným a srozumitelným. Také další vlastivědná témata, např.: Půda a zemědělství, Nerostné bohatství, Ochrana přírody, je nutné stále propojovat s učivem přírodovědy.

C) Obsah učiva ve 2. vzdělávacím období - vlastivěda

Dějepisná část

4. ročník

Učivo:

- časová osa, období před naším letopočtem, období našeho letopočtu
- české země v pravěku, doba kamenná, bronzová, železná
- příchod Slovanů, konec pravěku v našich zemích
- Sámův kmenový svaz, 7. století v našich dějinách
- naše nejstarší minulost v pověstech
- Velkomoravská říše, příchod Cyrila a Metoděje
- vznik českého státu, vláda přemyslovských knížat
- život prostých lidí za vlády prvních Přemyslovců, Kosmas, románský stavební sloh

- vznik Českého království, vláda přemyslovských králů
- český stát za vlády Lucemburků, Jan Lucemburský
- období vlády krále Karla IV., rozkvět země, rozvoj vzdělanosti
- život ve středověku, šlechta, církve, život ve vesnici, ve městě, gotický stavební sloh
- období vlády krále Václava IV.
- mistr Jan Hus a jeho učení
- husitské války, Jan Žižka, Prokop Holý
- české země po husitských válkách, král Jiří z Poděbrad
- první Habsburkové na českém trůně, císař Rudolf II., období renesance

5. ročník

Učivo:

- bitva na Bílé hoře, porážka české šlechty
- doba pobělohorská, život na zámku, ve městě, život poddaných
- život v době barokní, stavitelství, hudba
- ve školních lavicích, Jan Amos Komenský
- světlo rozumu, doba osvícenská, vláda Marie Terezie a Josefa II.
- život na vesnici, bydlení, oblékání, venkovské zvyky
- manufaktury a první stroje, parní stroj, čeští vynálezci
- obrození měšťanské společnosti, nástup kapitalismu, nadvláda němčiny
- počátky národního obrození, F. Palacký, J. K. Tyl
- z poddaného člověka občan, rok 1848, K. H. Borovský
- stroje ovládly život, růst tovární výrovy, nástup elektřiny
- vznik Rakousko-Uherska, profesor T. G. Masaryk na české univerzitě
- Národ sobě, rozvoj kultury a umění
- Češi a Němci, historie vztahů obou národů
- směřujeme k samostatnosti, 1. světová válka, odpor proti Rakousko-Uhersku
- vznik Československé republiky, T. G. Masaryk, život v ČSR
- 2. světová válka, válečná a poválečná léta
- od totalitní moci k demokracii

Zeměpisná část

4. ročník

Učivo:

- naše vlast Česká republika, poloha, obyvatelé, členění území ČR na kraje
- kraje a krajská města
- Česká republika - demokratický stát, státní symboly, státní svátky
- mapy a plány

- orientace v krajině, světové strany a jejich určování
- povrch České republiky
- vodstvo České republiky
- počasí a podnebí
- půda a zemědělství
- nerostné bohatství, těžba a zpracování nerostných surovin
- průmysl, výroba, průmyslový závod
- ochrana přírody, chráněná území
- cestujeme po naší vlasti, přírodní zajímavosti a národní kulturní památky
- cestujeme našim krajem

5. ročník

Česká republika:

- kde jsme byli o prázdninách
- kraj, v němž žijeme - opakování ze 4. ročníku
- kraje České republiky - základní poznatky o krajích ze 4. ročníku

Kraj, ve kterém žijeme:

Do tohoto tématu je zahrnuto všech 14 krajů . Se žáky se však v 5. ročníku probírá podrobně kraj, ve kterém žijí. Toto učivo se doplňuje o další informace, které žáci vyhledávají na základě doplňujících otázek v učebnici. Využívá se dostupných informačních materiálů z krajských informačních center. Vhodné jsou informace z různých míst kraje, které mohou žáci získat při hodinách informatiky, na výletech, exkurzích apod. V případě zájmu žáků si můžete vybrat další kraj, ke kterému mají žáci nějakou vazbu, s krajem se pak seznamujete informativně, podrobnosti z dalších krajů se nehodnotí známkou. K seznamování žáků s dalšími kraji můžete vhodně využít skupinovou práci. Skupina si vybere některý kraj, společně o něm shromáždí informace a potom ho představí zvolenou formou spolužákům. Při výuce je třeba pravidelně pracovat s mapou. Je součástí učebnice pro 5. ročník.

Česká republika - demokratický stát

- poloha České republiky, vznik, obyvatelstvo
- Praha hlavní město ČR, prezident, vláda, parlament
- státní svátky a významné dny
- historie města, Pražský hrad a Hradčany, plán města
- historická místa Prahy

Česká republika - součást společenství hospodářsky vyspělých států

- Evropská unie
- mezinárodní organizace, jejich zkratky a význam

Evropa - sjednocující se světadíl

- sousední státy České republiky, Slovensko, Polsko, Německo, Rakousko
- seznámení žáků se základními údaji o sousedních státech

Evropa - jeden ze světadílů

- poloha a povrch Evropy, vodstvo a podnebí Evropy
- rostliny a živočichové
- hospodářství a obyvatelstvo Evropy

D) Očekávané výstupy na konci 2. období - vlastivěda:

Místo, kde žijeme

Žák:

- určí a vysvětlí polohu svého bydliště nebo pobytu vzhledem ke krajině a státu
- určí světové strany v přírodě i podle mapy, orientuje se podle nich, respektuje zásady bezpečného pohybu a pobytu v přírodě
- rozlišuje mezi náčrtý, plány a základními typy map, vyhledává jednoduché údaje o přírodních podmínkách a sídlištích lidí na mapách naší republiky a Evropy
- vyhledá typické regionální zvláštnosti přírody, osídlení, hospodářství a kultury
- jednoduchým způsobem posoudí význam vyhledaných informací z různých hledisek
- zprostředkuje ostatním zkušenosti, zážitky a zajímavosti z vlastních cest
- porovná způsob života a přírodu v naší vlasti s jinými zeměmi, které navštívil
- rozlišuje hlavní orgány státní moci a některé jejich zástupce
- zná symboly našeho státu

Lidé kolem nás

Žák:

- obhájí při konkrétních činnostech a vyprávěních své názory
- dohodne se na společném postupu při řešení zvoleného úkolu se spolužáky
- rozpozná v jednání a chování významných osob nedodržování demokratických principů
- orientuje se v základních formách vlastnictví

Lidé a čas

Žák:

- pracuje s časovými údaji a využívá zjištěných údajů k pochopení vztahů mezi ději a mezi jevy
- využívá knihoven, sbírek, muzeí a galerií jako informačních zdrojů pro pochopení minulosti
- zdůvodní základní význam chráněných částí přírody a kulturních památek
- rozeznává současné a minulé a orientuje se v hlavních reáliích minulosti i současnosti naší vlasti s využitím regionálních specifíků
- srovnává a hodnotí na vybraných ukázkách způsob života a práce předků na našem území v minulosti i současnosti

- objasní historické důvody pro zařazení státních svátků a významných dnů do kalendáře

VZDĚLÁVACÍ OBLAST: UMĚNÍ A KULTURA

Vzdělávací oblast je ve 4. a 5. ročníku realizována prostřednictvím vyučovacích předmětů Hudební výchova a Výtvarná výchova.

Hudební výchova

A) Výchovně vzdělávací cíle:

- zhodnotit dosavadní pěvecké dovednosti žáků (správnost intonace, udržení melodie známých písní, dodržení rytmu, správné dýchání při zpěvu)
- pěstovat dále hudebnost v oblasti hudebního sluchu, zpěvního hlasu, smyslu pro rytmus, hudební paměť i představivost
- rozvíjet melodické i harmonické cítění žáků
  - nadále využívat k instrumentálnímu doprovodu zpěvu rytmické i melodické hudební nástroje, tuto činnost umožnit co největšímu počtu žáků ve výuce
- žáky seznamovat s lidovým dvojhlasem a jednoduché lidové písně zpívat dvojhlasně, využívat možnosti osvojení dvojhlasého zpěvu (např. kánon)
- poznávat základní hudební teorii
- rozvíjet hudebně pohybové dovednosti žáků (lidové tance, pohybové fantazie)
- do výuky pravidelně zařazovat krátké, žákům blízké a srozumitelné poslechové ukázky skladeb
- učit se rozpoznávat základní pěvecké hlasy (bas, tenor, alt, soprán)
- rozlišování nejčastěji užívaných hudebních nástrojů podle vzhledu, zvuku i způsobu hry
- získat první poznatky z české i evropské hudební kultury
- rozlišovat operu od operety, balet od pantomimy
- chování na koncertech, v divadle, při vlastním vystoupení

B) Charakteristika výuky hudební výchovy

Ve vyučovacím předmětu hudební výchova se utváří estetické vztahy žáků k hudbě a umění, formují se mezilidské vztahy. Posiluje se aktivita a tvořivost žáků, navozuje se optimistický vztah ke skutečnosti.

Jestliže výuku hudební výchovy v 1. období charakterizujeme jako období hudebních her, tak výuka ve 4. a 5. ročníku je obdobím manipulace s hudebním materiálem.

Hudba a zpěv jsou neodlučitelně spjaty s historií našeho národa. Mají velký význam i v současném životě. Je málo rodin, kde by někdo nehrál na nějaký hudební nástroj, téměř každý má oblíbený nějaký hudební žánr. Hudba doprovází významné životní události v rodinách, děti se s ní setkávají od kolébky. Tento přirozený vztah žáků k hudbě je ve škole rozvíjen a hudební aktivity žáků jsou ve výuce podporovány.

Těžištěm výuky Hv i v tomto období je zpěv žáků, zaměřený na lidové písně i známé a oblíbené písně z mediálních prostředků. Celá výuka by měla být vedena v úsměvné atmosféře zbavené stresů. Základním požadavkem při výuce hudební výchovy je hudební doprovod vyučujícího na jakýkoliv hudební nástroj. Tím se pomáhá udržet melodie i rytmus zpívaných písní.

Na rozpoznané individuální nedostatky žáků v intonaci či rytmu nereaguje učitel zdůrazněním těchto nedostatků, ale snaží se dát i těmto žákům prostor ke zpěvu ve skupinách, ke zpěvu s doprovodem. Tím umožní také těmto žákům příjemný prožitek ze zpěvu. Všechny druhy hudebních činností (zpěv, poslech, instrumentální a pohybové aktivity) se ve výuce hudební výchovy navzájem prolínají a posilují ve svých účincích. Nezařazujeme je proto do hodin postupně, ani se nemusí v každé hodině uplatňovat všechny. Učitel vybírá takové činnosti, které odpovídají povaze hudby, se kterou právě pracují. Do činností ve výuce je třeba zapojovat co nejvíce žáků podle jejich individuálních schopností. Učitel vychází vždy z toho, co již žáci umí, dále rozvíjí jejich hudební dovednosti, podněcuje žáky ke vzájemné spolupráci. Umožňuje, aby se při výuce Hv uplatnili v dostatečné míře ti žáci, kteří se individuálně hudebně vzdělávají. Je to přirozený motivační a inspirační prvek, jak pro žáka samotného, tak pro žáky hudebně nadané, kteří své nadání individuálně nerozvíjejí. Pozitivní je i přímá spolupráce se základní uměleckou školou, kterou žák navštěvuje. Vhodné je zvýrazňovat dovednosti a schopnosti žáků, vést je k sebepoznání a seberealizaci. Každého je třeba podněcovat a vést ho k tomu, aby své nadání a schopnosti v různých oblastech uplatňoval.

Vztah žáků k hudbě je podporován návštěvami koncertů, operních představení, přehlídek absolventů hudebních škol, účastí v hudebních a pěveckých soutěžích. Při všech těchto příležitostech se zdokonalují poslechové dovednosti žáků, učí se kulturnímu chování i vystupování. Žáci se o hudbě a svých hudebních zážitcích učí hovořit, navzájem se dělí o své pocity a dojmy a porovnávají své prožitky. Vhodnou formou, která rozšiřuje znalosti žáků o hudbě a hudebních nástrojích jsou obsahem přiměřené výchovné koncerty spojené s besedami o hudbě. Hudební výchova se podílí značnou měrou na celkovém formování žákovy osobnosti.

Hudbu je možno spojovat s poezií, výtvarným dílem nebo vlastním pohybovým projevem žáků i při tělesné výchově. Zpěv může být zařazován do výuky kteréhokoliv předmětu, může výuku motivovat, může ji uvolňovat, zpestřovat, přinášet pocity uspokojení a dobrou náladu, může ale také žáky povzbuzovat, posilovat je ve snaze dosáhnout dobrých výsledků. Hudební výchova se dá dobře propojovat i s výukou vlastivědy (poznávání lidových písní z určité oblasti, poslechy ukázek hudby, které se vztahují k místu narození významného hudebního skladatele, k historickým událostem aj.), můžeme ji propojit i s výukou přírodovědy (je např. mnoho písní o květinách, zvířatech, o vodě, o lese aj.)

Při hodnocení výsledků práce žáků v hudební výchově tohoto období se přihlíží k aktivitě, s jakou se zapojují do různých činností ve výuce, ke snaze žáků spolupracovat s ostatními a nenarušovat práci v Hv. Žák je klasifikován za projevené dovednosti a snahu uspět v prováděných hudebních činnostech. Není vhodné klasifikaci v tomto období provádět na základě testů, prověrek z hudební výchovy nebo zkoušení teorie. Tyto způsoby jsou jen doplňkové a orientační, jsou zpětnou vazbou pro učitele, co v těchto oblastech žáci zvládli. Teoretické učivo má při výuce Hv v tomto období jen podpůrný charakter. Velmi nevhodné je též zkoušení ze znalosti hudebních ukázek. Poslech je totiž záležitost prožitková; pouze opakováním vhodných hudebních ukázek, kterým žáci rozumí, se u nich rozvíjí vztah k hudbě a hudební paměť.

C) Obsah učiva hudební výchovy ve 2. vzdělávacím období

1. Přehled tématických okruhů pro 4. a 5. ročník

a) *Vokální činnosti - práce s hlasem* - vytváření a upevňování správných pěveckých návyků, zdokonalování pěveckého i mluvního projevu

b) *Instrumentální činnosti - hra na hudební nástroje* - využití melodických a rytmických nástrojů při doprovodu sólového hudebního vystoupení nebo sborového zpěvu

c) *Hudebně pohybové činnosti* - vyjádření hudby pohybem, gesty, tancem

d) *Poslechové činnosti* - aktivní vnímání hudby a poznávání hudby v některých žánrových podobách

2. Učivo

K dosažení cílů hudební výchovy je třeba, aby si žáci při vhodně volených hudebních činnostech osvojili některé z doporučených lidových a umělých písní, vhodné jednoduché instrumentální dovednosti, aby jim byla dána možnost vyjadřovat hudbu pohybem, aby byli seznamováni s doporučenými skladbami nejznámějších našich a evropských hudebních skladatelů.

Nabídku tohoto hudebního materiálu poskytují učebnice připravené pro činnostní výuku hudební výchovy ve 4. a 5. ročníku (NŠ Brno); učitel si z nich může některé vybrat a doplnit je písněmi krajovými. Jednotlivé písně jsou v učebnicích připraveny k mezipředmětovým vztahům, často jsou propojeny s verši a kresbami. Tím se zesiluje účinek zpívané písně a žáci jsou inspirováni pro vlastní výtvarnou činnost a pokusy o vlastní verše.

4. ročník

- upevňujeme pěvecké návyky vytvářené v 1. období
- písně zpíváme v rozsahu C1 - D2 a s dynamickým rozlišením *p - mf - f*
- dále vedeme žáky také k rozlišování tempa písně a nálady např.: mírně, rychle, vesele aj.
- žáky seznamujeme s některými hudebními výrazovými prostředky, jako je rytmus, melodie vzestupná a sestupná, gradace
- poznávání a rozlišování sborů (dětský, ženský, mužský, smíšený)
- rozlišování úkolu dirigenta a sbormistra, taktování v taktech 2/4 a 3/4
- rozlišování hudebních nástrojů (klavír, klarinet, pozoun, flétna, lesní roh, trubka, housle, violoncello, kontrabas, velký buben, malý buben, činely)
- nota s tečkou, pokračování ve psaní not, noty C2, D2 - posuvky (křížek, bé)
- procvičování pojmů: nota, pomlka, houslový klíč, takt, pouze při nácvičování písně na jejím notovém záznamu, pozorování, poznávání a rozlišování hudebních značek v notovém zápisu
- kánon a lidový dvojhlas
- seznámení žáků se stupnicí C dur ve zvukové i napsané podobě
- pravidelné zařazování hlasových a dechových cvičení
- využití jednoduchých hudebních nástrojů (Orffův instrumentář, zobcové flétny aj.)
- příprava vlastních rytmických doprovodných nástrojů
- hudební hry např.: ozvěna, otázka - odpověď apod.
- opakování naučených tanečních her se zpěvem
- poslech: taneční hudba, pochodová hudba, ukolébavka

- poslech vážné hudby a základní seznámení s hudebními skladateli: B. Smetanou, L. Janáčkem, B. Martinů a W. A. Mozartem

5. ročník

- upevňování osvojených pěveckých dovedností (dýchání, výslovnost, nasazení a tvorba tónů, rozšíření hlasového rozsahu H - D2)
- dvojhlas v lidové písni

- čtení rytmického schématu písně, orientace v notovém záznamu
- hudební doprovod různými nástroji
- seznámení s jednoduchou písňovou formou
- taktování, čtyřdobý takt
- pohybové vyjádření hudby - improvizace, pantomima
- taneční kroky - polka, valčík, mazurka
- vztahy mezi tóny - souzvuk, akord
- seznámení s hudbou vokální a instrumentální
- slovní vyjádření dojmů z koncertu, poslechu hudby aj.
- symfonický orchestr - seznámení s jeho složením, pojem dirigent, rozlišování hudebních nástrojů podle zvuku z poslechu
- poslech taneční hudby - polka, valčík, mazurka
- rozlišení změn polkového rytmu v rytmus valčíkový
- poslech a naučení naší hymny
- poslech vážné hudby - opakování některých poslechových skladeb a poznatků o hudebních skladatelích, které žáci poznali ve 4. ročníku
- poslech skladeb hudebních skladatelů: F. Škroupa, J. J. Ryby, V. Nováka, J. S. Bacha
- poslech hudby džezové, písniček Karla Hašlera a rock-and-rollu

D) Očekávané výstupy na konci 2. období

Žák:

- zpívá podle svých dispozic intonačně čistě a rytmicky přesně v jednohlase a pokud je to v jeho možnostech, i ve dvojhlasu, a při zpěvu využívá získané pěvecké dovednosti
- orientuje se v zápisu jednouché písně či skladby a podle svých individuálních schopností a dovedností je realizuje
- využívá na základě svých hudebních schopností a dovedností jednoduché, popřípadě složitější hudební nástroje k doprovodné hře i k reprodukci jednoduchých motivů skladeb a písní
- rozpozná hudební formu jednoduché písně či skladby
- vytváří v rámci svých individuálních dispozic jednoduché rytmické přede hry, mezihry a dohry
- rozpozná v proudu znějící hudby některé z užitých hudebních výrazových prostředků, rozpozná změnu v tempu a rytmu
- ztvárňuje hudbu pohybem s využitím tanečních kroků, na základě individuálních schopností a dovedností vytváří pohybové improvizace

Výtvarná výchova

A) Výchovně vzdělávací cíle:

- rozvíjet schopnosti výtvarného vyjadřování žáků, učit je vyjadřovat myšlenky, představy a pocity výtvarnými prostředky
- umožnit žákům vnímat krásu okolního světa jako součást každodenního života
- rozšiřovat soubor užívaných technik a seznamovat žáky s dalšími výtvarnými nástroji a různými materiály
- rozšiřovat soubor užívaných technik
- rozvíjet schopnost vnímat krásu přírody, vyjadřovat své pocity a dojmy a výtvarně je zpracovávat
- rozvíjet přirozenou potřebu žáků vlastního výtvarného vyjádření
- rozvíjet individuálně tvořivé schopnosti žáků,
- pěstovat estetické cítění a vkus žáků
- sebezpoznání, sebeuvědomění
- vést žáky ke schopnosti vnímat krásu lidového umění a dostupných uměleckých děl
- vážit si kulturních hodnot a dovedností lidí
- rozvíjet schopnost žáků esteticky ovlivňovat své prostředí
- umožňovat konfrontaci osobních postojů s postoji jiných
- rozvoj tolerance k lidem a duchovním hodnotám

B) Charakteristika výuky předmětu výtvarná výchova ve 2. období základního vzdělávání:

Výtvarná výchova je podstatnou částí základního vzdělávání žáků. Jejím cílem je rozvíjet vkus žáků, jejich cit pro umění, jejich dovednost výtvarně se vyjadřovat, cíl je zaměřen i na objevování talentovaných žáků. Nezaměňujeme ji se speciálním uměleckým vzděláním.

V tomto období se zaměřuje na:

1. vycvičení oka a žakovy ruky
2. rozvíjení schopnosti čistého a jistého zobrazování
3. pěstování správného vnímání krásy formy, linie, barvy i symetrie

Výuka výtvarné výchovy je postavena na tvůrčích činnostech, které umožňují rozvíjet žákovo vnímání, výtvarné cítění, představivost, fantazii, myšlení, prožitky. Využívá k tomu nejen výtvarné prostředky tradiční a ověřené, ale i nově vznikající.

Ve 2. vzdělávacím období je výuka výtvarné výchovy spojována často i s výukou jiných předmětů. Výtvarně lze vyjadřovat zvolený jednoduchý rytmus melodie. Při kresbě přírodnin je vhodné využít znalostí z přírodovědy, při kresbě náradí je třeba znát, jak a k čemu se určité náradí používá, zde tedy vytváříme mezipředmětovou vazbu s pracovními činnostmi, při tématickém kreslení se dá vhodně využít některé četby z čítanky. Kresby se posuzují podle toho, kolik originálního pozorování a myšlenek v nich žák projevil, jak využil plochu výkresu, jak pracoval s barvou.

V předcházejícím vzdělávacím období i v období předškolním byla výtvarná výchova dítěti především prostředkem k vyjadřování myšlenek. Ve 2. období se postupně tříbí smyslová vnímavost, uvědomělé pozorování a výtvarné vidění.

Žáci se naučí citlivěji vnímat tvary, barvy, struktury, vzájemné vztahy částí a celku, a tak se zabezpečuje nenásilný přechod od prvotních grafických forem k formám členitějším. Žáky je třeba postupně vést k větší samostatnosti při rozmístění kresby se zřetelem na námět, velikost a tvar plochy, přestovat u nich smysl pro prostorovou dispozici.

Žáci zobrazují předměty tak, jak se jeví jejich oku. Pravidla perspektivy žáci vyvozují z pozorování, pod vedením učitele. Primární výuku pravidel perspektivy považujeme spíše za překážku.

Geometrických modelů se užívá jen k objasnění konstrukce skutečných předmětů. Při kreslení listů, ovoce a jiných předmětů žáky upozorňujeme na osovou souměrnost některých přírodnin. K dosažení dovednosti vyjádřit symetrii mohou přispět kresby předmětů prováděné např. pastelkami nebo vodovými barvami bez předběžných obrysů.

Barvu spojujeme s tvarem. Je dobře, aby si v 1. období žáci dostatečně pohráli s barvami a přirozenou cestou se seznámili se změnami, způsobenými jejich kombinacemi. Znovu žákům ukazujeme, od začátku do konce, techniku pokládání barev. Při vystihování určitého tónu např. u zelené barvy necháme žáky určitou dobu objevovat rozmanité zelené tóny vznikající mícháním žluté, modré a zelené barvy z palety, následovat musí hovor o tom, co objevili, co se komu podařilo. Předcházíme tak potížím vznikajícím při současném pozorování tvaru předmětu a jeho barvy. Žáci později snadno kombinují barvy a jejich mícháním tvoří složitější barevné tóny.

Při kreslení nástrojů vycházíme ze způsobu jejich užívání. To má nejen význam praktický (poznání funkce nástroje), ale i přímý a kladný vliv na výsledek kresby. Znají-li žáci funkci celého nástroje i jeho částí, snáze a přesněji porovnávají jejich velikost, tvar i poměrnost.

Pro vytváření vzorů je prospěšná mezipředmětová vazba s geometrií, využíváme dovednosti provádět náčrty základních geometrických obrazců. Geometrické obrazce mohou být základem mnoha opakujících se vzorků. Geometrické tvary jsou pro děti přístupné a snadno proveditelné. Později může následovat též stylizace a kombinace jednoduchých přírodních tvarů. Kombinací zvolených prvků se vyplňuje určitá plocha nebo se jich používá k dekoraci některého předmětu. Takové kreslení využívá mezipředmětových vztahů s hudební výchovou (rytmy, kontrasty, opakování, střídání).

Předkládání stylizovaných forem, kterých s úspěchem použili různí návrháři, vede žáky k tomu, že začnou stylizovat prvky přírodní. Při pozměňování toho, co poznali, mají dost možností, aby mohli uplatnit svou vynalézavost a fantazii.

Kreslení z paměti je cenné jak pro děti nejmladší, tak i pro starší žáky. Je dobře, když žáci 4. a 5. r. nejprve předložený předmět prostudují a nakreslí a potom jej zkusí nakreslit z paměti. Pokud žák ví, že bude kreslit z paměti, snaží se, aby si zapamatoval podobu předmětů. Zvyká si předměty pozorně pozorovat, a tak si postupně vytváří vnitřní zásobu obrazů, které mu poslouží jako předlohy ke kreslení. Žák se tak rovněž učí soustředit svoji pozornost.

Modelování je velmi vhodné pro mladší žáky, ale dobře ho v kombinaci s různými materiály příležitostně využíváme i v tomto vzdělávacím období.

Žáci jsou v rámci výtvarné výchovy také seznamováni s díly předních domácích i evropských umělců. Vhodné jsou návštěvy výstav takových děl, která jsou žáci schopni pochopit, a která je mohou mravně a citově obohatit. Žáky seznamujeme s díly různých oborů umění. Žáci se je učí chápat a rozumět jim. Výstavy prací žáků se dají uspořádat i ve vhodné školní místnosti. Dbáme, aby výtvarná díla žáků nebyla vystavována trvale a výstavy často obměňujeme.

Ve výtvarné výchově v tomto období často využíváme mezipředmětové vztahy ve spojení s literární výchovou, s výukou geometrie, s přírodovědou, vlastivědou i s přípravou některých žákovských pomůcek. Jedním z úkolů výtvarné výchovy je připravovat žáka na praktický život, ve

kterým budou v mnoha oborech potřebovat něco skutečného zakreslit nebo načrtnout. K tomu ho vedou reálné kresby.

V tomto období využíváme každé vhodné příležitosti ke zušlechťování citů žáků, pěstujeme jejich smysl pro přírodní krásy, a to jak ve výtvarné výchově tak i v ostatních předmětech. Žáci jsou seznamováni s vhodnými díly různých oborů umění prostřednictvím obrazů a ilustrací, učí se je chápat a rozumět jim.

Žák bude po ukončení 1. stupně schopen výtvarného vyjádření takovým způsobem, který ho uspokojí. Dokáže při práci uplatňovat představivost i fantazii. Při kresbě bude chápat vzájemné souvislosti zobrazovaných předmětů, bude postupovat od celku k detailům. Dokáže se orientovat v malířských a kreslířských potřebách a bude je umět udržovat v pořádku. Po ukončení práce si dokáže uvést své pracovní místo do původního stavu. Výtvarná výchova na 1. stupni je základem k dalšímu rozvíjení estetického citění žáků na 2. stupni.

C) Obsah učiva výtvarné výchovy ve 2. vzdělávacím období:

I. Přehled tematických okruhů v daném období:

a) Rozvíjení smyslové citlivosti - výtvarné osvojování a vyjadřování skutečnosti

Výtvarné náměty v tomto okruhu vycházejí:

- z pozorování lidí a jejich projevů
  - z přímých zážitků a zkušeností žáků
  - z umělecky zpracovaných popisů skutečností (texty v čítance, dětské literatuře, vyprávění)
  - z pozorování věcí (linie, tvar, materiál, povrch, barva, mat a lesk, vnímání světelných odstínů)
  - z pozorování přírody (linie, barva, barevná proměnlivost, struktura, růst, překrývání, prolínání)
- Rozvíjení smyslové citlivosti se tedy zaměřuje na prvky obrazného vyjádření, na uspořádání objektů do celků, odraz skutečnosti v lidském vědomí, působení uměleckých děl na žáky.

b) Uplatňování subjektivity - výtvarné vyjadřování osobních pocitů

Výtvarné náměty v tomto okruhu vycházejí z:

- nálad, emocí, představ, fantazie
- pozorování pohybů těla
- sledování projevu citových reakcí
- pocitů vyvolaných zrakovým vjemem (hračka, film, ilustrace, obraz, reklama, elektronický obraz aj.)
- pocitů vyvolaných uměleckým zážitkem (balet, hudba, obraz, četba)

V tomto tematickém okruhu se zaměřujeme na prostředky pro vyjádření osobních nálad, zkušeností a představ, různé typy vizuálně obrazných vyjádření a přístupy žáků k nim.

c) Ověřování komunikačních účinků - vysvětlování záměru vlastního výtvarného projevu

V tomto okruhu se zabýváme vysvětlováním výtvarných vyjádření samostatně vytvořených nebo jen pozorovaných. Individuální vysvětlování je třeba nechat probíhat ve skupinách nebo i v kolektivu třídy, aby mohli žáci svou interpretaci výtvarného díla porovnávat s interpretací ostatních členů skupiny.

II. Inspirační aktivity a záznamy:

a) Lidé v kulturách a historických epochách

Žáci:

- hledají souvislosti, odlišnosti, zajímavosti, uvědomují si jejich výtvarná hlediska a kvality proměn
- slovně charakterizují a hodnotí pohyby, doteky, gesta, oděv, hlasové projevy i projevy citových reakcí, inspiraci hledají v nejbližším okolí, ve výtvarném umění a v mediích

b) Živá a neživá příroda

Žáci:

- hledají podněty pro svou výtvarnou tvorbu v reálném prostředí (domov, třída, zahrada, les atd.)
- pozornost soustřeďují na estetickou dimenzi projevů života organismů - bujení, růst, vrstvení, překrývání, prolínání, rozpad, členění, pohyb, vzájemné vztahy, povrch (lesk, mat), strukturu a barvu
- soustředí se přitom na časovou posloupnost proměn a na jejich jemné, světelné, tvarové, barevné a lineární nuance
- vytváří si představy o pokračování neuzavřených přírodních dějů, porovnávají jejich možné variace a varianty

c) Umění

Žáci:

- vyhledávají a srovnávají různé způsoby uměleckého vyjádření na příkladech konkrétních výtvarných děl současnosti i minulosti
- hledají styčné body výtvarného umění s dalšími druhy a projevy umění - kniha, písmo, literatura, film, hudba, divadlo, architektura
- v okolí školy, v obci nebo v regionu vyhledávají užité umění a architekturu
- učí se hodnotit v prostředí školy např. design (nábytek, osvětlovací tělesa, výzdobu, nářadí) nebo architekturu (stavební prvky budovy, detaily technických konstrukcí, materiál aj.)

d) Od inspirace k záznamu

Žáci:

- tvoří záznamy pozorování, vytvářejí sbírky, přehledy, sborníky výtvarného umění
- při využívání technických prostředků (kopírka, fotoaparát, internet aj) se soustředí na výtvarnou kvalitu záznamu
- zaznamenávají a dokumentují své činnosti, třídí si obrazové materiály většinou tak, jak se sami rozhodnou
- učí se pracovat s učebnicemi výtvarné výchovy, encyklopediemi, slovníky, časopisy, katalogy, filmovými dokumenty aj.
- navštěvují sbírky, výstavy, galerie a muzea ve svém okolí
- realizují výtvarné projekty
- připravují výtvarnou výzdobu třídy, školní slavnosti
- podílejí se na zlepšení prostředí školy
- dokumentují život školy

III. Učivo - návrh námětů:

Výtvarné náměty volí učitel tak, aby vycházely z přímých zážitků a zkušeností žáků. Využívá náměty

související s učivem přírodovědy a vlastivědy, pozorování na vycházkách, prožitků z výstav, koncertů, četby, ze sportovních akcí aj. Příklady námětů k výtvarnému zpracování:

- výtvarné vyjádření věcí, pozorování barev, hmatové vnímání tvarů a materiálů, objevování přirozených vlastností a funkcí předmětů, vyjádření základních tvarových znaků, řešení barevných vztahů zobrazeného předmětu a prostředí - to vytváří schopnost žáků výstižněji se výtvarně vyjádřit
- malby vycházející z pozorované skutečnosti i z představ
- objevování a výtvarné sledování barevné proměnlivosti přírody, vystižení barev přírody - podzimu,
  - zimy, jara, léta, rozkvetlých stromů a keřů, zrajícího ovoce, květinových záhonů, kytic aj.
- vyhledávání a objevování tvarově a barevně zajímavých přírodnin žáky, pozorování případných souměrností přírodnin (motýli, brouci, některé listy i plody)
- odlišování výtvorů přírody od lidských výtvorů, žáci jsou přitom vedeni k zaujímání svých vlastních estetických postojů
- sochařství a příroda - rozlišování tvarů přírodních a tvarů opracovaných člověkem, vyhledávání a pozorování soch v okolí (socha, sousoší, bysta, reliéf)
- vyjádření linie růstu při kresbě a malbě rostlin
- dotváření přírodnin na základě fantazie
- využívání výtvarného výrazu linie vytvořené různými nástroji v různých materiálech, uplatňování kontrastů tvarů a barev
- proměny a projevy energie v přírodě - zobrazování bouře, mlhy, mraků, blesků, sopek aj.
- rozmanitosti přírody - půda a život v ní, drahokamy, krápníkové jeskyně, zimní útvary aj.
- zpřesňování výtvarného vyjádření proporcí lidské postavy a hlavy
- zobrazování lidské postavy v pohybu
- různé textilní materiály (plátno, vlna, hedvábí), oděvní tvorba, móda současnosti, módní přehlídka pro určité příležitosti a pro všední den
- výtvarné ztvárnění pohádkových bytostí, využívání barevné i tvarové nadsázky
- řešení úkolů dekorativního charakteru v ploše, řazení prvků v tvarové i barevné kompozici, symetrická i asymetrická řešení
- využívání psaných, kreslených, stříhaných a vytrhávaných písmen jako dekorativního prvku, návrhy plakátů na školní akce
- pozorování estetické úrovně předmětů denní potřeby, vlastní návrhy a modely takových věcí
- vyhledávání zajímavých prvků architektury ve svém prostředí a v okolí školy
- zobrazování tvarů různými technikami prostorově, poznávání a vytváření reliéfů
- pozorování a výroba (i ve spojení s pracovními činnostmi) dekorativních věcí ke zkrášlení domácího i školního prostředí
- pozorování výtvarné úpravy dětských knih a učebnic, rozlišování kreseb významných ilustrátorů dětských knih, výstava oblíbených dětských ilustrátorů
- ilustrace svých prvních knih (listů portfolia), vytvářených při výuce českého jazyka, přírodovědy aj.
- poznávání různých způsobů malířského vyjadřování - figura, portrét, krajina, zátiší na příkladech konkrétních výtvarných děl
- zaměření se na krásy přírody a na vztah k životnímu prostředí (ve spojení s přírodovědou)
- tématické kresby k významným událostem ve školním roce

Učitel volí náměty výtvarných prací podle svého uvážení a v návaznosti na činnostní styl výuky a učební požadavky daného ročníku a to nejen ve výtvarné výchově. Úkolem učitele je vyvolávat

podněty, určovat témata a náměty, žáky motivovat, volit vhodné inspirace. Do vlastní výtvarné činnosti žáků zasahuje učitel radami, které se týkají použitého materiálu a způsobu práce s ním, kreslířských nástrojů a praktického zacházení s nimi. Při výuce se využívá četby, přírodovědného a vlastivědného učiva i dění ve škole a v obci. Příklady námětů nejsou pro učitele závazné. Výtvarné techniky volí učitelé podle svého uvážení tak, aby se rozšiřoval jejich okruh, aby byly pro děti zajímavé a přiměřeně rozvíjely dětskou tvořivost a představivost.

Úspěch práce žáků závisí do značné míry na tom, jak pozorovanou skutečnost v průběhu výuky dokážeme žákům přiblížit, jak dovedeme ukázat tvar jako výsledek přírodních zákonitostí i jak dovedeme výuku výtvarné výchovy organicky spojovat s ostatními vyučovacími předměty, např. se čtením nebo vyprávěním o květinách v přírodovědě.

Čítanky, připravené k činnostnímu učení, jsou doplněny ilustracemi tak, abychom mohli žáky postupně seznamovat s významnými ilustrátory dětských knih. Každý učitel výtvarné výchovy má možnost těchto materiálů průběžně využívat. V čítankách je ilustracím věnována značná pozornost, nejvýznamnější ilustrátoři se vyskytují opakovaně, učitel proto může nechat žáky ilustrace pozorovat a poznávat charakteristické rysy malířské techniky jednotlivých výtvarníků. Na základě těchto činností se mohou žáci naučit dobře poznávat ilustrátory: J. Ladu, J. Trnku, M. Alše, O. Sekoru, J. Čapka, A. Borna, H. Zmatlíkovou, Z. Buriana, J. Kalouska, J. Nepraktu.

D) Očekávané výstupy na konci 2. období základního vzdělávání

Žák:

- při vlastních tvůrčích činnostech pojmenovává prvky vizuálně obrazného vyjádření, porovnává je na základě vztahů (světlostní poměry, barevné kontrasty, proporční vztahy aj.)
- užívá a kombinuje prvky vizuálně obrazného vyjádření ve vztahu k celku: v plošném vyjádření linie a barevné plochy, v objemovém vyjádření modelování a skulpturální postup, v prostorovém vyjádření uspořádání prvků ve vztahu k vlastnímu tělu i jako nezávislý model
- při tvorbě vizuálně obrazných vyjádření se vědomě zaměřuje na projevení vlastních životních zkušeností i na ztvárnění nejbližších sociálních vztahů a rozvoj komunikace.
- nalézá vhodné prostředky pro vizuálně obrazná vyjádření vzniklá na základě vztahu zrakového vnímání k vnímání dalšími smysly, uplatňuje je v plošné, objemové i prostorové tvorbě
- osobitost svého vnímání uplatňuje v přístupu k realitě k tvorbě a interpretaci vizuálně obrazného vyjádření, pro vyjádření nových i neobvyklých pocitů a prožitků svobodně volí a kombinuje prostředky (včetně prostředků a postupů současného výtvarného umění)
- porovnává různé interpretace vizuálně obrazného vyjádření a přistupuje k nim jako ke zdroji inspirace
- nalézá a do komunikace v sociálních vztazích zapojuje obsah vizuálně obrazných vyjádření, která samostatně vytvořil, vybral či upravil

VZDĚLÁVACÍ OBLAST: ČLOVĚK A ZDRAVÍ

Vzdělávací oblast je ve 4. a 5. ročníku realizována prostřednictvím vyučovacího předmětu tělesná výchova.

Tělesná výchova

A) Výchovně vzdělávací cíle

- rozvíjet nové pohybové dovednosti a schopnosti
- poznávat vlastní fyzické a zdravotní předpoklady a pohybové možnosti
- získat hygienické návyky (důležitost vhodného oblečení a obuvi)
- rozvíjet pohybové dovednosti, které vedou ke kultivaci pohybového projevu
- zvyšovat obratnost a pohybový rozsah
- seznamovat žáky s důležitostí správného rozcvičení pro další činnost
- opakovaně seznamovat žáky s důležitostí dodržování bezpečnostních pravidel
- při prováděných činnostech – prevence zranění
- rozvíjet sociální vztahy a role v pohybových činnostech
- využívat jednání fair play při pohybových činnostech a jeho aplikace do běžného života
- osvojovat si dovednosti při organizaci jednoduchých činnostech, hrách
- vlastní seberealizace v oblíbené pohybové aktivitě nebo oblíbeném sportu
- dbát na správné držení těla
- při pohybových hrách získávat návyky při dodržování pravidel her, spolupráci, taktice, kreativitu
- přechod od spontánní pohybové činnosti k činnosti řízené a výběrové
- podle možností a přírodních podmínek zařadit do výuky zimní sporty
- rozvíjet základní plavecké dovednosti

B) Charakteristika výuky

Hodinám tělesné výchovy ve 4. a 5. ročníku jsou věnovány 2 hodiny týdně. Výuka probíhá zpravidla koedukovaně. Veškeré činnosti navazují na výuku v předcházejícím 1. období. Ve 2. období se ve výuce zaměřujeme na rozvoj nových pohybových schopností a dovedností. Protože dochází k různému tělesnému rozvoji dětí, měl by se respektovat a dodržovat individuální přístup. Takové dítě je vhodné pozitivně motivovat, aby dosáhl požadované činnosti ve vlastním tempu. Do výuky zařazujeme hry, které vedou k rozvoji spolupráce, taktiky, přizpůsobení se kolektivu. V hodinách tělesné výchovy se snažíme pěstovat v dětech kladný vztah k pohybové a sportovní aktivitě vůbec. Motivací je i účast na školních i mimoškolních sportovních soutěžích.

C) Obsah učiva v jednotlivých ročnících

4. a 5. ročník

Činnosti ovlivňující zdraví

- vhodné a nevhodné prostředí pro TV

- význam přípravy organismu před pohybovou činností
- význam pohybu pro zdraví
- bezpečný pohyb a chování ve známém i neznámém prostředí pro TV, dodržování pokynů týkajících se jejich bezpečnosti a ochrany zdraví
- hygiena při TV, vhodný sportovní oděv a obuv
- dodržovat pořádek a čistotu při pobytu v tělocvičně, na hřišti, v přírodě
- otužování studenou vodou, vzduchem
- důležitost správné a vyvážené životosprávy
- vést žáky ke správné reakci při zranění, přivolat pomoc, lékaře

Pořadová cvičení

- nástupy
- hlášení
- základní povely a postoje
- společný pozdrav

Rytmická cvičení a tanec

- rytmizovaný pohyb, nápodoba
- tvořivé vyjádření rytmu a melodie pohybem
- jednoduché tance
- vytvoření kreativní choreografie s prvky originality na rytmický doprovod

Průpravná cvičení

- rozcvičky
- příprava organismu pro různé pohybové činnosti
- správné držení těla
- rozvoj koordinace pohybů a zvyšování jejich úrovně
- v návaznosti na správně provedené průpravné cvičení, dokáže dítě zvládnout daný cvik

Atletika

- běžecká abeceda
- základní pojmy
- běh střídavý s chůzí
- nízký start, polovysoký start
- běh 50 metrů, rychlý běh
- skok daleký s rozběhem
- rozměření skoku
- skok do výška – skrčný z krátkého rozběhu
- hod kriketovým míčkem z rozběhu
- vytrvalostní běh, přespolní běh
- štafetový běh

Gymnastika

- akrobacie
- kotoul vpřed, vzad
- příprava pro zvládnutí stoje na ruce

- akrobatická kombinace
- přeskoky
- průpravná cvičení pro nácvik odrazu z můstku
- přeskok dílů bedny (postupné zvyšování dílů)
- přeskok přes kozu
- cvičení s náčiním
- cvičení na nářadí (hrazda, kladinka, kruhy, lavičky, tyč)

Pohybové hry

- netradiční pohybové hry s netradičními pomůckami
- upevnění pravidel hry
- průprava her
- míčové hry
- soutěživé hry
- variace, obměny her
- hry pro uklidnění

Sportovní hry

- základní spolupráce při hře
- organizace utkání, pravidla, výsledky, losování
- průpravné sportovní hry
- přihrávky, chytání, střelba, práce s a bez míče

Plavání

- 4.ročník – 10 lekcí
- 5.ročník - během školního roku zařadit 2 hodiny pobytu v bazénu
- základní hygiena při plaveckém výcviku
- zásady bezpečnosti ve známém i neznámém prostředí
- správné dýchání
- splývání
- skoky d vody
- plavecké styly – prsa, znak, kraul
- plavání na výdrž

Bruslení

- zásady hygieny a bezpečnosti při pohybu na ledě
- nebezpečí při bruslení na zamrzlé přírodní vodní ploše
- vhodné oblečení a ochrana při pohybu na ledě
- stup na led, zastavení, chůze po ledě a mimo led
- jízda vpřed, slalom

Lyžování

- základní pojmy související s výstrojí a výzbrojí
- zásady pohybu v zimní krajině
- mazání lyží
- ochrana očí a pokožky
- nošení, připínání a odepínání lyží

- výstupy, sjezd

Turistika

- pohyb a cvičení v přírodě
- orientace v přírodě
- ochrana přírody
- lékárnička a ošetření
- orientace na mapě
- základní dovednosti při táboření

D) Očekávané výstupy na konci 2. období

Žák

- aktivně se podílí na činnosti ovlivňující jeho zdraví
- podílí se na realizaci vlastního pohybového režimu
- samostatně si zlepšuje úroveň své zdatnosti
- zvládá si osvojovat pohybové dovednosti vzhledem ke svým individuálním předpokladům
- dodržuje pravidla hygieny a bezpečnostní pravidla chování při pohybových aktivitách ve známém i neznámém prostředí
- snaží se o adekvátní a duchapřítomnou reakci při úrazu spolužáka
- při pohybových činnostech jedná v duchu fair play
- dokáže zhodnotit pohybový výkon svůj i svých spolužáků
- reaguje na pokyny k provedení pohybové činnosti
- užívá základní osvojené tělocvičné názvosloví a dokáže cvičit podle jednoduchého nákresu nebo jednoduchého popisu cvičení
- dokáže změřit, zaznamenat, porovnat výkon s předcházejícími výsledky
- orientuje se v informačních zdrojích o pohybových aktivitách a sportovních akcích ve škole i mimo školu

VZDĚLÁVACÍ OBLAST: ČLOVĚK A SVĚT PRÁCE

Vzdělávací oblast je ve 4. a 5. ročníku realizována prostřednictvím vyučovacího předmětu

Praktické činnosti

A) Výchovně vzdělávací cíle:

- rozvíjet manuální dovednosti žáků
- vytvářet správné pracovní návyky při práci s nástroji
- umět rozlišovat jednoduché pracovní nástroje, poznat, k čemu slouží a uvědomovat si, jak je třeba s nimi správně a bezpečně zacházet
- vést žáky k dovednosti rozlišovat materiály, uvažovat o různých možnostech opracování materiálu,
uvažovat o vlastnostech materiálu, zkusit vybrat vhodný materiál pro daný výrobek
- učit žáky při práci uvažovat o tom, co je třeba si k práci připravit, co dělat a jak postupovat
- mít vytrvalost při dokončení práce a snažit se, aby byl výsledek práce co nejlepší
- vytvářet pozitivní vztah žáků k práci
- vést žáky k tomu, aby si všímali práce jiných lidí a snažili se poučit z toho, co vidí
- seznámit žáky se základním vybavením kuchyně, pamatovat na bezpečnost a hygienu práce při přípravě jednoduchého jídla
- naučit žáky zásadám správného stolování

B) Charakteristika výuky:

Praktické činnosti patří svou podstatou k činnostnímu učení, žáci při nich uplatňují zručnost, své individuální dovednosti získané v rodině, mohou realizovat své nápady. Při výuce pracovních činností se zaměřujeme na získávání praktických pracovních dovedností a návyků.

Úkolem vyučovacího předmětu je vytvářet u žáků kladný vztah k práci. V rámci vyučování praktickým činnostem budou mít žáci možnost poznávat různé materiály, opracovávat je, vyrábět určené předměty a připravovat pomůcky pro individuální činnosti potřebné při výuce jiných předmětů. Při praktických činnostech bude průběžně zohledňována účelnost i prospěšnost prováděných činností a to s ohledem na aktuální potřeby žáků, podmínky školy i na jejich další vzdělávání.

Pracovní činnosti systematicky ovlivňují rozvoj motoriky a vytváření pracovních dovedností žáků. Dobrá výuka pracovním činnostem vede žáky k dobrému osvojování pracovních dovedností a návyků. Žáci při praktických činnostech postupně získávají dobré předpoklady ke správné volbě povolání a také k pozdějšímu společenskému uplatnění. Učí se také vytrvalosti, tvořivosti, je jim dána možnost realizovat vlastní nápady.

Při pracovních činnostech získávají žáci základní vědomosti o materiálech, se kterými pracují, o nástrojích, které k práci používají, i o dalších nástrojích vhodných k opracování daného materiálu. Seznamují se také s mnohými pracovními postupy, předlohami, návody, jednoduchými náčrtky a učí se podle nich pracovat. Osvojují si rovněž základní zásady hygieny a bezpečnosti při práci se zvoleným materiálem a nástroji, jsou vedeni k jejich respektování. Dále se žáci učí dodržovat pracovní postup, organizovat svou práci a udržovat pořádek na pracovním místě, po skončení práce si své místo uklidit.

Vzdělávání v této oblasti také směřuje k postupnému poznání žáků, že technika je součástí lidské kultury a je spojena s pracovní činností lidí. Učí je chápat pracovní činnost jako příležitost k sebeuplatnění. Žáci si mají možnost uvědomit, že výroba musí mít určitý podnikatelský záměr. To znamená, že je třeba vždy uvažovat o výrobě věcí lidem prospěšných a dobře fungujících, které jsou potom také lépe prodejné. Žáky upozorňujeme, že firma může prosperovat, nejen pokud má dobře vymyšlenou a připravenou výrobu, ale i dobré ekonomy. Vedeme je k uvědomění si potřeby matematiky i geometrie při všech podnikatelských výrobních záměrech. Využíváme poznatky žáků z podnikatelských činností jejich rodičů.

C) Obsah učiva - 2.vzdělávací období - pracovní činnosti

4. ročník a 5. ročník

I. Práce s drobným materiálem

Materiály: různé druhy papíru, kartóny, lepenky, krabičky od zboží

Praktické činnosti:

- rozměrování a stříhání papíru nebo kartónu, pomůcky do matematiky a českého jazyka
- polepování kartónů, pomůcky do přírodovědy a vlastivědy
- zhotovování polepových papírů (škrobové aj.)
- zhotovování složitějších skládanek a modelů
- sešívání listů, příprava přehledů učiva a obalů na pomůcky a sbírky
- desky na uložení materiálů z projektů a pro portfolia
- rozřezávání papírů a lepenek, ořezávání okrajů papíru
- zhotovování výrobků kaširováním

Žáci se seznámí s funkcí a užitím nástrojů, náradí a pomůcek: nůžky, nůž, ořezávačka, lepidla, navlhčovače, dírkovač, sešíváčka, šablony.

Bezpečnost práce – práce s nůžkami a nožem, lepidla, hygienické návyky.

Doplňující informace: z čeho se vyrábí papír, kde se u nás vyrábí, různé druhy papíru, sběr starého papíru, jak dlouho znají lidé papír a jiné zajímavosti.

Práce s různými zvolenými materiály

Zhotovování potřebných výrobků z některých jiných materiálů např. textil, drát, fólie, přírodniny, aj. podle potřeby a rozhodnutí učitele.

II. Práce s modelovací hmotou

Materiály: modelovací hlína, modelit, sádra, pilinová kaše, dentakryl, kaširovací hmota

Praktické činnosti:

- modelování doplňující výuku přírodovědy a vlastivědy
- modelování ve spojení s výtvarnou výchovou - figury, reliéfy
- modely těles ve spojení s výukou geometrie
- zhotovování různých předmětů, jejich barvení a lakování - příprava odlitků ze sádry, odlévání do formy, vyškrabávání předkresleného vzoru
- práce v keramické dílně - podle podmínek školy výroba drobných předmětů z keramiky
- využívání prvků lidového umění při zdobení keramických nádob

Žáci se seznámí s funkcí a užitím nástrojů, náradí a pomůcek: různé modelovací hmoty, špachtle, modelovací očko, profilové šablony, rydla, barvy ředěné vodou.

Bezpečnost práce - dodržování hygienických návyků při práci s modelovací hmotou a barvami, bezpečnost při práci s ostrými předměty.

Doplňující informace: ve spojení s výtvarnou výchovou žáci poznávají výsledky práce výtvarníků-sochařů, umělecké plastiky a sochy, vyhledávají díla sochařů v blízkosti školy nebo svého bydliště. Umělecká a užitková keramika v našem okolí.

III. Konstrukční činnosti - práce se stavebnicemi

Pomůcky: konstrukční stavebnice kovové nebo plastové, ze kterých se dají stavět modely podle předloh i podle fantazie žáků; nejlépe, mohou-li to být modely pohyblivé, vystřihovánky na sestavování papírových modelů, nářadí potřebné k montážním pracím - šroubováky, maticové klíče

Praktické činnosti:

- sestavování obtížnějších modelů (nejlépe pohyblivých) z plastových nebo kovových konstrukčních stavebnic (podle podmínek třídy nebo školy)
- spojování součástí pomocí maticových šroubů, různých pásků, spojovacích desek apod.
- práce podle předlohy, podle jednoduchého náčrtu i podle slovního návodu
- práce podle vlastní představy spojená s provedením jednoduchého náčrtu
- správné názvy nástrojů i součástí stavebnice
- sestavování prostorových modelů z kartónových vystřihovánek

Bezpečnost: dodržování zásad správného zacházení s náčiním u montáží

IV. Pěstitelské práce - podle podmínek školy

Žáci se seznamují se základními podmínkami pro pěstování rostlin. Při praktických činnostech se naučí připravovat půdu pro setí a sadbu, sledují růst rostlin, učí se rostliny okopávat a zalévat. Při péči o rostliny se seznamují s různým zahradním náčiním a učí se ho vhodně používat pro určité práce. Seznamují se s užitkem pěstovaných rostlin. Další činnost, kterou mohou provádět, je pěstování pokojových rostlin a pravidelná péče o ně, spojená s pozorováním růstu i se záznamem pozorování.

Bezpečnost při práci s rostlinami: nebezpečí alergie u některých lidí, pozor na jedovaté pokojové rostliny, dodržování hygieny, nebezpečí úrazů, ošetřování drobných zranění při práci na pozemku

V. Příprava pokrmů

Učivo:

- základní vybavení kuchyně
- výběr a nákup potravin pro přípravu jednoduchého jídla
- zásady skladování potravin
- jednoduchá úprava stolu, pravidla správného stolování
- zacházení s elektrickými spotřebiči v kuchyni
- samostatná příprava jednoduchého jídla
- udržování pořádku v kuchyni a úklid pracovního místa po vaření

Bezpečnost a hygiena při práci v kuchyni.

VI. Mezipředmětové vztahy

Vazba na učivo:

- matematiky - příprava pomůcek pro individuální činnosti při vyučování aritmetiky a geometrie
- přírodovědy - provádění přírodovědných pokusů vyžadujících přípravu pomůcek žáky, opakované provádění pokusů v hodinách přírodovědy se závěry žáků
- vlastivědy - výroba modelů staveb, zbraní, nářadí, výroba leporel, zhotovování obalů na soubory vytvářené z učiva vlastivědy i jiných vyučovacích předmětů

- výtvarné výchovy - dokončení a vzhled zhotoveného výrobku
- cizího jazyka - příprava kartiček a her vhodných pro činnostní procvičování slovní zásoby

D) Očekávané výstupy na konci 2. období základního vzdělávání

Práce s drobným materiálem

Žák:

- vytváří přiměřenými pracovními operacemi a postupy, na základě své představivosti, různé výrobky z daného materiálu
- využívá při tvořivých činnostech s různým materiálem prvky lidových tradic
- volí vhodné pracovní pomůcky, nástroje a náčiní vzhledem k použitému materiálu
- udržuje pořádek na pracovním místě a dodržuje zásady hygieny a bezpečnosti práce, poskytne první pomoc při úrazu

Konstrukční činnosti

Žák:

- provádí při práci se stavebnicemi jednoduchou montáž a demontáž
- pracuje podle slovního návodu, předlohy, jednoduchého náčrtu
- dodržuje zásady hygieny a bezpečnosti práce, poskytne první pomoc při úrazu

Pěstitelské práce

Žák:

- provádí jednoduché pěstitelské činnosti, samostatně vede pěstitelské pokusy a pozorování
- ošetřuje a pěstuje podle daných zásad pokojové i jiné rostliny
- volí podle druhu pěstitelských činností správné pomůcky, nástroje a náčiní
- dodržuje zásady hygieny a bezpečnosti práce, poskytne první pomoc při úrazu

Příprava pokrmů

Žák:

- orientuje se v základním vybavení kuchyně
- připraví samostatně jednoduchý pokrm
- dodržuje pravidla správného stolování a společenského chování
- udržuje pořádek a čistotu pracovních ploch, dodržuje zásady hygieny a bezpečnosti práce, poskytne první pomoc i při úrazu v kuchyni

Práce se dřevem - vhodné pro práci v kroužcích

Materiály: dřeva měkká k jednoduchému opracování, dřeva tvrdá k rozlišování

Praktické poznatky, rozlišování: dřeva měkká a tvrdá, základní druhy řeziva - prkno, fošna, lať, hranol, dýha, deskové materiály: laťovka, překližka, dřevotřísková deska

Praktické činnosti: měření, orýsování, upínání, řezání pilou, rašplování, zahlázení brusným papírem, vrtání nebozezem, spojování hřebíky, základní čepy, povrchová úprava mořením

Seznámení se s funkcí a užitím nástrojů, náradí a pomůcek: skládací metr, úhelník, pila ocaska, pila čepovka, rašple, brusný papír, nebozez, kolovrátek, vrták, kleště, hřebík, kladívko, dřevěná palička

Bezpečnost práce - dodržování bezpečnosti při práci s náradím

Pracovní návyky- uspořádání pracovního místa, práce montážní i demontážní
Doplňující informace - funkce strojů, které žáci sestaví, kde je můžeme vidět

5.3 Cílová a obsahová specifikace jednotlivých vyučovacích předmětů

3. období

Vzdělávací program „Tvořivá škola – škola pro život“ realizuje požadavky na základní vzdělávání prostřednictvím formulovaných vzdělávacích oblastí a vytváří pro školní praxi dílčí celky – vyučovací předměty.

Oblast:

- 1. Jazyk a jazyková komunikace**
- 2. Matematika a její aplikace**
- 3. Informační a komunikační technologie**
- 4. Člověk a společnost**
- 5. Člověk a příroda**
- 6. Umění a kultura**
- 7. Člověk a zdraví**
- 8. Člověk a svět práce**

Předmět:

- český jazyk
- cizí jazyk
- matematika
- informatika
- dějepis
- výchova k občanství
- fyzika
- chemie
- přírodopis
- zeměpis
- hudební výchova
- výtvarná výchova
- dramatická výchova
- tělesná výchova
- výchova ke zdraví
- praktické činnosti

VZDĚLÁVACÍ OBLAST: JAZYK A JAZYKOVÁ KOMUNIKACE

Vzdělávací oblast je v 6. – 9. ročníku realizována prostřednictvím vyučovacích předmětů:

Český jazyk, anglický jazyk a německý jazyk

Český jazyk

Charakteristika vyučovacího předmětu:

Obsahové, časové a organizační vymezení:

Vzdělávací obsah předmětu **Český jazyk** má komplexní charakter, ale pro přehlednost je rozdělen do tří složek: Komunikační a slohové výchovy, Jazykové výchovy a Literární výchovy. Ve výuce se však vzdělávací obsah jednotlivých složek vzájemně prolíná.

Vzdělávání ve vyučovacím předmětu je zaměřeno na:

- orientaci při vnímání okolního světa i sebe sama
- porozumění různým druhům psaných i mluvených jazykových projevů
- vnímání literatury jako specifického zdroje poznání a prožitků
- využívání různých zdrojů informací (slovníky, encyklopedie, katalogy, bibliografie, internet) pro rozšiřování znalostí a dovedností potřebných k dalšímu vzdělávání a sebevzdělávání
- vyjádření reakcí a pocitů žáků
- rozvíjení kultivovaného ústního a písemného projevu

Učivo

KOMUNIKAČNÍ A SLOHOVÁ VÝCHOVA

- **čtení** – praktické (pozorné, přiměřeně rychlé, znalost orientačních prvků v textu), věcné (studijní, čtení jako zdroj informací, vyhledávací), kritické (analytické, hodnotící), prožitkové
- **naslouchání** – praktické (výchova k empatii, podnět k jednání), věcné (soustředěné, aktivní), kritické (objektivní a subjektivní sdělení, komunikační záměr mluvčího, manipulativní působení projevu, zvukové prostředky souvislého projevu a prostředky mimojazykové), zážitkové
- **mluvený projev** – zásady dorozumívání (komunikační normy, základní mluvené žánry podle komunikační situace), zásady kultivovaného projevu (technika mluveného projevu, prostředky
- **písemný projev** – na základě poznatků o jazyce a stylu, o základních slohových postupech a žánrech; vyjádření postoje ke sdělovanému obsahu, vlastní tvořivé psaní (komunikační žánry: výpisek, žádost, soukromý a úřední dopis, objednávka, teze, strukturovaný životopis, pozvánka, charakteristika, subjektivně zabarvený popis, výklad, úvaha)

JAZYKOVÁ VÝCHOVA

- **zvuková stránka jazyka** – zásady spisovné výslovnosti, modulace souvislé řeči (přízvuk slovní a větný), intonace, členění souvislé řeči (pauzy, frázování)
- **slovní zásoba a tvoření slov** – slovní zásoba a její jednotky, slohové rozvrstvení slovní zásoby, význam slova, homonyma, synonyma, obohacování slovní zásoby, způsoby tvoření slov
- **tvarosloví** – slovní druhy, mluvnické významy a tvary slov
- **skladba** – výpověď a věta, stavba věty, pořádek slov ve větě, rozvíjející větné členy, souvětí, přímá a nepřímá řeč, stavba textu
- **pravopis** – lexikální, morfológický, syntaktický

- **obecné poučení o jazyce** – čeština (jazyk národní, jazyk mateřský), skupiny jazyků (slovanské – především slovenština – a jiné, jazyky menšinové), rozvrstvení národního jazyka (spisovné a nespisovné útvary a prostředky), jazyk a komunikace (jazyková norma a kodifikace, kultura jazyka a řeči, původ a základy vývoje češtiny, jazykové příručky)

LITERÁRNÍ VÝCHOVA

- **tvořivé činnosti s literárním textem** – přednes vhodných literárních textů, volná reprodukce přečteného nebo slyšeného textu, záznam a reprodukce hlavních myšlenek, interpretace literárního textu, dramatizace, vytváření vlastních textů, vlastní výtvarný doprovod k literárním textům
- **způsoby interpretace literárních a jiných děl**
- **základy literární teorie a historie** – struktura literárního díla (námět a téma díla, literární hrdina, kompozice literárního příběhu), jazyk literárního díla (obrazná pojmenování; zvukové prostředky poezie: rým, rytmus; volný verš), literatura umělecká a věcná (populárně-naučná, literatura faktu, publicistické žánry)
- **literární druhy a žánry** – poezie, próza, drama, žánry lyrické, epické, dramatické v proměnách času – hlavní vývojová období národní a světové literatury, typické žánry a jejich představitelé

Vyučovací předmět Český jazyk je úzce spjat s:

dějepisem(např. období Velké Moravy – misijní činnost Konstantina a Metoděje, husitství, veleslavínské období, období národního obrození)

informačními a komunikačními technologiemi (komunikace prostřednictvím elektronické pošty, dodržování vžitých konvencí a pravidel – forma vhodná pro danou technologii, náležitosti apod.)

hudební výchovou (lidová slovesnost, melodrama, písničkáři, ...)

výtvarnou výchovou (líčení)

občanskou výchovou (osobnost)

Předmětem prolínají průřezová témata:

OSV – mluvní cvičení, verbální a neverbální sdělení, poznávání lidí dle příběhů, dovednost zapamatovat si, soc. dovednosti, mezilidské vztahy, řešení problémů,...

VDO – demokratické zásady v dílech spisovatelů, formování volních a charakterových rysů (sebekontrola, rozvíjení vynalézavosti, nápaditosti, tvořivosti,...)

EGS – poznávání života v jiných zemích (deníky, cestopisy,...)

EV – lidová slovesnost a příroda, člověk a příroda, příroda a dobrodružství,...

MDV – výběr literatury, mediální sdělení a jeho hodnocení, reklama, zpravodajství, média v každodenním životě, spolupráce se školním časopisem

MKV – Češi a národní obrození

Výchovné a vzdělávací strategie pro rozvoj klíčových kompetencí žáků

Kompetence k učení

Učitel

- vede žáky k vyhledávání a třídění informací
- vede žáky k užívání správné terminologie
- zohledňuje rozdíly ve znalostech a pracovním tempu jednotlivých žáků
- sleduje při hodině pokrok všech žáků
- vede žáky k využívání výpočetní techniky

Žák

- vyhledává a třídí informace a propojuje je do širších významových celků

- osvojuje si základní jazykové a literární pojmy
- kriticky hodnotí výsledky svého učení a diskutuje o nich
- využívá prostředků výpočetní techniky

Kompetence k řešení problémů

Učitel

- zadává úkoly způsobem, který umožňuje volbu různých postupů
- vede žáky k plánování postupů

Žák

- vyhledává informace vhodné k řešení problému
- využívá získaných vědomostí a dovedností k objevování různých variant řešení
- samostatně řeší problémy a volí vhodné způsoby řešení
- uvážlivě rozhoduje

Kompetence komunikativní

Učitel

- zadává úkoly, při kterých žáci mohou spolupracovat
- vede žáky k tomu, aby brali ohled na druhé
- vede žáky k výstižné argumentaci

Žák

- formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, výstižně a kultivovaně se vyjadřuje ústně i písemně
- naslouchá promluvám druhých lidí a vhodně na ně reaguje
- účinně se zapojuje do diskuse a vhodně obhajuje své názory
- rozumí různým typům textů a záznamů
- využívá informačních a komunikačních prostředků

Kompetence sociální a personální

Učitel

- vyžaduje dodržování pravidel slušného chování
- dodává žákům sebedůvěru
- vede žáky k dodržování pravidel

Žák

- spolupracuje ve skupině
- podílí se na utváření příjemné atmosféry v týmu
- věcně argumentuje

Kompetence občanské

Učitel

- zadává skupině úkoly způsobem, který vylučuje, aby jeden žák pracoval za ostatní
- motivuje žáky k prozkoumávání názorů a pohledů lišících se od jejich vlastních
- motivuje žáky k zájmu o kulturní dědictví

Žák

- respektuje přesvědčení druhých lidí
- chrání naše tradice, kulturní i historické dědictví
- aktivně se zapojuje do kulturního dění
- má pozitivní postoj k uměleckým dílům

Kompetence pracovní

Učitel

- vede žáky k dodržování pravidel bezpečnosti a ochrany zdraví
- učitel vede žáky k využívání znalostí v běžné praxi
- vede k dodržování bezpečnostních pravidel pro práci s výpočetní technikou

Žák

- održuje hygienu práce
- dodržuje bezpečnostní pravidla pro práci s výpočetní technikou
- využívá svých znalostí v běžné praxi

Anglický jazyk

A) Výchovně vzdělávací cíle:

Výchovně vzdělávací cíle pro výuku cizího jazyka definuje Rámcový vzdělávací program. Vycházíme z jeho definic a chceme:

- Upevnit vědomosti získané ve výuce Aj ve 3. – 5. ročníku, což jsou základy anglického jazyka.
- Rozvinout tyto základy a využít je pro požadavky Společného evropského referenčního rámce, závěrem 2. stupně by měli všichni žáci dosáhnout jazykovou úroveň **A2**.
- Činností výukou naučit žáky potřebnou slovní zásobu, stejně tak jako mluvnické dovednosti pro dosažení této jazykové úrovně.
- Motivovat žáky k zájmu o anglický jazyk poslechem audio CD, na kterém mluví děti stejného věku, stejně jako poslechem hudby připravené speciálně pro každý ročník.
- Základní idiomy a konverzační dovednosti procvičovat s pomocí audio CD, které je součástí pracovního sešitu a manuálních činností, pro které má učitel k dispozici obrázky vydávané spolu s metodickou příručkou a doplněné i materiály na webových stránkách.
- Nacvičovat porozumění otázkám, kratším rozhovorům a popisu v anglickém jazyce a reakce na ně.
- Vést žáka ke schopnostem popsaným v závěru tohoto pojednání pod názvem **Praktické schopnosti**.
- Motivovat žáka sebehodnocením – využít modelové materiály z učebnic a pracovních sešitů.
- Aktivní účastí v nácviku mluvení, porozumění, čtení a psaní vytvořit žákům sebevědomí, že dokáží angličtinu používat a budou pokračovat v jejím učení při přípravě na své povolání.

Při činnostním vyučování anglickému jazyku na 2. stupni:

- Učíme komunikačním dovednostem na základním stupni Společného evropského referenčního rámce pro úroveň **A2**. Pro tuto úroveň se zaměřujeme především na nácvik rozhovoru, od 8. ročníku také více na porozumění.
- Vyučujeme prostřednictvím individuálně kolektivních činností ve třídě. Žáky vedeme k porozumění otázkám a čtení jednoduchých textů.
- Pomocí obrázků z učebnice, z metodiky a z webových stránek vyučujeme nejen slovní zásobu, ale především mluvnici, která je již od 4. třídy pro většinu dětí náročná: tvorba otázky a záporu v angličtině, složené časy sloves, zájmena – toto učivo je společným jmenovatelem mluvnické látky po zbytek základní školy.
- V oblasti psaní se soustředíme na dovednosti požadované evropským standardem: napsat jednoduchý pozdrav, přání k svátkům, vyplnit jednoduchý formulář, napsat o sobě a své rodině krátký dopis, napsat velmi stručný popis nějaké události.

Učivo

- **jednoduchá sdělení** – oslovení, reakce na oslovení, pozdrav, přivítání, rozloučení, představování, omluva, reakce na omluvu, poděkování a reakce na poděkování, prosba, žádost, přání, blahopřání, žádost o pomoc, službu, informaci, souhlas/nesouhlas, setkání, společenský program
- **základní vztahy** – existenciální (Kdo?...), prostorové (Kde? Kam?...), časové (Kdy?...), kvalitativní (Jaký? Který? Jak?...), kvantitativní (Kolik?...)
- **tematické okruhy** – domov, rodina, bydlení, škola, volný čas a zájmová činnost, osobní dopis, formulář, dotazník, sport, péče o zdraví, stravování, město, oblékání, nákupy, příroda, počasí, člověk a společnost, cestování, sociokulturní prostředí příslušných jazykových oblastí a České republiky
- **slovní zásoba a tvoření slov**
- **gramatické struktury a typy vět, lexikální princip pravopisu slov**

B) Charakteristika výuky:

Výuka je orientována na praktické dovednosti. Dovede žáka ke schopnosti komunikovat v angličtině na úrovni **A2** podle Společného evropského referenčního rámce. Tento Společný evropský referenční rámec byl vytvořen pro všechny členy Evropské unie a chce zaručit, aby nastupující generace měla společný jazyk a díky tomu se mohla uplatnit na trhu práce, kde budou stále více a více převládat nadnárodní zaměstnavatelé.

Chceme-li dosáhnout tohoto ušlechtilého cíle, je třeba pro výuku používat vhodné učební materiály, tedy učebnice, které z těchto požadavků vycházejí a řídí se schopnostmi žáků této věkové kategorie požadavky zvládnout, usnadňují to prostřednictvím nahrávek, zajímavých didaktických pomůcek, příběhů vhodných k dramatizaci a odkazů na webové stránky, které vtáhnou žáka do zajímavé reality a motivují ho k práci s cizím jazykem. Fotografie z webových stránek musí učitel často použít pro navození situace k danému tématu.

Názornost učebnice má přímo vést učitele i žáka k činnostnímu učení ve třídě. Pracovní sešit je pro opakované procvičení psaní a porozumění, vede i k přípravě projektů, které mohou žáci vystavit ve třídě a uchovat pro budoucí odkazy na své znalosti, pro Evropské jazykové portfolio.

V učivu postupujeme od znalostí získaných na 1. stupni k dospělejším tématům. Ta převládnu od 8. ročníku, v souladu s dospíváním žáků základní školy.

Vědomě odlišujeme, kterou látku zvládnou rychle žáci jazykově nadaní. Ti potom mohou vést opakované procvičování látky ve třídě pro žáky méně jazykově nadané.

VZDĚLÁVACÍ OBLAST: MATEMATIKA A JEJÍ APLIKACE

Vzdělávací oblast je v 6. – 9. ročníku realizována prostřednictvím vyučovacího předmětu:

Matematika

Rozvíjení klíčových kompetencí vzdělávací oblasti Matematika a její aplikace na 2. stupni ZŠ

Matematika - výchovně vzdělávací strategie výuky tohoto předmětu

Klíčové kompetence jsou závaznými výstupy vzdělávání a matematika se na jejich utváření podílí zcela zásadním způsobem. I proto je matematika jedním z hlavních pilířů programu Tvořivá škola. Vede žáky k rozvoji logického myšlení a rozvoji jednotlivých klíčových kompetencí, zejména kompetence k řešení problémů. Matematika ve vztahu s fyzikou, pracovními činnostmi a chemií má za cíl vybavit žáky takovými znalostmi, dovednostmi a návyky, aby bylo dosaženo zvýšení technické úrovně vzdělanosti naší mládeže, která je obecně považována za nedostačující.

Matematiku vyučujeme od 6. do 9. ročníku jako samostatný předmět, a to po 4 vyučovacích hodinách týdně (v 8. ročníku 5). Charakter výuky matematiky je činnostní. Výuku orientujeme tak, aby žáci poznatky získávali na základě individuální nebo skupinové práce. Žáci provádějí zvolené činnosti, které je vedou k pozorování určených jevů. O předkládaných jevech se žáky diskutujeme a vybízíme je k vyjadřování názorů a formulování závěrů vlastními slovy. Následuje upřesnění závěrů učitelem. Tímto způsobem umožňujeme žákům samostatné znovuobjevování poznatků, čímž podporujeme jejich dobré osvojení, postupný rozvoj klíčových kompetencí a podněcujeme zájem o výuku. Takto předkládanému učivu žáci rozumí. Jelikož na mnohé poznatky přicházejí sami, získávají sebedůvěru a nic nebrání dalšímu průběžnému rozvoji klíčových kompetencí.

Vzhledem k rychlému rozvoji vědy a techniky vedeme žáky k přesvědčení, že dobré znalosti z matematiky uplatní v současnosti ve všech oborech. K pochopení, že matematika je dokonalý nástroj, který jim pomůže dobře zvládat i další přírodovědné předměty a může je přivést k dosahování nových objevů.

Kompetence k učení

Při výuce matematiky dochází hlavně k rozvoji logického myšlení a k rozvoji paměti. Opomenout ovšem nelze ani rozvoj komunikace, pracovních návyků, schopnosti řešit problémy a sociální interakce. Žáci se rovněž učí vyhledávat a třídit informace a nacházet vztahy a souvislosti mezi nimi. Operují také se symboly, znaky, grafy, diagramy a schémata, což je připravuje na obdobné operace používané v běžném životě.

Ve vyučovacím předmětu Matematika na 2. stupni ZŠ je pro utváření a rozvoj kompetence k učení třeba:

umožnit žákům pracovat individuálně nebo ve skupinách a při všech činnostech rozvíjet logické myšlení a rozumně postupovat při řešení problémů (dosahujeme toho především řešením úsudkových úloh, a to průběžně od nejnižších ročníků)

nechat žáky hovořit o problému, samostatně i ve spolupráci s ostatními žáky vyhledávat a třídit informace, rozlišovat podstatné od nepodstatného, nalézat souvislosti, navrhnout různé způsoby řešení, vyvozovat hypotézy a konečné závěry

vést žáky k osvojování si nezbytných matematických vzorců a algoritmů

používat pomůcky, modely, reálné materiály (tiskoviny, propagační materiály, plakáty), aby žáci dokázali postupným získáváním matematických znalostí tyto analyzovat, třídit, porovnávat své výsledky a závěry dále používat pro své učení

postupně vést žáky k přesnému a stručnému vyjadřování, užívání matematického jazyka i symboliky, k provádění rozborů a stručných zápisů při řešení úloh a ke zdokonalování grafického projevu

získávat číselné údaje měřením reálnými měřidly, prováděním odhadů, zaokrouhlováním, studiem a vyhodnocováním tabulek, grafů a diagramů
 při řešení úloh hledat podobnosti a odlišnosti a vést žáky k efektivnímu učení
 nechat žáky vysvětlovat objevené závislosti a pravidla, klást si navzájem otázky, odpovídat, přemýšlet o praktickém využití učiva
 prakticky poznat a ve vztahu s fyzikou porozumět hlavním jednotkám fyzikálních veličin, se kterými se v matematice setkávají
 upozorňovat žáky na postupy a učivo, které znají z nižších ročníků, z výuky jiných předmětů, z vlastních pozorování, z praktického života, vytvářet návaznosti v učivu (na základě užívaných metod výuky organizovat a řídit proces vlastního učení)
 vést žáky k sebehodnocení, aby si každý uvědomoval, které učivo ovládá, co sám dokáže vyřešit, co si dokáže samostatně ověřit, aby to, co chápe a umí, dovedl předávat druhým a sám věděl, co si z předávaných poznatků potřebuje doplnit (práce s chybou)

Kompetence k řešení problémů

Matematika využívá řešení úloh, které mají často charakter problémových situací a umožňují žákům objevovat a volit různé postupy řešení. Dbáme na to, aby výuka matematiky byla pokud možno co nejvíce názorná, praktická, založená na dobrém porozumění učivu všemi žáky. Pro postupný rozvoj kompetence k řešení problémů je třeba:

- o každém předloženém problému s žáky hovořit, kde je to možné, nechat žáky provést nákres, situaci vymodelovat – umožnit jim postupně si osvojovat vhodné metody zobrazování řešených situací
- problémy důkladně rozebrat – hledat podobnosti v reálném světě, formulovat podstatu problému, popřípadě identifikovat informace chybějící pro řešení problému nebo vyloučit informace nadbytečné a teprve poté navrhnout způsoby a možnosti řešení
- vyslovovat domněnky o pozorovaných jevech, ověřovat si správnost svých domněnek a závěrů, uvědomovat si, že znovuobjevujeme a dále rozvíjíme poznatky matematiky
- dát žákům prostor pro vhodné pojmenování problému
- učit žáky nevzdávat se při prvním nezdaru, učit je hledat pomoc v učebnicích (znovuzopakováním učiva) nebo dalších materiálech, a to ve vzájemné spolupráci se spolužáky, s učitelem, ale i doma v rodině
- naučit žáky identifikovat chybu a hledat variantní cesty k jejímu odstranění
- řádně si osvojit matematické pojmy, algoritmy, matematickou terminologii a užívat je
- uvědomovat si vzájemnou polohu objektů v rovině a prostoru, dokázat si cokoliv dostupnými prostředky vymodelovat
- nechat žáky samostatně vyhledávat, zkoumat a vyhodnocovat různé grafické prezentace problémů a závislostí
- umožnit žákům využívat vhodných pomůcek, nástrojů a technických zařízení k vyhledávání informací a řešení problémů (internet, výpočetní technika)
- ověřovat správnost řešení prakticky a osvědčené postupy aplikovat při řešení podobných nebo nových situací
- nastolovat problémové situace tak, aby bylo možné poznané metody řešení uplatnit i v jiných (nematematických) oblastech jejich vzdělání
- pro vedení žáka ke kritickému usuzování a srozumitelné a věcné argumentaci je třeba rozvíjet kombinatorické a logické myšlení, nechat žáky obhajovat vlastní závěry a rozhodnutí

Kompetence komunikativní

Pro rozvíjení této klíčové kompetence jsou v předmětu matematika ideální možnosti, neboť samočinnostní učení vyžaduje neustálou komunikaci, a to jak mezi žáky navzájem, tak mezi žáky a učitelem. Žákům proto umožňujeme:

- v klidu, pozorně a s porozuměním číst zadání řešených problémů
- vyjadřovat svoje názory (např. formou domněnek), navrhopvat různé možnosti řešení, hledat argumenty pro jejich zdůvodnění
- modelovat, popisovat a matematizovat reálné situace při práci s pomůckami, dotazovat se na vzniklé nejasnosti, komunikovat se spolužáky a sledovat jejich závěry
- porovnávat svoje výsledky řešení se závěry spolužáků, argumentovat, obhajovat své způsoby řešení, poučit se od druhých, naslouchat upřesnění učitele
- postupně poznávat odborný matematický jazyk a provádět správné matematické zápisy
- osvojovat si dovednost převádět matematické znaky a symboly do slov běžného jazyka a postupně se učit logickému a přesnému vyjadřování
- rozvíjet komplexní pohled na daný problém, vidět souvislost mezi reálnou situací a jejím formalizovaným popisem
- rozumět různým typům záznamů v pracovních materiálech a učebnicích, vybrané způsoby záznamů používat při zpracování svých závěrů
- závěry prezentovat pomocí ICT a vhodného softwaru, používat informační a komunikační prostředky pro komunikaci jak se spolužáky, tak i s okolním světem

Kompetence pracovní

Tato kompetence se rozvíjí v matematice zvláště v součinnosti s praktickými činnostmi a výtvarnou výchovou, a to především:

- měřením veličin, zaokrouhlováním hodnot, porovnáváním, získáváním a tříděním dat, kdy se žáci přibližují k běžně užívaným postupům
- tím, jak žáci získávají zručnost při výrobě didaktických pomůcek z různých materiálů a při práci s modely, kdy se rozvíjí jejich prostorová představivost a tvůrčí fantazie
- čtením a rýsováním výkresů a schémat, které vedou k osvojování a rozvíjení technické gramotnosti
- tvorbou náčrtů a přesným rýsováním, zdokonalujícím žáky v preciznosti práce
- na základě řešení aplikačních a praktických úloh využívají získané zkušenosti a znalosti v zájmu vlastního rozvoje i své přípravy pro budoucnost
- umožněním žákům racionálně poznávat své schopnosti a činit podložená rozhodnutí o dalším vzdělávání a profesním zaměření

Kompetence sociální a personální

Tato kompetence je utvářena průběžně od samého začátku výuky matematiky, kdy systematicky podporujeme a rozvíjíme sebedůvěru žáků ve vlastní schopnosti a vytváříme tak předpoklady pro zdravý sociální vývoj. Žákům umožňujeme průběžně komunikovat, doplňovat se, spolupracovat. Individuální práci žáka při řešení složitějších matematických úloh často střídáme s prací ve dvojicích či skupinovou prací. Některé postupy a metody jsou pro skupinové činnosti přímo koncipovány a spolupráci žáků vyžadují. Skupinovou prací můžeme rovněž řešit nedostatek vhodných pomůcek. Pokud je to možné, snažíme se o maximální podíl žáků na zhotovení osvědčených pomůcek. Pro činnostní způsob učení je to naprostá nutnost. Pro rozvoj a utváření kompetence sociální a personální žákům umožňujeme:

- podílet se společně s učitelem na vytvoření pravidel pro práci ve skupině
- při práci ve dvojicích nebo skupinách převzít určitou roli, za kterou každý sám zodpovídá
- přispívat k diskusi při řešení úkolu v malé skupině i v kolektivu třídy

- podílet se na vytváření příjemné atmosféry v týmu, žáky přitom vedeme k ohleduplnosti a k uznávání druhých, k poskytnutí rady nebo pomoci druhému při společné práci
- čerpat poučení z toho, co je pro ně nachystáno, co jim učitel předkládá, co mají připraveno v učebních materiálech, co si sami ověří při práci s pomůckami
- spolupracovat při řešení problémových a aplikovaných úloh, kdy žáci vyjadřují situace z běžného života a následně využívají nabytých dovedností v praxi (žáci tak docházejí k poznávání možností a významu matematiky pro praktický život a skutečnosti, že ke správnému výsledku lze dospět různými způsoby)
- vytvářet si pozitivní představu o sobě samém, docházet ke správným závěrům a ústně i písemně vyjadřovat své názory, obhajovat svůj způsob řešení
- postupně poznávat význam studia matematiky pro porozumění globálním souvislostem a multikulturním pohledům na naši civilizaci

Kompetence občanská

V matematice se rozvíjení této kompetence uplatňuje zvláště:

- rozvíjením důvěry ve vlastní schopnosti a poznáváním svých možností (např. při řešení úloh)
- vedením žáka k soustavné sebekontrolě, a to při každém kroku v celém postupu řešení
- postupným rozvojem systematičnosti, vytrvalosti, přesnosti žáků
- získáním dovednosti vyslovovat hypotézy na základě vlastní zkušenosti, dříve získaných znalostí, prováděním pokusů, měření a ověřování nebo vyvracením získaných poznatků a výsledků za pomoci protipříkladů
- když je žákovi dáвана možnost, aby sám rozhodoval, které dovednosti již dobře ovládá, co ještě potřebuje udělat a zjistit, aby svoje úkoly zvládl
- když podporujeme tvořivé nápady žáků a pozitivně je hodnotíme

A) Výchovně vzdělávací cíle vyučovacího předmětu Matematika v 6. – 9. roč.:

- osvojování nových matematických pojmů a poznatků na základě aktivních činností v návaznosti na předcházející matematické poznání
- prohlubování poznatků, pozorování a rozlišování, rozvíjení úsudku a zobecňování směřující k logickému myšlení a věcné argumentaci a k přesnému – nejen odbornému – vyjadřování
- utváření souboru matematických nástrojů a aparátů (početní operace, algoritmy, metody řešení úloh, matematické modely řešení, grafická schémata, tabulky, znázornění, grafy aj.) a jeho efektivního využívání při řešení problémových i aplikovaných úloh vyjadřujících situace z běžného života
- získávání obecnějších dovedností a návyků (rozbor problému a plán řešení, odhad, volba správného postupu a prostředků řešení, vlastní řešení, kontrola správnosti), a to prostřednictvím osvojování si matematických poznatků, metod řešení úloh a problémů, poznáváním logické stavby a systému v matematice
- rozvíjení a uplatňování přesného a stručného vyjadřování prostřednictvím užívání odborného jazyka, symboliky, algoritmů, rozborů a zápisu řešení obecnějších matematických úloh
- utváření dovedností vedoucích k přesnému, pečlivému, přehlednému grafickému projevu, a to nejen v oblasti geometrické
- vytváření dostateku příležitostí aktivně se podílet na vlastním vzdělávání, samostatně se projevovat, řešit úlohy, získávat nové vědomosti vlastní činností, a to prostřednictvím činnostního pojetí vyučování, tj. uplatňováním postupů a forem práce, které umožňují maximálně využívat vlastních zkušeností a dovedností

B) Charakteristika výuky matematiky na 2. stupni základní školy

Ve výuce matematiky se každý pojem buduje postupně, vyvíjí se a dotváří. Proto na sebe jednotlivé tematické celky musí navazovat, a to včetně symboliky a dikce. Pokud dojde k narušení tohoto procesu a systému, k nepochopení pojmu, k nezvládnutí poznatku nebo činnosti, nelze úspěšně zvládnout následné učivo a dosáhnout očekávané výstupy. Vzniká tak i obecný pocit náročnosti, těžkosti a výjimečnosti matematiky.

Matematika tvoří systém, který nelze v žádném ročníku přerušit, učit izolovaně jednotlivé celky bez vzájemných vztahů, propojenosti, odvolávání se již na osvojené poznatky, postupy, metody atp. Z tohoto hlediska je i obsah učiva matematiky ve vzdělávacím programu pro 2. stupeň ZŠ vymezen do jednotlivých ročníků a doplněn doporučenými dílčími výstupy a požadavky na žáka. Obsah učiva v jednotlivých ročnících je doplňován neopomenutelnými tematickými celky pro zajištění návaznosti učiva, jeho osvojení a upevnění: desetiminutovky, shrnutí a opakování učiva, souhrnná cvičení, závěrečná opakování.

Ve vzdělávacím programu Tvořivá škola jsou matematické pojmy a vztahy předávány důsledně systematicky a v návaznosti na předcházející, již osvojené si matematické poznatky, a to v obecně a širěji formulovaných tematických okruzích:

- Číslo a proměnná (číslo a početní operace na 1. stupni ZŠ)
- Závislosti, vztahy a práce s daty
- Geometrie v rovině a v prostoru
- Aplikační úlohy a problémy

Obsah tematických celků je minimem základního vzdělávání v matematice na 2. stupni ZŠ.

Tematické celky lze charakterizovat:

- Číslo a proměnná

V návaznosti na tematický celek Číslo a početní operace na 1. stupni ZŠ si žák rozšiřuje číselný obor přirozených čísel na obor čísel celých, racionálních a analogicky si v těchto oborech osvojuje početní operace. Důraz je kladen na osvojení dovednosti provádět operaci a schopnost operaci propojit s reálnou situací.

V souvislosti s rozšiřováním číselných oborů žák získává dovednost odhadovat a zaokrouhlovat s danou přesností, užívat různé způsoby kvantitativního vyjádření vztahu celek–část, řešit situace vyjádřené poměrem, pracovat s měřítky map a plánů, řešit aplikační úlohy na procenta. Žák se učí efektivně využívat výpočetní techniku pro školní práci i praxi mimo ni.

Významnou úlohu v základním vzdělávání matematiky pro potřeby dalšího vzdělávání, ale i pro matematizaci reálných situací, má pojem proměnná. Přírodovědné obory, technické obory, ale i obory ostatní pracují s obecnými formulacemi, zápisy, vzorci, rovnicemi atd. a na různé úrovni uplatňují znalost základů algebry, práci s výrazy a proměnnou. Proto se zaměřujeme na práci s proměnnou a na dobré osvojení základů algebry všemi žáky a ne pouze žáky s výraznými studijními předpoklady.

- Závislosti, vztahy a práce s daty

Žák pozoruje a rozpoznává projevy jevů, jejich změny a závislosti jako projevy praktického života a dochází k pochopení vzájemných vztahů. Žák závislosti zkoumá prostřednictvím tabulek, diagramů a grafů, v jednoduchých případech je konstruuje, vyjadřuje matematickým zápisem nebo je modeluje. Zkoumáním těchto vztahů a závislostí směřuje k vyvození a pochopení pojmu funkce. Významné místo v tomto tematickém celku pro názorné přiblížení učiva (práce s tabulkou, konstrukce grafů, proměna grafu aj.) má využití vhodného počítačového softwaru. Realizování obsahu učiva daného tematického celku pomocí příslušných výukových programů na počítači

umožňuje žákovi názornější a snazší pochopení pojmu funkce. Prostřednictvím tabulek a grafů tvořených přímo na obrazovkách vidí vztahy, závislosti a změny, chápou lépe pojem proměnná a funkce a lépe chápou význam funkce v jednoduchých reálných situacích. Pro potřeby nejen dalšího studia, ale i běžného života má učivo v aplikačních úlohách neopomenutelné místo, a to včetně základů goniometrických funkcí. Proto vzdělávací program Tvořivá škola v obsahu učiva realizuje základní poznávání goniometrických funkcí s důrazem na aplikace v praktických situacích.

Vzdělávací oblast tohoto celku otevírá ideální cestu k uplatňování mezipředmětových vztahů se vzdělávací oblastí Informační a komunikační technologie, s přírodovědnými předměty a k tvořivé činnosti a experimentování žáka.

– – **Geometrie v rovině a prostoru**

Geometrii na 2. stupni ZŠ vyučujeme pravidelně, každý týden (většinou 2 hod. týdně střídavě s aritmetikou nebo algebrou), v samostatných vyučovacích hodinách, ne v blocích.

Základní představy žáka o geometrických obrazcích a tělesech jsou rozšiřovány a prohlubovány. Žák určuje a znázorňuje geometrické útvary, popisuje je slovně a geometricky modeluje reálné situace. Řeší geometrické úlohy, počítá obsahy a obvody rovinných obrazců, povrchy a objemy těles. Poznává a užívá základní vztahy mezi rovinnými obrazci (shodnost, podobnost).

Obsahem učiva je i osvojení si vztahů mezi rovinnými útvary, poznání a využívání metrických vlastností v rovině. Osvojené poznatky a vztahy jsou využívány pro řešení jednoduchých konstrukčních úloh a úloh z běžné životní praxe.

Významné místo v realizaci tohoto tematického celku má utváření správných dovedností a návyků při rýsování, užívání správných a vhodných pomůcek pro rýsování a formování celkového grafického projevu žáka. Důraz je kladen i na správné, přesné a odborné vyjadřování, užívání matematické symboliky a dodržování algoritmů řešení (např. konstrukční úlohy). Uvedené požadavky nemají samoučelný význam jen pro geometrii, ale pomáhají vytvářet obecnější pracovní návyky, dovednost, ovlivňují komunikační dovednosti žáka, spoluformují některé osobní vlastnosti žáka apod.

– **Aplikační úlohy a problémy**

Úlohy tohoto typu jsou nedílnou součástí všech předcházejících tematických celků v průběhu celého základního vzdělávání v matematice a realizují se průběžně v každé vyučovací hodině.

Žák se učí řešit problémové situace a úlohy z běžného života s využitím všech osvojených matematických poznatků a dovedností. Osvojuje si obecný algoritmus řešení: analyzovat a pochopit úlohu a problém, utřídit údaje a podmínky, provádět situační náčrt, odhad, problém matematizovat, řešit a výsledek ověřit a konfrontovat s reálnou situací.

Při řešení úloh žák využívá prostředky výpočetní techniky i některé další pomůcky. Příležitost dostávají i žáci, kteří mají dílčí nedostatky v numerickém počítání nebo v kvalitě rýsování.

Do tohoto tematického celku včleňujeme také okruh učiva z oblasti finanční matematiky a rýsování. Oba okruhy učiva splňují zaměření na aplikace matematiky při řešení úloh a situací z běžné praxe. Svým obsahem i rozsahem žáka nezatěžují, ale naopak jsou pro něj přínosem, neboť se s problematikou obou témat v praxi setkává a prakticky využívá osvojované poznatky a dovednosti.

C) Obsah učiva vyučovacího předmětu Matematika v 6. – 9. roč.:

Matematika je v 6. – 9. ročníku vyučována po 4 hodinách týdně. Doporučujeme, aby se aritmetika s geometrií učila střídavě v každém týdnu po 2 vyučovacích hodinách. Učivo aritmetiky (později algebry) s geometrií se tak lépe vzájemně prolíná a snadněji se mezipředmětově využívá. Tento způsob řazení vyučovacích hodin rozloží učební látku do delšího časového prostoru. To napomáhá snadnějšímu a trvalejšímu osvojení učiva. Pamatujeme na to, že dobré zvládnutí učiva jednoho ročníku, je předpokladem pro zvládnutí učiva v ročníku následujícím. V úvahu je třeba vzít i to, že žák, který chybí týden nebo dva z důvodu nemoci, bude snadněji navazovat na předešlou látku,

neboť ano v aritmetice ani v geometrii se neprobere velké množství učiva. výuka v blocích je pro vyšší stupeň vhodná až když žák již dobře ovládá základní učivo.

Je-li při střídání 2 hodin aritmetika a 2 hodin geometrie vyučující v některém učivu pozadu, může na týden nebo dva zvolit kombinaci 3+1 dle potřeby.

Tvořivým školám doporučujeme zařadit do 8. ročníku do učebního plánu 1 hodinu – doplňující cvičení z matematiky (pro žáky, kterým činí zvládnutí algebry potíže) a do učiva 9. ročníku 1 hodinu – cvičení z matematiky rozšiřující zaměřené na prohloubení a zautomatizování základů algebry a výpočetní geometrie (pro žáky, kteří budou pokračovat ve studiu na středních školách.

6. ročník

Aritmetika (2 hodiny týdně)

Opakování a upevnění učiva z 1. stupně ZŠ

- přirozená čísla a jejich zápis
- zobrazení, porovnávání, zaokrouhlování přirozených čísel
- operace s přirozenými čísly (sčítání, odčítání, násobení, dělení), písemné algoritmy
- slovní úlohy

Dílčí výstupy:

- žák v oboru přirozených čísel dovede čísla porovnat, zaokrouhlovat, sčítat, odčítat, násobit a dělit (a to především písemně), uvažuje a rozlišuje, správně volí početní výkony při řešení slovních úloh

Desetinná čísla (*Vyvozování pojmu desetinného čísla a všech činností i operací s desetinnými čísly vychází z peněžního modelu. S činnostmi s desetinným číslem v peněžním modelu se žáci setkávají již od 5. ročníku.*)

- zlomek – desetinné číslo (opakování), rozvinutý zápis čísla
- porovnávání, zaokrouhlování desetinných čísel
- činnosti s penězi
- operace s desetinnými čísly (sčítání, odčítání, násobení, dělení), písemné algoritmy
- užití kalkulačů při výpočtech s desetinnými čísly
- úlohy z praxe: převody jednotek, aritmetický průměr
- slovní úlohy

Dílčí výstupy:

- žák dovede desetinná čísla porovnávat, sčítat, odčítat, násobit a dělit (písemné algoritmy)
- žák umí pro výpočty využít kalkulač, v úlohách z praxe dovede uvažovat, využívat matematické úsudky, převádět jednotky, vypočítat aritmetický průměr

Dělitelnost přirozených čísel

- násobek, dělitel
- znaky dělitelnosti
- prvočísla, číslo složené, čísla soudělná a nesoudělná
- rozklad čísla na prvočinitele
- největší společný dělitel, nejmenší společný násobek

Dílčí výstupy:

- žák umí určit největší společný dělitel a nejmenší společný násobek a užívat znaky dělitelnosti jako propedeutika počítání se zlomky a algebraickými výrazy

Geometrie (2 hodiny týdně)

Opakování a upevňování učiva z 1. stupně ZŠ

- bod, přímka, polopřímka, úsečka
- jednoduché konstrukce: rovnoběžky, kolmice
- délka úsečky, měření, jednotky délky
- rovinné obrazce: znázornění, rozlišování, jednoduché konstrukce a náčrty (čtverec, obdélník)
- obvod a obsah čtverce a obdélníku, základní jednotky obsahu, slovní úlohy

Dílčí výstupy:

- žák pozná, narýsuje a popíše základní geometrické útvary a obrazce, provádí jednoduché konstrukce (kolmice, rovnoběžky, čtverec, obdélník)
- určuje délku úsečky měřením, rýsuje úsečky dané velikosti, užívá základní jednotky délky
- určuje obvod čtverce a obdélníku,
- dovede vyznačit 1 cm^2 , 1 dm^2 ve čtvercové síti, umí znázornit 1 m^2
- pomocí čtvercové sítě určuje obsah čtverce a obdélníku, rozlišuje a užívá základní jednotky obsahu
- využívá praktických poznatků z F

Úhel a jeho velikost

- úhel, velikost úhlu, určení velikosti úhlu měřením a výpočtem
- typy a druhy úhlů
- jednoduché konstrukce: osa úhlu, přenášení úhlu, vzdálenost bodu od přímky

Dílčí výstupy:

- žák pozná, narýsuje a popíše úhel, určí velikost úhlu měřením, rýsuje úhel dané velikosti
- provádí jednoduché konstrukce: přenesení úhlu, osa úhlu, vzdálenost bodu od přímky

Osová souměrnost

- shodnost geometrických útvarů
- osová souměrnost, osa souměrnosti
- osově souměrné obrazce
- jednoduché konstrukce: osa úsečky, osa úhlu

Dílčí výstupy:

- žák umí určit obrazce osově souměrné
- provádí jednoduché konstrukce: osa úsečky a úhlu

Trojúhelník

- trojúhelník, zobrazení, popis, modely
- třídění trojúhelníků podle velikosti stran a podle velikosti úhlů
- trojúhelníková nerovnost
- příčky v trojúhelníku: výšky, těžnice, střední příčky a jejich konstrukce

Dílčí výstupy:

- žák umí trojúhelníky zobrazit, popsat, modelovat, rýsovat a třídít je podle daných kritérií
- v trojúhelníku umí vyznačit výšky, těžnice, střední příčky
- zná trojúhelníkovou nerovnost

Objem a povrch

- krychle, kvádr: rozlišování těles, jejich popis, modelování, tělesa kolem nás
- využití učiva z F
- objem a povrch kvádrů a krychle (modely krychlí a kvádrů)
- jednotky objemu
- slovní úlohy - objem a povrch krychle a kvádrů

Dílčí výstupy:

- žák pozná daná tělesa, umí je popsat, modelovat
- vypočítá objem a povrch krychle a kvádrů a užívá základní jednotky pro obsah a objem

7. ročník (4 hodiny týdně)

Aritmetika

Opakování a upevnění učiva ze 6. ročníku

- desetinná čísla, početní operace s desetinnými čísly
- dělitelnost
- slovní úlohy, úsudky

Zlomky

- činnostní vyvození pojmu zlomek, zápis zlomku
- krácení a rozšiřování zlomků, porovnávání zlomků
- sčítání a odčítání zlomků
- převrácené číslo, násobení a dělení zlomků
- zlomek – složený zlomek – smíšené číslo – desetinné číslo
- využití učiva ve slovních úlohách

Dílčí výstupy:

- žák dovede zlomky porovnávat, rozšiřovat, krátit
- žák dovede zlomky sčítat, odčítat, násobit a dělit
- žák řeší jednoduché slovní úlohy se zlomky

Celá čísla

- čísla kladná, záporná, navzájem opačná
- uspořádání celých čísel, znázornění na číselné ose, porovnávání
- početní operace s celými čísly (sčítání, odčítání, násobení, dělení)
- číslo racionální
- slovní úlohy – celá čísla kolem nás

Dílčí výstupy:

- žák dovede v oboru celých čísel čísla porovnávat, znázornit na číselné ose, uspořádat
- žák provádí početní operace: sčítání, odčítání, násobení a dělení, využívá přednosti početních výkonů, dovede slovně vyjádřit, jak se jednotlivé operace s celými čísly provádějí

Poměr

- poměr
- zvětšování, zmenšování v daném poměru
- měřítko plánu a mapy

- slovní úlohy vedoucí k užití poměru

Dílčí výstupy:

- žák dovede zvětšovat a zmenšovat úsečky v daném poměru a užívat měřítko plánu a mapy v úlohách z praktického života

Přímá a nepřímá úměrnost

- přímá úměrnost, nepřímá úměrnost
- úměra, tabulky
- trojčlenka
- slovní úlohy řešené trojčlenkou
- přímá, nepřímá úměrnost - tabulky, grafy

Dílčí výstupy:

- žák umí určit, zda daná závislost je přímá nebo nepřímá úměrnost, sestavit tabulku a narýsovat graf přímé, nepřímé úměrnosti
- řešit slovní úlohy pomocí trojčlenky

Procenta

- procento, procentová část, základ
- výpočet přes 1 %:
  - výpočet procentové části
  - výpočet počtu procent
  - výpočet základu
- slovní úlohy na procenta
- úrok

Dílčí výstupy:

- žák umí vypočítat procentovou část, základ a určit počet procent výpočtem přes 1 %
- řeší slovní úlohy, které využívají náměty z praktického života

Geometrie

Shodnost trojúhelníků

- opakování učiva o trojúhelníku ze 6. ročníku ZŠ
- shodnost trojúhelníků: věta sss, sus, usu
- konstrukce trojúhelníků podle vět sss, sus, usu

Dílčí výstupy:

- žák umí sestavit trojúhelníky na základě vět sss, sus, usu
- žák provádí náčrty, zvládá konstrukce trojúhelníků podle vět o shodnosti, dovede popsat a provést konstrukci, zná podmínky, za kterých se dají konstrukce trojúhelníků provést (podle vět sss, sus, usu)

Osová a středová souměrnost

- osová souměrnost, útvary osově souměrné
- středová souměrnost, útvary středově souměrné

Dílčí výstupy:

- žák umí určit obrazce osově a středově souměrné a tyto souměrnosti rozlišit
- žák umí narýsovat obrazy jednoduchých geometrických útvarů v osově a středově souměrnosti

Čtyřúhelníky, hranoly

- čtyřúhelník, zobrazení, popis, modely
- rovnoběžník, zobrazení, popis, modely
- činnostní třídění rovnoběžníků podle vlastností stran a úhlů
- konstrukce a obsahy rovnoběžníků – činnostně
- obsah trojúhelníku – činnostně
- lichoběžník, konstrukce lichoběžníku, rozlišování lichoběžníků
- obsah lichoběžníku
- čtyřúhelník, mnohoúhelník – hranol – popis modelů hranolů, činnostní rozlišování hranolů
- povrch a objem hranolů, sítě těles, odvozování vzorců, výpočty
- úlohy z praxe a na výpočet povrchů a objemů hranolu

Dílčí výstupy:

- žák umí čtyřúhelníky zobrazit, popsat, modelovat a rýsovat, třídit podle daných kritérií
- žák dokáže sestavit rovnoběžník v jednoduchých případech
- umí vypočítat obvod a obsah hranolu s trojúhelníkovou a rovnoběžníkovou podstavou
- žák je schopen popsat modely těles
- umí odvozovat základní vzorce

8. ročník (4 hodiny týdně)

Aritmetika a algebra

Mocniny a odmocniny

- druhá mocnina a odmocnina
- určování druhé mocniny a odmocniny pomocí kalkulačků (tabulek)
- slovní úlohy z praxe
- mocniny s přirozeným mocnitelem, rozvinutý zápis čísla
- číselné výrazy s mocninami
- početní operace s mocninami: sčítání, odčítání, násobení, dělení, (umocňování)

Dílčí výstupy:

- žák umí určit druhou mocninu a odmocninu pomocí kalkulačků (u čísel do 15 z paměti)
- žák umí sčítat, odčítat, násobit a dělit mocniny s přirozeným mocnitelem, umí určit mocninu součinu, zlomku a mocniny, dovede říci, jak se s mocninami provádí početní výkony

Učivo a jeho osvojení je nezbytné pro žáky jako propedeutika pro práci s výrazy s proměnnou a pro algebru jako takovou v obecné rovině.

Výrazy s proměnnou

- číselné výrazy a výrazy s proměnnou
- hodnota výrazu, dosazování do výrazu
- zápis slovního textu pomocí výrazu
- mnohočleny
- sčítání a odčítání mnohočlenů
- násobení mnohočlenu jednočlenem a mnohočlenem
- vytýkání před závorku – rozklady mnohočlenu na součin
- vzorce $a^2 - b^2$, $(a \pm b)^2$ a jejich užití

Dílčí výstupy:

- žák umí určit hodnotu výrazu a dosazovat do výrazu
- zapsat slovní text pomocí výrazu s proměnnou v jednoduchých případech
- žák dovede sčítat, odčítat mnohočleny a násobit jednočlenem
- upravit výraz vytýkáním před závorku a užívat vzorce ke zjednodušení výrazu

Lineární rovnice o jedné neznámé

- rovnost, rovnice
- ekvivalentní úpravy rovnic, zkouška
- řešení přiměřeně náročných lineárních rovnic pomocí ekvivalentních úprav vedoucích hlavně k vyjádření neznámé v oboru přirozených čísel
- výpočet neznámé ze vzorce
- slovní úlohy řešené pomocí lineárních rovnic

Dílčí výstupy:

- žák řeší přiměřeně náročné lineární rovnice pomocí ekvivalentních úprav a provádí zkoušku správnosti (rovnice s výsledky v oboru přirozených čísel nebo celých čísel)
- žák umí vypočítat hodnotu neznámé z jednoduchých vzorců

Geometrie

Pythagorova věta

- pravoúhlý trojúhelník
- Pythagorova věta
- užití Pythagorovy věty v praxi a v životě kolem nás

Dílčí výstupy:

- žák zná Pythagorovu větu v základním tvaru ($c^2 = a^2 + b^2$) a v úlohách z praxe ji při výpočtech užívá vždy až po provedení nákresu a vyznačení pravoúhlého trojúhelníku

Kruh, kružnice

- kružnice, kruh, zobrazení, popis, modely
- délka kružnice, obsah kruhu
- vzájemná poloha kružnice a přímky
- vzájemná poloha dvou kružnic
- tečna a tětiva kružnice
- kružnice opsaná a vepsaná trojúhelníku a rovnoběžníkům
- slovní úlohy - výpočet délky kružnice, obsah kruhu

Dílčí výstupy:

- žák umí kružnici a kruh zobrazit, popsat, narýsovat
- určit délku kružnice a obsahu kruhu
- určit vzájemnou polohu: kružnice a přímky, dvou kružnic
- sestrojít tečnu kružnice

Válec

- válec – zobrazení sítě, popis tělesa, modely
- povrch a objem válce, odvození vzorců
- slovní úlohy – válec kolem nás

Dílčí výstupy:

- žák umí zobrazit, popsat, narýsovat, modelovat válec
- umí vypočítat povrch a objem válce

Konstrukční úlohy

- jednoduché konstrukce
- postup řešení konstrukční úlohy, zápis, symbolika
- množina bodů dané vlastnosti
- Thaletova věta
- konstrukce trojúhelníků, čtyřúhelníků

Dílčí výstupy:

- žák používá základní pravidla přesného rýsování
- dodržuje algoritmus konstrukční úlohy: náčrt a rozbor, provedení konstrukce (zápis popisu konstrukce je rozšiřující učivo)
- provádí jednoduché konstrukce (např. osy, rovnoběžky, kolmice, tečny, konstrukce trojúhelníků podle vět sss, sus, usu apod.)
- provádí konstrukce trojúhelníků a čtyřúhelníků zadané různými prvky v jednoduchých případech a v návaznosti na praxi (rozšiřující učivo)

Užitá matematika

a) Aplikační úlohy a problémy

- jednoduché technické výpočty

Dílčí výstupy:

- žák řeší ve všech tematických celcích slovní a aplikační úlohy v těsné návaznosti na praktické využití matematiky kolem nás

b) Základy statistiky

- základní pojmy
- aritmetický průměr
- statistická šetření
- diagramy, grafy
- úlohy z praxe, užití výpočetní techniky

Dílčí výstupy:

- žák se orientuje ve statistických údajích a informacích z denního života, tisku a médií, umí číst a zhodnocovat informace z diagramů, grafů a dalších statistických ukazatelů
- umí sám provést jednoduché statistické šetření a zaznamenat ho, užívá výpočetní techniku

Učivo tohoto celku má pro žáka, jeho informovanost a každodenní praxi význam a měla by mu být věnována patřičná pozornost.

9. ročník (4 hodiny týdně)

Algebra

Algebraické výrazy

- opakování a upevnění učiva z 8. ročníku: výrazy s proměnnou, vzorce $a^2 - b^2$, $(a \pm b)^2$, rozklady mnohočlenů na součin vytýkáním před závorku
- jednoduché úpravy algebraických výrazů
- rozklady na součin výrazů typu vzorců $a^2 - b^2$, $a^2 \pm 2ab + b^2$

Výrazy s proměnnými

- hodnota a smysl výrazu
- krácení a rozšiřování výrazů
- sčítání, odčítání, násobení a dělení výrazů

Dílčí výstupy:

- žák umí určit hodnotu lomeného výrazu, provést určené úpravy
- provádí krácení a rozšiřování výrazů se zlomkem
- umí jednoduché výrazy se zlomky sčítat, odčítat, násobit a dělit

Lineární rovnice

- řešení rovnice – opakování
- lineární rovnice se zlomkem a závorkami (přiměřeně náročné) – vzorce, výpočet neznámé ze vzorce
- užití rovnic pro řešení slovních úloh
- jednoduchá zadání
- zvláštní typy slovních úloh: úlohy o pohybu, společné práci, počítání směsí, rozšiřující učivo
- soustava rovnic o dvou neznámých a jejich řešení, slovní úlohy

Dílčí výstupy:

- žák umí řešit lineární rovnice se závorkami i se zlomky
- umí provést výpočet neznámé ze vzorce
- na základě rovnic a vzorců řeší slovní úlohy z praxe (úlohy o pohybu, fyzikální úlohy, technické výpočty ap.)

Funkce

- funkce jako závislost dvou veličin; definiční obor funkce
- způsob vyjádření funkce: tabulka, graf (rovnice)
- přímá a nepřímá úměrnost
- lineární funkce
- goniometrické funkce ostrého úhlu pravoúhlého trojúhelníka: $\sin$, $\cos$, tg
- tabulky a grafy goniometrických funkcí: $\sin$, $\cos$, tg (pro znázornění užití výpočetní techniky)
- užití goniometrie v praxi, řešení jednoduchých reálných situací

Dílčí výstupy:

- žák umí poznat funkční vztah
- umí určit definiční obor funkce
- rozlišuje přímou a nepřímou úměrnost, lineární funkci, goniometrické funkce $\sin$, $\cos$, tg
- umí vyjádřit funkci tabulkou, grafem a určit hodnoty goniometrických funkcí pomocí tabulek nebo kalkulátoru

- při řešení úloh z praxe využívá při výpočtech poznatky o funkcích, zvláště v geometrii

Geometrie

Podobnost

- podobnost rovinných útvarů, poměr podobnosti
- podobnost trojúhelníků, věty o podobnosti trojúhelníků
- podobnost kolem nás: plány, mapy

Dílčí výstupy:

- žák umí určit podobné útvary v rovině, umí určit a použít poměr podobnosti
- užívá poměr podobnosti při práci s plány a mapami

Tělesa

- opakování: zobrazení, popis těles, modely, povrchy těles – krychle, kvádr, hranoly, válec
- tělesa: jehlan, kužel, koule - zobrazení, popis těles, modely
- povrchy a objemy těles - jehlan, kužel, koule
- aplikační úlohy, úlohy řešící reálné situace

Dílčí výstupy:

- žák umí základní tělesa zobrazit, popsat, modelovat, rýsovat, sestavit jejich sítě
- umí vypočítat povrch a objem těles

Užitá matematika – aplikační úlohy a problémy

a) Základy finanční matematiky

- úrokový počet, základní pojmy
- jednoduché úrokování: výpočet úroku, určení jistiny
- úvěr, půjčka
- valuty, devizy, převody měn

b) Základy rýsování

- technika rýsování, druhy čar, technické písmo, rýsovací pomůcky
- technické výkresy, kótování
- pravoúhlé promítání, (sdružené průměty, půdorys, nárys)

D) Očekávané výstupy

Číslo a proměnná

Žák:

- provádí početní operace v oboru celých čísel a racionálních čísel; užívá ve výpočtech druhou mocninu a odmocninu, tzn.:
  - na základě znalosti oboru přirozených čísel v dalších číselných oborech umí číslo zapsat, porovnat, zaokrouhlit, provádí početní operace sčítání, odčítání, násobení, dělení (a to především písemně), pro výpočty využívá i kalkulátor
  - žák umí porovnat, krátit, rozšířit zlomky a provádět s nimi početní výkony jako propedeutika pro potřeby algebry

- ze stejného důvodu umí pracovat s mocninou s přirozeným mocnitelem
- zaokrouhluje a provádí odhady s danou přesností, účelně využívá kalkulátor
- modeluje a řeší situace s využitím dělitelnosti v oboru přirozených čísel, tzn.:
  - žák vedle uvedených situací s využitím dělitelnosti se zabývá dělitelností jako propedeutikou pro práci se zlomky a algebraickými výrazy: naučí se určit nejmenší společný násobek a největší společný dělitel a užívat znaky dělitelnosti
- užívá různé způsoby kvantitativního vyjádření vztahu celek–část (přirozeným číslem, poměrem, zlomkem, desetinným číslem, procentem)
- řeší modelováním a výpočtem situace vyjádřené poměrem; pracuje s měřítky map a plánů, tzn.:
  - žák umí zvětšovat a zmenšovat v daném poměru a prakticky užívá měřítko map a plánů
- řeší aplikační úlohy na procenta (i pro případ, že procentová část je větší než celek), tzn.:
  - umí vypočítat procentovou část a základ a určit počet procent výpočtem přes 1 %
  - žák umí vypočítat v jednoduchých případech úrok a určit jistinu
  - v návaznosti na praxi řeší úlohy o úvěru, půjčce, umí převést jednotlivé měny
- matematizuje jednoduché reálné situace s využitím proměnných, určí hodnotu výrazu, sčítá, odčítá a násobí mnohočleny, provádí rozklad mnohočlenu na součin pomocí vzorců a vytýkání, tzn.:
  - žák pro potřeby dalšího studia a praxe zvládá i základní poznatky o lomených výrazech: určuje smysl výrazu, provádí krácení a rozšiřování výrazů; umí výrazy sčítat, odčítat, násobit a dělit; poznatky využívá v praxi – práce se vzorci
- formuluje a řeší reálné situace pomocí rovnic a jejich soustav, tzn.:
  - žák umí řešit lineární rovnice pomocí ekvivalentních úprav a provádí zkoušku správnosti
  - umí provést výpočet neznámé ze vzorce
- analyzuje a řeší jednoduché problémy, modeluje konkrétní situace, v nichž využívá matematický aparát v oboru celých a racionálních čísel

Závislosti, vztahy a práce s daty

Žák:

- vyhledává, vyhodnocuje a zpracovává data
- porovnává soubory dat, tzn.:
  - žák se orientuje ve statistických údajích a informacích z praxe, umí číst a vyhodnocovat i vytvářet schémata, grafy, tabulky
  - umí sám provést jednoduché statistické šetření a zaznamenat ho, pro tyto účely využívá výpočetní techniku
- určuje vztah přímé anebo nepřímé úměrnosti
- vyjádří funkční vztah tabulkou, grafem, rovnicí, tzn.:
  - žák umí poznat funkční vztah a určit definiční obor
  - rozlišuje přímou a nepřímou úměrnost, lineární funkci a orientačně i geometrické funkce sin, cos, tg
  - umí vyjádřit funkci tabulkou, grafem a vyjádřit hodnoty goniometrických funkcí pomocí kalkulátoru
- matematizuje jednoduché reálné situace s využitím funkčních vztahů, tzn.:
  - žák řeší jednoduché slovní úlohy vedoucí k užití přímé a nepřímé úměrnosti, slovní úlohy řeší úměrou a trojčlenkou
  - žák řeší jednoduché úlohy z praxe geometrického charakteru s užitím goniometrických funkcí

Geometrie v rovině a v prostoru

Žák:

- charakterizuje a třídí základní rovinné útvary
- načrtne a sestrojí rovinné útvary
- zdůvodňuje a využívá polohové a metrické vlastnosti základních rovinných útvarů při řešení úloh a jednoduchých praktických problémů; využívá potřebnou matematickou symboliku, tzn.:
  - žák umí základní rovinné útvary zobrazit, popsat, narýsovat, modelovat; třídí útvary podle daných kritérií
  - dovede popsat vzájemný vztah přímek, kružnic, přímků a kružnice; určit a využít shodnost a podobnost geometrických útvarů
  - dovede využít metrické vlastnosti v rovině: vzdálenost bodu od přímky, trojúhelníková nerovnost, Pythagorova věta
- určuje velikost úhlu měřením a výpočtem
- odhaduje a vypočítá obsah a obvod základních rovinných útvarů
- využívá pojem množina všech bodů dané vlastnosti k charakteristice útvarů a k řešení polohových a nepolohových konstrukčních úloh, tzn.:
  - žák ovládá základní jednoduché konstrukce, např. osa úsečky, úhlu, kolmice a rovnoběžky, tečna kružnice
  - umí sestrojít trojúhelník podle vět sss, sus, usu
  - dodržuje algoritmus konstrukční úlohy: náčrt a rozbor úlohy, provedení konstrukce
  - provádí konstrukce zadané různými prvky v návaznosti na potřeby praxe
- načrtne a sestrojí obraz rovinného útvaru ve středové a osové souměrnosti, určí středově a osově souměrný útvar
- užívá k argumentaci a při výpočtech věty o shodnosti a podobnosti
- určuje a charakterizuje základní prostorové útvary (tělesa), analyzuje jejich vlastnosti
- načrtne a sestrojí obraz jednoduchých těles v rovině, tzn.:
  - žák umí základní tělesa poznat, zobrazit, popsat, narýsovat, modelovat
- načrtne a sestrojí síť základních těles
- odhaduje a vypočítá objem a povrch těles
- analyzuje a řeší aplikační geometrické úlohy s využitím osvojeného matematického aparátu

Ve vztahu ke geometrii, konstrukčním úlohám a rýsování žák:

- zná a používá základy přesného rýsování
- zná základy technického kreslení, kótování
- dovede v praktických cvičeních pracovat s jednoduchým technickým výkresem a plánem

Nestandardní aplikační úlohy a problémy

Žák:

- užívá logickou úvahu a kombinační úsudek při řešení úloh a problémů a nalézá různá řešení předkládaných nebo zkoumaných situací
- řeší úlohy na prostorovou představivost, aplikuje a kombinuje poznatky a dovednosti z různých tematických a vzdělávacích oblastí

VZDĚLÁVACÍ OBLAST: INFORMAČNÍ A KOMUNIKAČNÍ TECHNOLOGIE

Vzdělávací oblast je v 6. – 8. ročníku realizována prostřednictvím vyučovacího předmětu:

Informatika

Na škole zasahuje vyučovací předmět Informatika do vzdělávací oblasti Člověk a svět práce, kde se v 7. a 8. ročníku vyučuje v rámci předmětu Praktické činnosti.

Rozvíjení klíčových kompetencí vzdělávací oblasti Informatika a komunikační technologie na 2. stupni ZŠ

Kompetence k učení

Pro postupné rozvíjení této kompetence je při výuce informatiky třeba:

- vést žáka k smysluplnému porozumění toku informací, počínaje jejich vznikem, uložením na médium, přenosem, zpracováním, vyhledáváním a praktickým využitím
- vytvořit od raného věku žáků pozitivní vztah k informačním technologiím, jakožto prostředků k získávání, třídění, zpracování a prezentace informací, které žáka každodenně zasahují
- při zpracovávání získaných informací třídít a rozlišovat podstatné od nepodstatného, navrhnout různé způsoby řešení, vyvozovat konečné závěry, o vzniklých problémech hovořit
- používat počítače a periferie od samého prvopočátku smysluplně, osvojovat si standardní postupy při zpracovávání informací, zavrhnout dosud přetrvávající způsob práce pokus – omyl
- při vyhodnocování informace porovnávat a poznatky z většího množství alternativních informačních zdrojů, a tím k dosahování větší věrohodnosti vyhledávaných informací
- postupně vést žáky k přesnému vyjadřování, ovládnutí a užívání jazyka informatiky
- vést žáky k využívání výpočetní techniky, aplikačního i výukového software ke zvýšení efektivnosti učení a racionálnější organizaci práce
- nechat žáky vysvětlovat získané informace, klást si navzájem otázky, odpovídat na ně a přemýšlet o praktickém využití
- upozorňovat žáky na využití informací v různých oblastech lidské činnosti, vytvářet návaznosti v probíraném učivu
- vést žáky k sebehodnocení, aby si každý uvědomoval, které učivo ovládá, co sám dokáže vyřešit, co si dokáže samostatně ověřit, aby to, co chápe a umí dovedl předávat druhým a sám věděl, které činnosti a postupy si potřebuje doplnit
- tvořivě využívat softwarové a hardwarové prostředky při prezentaci výsledků své práce
- pochopit funkce výpočetní techniky jako prostředku simulace a modelování přírodních i sociálních jevů a procesů

Kompetence k řešení problémů

Pro postupné rozvíjení této klíčové kompetence u žáků je potřebné ve výuce informatiky dbát na to, aby výuka byla srozumitelná a přiměřená věku, praktická, založená na porozumění učivu a dokonalém zvládnutí standardních postupů a činností. Proto je třeba:

- o každém řešeném problému s žáky hovořit, problémy důkladně rozebrat, navrhnout a vyzkoušet různé možnosti řešení
- dát žákům prostor pro vhodné pojmenování problému
- nechat žáky vysvětlovat získané informace, klást si navzájem otázky, odpovídat na ně a přemýšlet o praktickém využití
- naučit žáky nevzdávat se při prvním nezdaru, hledat pomoc v různých učebnicích a uživatelských příručkách a manuálech, ve spolupráci se spolužáky, s učitelem ale i doma v

rodině

- pro vedení žáka ke kritickému usuzování a srozumitelné a věcné argumentaci, je třeba rozvíjet algoritmické myšlení, logické myšlení, nechat žáky obhajovat své řešení a prezentace výsledků své práce
- nastolovat problémové situace, aby žáci dokázali poznané metody řešení uplatnit i v jiných oblastech celoživotního vzdělávání

Kompetence komunikativní

Informatika je v samé podstatě na komunikaci založená. Nejedná se pouze o komunikaci mezi žákem a strojem ale hlavně o komunikaci mezi lidmi navzájem. Žákům proto umožňujeme:

- vyjadřovat svoje názory třeba zpočátku na základě intuice a tyto posléze zpřesňovat
- při práci s hardwarem a softwarovým vybavením popisovat prováděné činnosti, dotazovat se na vzniklé nejasnosti, komunikovat se spolužáky, sledovat jejich závěry
- porovnávat výsledky své práce s výsledky práce spolužáků, argumentovat, obhajovat výsledky své práce, poučit se od druhých, naslouchat upřesnění učitele
- poznávat správný jazyk informatiky, užívat správné termíny
- při zpracovávání výsledků své práce dbáme u žáků na to, aby používali ustálené postupy

Kompetence sociální a personální

Pro správné ovládnutí informačních technologií je třeba, aby žáci pro získání kompetencí k učení a řešení problémů pracovali s výpočetní technikou povětšinou individuálně. V tomto případě jsou zcela neupotřebitelné metody skupinové práce ale i práce ve dvojicích. Tento způsob práce používáme většinou na začátku řešení problémů. Individuální práci upřednostňujeme proto, že jinak jeden žák pracuje a ostatní koukají. Proto je třeba:

- pokud už musíme přistoupit k práci ve dvojicích nebo i větších skupinách jednoznačně přiřadit role ve skupině a vytvořit přesná pravidla pro práci, samozřejmě ve spolupráci všech zúčastněných
- žákům dát možnost diskutovat při řešení úkolů
- vést žáky k ohleduplnosti u uznání práce druhých, k poskytnutí rady a pomoci druhým, zvláště spolužákům, kteří nemají počítače doma a nemají dostatečné znalosti a dovednosti
- pěstovat v žákovi pozitivní představu o sobě samém, vždy mít možnost vyslovit své názory a obhájit svůj způsob řešení

Kompetence občanské

V informatice se rozvíjení této kompetence uplatňuje zvláště:

- respektováním práv k duševnímu vlastnictví při užívání softwaru
- zaujetím odpovědného, etického přístupu k nevhodným obsahům vyskytujícím se na internetu či jiných médiích
- rozvíjením důvěry ve vlastní schopnosti a možnosti při ovládnutí informačních technologií
- vedením žáka k sebekontrolě, soustavnosti, systematickosti a přesnosti
- podporou tvořivé činnosti žáků

Kompetence pracovní

Na konci základního vzdělání dosáhne žák této kompetence tím, že během výuky informatiky:

- pro řešení problémů, které jsou před něho staveny, prezentaci výsledků své práce, získávání informací používá bezpečně a účinně výpočetní techniku doplněnou přídatnými perifériemi
- při použití vhodného softwaru dodržuje vymezená pravidla pro jeho používání (softwarové právo)
- používáním různých verzí programů, prací na různých počítačích se postupně bez problémů adaptuje na změněné nebo nové pracovní podmínky
- dodržuje stanovená přesná pravidla pro práci s výpočetní technikou, návody pro práci s přídatnými zařízeními a instalační postupy pro instalaci softwaru dodanou výrobcem

- dodržuje hygienické a zdravotní normy při práci s výpočetní a prezentační technikou
- odpovědně přistupuje z hlediska ochrany životního prostředí k likvidaci obalů, papíru, tonerových kazet ...
- je mu jasný pojem a postup nakládání s nebezpečnými odpady a jejich bezpečná likvidace – poškozené monitory
- na základě získané ICT gramotnosti v zájmu vlastního rozvoje i své přípravy na budoucnost, učiní podložené rozhodnutí o dalším vzdělávání a profesní orientaci

A) Výchovně vzdělávací cíle vyučovacího předmětu Informatika v 6. – 9. roč.:

Žák:

- chápe společenský tok informací – vznik–přenos–transformace–zpracování – distribuce informací
- využívá základní standardní funkce počítače a jeho nejběžnější periferie
- respektuje pravidla bezpečné práce s HW i SW a postupuje poučeně i v případě jejich závad
- chrání data před poškozením, ztrátou a zneužitím
- při vyhledávání informací na internetu používá jednoduché a vhodné cesty
- vyhledává informace na portálech, v knihovnách a databázích
- komunikuje pomocí internetu či jiných běžných komunikačních zařízení
- ovládá práci s textovými, grafickými i tabulkovými editory a využívá vhodných aplikací
- uplatňuje základní estetická a typografická pravidla pro práci s textem a obrazem
- ověřuje věrohodnost informací a informačních zdrojů, posuzuje jejich závažnost a vzájemnou návaznost
- pracuje s informacemi v souladu se zákony o duševním vlastnictví
- používá informace z různých informačních zdrojů a vyhodnocuje jednoduché vztahy mezi údaji
- zpracuje a prezentuje na uživatelské úrovni informace v textové, grafické a multimediální formě

B) Charakteristika výuky Informatiky na 2. stupni základní školy:

Vyučovací předmět Informatika bude vyučován od 6. do 9. ročníku po jedné vyučovací hodině týdně. Časová dotace byla posílena z disponibilní časové dotace, neboť jsme si vědomi důležitosti získání ICT gramotnosti našimi žáky. Charakter výuky informatiky je činnostní. Výuku orientujeme tak, aby žák dovednosti a znalosti získával výhradně na základě individuální nebo maximálně dvoučlenné skupinové práce s počítači, periferiemi a používaným softwarem. Žák provádí takové činnosti, které vedou k získání základních znalostí a dovedností práce s ICT technologiemi výhradně uživatelského charakteru, ale tak, aby je mohl dále rozvíjet na středním stupni vzdělání. Cílem naší práce je vybavit žáka takovými kompetencemi, aby byl schopen ICT technologie v budoucnosti cílevědomě využívat k organizaci a řízení svého života. Dovednosti získané ve vzdělávacím oboru Informatika umožňují žákovi aplikovat výpočetní techniku s bohatou škálou vzdělávacího softwaru a informačních zdrojů ve všech vzdělávacích oblastech celého základního vzdělávání. Získané dovednosti jsou v informační společnosti nezbytným předpokladem uplatnění na trhu práce i podmínkou k efektivnímu rozvíjení profesní a zájmové činnosti

C) Obsah učiva vyučovacího předmětu Informatika v 6. – 8. roč.:

6. ročník

Operační systém – pokračování

- seřazení položek
- hlavní nabídka
- ikony snadného spuštění
- schování spodní lišty
- ovládací panely
- kontrola disku
- instalování programů

Vektorová grafika

- základní objekty, vkládání objektů
- nástroj Výběr a editace objektů
- označení, změna velikosti, přesun, rotace a zkosení objektu, nástroj Tvarování objektů
- tvary – obdélník, čtverec, kružnice, elipsa, mnohoúhelníky, hvězdy, úsečky, křivky
- zrcadlení podle os
- změna měřítka pracovní plochy
- duplikační režim
- ukládání
- text – umělecký text, barva textu, editace textu
- vkládání obrázků, barevná výplň

Microsoft Office – Microsoft Word

- klávesa Insert
- úprava WordArtu
- barva, tvar, stíny, trojrozměrný efekt
- kreslení
- odrážky a číslování
- tabulky
- vkládání speciálních znaků
- formát odstavce
- tabulátory – posun, zarovnání
- sloupec, oddíl, konec stránky a konec oddílu
- čísla stránek
- záhlaví, zápatí
- automatické opravy
- styl

Multimediální prezentace – PowerPoint

- programy pro tvorbu prezentací, druhy prezentací
- základní okno programu
- šablony
- rozložení snímků
- přidání dalších snímků
- prohlídka prezentace
- nové textové pole
- úprava textu – velikost písma, barva písma, zarovnání textu
- mazání textových polí a celých snímků
- vložení grafických objektů – obrázek, klipart, WordArt, automatické tvary
- efekty objektů – zvuk, časování, přechod mezi snímky
- vlastní pozadí
- hypertextové odkazy

Počítačové sítě – pokračování

- uživatelský účet, heslo
- Internet – vyhledávače (Seznam, Centrum, Google, Jyxo, Altavista)
- vyhledávání na internetu
- oblíbené stránky
- organizace v oblíbených položkách
- uložení stránky
- otisk obrazovky

Microsoft Outlook – pokračování

- emailová adresa
- kontakty
- kalendář

Důvěryhodnost zdroje (průřezové téma Mediální výchovy)

Počítačová kriminalita

Ochrana na internetu

- anonymita při chatování
- spamy
- nakupování a placení po internetu

9.ročník

Tabulkový procesor Microsoft Excel

- základní okno
- buňka – typ buňky, velikost buňky, označení více buněk
- základní úpravy textu – font, zarovnání, barva písma, výplň buněk
- práce s tabulkou – přesun, označování, vkládání a odstraňování řádků a sloupců
- základní funkce
- graf – tvorba grafu, prostorové natáčení grafů, velikost a formát textů, barvy a textury
- kopírování
- číselné řady
- formát buňky – číslo, zarovnání, ohraničení
- řazení dat
- tisk – náhled, nastavení záhlaví a zápatí

Internet – závěrečná část

- připojení k internetu – modem, WiFi, pevné připojení
- internetové protokoly – software
- vyhledávání na internetu – internetový obchod
- elektronická banka
- emailová schránka Seznamu či Tiscali
- česko–anglický slovník online

Zvuk – Windows Media Player

- přehrávání

- formáty
- grabování
- internetová rádia
- skiny
- vypalování
- obaly CD – tvorba

Hardware

- kde se počítače používají
- co je uvnitř počítače
- skříň – obsah skříně – základní deska, procesor, harddisk, paměť RAM, přídatné karty, zdroj, mechaniky
- periferie – tiskárny, monitory, ...
- druhy počítačů
- zásady práce s počítačem

D) Očekávané výstupy

Zpracování a využití informací

Žák:

- ovládá práci s textovými a grafickými editory a využívá vhodných aplikací
- uplatňuje základní estetická a typografická pravidla pro práci s textem a obrazem
- pracuje s informacemi v souladu se zákonem o duševním vlastnictví
- využívá běžný výukový a kancelářský software
- používá informace z různých informačních zdrojů
- zpracuje a prezentuje na uživatelské úrovni informace v textové, grafické a multimediální formě

VZDĚLÁVACÍ OBLAST: Člověk a společnost

Vzdělávací oblast je v 6. – 9. ročníku realizována prostřednictvím vyučovacího předmětu:

Dějepis a výchova k občanství

Dějepis

Obsahové, organizační a časové vymezení.

Předmět dějepis je vyučován jako samostatný předmět v 6., 7., 8. a 9. ročníku.

Učební plán předmětu Dějepis

Ročník	6.	7.	8.	9.	celkem
Počet hodin	2	2	2	2	8

Vzdělávání v předmětu dějepis.

Vzdělávání v dané vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že:

- Seznamuje žáky s tím, jak se postupně měnil způsob života lidí v nejdůležitějších epochách dějin
- Učí chápat žáky smysl událostí a činů osobností, které ovlivňovaly společenský vývoj
- Učí chápat žáky souvislosti světových a národních událostí s událostmi v regionu
- Učí chápat současné události jako výsledek historického vývoje
- Naučí žáky zařazovat události do chronologické následnosti a vysvětlovat jejich vzájemné vztahy (příčiny a důsledky)
- Vede žáky k samostatnému vyjadřování a zaujímání vlastních stanovisek
- Vede žáky k úctě ke kulturnímu a duchovnímu dědictví, k respektu a toleranci k jiným kulturám a náboženstvím
- Podporuje vytváření otevřeného a kritického myšlení a logického uvažování
- Pomáhá žákům rozvíjet funkční gramotnost a základní dovednosti a metody práce s textem – vyhledávání podstatných informací, analýza, syntéza, práce s tabulkami, grafy, historickými mapami...

Formy a metody práce.

Formy a metody práce se užívají podle charakteru učiva a cílů vzdělávání:

- Výběr učiva a jeho strukturalizace vychází z chronologického pojetí, které je funkčně kombinováno s tematickým
- Důraz je položen především na hlubší poznání dějin vlastního národa v kontextu s evropským a světovým vývojem, dějin kultury a přínosu jednotlivých států, oblastí a civilizací pro rozvoj vzdělanosti.
- Výklad
- Práce s učebnicí
- Práce s historickými mapami a historickými dokumenty
- Dialogické metody
- Řešení problémů

- Skupinová práce na projektech

Mezipředmětové vztahy.

Předmět dějepis souvisí s předměty:

- hudební výchova – dějiny hudby
- občanská výchova – kulturní dějiny, výchova k demokracii, stát a státní zřízení, lidská a občanská práva, volební systém,...
- výtvarná výchova – dějiny výtvarného umění a architektury
- zeměpis – orientace v prostoru, přírodní, hospodářské a politické podmínky jednotlivých států
- matematika, fyzika, přírodopis, chemie – vědecké poznatky, rozvoj vědy a techniky,...
- tělesná výchova – odkaz řecké kultury, olympijské hry,...
- český jazyk a literatura – dějiny literatury, jazykové systémy

Výchovné a vzdělávací strategie pro rozvoj klíčových kompetencí žáků

Kompetence k učení

Učitel

- učitel zadává úkoly, při kterých žáci vyhledávají a kombinují informace z různých zdrojů
  - o žák vyhledává a třídí informace a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v procesu učení, tvůrčích činnostech a praktickém životě
- učitel vede žáky k užívání správné terminologie a symboliky
  - o žák operuje s obecně užívanými termíny, znaky a symboly, uvádí věci do souvislostí,
- učitel zadává úkoly, které vyžadují využití poznatků z různých předmětů a vede žáky k zamyšlení nad historickým vývojem
  - o žák propojuje do širších celků poznatky z různých vzdělávacích oblastí a na základě toho si vytváří komplexnější pohled na společenské a kulturní jevy

Kompetence k řešení problémů

Učitel

- učitel zařazuje rozmanité aktivity (diskuse, výklad, kreslení, řešení problémů, ICT, AV technika,)
  - o žák vyhledává informace vhodné k řešení problému, nachází jejich shodné, podobné a odlišné znaky, využívá získané vědomosti a dovednosti
- učitel zařazuje metody, při kterých žáci sami docházejí k závěrům a řešením
  - o žák samostatně řeší problémy; volí vhodné způsoby řešení
- učitel vede ke kritickému myšlení a logickému uvažování
  - o žák kriticky myslí, činí uvážlivá rozhodnutí, je schopen je obhájit

Kompetence komunikativní

- učitel vede žáky přesnému a výstižnému vyjadřování
  - o žák formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu učitel zařazuje do výuky diskusi
- učitel vede žáky k věcnému argumentování
  - o žák účinně se zapojuje do diskuse, obhajuje svůj názor a vhodně argumentuje
- učitel vede žáky k práci s různými typy textů
  - o žák rozumí různým typům textů a záznamů, obrazových materiálů,...

- učitel vede k využívání informačních a komunikačních prostředků
  - o žák využívá informační a komunikační prostředky a technologie pro kvalitní a účinnou komunikaci s okolním světem
- učitel umožňuje prezentace práce žáků
  - o žáci mají možnost sami zhodnotit výsledky své práce a reagovat na hodnocení ostatních, přijmout kritiku

Kompetence sociální a personální

- učitel vytváří příznivé klima třídy
  - o žák se podílí na utváření příjemné atmosféry v týmu
- učitel dodává žákům sebedůvěru a podle potřeby žákům v činnostech pomáhá
  - o žák přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu

Kompetence občanské

- učitel reflektuje při výuce společenské i přírodní dění
  - o žák chápe základní principy, na nichž spočívají zákony a společenské normy
- učitel vede žáky k tomu, aby brali ohled na druhé
  - o žák odmítá útlak a hrubé zacházení, uvědomuje si povinnost postavit se proti fyzickému i psychickému násilí
- učitel motivuje žáky k prozkoumávání názorů a pohledů lišících se od jejich vlastních
  - o žák respektuje přesvědčení druhých lidí, váží si jejich vnitřních hodnot, je schopen vcítit se do situací ostatních lidí
- učitel pěstuje v žácích vztah k tradicím, národnímu, historickému a kulturnímu dědictví
  - o žák respektuje, chrání a oceňuje naše tradice a kulturní i historické dědictví
- projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům, smysl pro kulturu a tvořivost, aktivně se zapojuje do kulturního dění a sportovních aktivit

Kompetence pracovní

- učitel požaduje dodržování dohodnuté kvality práce
  - o žák dodržuje vymezená pravidla
- učitel umožňuje žákům vzájemně si radit a pomáhat
- vede žáky k využívání znalostí v běžné praxi
  - o žák používá svých znalostí v běžném životě
  - o žák plní povinnosti a závazky v praxi
- učitel vede žáky k poznávání a rozvíjení svých schopností

Učivo

ČLOVĚK V DĚJINÁCH

- člověk a lidská společnost v pravěku

NEJSTARŠÍ CIVILIZACE. KOŘENY EVROPSKÉ KULTURY

- nejstarší starověké civilizace a jejich kulturní odkaz
- antické Řecko a Řím
- střední Evropa a její styky s antickým Středomořím

KŘESŤANSTVÍ A STŘEDOVĚKÁ EVROPA

- nový etnický obraz Evropy
- utváření států ve východoevropském a západoevropském kulturním okruhu a jejich specifický vývoj
- islám a islámské říše ovlivňující Evropu (Arabové, Turci)

- Velká Morava a český stát, jejich vnitřní vývoj a postavení v Evropě
- křesťanství, papežství, císařství, křížové výpravy
- struktura středověké společnosti, funkce jednotlivých vrstev
- kultura středověké společnosti - románské a gotické umění a vzdělanost

OBJEVY A DOBÝVÁNÍ. POČÁTKY NOVÉ DOBY

- renesance, humanismus, husitství, reformace a jejich šíření Evropou
- zámořské objevy a počátky dobývání světa
- český stát a velmoci v 15. – 18. století
- barokní kultura a osvícenství

MODERNIZACE SPOLEČNOSTI

- Velká francouzská revoluce a napoleonské období, jejich vliv na Evropu a svět; vznik USA
- industrializace a její důsledky pro společnost; sociální otázka
- národní hnutí velkých a malých národů; utváření novodobého českého národa
- revoluce 19. století jako prostředek řešení politických, sociálních a národnostních problémů
- politické proudy (konzervatismus, liberalismus, demokratismus, socialismus), ústava, politické strany, občanská práva
- kulturní rozrůzněnost doby
- konflikty mezi velmocemi, kolonialismus

MODERNÍ DOBA

- první světová válka a její politické, sociální a kulturní důsledky
- nové politické uspořádání Evropy a úloha USA ve světě; vznik ČSR, její hospodářsko- politický vývoj, sociální a národnostní problémy
- mezinárodně politická a hospodářská situace ve 20. a 30. letech; totalitní systémy –komunismus, fašismus, nacismus – důsledky pro ČSR a svět
- druhá světová válka, holocaust; situace v našich zemích, domácí a zahraniční odboj; politické, mocenské a ekonomické důsledky války

ROZDĚLENÝ A INTEGRUJÍCÍ SE SVĚT

- studená válka, rozdělení světa do vojenských bloků reprezentovaných supervelmocemi; politické, hospodářské, sociální a ideologické soupeření
- vnitřní situace v zemích východního bloku (na vybraných příkladech srovnání s charakteristikou západních zemí)
- Československo od únorového převratu do r. 1989, vznik ČR
- rozpad koloniálního systému, mimoevropský svět
- problémy současnosti
- věda, technika a vzdělání jako faktory vývoje; sport a zábava

Výchova k občanství

Charakteristika vyučovacího předmětu

Obsahové, časové a organizační vymezení :

Vzdělávací oblast předmětu

- postupné formování a rozvíjení občanského profilu žáků
- orientace ve významných okolnostech společenského života
- utváření vztahů žáků ke skutečnosti

- formování vnitřních postojů žáků k důležitým oblastem lidského života
- formování vědomí odpovědnosti za vlastní život
- vedení k sebepoznávání

Časová dotace

- 6. – 9. ročník
- 1 vyučovací hodina týdně

Průřezová témata

- OSV (sociální rozvoj, osobnostní rozvoj)
- VDO (občan, občanská společnost a stát, formy participace občanů v politickém, životě principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování)
- EGS (Evropa a svět nás zajímá, objevujeme Evropu a svět, jsme Evropané)
- MKV (kulturní diference, lidské vztahy, etnický původ, multikulturalita, princip sociálního smíru a solidarity)
- EV (lidské aktivity a problémy životního prostředí, vztah člověka k prostředí)
- MDV (tvorba mediálního sdělení, práce v realizačním týmu)

Kompetence

Kompetence k učení

- žáci vybírají a využívají vhodné způsoby a metody pro efektivní učení, propojují získané poznatky do širších celků, nalézají souvislosti
- žáci získané poznatky hodnotí, třídí a vyvozují z nich závěry

Postup: - vedení žáků k ověřování důsledků

- poskytování metod, při kterých docházejí k objevům, řešením a závěrům
- zadávání úkolů způsobem, který umožňuje volbu různých postupů

Kompetence k řešení problémů

- žáci tvořivě přistupují k řešení problému, umí vyhledat vhodné informace, pracovat s nimi a umí nalézt řešení
- žáci umí kriticky myslet a jsou schopni hájit svá rozhodnutí

- Postup: - kladení otevřených otázek
- volný přístup k pomůckám

Kompetence komunikativní

- žáci formulují a vyjadřují své myšlenky a názory souvisle a kultivovaně
- žáci umí naslouchat promluvám druhých lidí, vhodně na ně reagují
- žáci komunikují na odpovídající úrovni
- žáci umí využívat ke komunikaci vhodné technologie

- Postup: - zájem o náměty, názory, zkušenosti žáků
- vedení žáků k výstižnému, souvislému a kultivovanému projevu
  - podněcování žáků k argumentaci
  - vytváření příležitostí pro komunikaci mezi žáky

Kompetence sociální a personální

- žáci umí spolupracovat v týmu, vzájemně si naslouchají a pomáhají,
- žáci upevňují dobré mezilidské vztahy
- žáci umí hodnotit svoji práci i práci ostatních

- Postup: - hodnocení žáků způsobem, který jim umožňuje vnímat vlastní pokrok
- vedení žáků k tomu, aby na základě jasných kritérií hodnotili své činnosti

Kompetence občanské

- žáci znají legislativu a obecné morální zákony a dodržují je
- žáci respektují názory ostatních
- žáci si formují volní a charakterové rysy
- žáci se zodpovědně rozhodují podle dané situace

- Postup: - vyžadování dodržování pravidel slušného chování
- vedení žáků k prezentaci jejich myšlenek a názorů

Kompetence pracovní

- žáci jsou vedeni k efektivitě při organizování vlastní práce

- Postup: - dodávání sebedůvěry
- napomáhání podle potřeby při cestě ke správnému řešení
  - vedení ke správnému způsobu používání techniky a vybavení

Učivo

ČLOVĚK VE SPOLEČNOSTI

- **naše škola** – život ve škole, práva a povinnosti žáků, význam a činnost žákovské samosprávy, společná pravidla a normy; vklad vzdělání pro život
- **naše obec, region, kraj** – důležité instituce, zajímavá a památná místa, významní rodáci, místní tradice; ochrana kulturních památek, přírodních objektů a majetku
- **naše vlast** – pojem vlasti a vlastenectví; zajímavá a památná místa, co nás proslavilo, významné osobnosti; státní symboly, státní svátky, významné dny
- **kulturní život** – rozmanitost kulturních projevů, kulturní hodnoty, kulturní tradice; kulturní instituce; masová kultura, prostředky masové komunikace, masmédia
- **lidská setkání** – přirozené a sociální rozdíly mezi lidmi, rovnost a nerovnost, rovné postavení mužů a žen; lidská solidarita, pomoc lidem v nouzi, potřební lidé ve společnosti
- **vztahy mezi lidmi** – osobní a neosobní vztahy, mezilidská komunikace; konflikty v mezilidských vztazích, problémy lidské nesnášenlivosti

- **zásady lidského soužití** – morálka a mravnost, svoboda a vzájemná závislost, pravidla chování; dělba práce a činností, výhody spolupráce lidí

ČLOVĚK JAKO JEDINEC

- **podobnost a odlišnost lidí** – projevy chování, rozdíly v prožívání, myšlení a jednání; osobní vlastnosti, dovednosti a schopnosti, charakter; vrozené předpoklady, osobní potenciál
- **vnitřní svět člověka** – vnímání, prožívání, poznávání a posuzování skutečnosti, sebe i druhých lidí, systém osobních hodnot, sebehodnocení; stereotypy v posuzování druhých lidí
- **osobní rozvoj** – životní cíle a plány, životní perspektiva, adaptace na životní změny, sebezměna; význam motivace, aktivity, vůle a osobní kázně při seberozvoji

STÁT A HOSPODÁŘSTVÍ

- **majetek, vlastnictví** – formy vlastnictví; hmotné a duševní vlastnictví, jejich ochrana; hospodaření s penězi, majetkem a různými formami vlastnictví
- **peníze** – funkce a podoby peněz, formy placení; rozpočet rodiny, státu; význam daní
- **výroba, obchod, služby** – jejich funkce a návaznost
- **principy tržního hospodářství** – nabídka, poptávka, trh; podstata fungování trhu; nejčastější právní formy podnikání

STÁT A PRÁVO

- **právní základy státu** – znaky státu, typy a formy státu; státní občanství ČR; Ústava ČR; složky státní moci, jejich orgány a instituce
- **státní správa a samospráva** – orgány a instituce státní správy a samosprávy, jejich úkoly
- **principy demokracie** – znaky demokratického způsobu rozhodování a řízení státu; politický pluralismus, sociální dialog a jejich význam; význam a formy voleb do zastupitelstev
- **lidská práva** – základní lidská práva, práva dítěte, jejich ochrana; úprava lidských práv a práv dětí v dokumentech; poškozování lidských práv, šikana, diskriminace
- **právní řád České republiky** – význam a funkce právního řádu, orgány právní ochrany občanů, soustava soudů; právní norma, předpis, publikování právních předpisů
- **protiprávní jednání** – druhy a postihy protiprávního jednání, trestní postižitelnost; porušování předpisů v silničním provozu, porušování práv k duševnímu vlastnictví
- **právo v každodenním životě** – význam právních vztahů; důležité právní vztahy a závazky z nich vyplývající; styk s úřady

MEZINÁRODNÍ VZTAHY, GLOBÁLNÍ SVĚT

- **evropská integrace** – podstata, význam, výhody; Evropská unie a ČR
- **mezinárodní spolupráce** – ekonomická, politická a bezpečnostní spolupráce mezi státy, její výhody; významné mezinárodní organizace (RE, NATO, OSN aj.)
- **globalizace** – projevy, klady a zápory; významné globální problémy, způsoby jejich řešení

VZDĚLÁVACÍ OBLAST: ČLOVĚK A PŘÍRODA

Vzdělávací oblast je v 6. – 9. ročníku realizována prostřednictvím vyučovacích předmětů:

Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis

Tato vzdělávací oblast zahrnuje okruh problémů spojených se zkoumáním přírody. Žák zde dostává příležitost poznávat přírodu jako systém, jehož součásti jsou vzájemně propojeny, působí na sebe a ovlivňují se.

Činnostní a badatelský charakter výuky umožňuje žákům hlouběji porozumět zákonitostem přírodních procesů a tím si uvědomovat i užitečnost přírodovědných poznatků a možnosti jejich aplikací v praktickém životě.

Při studiu přírody, s využitím činnostních metod, je zvláště důležité, že si žák osvojuje a ověřuje přírodovědné poznatky a zároveň utváří další dovednosti. Jedná se především o rozvíjení schopnosti soustavně, objektivně a spolehlivě pozorovat, experimentovat a měřit, vytvářet a ověřovat hypotézy o podstatě pozorovaných přírodních jevů. Dále se rozvíjí dovednost žáka analyzovat výsledky experimentování a dovednost vyvozovat z nich závěry, hovořit o nich, ptát se, odpovídat.

Žák se při činnostní výuce v této vzdělávací oblasti učí zkoumat příčiny přírodních procesů, souvislosti a vztahy mezi nimi, učí se klást otázky typu: Jak? Proč? Co se stane, jestliže...? Učí se hledat odpovědi na otázky, vysvětlovat pozorované jevy a řešit praktické problémy.

Vzdělávací oblast Člověk a příroda navazuje na vzdělávací oblast Člověk a jeho svět, která na 1. stupni na elementární úrovni přibližovala žákům první přírodovědná poznávání.

Mezipředmětové vazby jsou realizovány zvláště se vzdělávacími oblastmi:

- Matematika a její aplikace
- Člověk a svět práce
- Člověk a společnost
- Člověk a zdraví

Vzdělávací oblast Člověk a příroda je v 6. – 9. ročníku realizována prostřednictvím vyučovacích předmětů: Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis.

Rozvíjení klíčových kompetencí vzdělávací oblasti Člověk a příroda na 2. stupni ZŠ

Kompetence k učení

Pro postupné rozvíjení této kompetence u žáků je při výuce třeba:

- individuálně nebo ve skupinách opakovaně pozorovat tělesa a přírodní jevy
- hovořit o pozorovaném, třídít a rozlišovat, vyvozovat závěry nebo domněnky o podstatě pozorovaných jevů nebo o jejich průběhu
- měřit fyzikální vlastnosti těles, zapisovat naměřené hodnoty do tabulek, uvažovat o správnosti a možnostech měření, porovnávat své výsledky se spolužáky, hodnotit své výsledky a závěry a dál je používat pro učení
- nechat žáky vysvětlovat pozorované jevy vlastním způsobem, klást si navzájem otázky, hledat na ně odpovědi, hledat a řešit praktické problémy
- umožnit žákům prakticky poznávat a porozumět hlavním fyzikálním veličinám, naučit je určovat jejich základní jednotky
- využívat dřívějších vědomostí žáků a nechávat je, aby si uvědomovali, že mnohé poznatky, kterým se v oblasti Člověk a příroda učí, znají již z nižších ročníků, ze života kolem sebe, z četby, z vlastních pozorování atp.
- aby si každý žák uvědomoval, kterému učivu rozumí, co si dovedl ověřit samostatně, a aby to, co chápe a umí, dovedl také předávat druhým

Kompetence k řešení problémů

Pro postupné rozvíjení této kompetence u žáků je při výuce potřebné:

- dbát na to, aby výuka byla u každé látky, která to umožňuje, praktická a aby žáci měli možnost individuálně experimentovat
- nechat žáky samostatně měřit hodnoty fyzikálních veličin, připravovat si různé materiály a jednoduché pomůcky k přírodovědným pokusům
- umožnit žákům promýšlet a plánovat způsob provedení pokusu nebo zkusit navrhnout způsob řešení daného problému, jindy zase dovést experimentovat podle zadaného návodu
- využívat matematických prostředků k záznamům výsledků a průběhu pozorování
- vyslovovat domněnky o pozorovaných jevech, ověřovat si správnost svých domněnek a závěrů s poznávanými zákonitostmi, uvědomovat si, že vlastně znovuobjevujeme poznatky
- osvědčené postupy aplikovat při obdobných situacích
- dát žákům prostor pro vhodné pojmenování problému, na který při učení narazí
- umožnit žákům vyhledávat informace vhodné k řešení problému
- ověřovat správnost řešení problémů prakticky, osvědčené postupy aplikovat při řešení obdobných nebo nových situací
- nechat žáky obhajovat své závěry a svá rozhodnutí
- ukazovat nebo připravovat situace tak, aby bylo možné uplatňovat poznané metody řešení přírodovědných problémů i v jiných oblastech jejich vzdělávání

Kompetence komunikativní

Pro rozvíjení této klíčové kompetence jsou ve vzdělávací oblasti Člověk a příroda ideální možnosti, neboť činnostní učení umožňuje neustálou komunikaci, a to jak mezi žáky navzájem, tak mezi žáky a učitelem. Žákům proto umožňujeme:

- vyjadřovat svoje názory, třeba ve formě domněnek k probíraným přírodním jevům
- popisovat situace při experimentování, dotazovat se na vzniklé nejasnosti, diskutovat se spolužáky, sledovat jejich závěry
- porovnávat svoje výsledky pozorování se závěry spolužáků, argumentovat, obhajovat, poučít se od druhých, naslouchat upřesněním učitele

- poznávat nové odborné názvy veličin, jejich jednotek a začít se o přírodovědných jevech postupně vyjadřovat odborně správně
- rozumět různým typům záznamů v pracovních materiálech a učebnicích, vybrané způsoby záznamů používat při zpracovávání svých závěrů z experimentování
- začít využívat informační a komunikační prostředky a technologie pro komunikaci se spolužáky, rodinou a okolním světem

Kompetence pracovní

Tato kompetence se rozvíjí při pokusování zvláště v součinnosti s praktickými činnostmi, kdy žáci:

- získávají zručnost při sestavování pokusů a získávají schopnost uvážit výběr vhodných pomůcek
- plní povinnosti a dodržují vymezená pravidla, učí se reagovat bez obav ze změny nebo neúspěchu
- některé pomůcky připravují v praktických činnostech nebo sami doma
- přemýšlejí nad svou prací, rozhodují se, využívají svých dosavadních znalostí a zkušeností
- navrhuji provedení dalších pokusů nebo měření

Kompetence sociální a personální

Individuální experimentování je v této vzdělávací oblasti často střídáno s experimentováním ve dvojicích nebo i ve větších skupinách, často podle materiálních podmínek školy. Některé pokusy vyžadují spolupráci několika žáků nebo skupin. Pro dobrý rozvoj této kompetence dáváme žákům možnost:

- podílet se společně s učitelem na vytvoření pravidel pro práci ve skupině
- při práci ve skupině převzít určitou roli, za kterou každý žák sám zodpovídá (jeden připraví materiál, druhý sestavuje pokus, třetí vede záznam o měření nebo pozorování apod.)
- přispívat k diskusi o prováděném úkolu nebo o pozorovaném jevu ve své skupině i v kolektivu třídy
- podílet se na utváření příjemné atmosféry v týmu, žáky přitom vedeme k ohleduplnosti a k uznávání druhých a k poskytování rady nebo pomoci druhému při společné práci
- čerpat poučení z toho, co je pro ně připraveno, co se jim vypráví, co mají připraveno v učebních materiálech, a všimnout si ve svém okolí toho, co s probíraným učivem souvisí nebo na co jsou ve škole upozorněni
- vytvářet si pozitivní představu o sobě samém, docházet ke správným závěrům, k úspěšnému provádění pokusů a vyslovování názorů

Prostřednictvím uvedených strategií a postupů podporujeme sebedůvěru žáků, čímž vytváříme předpoklady pro jejich zdravý sociální vývoj. Vycházíme z poznatku, že k rozvoji citů žáka a jeho sociálních vztahů dochází zároveň s rozvojem jeho operačního myšlení, které se utváří nejvíce na základě abstrakcí vycházejících z materiálních činností s předměty.

Kompetence občanská

Rozvíjení této kompetence se uplatňuje zvláště:

- když je žákům dáвана možnost, aby se sami rozhodovali, aby si uvědomovali, které dovednosti již dobře ovládají, co ještě potřebují učinit a zjistit
- když žákům dodáváme důvěru, že pokud budou k pokusování přistupovat zodpovědně, své úkoly dobře zvládnou
- když žáky necháváme uvážit a říct, na co je třeba pamatovat, aby byla při pokusování zachována bezpečnost
- když podporujeme tvořivé nápady žáků

Fyzika

Vzdělávací předmět fyzika je v 6. – 9. ročníku vyučován po **2 vyučovacíh hodinách týdně** ve všech ročnících. Z toho **6 vyučovacíh hodin** je z minimálně závazné časové dotace pro vzdělávací oblast Člověk a příroda a **2 vyučovací hodiny** jsou z disponibilní časové dotace a navazují na příslušnou oblast.

A) Výchovně vzdělávací cíle vyučovacího předmětu Fyzika v 6. – 9. roč.:

- osvojování nových fyzikálních pojmů a poznatků v návaznosti na přírodovědná poznávání žáků, využívání matematiky
- osvojování fyzikálních poznatků, pokud je to možné, vždy aktivní činností žáků
- vyhodnocování a smysluplná interpretace výsledků experimentů
- přijímání poznatků z nového vyučovacího předmětu fyzika s porozuměním
- podněcování žáků k samostatnosti a tvořivosti při řešení konkrétních problémů
- vedení žáků k poznávání významu fyziky v životě kolem nich a k objevování a chápání zákonitostí přírody i k postupnému pochopení přínosu fyziky pro rozvoj techniky a moderních technologií současnosti
- upozorňování na historii technických vynálezů a život vynálezců
- průběžné zařazování základních metod práce, kterých fyzika používá při poznávání fyzikálních jevů, tj. pozorování, měření, sestavování pokusů, zpracovávání získaných údajů, vyvozování závěrů a hodnocení na základě komunikace mezi žáky i mezi žáky a učitelem
- vedení žáků k tomu, aby využívali osvojené poznatky a dovednosti k řešení fyzikálních problémů a úloh samostatně i ve skupinové spolupráci
- dávání žákům co nejvíce příležitostí k rozvoji jejich logického uvažování, vést je k vyjadřování s jasně vymezenými pojmy
- kritické hodnocení a ověřování získaných a předkládaných informací z hlediska správnosti a přesnosti, upozorňování na pozitivní i negativní důsledky civilizačního vývoje, na možnosti využití i zneužití techniky
- vedení k osvojování a dodržování základních pravidel bezpečnosti při provádění fyzikálních pozorování, měření a experimentů.

B) Charakteristika výuky fyziky na 2. stupni základní školy

Činnostní charakter výuky tohoto předmětu vyplývá ze samé podstaty výuky fyziky jako vědeckého oboru zabývajícího se obecnými fyzikálními vlastnostmi a zákonitostmi reálného světa. Výuku fyziky orientujeme tak, aby si žák poznatky a dovednosti osvojoval na základě individuálních nebo skupinových pokusů. Neobejdeme se přitom bez využívání matematiky, přesných měření a experimentování. Žáka vedeme k pozorování předkládaných jevů, k hovoru o pozorovaném, k vyslovování vlastních závěrů a ke znovuobjevování poznatků. Vyjadřování žáka průběžně citlivě upřesňujeme a napomáháme mu vytvářet si odborný slovník, který je potřebný k plnému pochopení dané látky. Vyjadřujeme fyzikální zákonitosti a vztahy mezi fyzikálními veličinami.

Fyzikální poznávání je především poznáváním teoreticko-experimentálním. Žák pozoruje určité jevy, které vyplývají z činností, které sám provádí. Volíme takové experimenty, které co nejjasněji potvrzují pravdivost fyzikálních poznatků a teorií. Dbáme přitom na rovnováhu mezi experimentálním a teoretickým poznáváním.

Pozorování pokusů na videu, sledování počítačových animací a použití tzv. „myšlenkového experimentu“ volíme jako doplňkový a rozšiřující způsob předávání vědomostí. Jsme si vědomi, že

uvedené metody nemohou kvalitativně zastoupit žákovský experiment, při kterém žák získává osobní zkušenost s prováděním fyzikálních experimentů, učí se dovednostem požadovaným vzdělávacím obsahem oboru a zároveň je veden k zájmu o fyziku a techniku.

Žáka průběžně seznamujeme s využitelností poznatků v životě a umožňujeme mu využívat jeho vlastních zkušeností, čímž mu přibližujeme smysl učení se fyzice. Tak vytváříme vazby mezi probíranou učební látkou a světem žáka. Žáka vedeme k poznání, že rozvoj poznatků fyziky je jedním ze základních předpokladů rozvoje techniky, a souvisí proto i s rozvojem vědy a společnosti. Upozorňujeme na nutnost harmonického soužití člověka s okolní přírodou.

Výuka fyziky probíhá v těsné souvislosti s praktickými činnostmi. Žákovi proto v **praktických činnostech** co nejvíce umožňujeme:

- měřit fyzikální veličiny (je-li to možné, i s větší přesností než ve F)
- připravovat si vhodný materiál a pomůcky k experimentování
- znovu provádět vybrané pokusy a podporovat tak rozvoj jeho technické zručnosti a nápaditosti
- objevovat různá technická řešení daných problémů

Činnostní pojetí výuky fyziky zapadá do celkového plánu vzdělávacího programu zvyšovat úroveň technické vzdělanosti mládeže. Naším záměrem je vést žáka k jasnému porozumění fyzikálním poznatkům a jevům a tím podporovat jeho zájem o fyziku a techniku. Žáka vedeme k chápání technického pokroku jako nástroje k uspokojování potřeb lidstva. Zdůrazňujeme však potřebu udržování rovnováhy mezi člověkem a přírodou (udržitelného rozvoje) a nebezpečí, které pro lidstvo plyne z jejího porušování. Využívání dosavadních zkušeností žáka, dobré porozumění učivu za pomoci konkrétních činností s předměty, vytváření správných představ a rozvíjení schopnosti logicky myslet jsou základními předpoklady pro rozvoj klíčových kompetencí, ale i pro to, aby se žák mohl a chtěl dále technicky vzdělávat.

Výuka fyziky je v programu Tvořivá škola rozdělena na 2 období:

a) 6. a 7. ročník (v každém ročníku 2 vyučovací hodiny týdně)

V tomto období klademe důraz na motivaci žáků pro výuku fyziky, na dobré porozumění a zvládnutí základního učiva určeného RVP a na chápání využití základních fyzikálních poznatků v životě.

Charakter výuky fyziky v 6. a 7. ročníku je činnostní, *což se projevuje větším důrazem na:*

- žákovské pokusování, pozorování a hovory o pozorovaném
- využívání žákovských zkušeností
- na pomoc a podporu při řešení problémů
- na konkrétní dílčí úkoly odpovídající možnostem žáků, na komunikaci a vzájemnou spolupráci mezi žáky
- na vytváření systémů práce se žákovskými pomůckami, zdokonalování zručnosti žáků a seznamování žáků s matematicko-fyzikálními tabulkami
- vytváření mezipředmětové vázanosti fyziky s praktickými činnostmi, matematikou, informatikou i výtvarnou výchovou
- na blízký kontakt mezi učitelem a žákem, naplněný vzájemným pochopením a důvěrou
- na utváření schopnosti žáka se hodnotit a kontrolovat

Ve výuce fyziky v 6. a 7. ročníku dbáme na variabilitu vyučovacích metod, a to jak při zvládnutí nového učiva, tak při jeho procvičování a prověřování znalostí žáků. Volíme často pokusování,

ústní vyjadřování, praktické zkoušení. Zařazování testů a písemného zkoušení využíváme v daleko menší míře, než tomu bylo při práci v rámci předcházejícího vzdělávacího programu.

b) 8. a 9. ročník (v každém ročníku 2 vyučovací hodiny týdně)

Výuka fyziky v 8. a 9. ročníku navazuje na učivo 6. a 7. ročníku. Zachovává si **činnostní ráz a klade důraz na:**

- motivaci žáka ke studiu fyziky a osvojování základních strategií učení
- zařazování experimentování do výuky
- rozvíjení praktických dovedností, podporu tvořivosti žáka a poskytování prostoru pro tvořivé řešení problémů
- využití matematických poznatků k řešení fyzikálních úloh s používáním matematicko-fyzikálních tabulek
- pokračování v důsledném rozvoji komunikace žáků, a to jak při pokusování, tak při procvičování učiva, řešení fyzikálních úloh a zkoušení
- rozvoj schopnosti sebehodnocení žáka a reálný odhad vlastních možností
- spolupráci a vzájemné respektování druhých
- předávání praktických a základních teoretických znalostí ze vzdělávacího oboru fyzika
- pochopení a zvládnutí základního učiva každým žákem a uspokojení potřeb nadaných a talentovaných žáků s využitím vnitřní diferenciací
- možnost samostatného studia a využívání žakovských poznatků a zkušeností
- zařazování zájmových individuálních nebo i skupinových projektů k učivu a využití osvojovaných poznatků v praxi

Hodnocení žáka v tomto období vychází z jasně zadaných úkolů a z předem stanovených pravidel. Hodnocení zaměřujeme na odhalování toho, co žák zná, ne na chybu a neznalost. Opět by mělo převažovat ústní zkoušení nad písemným. Žák by měl mít vždy možnost uplatnit při zkoušení své širší znalosti z různých oborů fyziky.

C) Obsah učiva vyučovacího předmětu Fyzika v 6. – 9. roč.:

6. ročník – 2 hodiny týdně (66 hodin ročně)

Fyzika

Látky a tělesa

- tělesa kolem nás a látky, ze kterých se skládají
- tvar a objem pevných, kapalných a plynných těles
- vlastnosti pevných, kapalných a plynných látek
- molekulová stavba látek

Fyzikální veličiny – jednotky a měření

- délka, obsah, objem
- hmotnost
- čas

Silová působení mezi tělesy

- druhy silových působení
- účinky silových působení

Gravitační působení Země

- směr svislý a vodorovný
- síla a její účinky na těleso

- zemská přitažlivost – gravitační síla
- tíha tělesa – vztah mezi hmotností a tíhou těles
- velikost síly a její měření, jednotka 1N

Částicová stavba látek pevných, kapalných a plynných

- stavba látek, pohyb molekul, atomy
- rozeznávání skupenství látek při normální teplotě

Měření teploty těles

- roztahování pevných látek při zahřívání
- změna objemu kapalných a plynných látek při zahřívání
- měření teploty látek, jednotka

Hustota

- hustota látek
- výpočet hustoty látky
- výpočet hmotnosti tělesa

Elektrický obvod

- sestavování jednoduchého elektrického obvodu
- elektrický proud a elektrické napětí, jednotky, měření
- vodiče elektrického proudu a izolanty
- zahřívání elektrického vodiče při průchodu elektrického proudu
- tepelné elektrické spotřebiče kolem nás
- tepelné pojistky, význam

Magnetické vlastnosti látek

- přírodní a umělé magnety, silové působení magnetů
- magnetizace látek, magnetické pole

Elektromagnet

- magnetické pole cívky při průchodu elektrického proudu
- elektromagnet a jeho užití

7. ročník – 2 hodiny týdně (66 hodin ročně)

Opakování

- základní fyzikální veličiny
- síla a její měření

Tlaková síla

- tlaková síla, jednotka
- účinek síly na plochu, tlak, jednotka tlaku
- výpočet tlaku, tlak v denním životě

Mechanické vlastnosti kapalin a plynů

- tlak přenášený kapalinou, Pascalův zákon
- hydraulický lis a hydraulická zařízení
- tlak způsobený tíhou kapaliny
- souvislost mezi hydrostatickým tlakem a hloubkou a hustotou kapaliny
- využívání poznatků o zákonitostech tlaku v klidných tekutinách
- vztlaková síla, Archimedův zákon

- znázorňování sil působících na těleso, rozhodování o chování tělesa ponořeného do kapaliny
- tlak vzduchu, měření atmosférického tlaku
- souvislost atmosférického tlaku s některými procesy v atmosféře
- tlak plynů v uzavřeném prostoru a jeho měření
- přístroje založené na atmosférickém tlaku
- Archimedův zákon pro plyny

Druhy energie

- využívání různých energetických zdrojů
- motory – stroje, ve kterých se přeměňuje nějaká energie, např. polohová energie vody, na energii pohybovou
- zhodnocení výhod a nevýhod využívání energetických zdrojů, vliv na životní prostředí

Vodní motory

- vodní kola, vodní turbíny
- vodní díla, jejich význam

Elektromagnetická indukce

- praktické ověření vzniku indukovaného napětí změnou magnetického pole v okolí cívky
- vodní elektrárny

Účinky síly na těleso

- účinky síly na těleso, znázornění síly
- klid a pohyb těles, relativnost klidu a pohybu
- Newtonovy zákony
- využití Newtonových zákonů pro objasnění a předvídání pohybu těles při působení stálé síly
- tření, měření třecí síly, význam tření v praxi
- skládání sil, které působí na těleso v jedné přímce
- těžiště těles, rovnovážná poloha těles

Elektrostatika

- model atomu - opakování
- elektrování těles třením a dotykem
- elektrické pole
- chování zelektrovaných a nezelektrovaných těles
- využití elektrických nábojů těles
- ochrana před bleskem

8. ročník – 2 hodiny týdně (66 hodin ročně)

Opakování

- účinky síly na těleso
- klid a pohyb těles – relativnost

Mechanický pohyb těles

- určování, jaký druh pohybu těleso koná vzhledem k jinému tělesu
- rychlost rovnoměrného přímočarého pohybu, jednotky rychlosti
- vztah mezi rychlostí, dráhou a časem

Mechanická práce a mechanická energie

- mechanická práce – praktické určení velikosti mechanické práce, jednotka, výpočet

- určování energie tělesa z práce vykonané silou (jednoduché případy)
- výkon, porozumění vztahu mezi výkonem, vykonanou prací a časem
- jednoduché stroje – páka, kladka, nakloněná rovina
- využití jednoduchých strojů

Druhy energie

- opakování a úvod k dalšímu učivu - mechanická energie, druhy a její přeměny
- využívání různých energetických zdrojů z hlediska vlivů na životní prostředí
- různé druhy energie a jejich přeměny, motory

Zdroje tepla

- tepelná výměna, zdroje tepla
- sdílení tepla vedením a prouděním
- proudění vzduchu v přírodě
- sdílení tepla zářením

Tepelná energie

- neuspořádaný pohyb molekul, předávání tepelné energie
- výpočet množství tepla přijatého či odevzdaného tělesem
- zákon zachování energie

Tepelné motory – přeměna tepelné energie na mechanickou

- parní stroj a jeho využití v minulosti
- parní turbína a její využití v elektrárnách
- spalovací motory, zážehový a vznětový
- tryskové motory

Změny skupenství látek

- tání a tuhnutí, skupenské teplo tání
- změny objemu při tání a tuhnutí
- vypařování a var kapalin
- závislost teploty tlaku nad kapalinou
- vlhkost vzduchu, vlhkoměry
- srážení par v ovzduší, vodní srážky a jejich měření

Proudění vody a vzduchu – učivo rozšiřující

- rychlost a tlak proudící vody a vzduchu
- odpor prostředí, obtékání těles
- vztlková síla na nosnou plochu letadla
- rychlost letadel

Elektrický proud

- měření velikosti elektrického proudu a napětí
- zdroje elektrického napětí
- bezpečné chování při práci s elektrickými přístroji
- Ohmův zákon, elektrický odpor
- závislost velikosti elektrického odporu na vlastnostech vodiče, reostaty
- spojování rezistorů v elektrických obvodech sériově a paralelně

Elektrická energie

- elektrický příkon a elektrická práce
- přeměna energie na tepelnou
- užití přeměny elektrické energie na tepelnou

9. ročník – 2 hodiny týdně (66 hodin ročně)

Opakování

- elektrický proud, napětí, odpor, Ohmův zákon
- spojování rezistorů v elektrickém obvodu
- elektrický příkon, elektrická práce
- přeměna elektrické energie na tepelnou
- bezpečné chování při práci s elektrickými přístroji
- magnety a elektromagnety

Magnetické pole a elektromagnetická indukce

- působení magnetického pole na vodič pod napětím
- elektrické měřicí přístroje – elektromagnetické a s otáčivou cívkou
- vznik indukovaného napětí změnou magnetického pole v okolí cívky
- vznik indukovaného napětí změnou primárního elektrického proudu
- rozlišení střídavého proudu od stejnosměrného – alternátor, dynamo
- elektromotory

Výroba a přenos elektrické energie

- výroba a přenos elektrické energie, transformátory, rozvodná síť
- využití elektřiny v domácnosti – bezpečné chování při práci s elektrickými spotřebiči

Elektrický proud v kapalinách a plynech – rozšiřující učivo

- vedení elektrického proudu v kapalinách – elektrolýza a její užití
- vedení elektrického proudu v plynech – elektrický oblouk
- výboj ve zředěných plynech – zářivka, výbojka

Vedení elektrického proudu v polovodičích

- změna odporu polovodičů při zahřátí a osvětlení
- polovodičová dioda – její zapojení do obvodu, funkce
- rozlišování vodičů, polovodičů a izolantů na základě jejich vlastností

Zvukové děje

- zdroje zvuku – rozlišování ve svém okolí, ultrazvuk, infrazvuk
- látkové prostředí – podmínka pro šíření zvuku
- rychlost šíření zvuku v různých prostředích
- pohlcování zvuku, životní prostředí a hluk
- odraz zvuku na překážce, slyšitelnost zvuku

Elektromagnetické vlny - rozšiřující učivo

- šíření zvuku přenosem na dálku - rádiové vlny
- přehled elektromagnetických vln
- využití ultrazvuku v technice

Světlo a jeho šíření

- zdroje světla, přímočaré šíření světla
- rychlost šíření světla ve vakuu a v různých prostředích
- denní a umělé osvětlení, světlo a stín
- měsíční fáze, zatmění Slunce a Měsíce

- odraz světla v zrcadlech, zobrazení v rovinném, dutém a vypouklém zrcadle
- zobrazení lomem, tenkou spojkou a rozptylkou, lupa
- rozklad bílého světla hranolem

Optické přístroje - rozšiřující učivo

- oko
- fotografický přístroj
- kamera a promítací přístroje
- mikroskop a dalekohled

Země, Slunce, vesmír

- sluneční energie a její využívání
- sluneční soustava
- odlišování hvězd od planet na základě jejich vlastností
- pohyb planet kolem Slunce – využití poznatků o gravitačních silách

Jaderná energie

- štěpná reakce, jaderný reaktor
- jaderná elektrárna, využití jaderné energie
- ochrana lidí před radioaktivním zářením

D) Očekávané výstupy

Látky a tělesa

Žák:

změří vhodně zvolenými měřidly některé důležité fyzikální veličiny charakterizující látky a tělesa uvede konkrétní příklady jevů dokazujících částicové složení látek předpoví, jak se změní délka či objem tělesa při dané změně jeho teploty využívá s porozuměním vztah mezi hustotou, hmotností a objemem při řešení praktických problémů

Pohyb těles

Síly

Žák:

rozhodne, zda dané těleso je v klidu či pohybu vůči jinému tělesu, a využívá s porozuměním při řešení problémů a úloh vztah mezi rychlostí, dráhou a časem u rovnoměrného pohybu těles změní velikost působící síly a určí její směr určí v konkrétní situaci síly působící na těleso a jejich výslednici využívá Newtonovy zákony pro objasňování či předvídání změn pohybu těles při působení stálé výsledné síly v jednoduchých situacích aplikuje poznatky o rovnováze na páce a pevné kladce při řešení praktických problémů

Mechanické vlastnosti tekutin

Žák:

- využívá poznatky o zákonitostech tlaku v klidných tekutinách pro řešení konkrétních praktických problémů
- předpoví z analýzy sil působících na těleso v klidné tekutině chování tělesa v ní

Energie

Žák:

- určí v jednoduchých případech práci vykonanou silou a z ní určí změnu energie tělesa

- využívá s porozuměním vztah mezi výkonem, vykonanou prací a časem
- využívá poznatky o vzájemných přeměnách různých forem energie a jejich přenosu při řešení konkrétních problémů a úloh
- určí v jednoduchých případech teplo přijaté či odevzdané tělesem
- zhodnotí výhody a nevýhody využívání různých energetických zdrojů z hlediska vlivu na životní prostředí

Zvukové děje

Žák:

- rozpozná ve svém okolí zdroje zvuku a kvalitativně analyzuje příhodnost daného prostředí pro šíření zvuku
- posoudí možnosti zmenšování vlivu nadměrného hluku na životní prostředí

Elektromagnetické a světelné děje

Žák:

- sestaví správně podle schématu elektrický obvod a analyzuje správně schéma reálného obvodu
- rozliší stejnosměrný proud od střídavého a změří elektrický proud a napětí
- rozliší vodič, izolant a polovodič na základě analýzy jejich vlastností
- využívá Ohmův zákon pro část obvodu při řešení praktických problémů
- využívá prakticky poznatky o působení magnetického pole na magnet a cívku s proudem a o vlivu změny magnetického pole v okolí cívky na vznik indukovaného napětí v ní
- zapojí správně polovodičovou diodu
- využívá zákona o přímočarém šíření světla a zákona o jeho odrazu při řešení problémů a úloh
- rozhodne ze znalosti rychlostí světla ve dvou prostředích, zda se světlo bude lámat ke kolmici či od kolmice, a využívá této skutečnosti při analýze průchodu světla čočkami

Vesmír

Žák:

- objasní (kvalitativně) pomocí poznatků o gravitačních silách pohyb planet kolem Slunce a měsíců kolem planet
- odliší hvězdu od planety na základě jejich vlastností

Chemie

Obsahové, časové a organizační vymezení

Předmět chemie se vyučuje jako samostatný předmět v 8. a 9. ročníku po dvou hodinách týdně.

Vzdělávání v předmětu chemie:

- směřuje k podchycení a rozvíjení zájmu o obor
- vede k poznávání základních chemických pojmů a zákonitostí na příkladech směsí, chemických látek a jejich reakcí s využíváním jednoduchých chemických pokusů
- učí řešit problémy a správně jednat v praktických situacích, vysvětlovat a zdůvodňovat chemické jevy
- učí poznatky využívat k rozvíjení odpovědných občanských postojů
- učí získávat a upevňovat dovednosti pracovat podle pravidel bezpečné práce s chemikáliemi a dovednosti poskytnout první pomoc při úrazech s nebezpečnými chemickými látkami a přípravky.

Formy a metody práce se užívají podle charakteru učiva a cílů vzdělávání:

- frontální výuka je spojována s praktickými cvičeními
- nácviky jednoduchých laboratorních metod a postupů
- práce ve skupinách
- demonstrační pokusy
- využití počítačových programů
- využití informací, které poskytuje internet

Rozdělení žáků do skupin, počet skupin a počet žáků ve skupině je omezen vybavením školy pomůckami. Vždy je kladen důraz na dodržování zásad bezpečné práce a postupů v souladu s platnou legislativou.

Pravidla dodržování bezpečnosti práce, se kterými jsou žáci při úvodu do obsahu učiva seznámeni jsou pro ně i vyučujícího závazné.

Předmět **chemie** je úzce spjat s ostatními předměty vzdělávací oblasti **Člověk a příroda** a z části s matematikou (např. zeměpis – surovinové zdroje chemického průmyslu, přírodopis – význam zelených rostlin, životní prostředí, zdraví, fyzika – vlastnosti látek, matematika – chemické výpočty).

Předmětem prolínají **průřezová témata**, důraz je kladen na zodpovědnost každého jedince za své zdraví (Osobnostní a sociální výchova, Výchova demokratického občana), na zodpovědnost a spoluzodpovědnost za stav životního prostředí (Environmentální výchova, Myšlení v evropských a globálních souvislostech).

Výchovné a vzdělávací strategie pro rozvoj klíčových kompetencí žáků

Kompetence k učení

Učitel :

- vede žáky k systematickému pozorování jako základní formě zjišťování chemických vlastností látek, jejich přeměn a podmínek, za kterých tyto přeměny nastávají, k jejich popisu, hledání souvislostí mezi jevy a jejich vysvětlení
- vede žáky ke správnému používání chemických termínů, symbolů a značek
- dává žákům možnost samostatně či ve skupinách formulovat závěry na základě pozorování a pokusů

Kompetence k řešení problémů

Učitel:

- předkládá problémové situace související s učivem chemie
- dává žákům možnost volit různé způsoby řešení
- dává možnost obhajovat svá rozhodnutí
- vede žáky k promýšlení pracovních postupů praktických cvičení
- vede žáky k nacházení příkladů chemických dějů a jevů z běžné praxe, k vysvětlování jejich chemické podstaty
- klade důraz na aplikaci poznatků v praxi

Kompetence komunikativní

Učitel:

- vede žáky ke správnému užívání chemických symbolů a značek
- podněcuje žáky k argumentaci
- zadává takové úkoly, při kterých mohou žáci navzájem komunikovat

Kompetence sociální a personální

Učitel:

- zadává úkoly, při kterých mohou žáci spolupracovat
- podněcuje žáky ke smysluplné diskusi
- vytváří situace, při kterých se žáci učí respektovat názory jiných

Kompetence občanské

Učitel:

- společně s žáky respektuje pravidla pro práci s chemickými látkami, řád učebny a laboratorní řád
- vyžaduje dodržování pravidel slušného chování
- předkládá situace, ve kterých se žáci učí chápat základní ekologické souvislosti a environmentální problémy, respektovat požadavky na kvalitní životní prostředí
- vede žáky k zodpovědnému chování v krizových situacích (přivolat pomoc a poskytnout první pomoc)

Kompetence pracovní

Učitel:

- vede žáky k bezpečnému a účinnému používání materiálů, nástrojů a vybavení
- vyžaduje dodržování vymezených pravidel / povinností z hlediska ochrany svého zdraví i zdraví druhých a ochrany životního prostředí
- zadává úkoly tak, aby žáci byli schopni využít poznatků v běžné praxi

Učivo

POZOROVÁNÍ, POKUS A BEZPEČNOST PRÁCE

- **vlastnosti látek** – hustota, rozpustnost, tepelná a elektrická vodivost, vliv atmosféry na vlastnosti a stav látek.
- **zásady bezpečné práce** – ve školní pracovně (laboratoři) i v běžném životě
- **nebezpečné látky a přípravky** – R-věty, S-věty, varovné značky a jejich význam
- **mimořádné události** – havárie chemických provozů, úniky nebezpečných látek

SMĚSI

- **směsi** – různorodé, stejnorodé roztoky; hmotnostní zlomek a koncentrace roztoku; koncentrovanější, zředěnější, nasycený a nenasycený roztok; vliv teploty, míchání a plošného obsahu pevné složky na rychlost jejího rozpouštění do roztoku; oddělování složek směsí (usazování, filtrace, destilace, krystalizace, sublimace)
- **voda** – destilovaná, pitná, odpadní; výroba pitné vody; čistota vody
- **vzduch** – složení, čistota ovzduší, ozonová vrstva

ČÁSTICOVÉ SLOŽENÍ LÁTEK A CHEMICKÉ PRVKY

- **částicové složení látek** – molekuly, atomy, atomové jádro, protony, neutrony, elektronový obal a jeho změny v chemických reakcích, elektrony
- **prvky** – názvy, značky, vlastnosti a použití vybraných prvků, skupiny a periody v periodické soustavě chemických prvků; protonové číslo
- **chemické sloučeniny** – chemická vazba, názvosloví jednoduchých anorganických a organických sloučenin

CHEMICKÉ REAKCE

- **chemické reakce** – zákon zachování hmotnosti, chemické rovnice, látkové množství, molární hmotnost
- **klasifikace chemických reakcí** – slučování, neutralizace, reakce exotermní a endotermní
- **faktory ovlivňující rychlost chemických reakcí** – teplota, plošný obsah povrchu výchozích látek, katalýza
- **chemie a elektřina** – výroba elektrického proudu chemickou cestou

ANORGANICKÉ SLOUČENINY

- **oxidy** – názvosloví, vlastnosti a použití vybraných prakticky významných oxidů
- **kyseliny a hydroxidy** – kyselost a zásaditost roztoků; vlastnosti, vzorce, názvy a použití vybraných prakticky významných kyselin a hydroxidů
- **solí kyslíkaté a nekyslíkaté** – vlastnosti, použití vybraných solí, oxidační číslo, názvosloví, vlastnosti a použití vybraných prakticky významných halogenidů

ORGANICKÉ SLOUČENINY

- **uhlovodíky** – příklady v praxi významných alkanů, uhlovodíků s vícenásobnými vazbami a aromatických uhlovodíků
- **paliva** – ropa, uhlí, zemní plyn, průmyslově vyráběná paliva
- **deriváty uhlovodíků** – příklady v praxi významných alkoholů a karboxylových kyselin
- **přírodní látky** – zdroje, vlastnosti a příklady funkcí bílkovin, tuků, sacharidů a vitaminů v lidském těle

CHEMIE A SPOLEČNOST

- **chemický průmysl v ČR** – výrobky, rizika v souvislosti s životním prostředím, recyklace surovin, koroze
- **průmyslová hnojiva**
- **tepelně zpracovávané materiály** – cement, vápno, sádra, keramika

- **plasty a syntetická vlákna** – vlastnosti, použití, likvidace
- **detergenty a pesticidy, insekticidy**
- **hořlaviny** – význam tříd nebezpečnosti
- **léčiva a návykové látky**

Přírodopis

Charakteristika předmětu

Obsahové, organizační a časové vymezení.

Předmět přírodopis je vyučován jako samostatný předmět v 6., 7., 8. a 9. ročníku. V rámci předmětu se vyučuje v 8. ročníku Výchova ke zdraví.

Učební plán předmětu Přírodopis

ročník	6.	7.	8.	9.	celkem
počet hodin	2	2	1	1	7
disp. hod.			1		

Učební plán předmětu Přírodopis– sportovní třídy

ročník	6.	7.	8.	9.	celkem
počet hodin	2	1	1	1	7
disp. hod.		1	1		

Vzdělávání v předmětu přírodopis.

Vzdělávání v dané vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že:

- svým činnostním a badatelským charakterem výuky umožňuje žákům hlouběji porozumět zákonitostem přírodních procesů
- zaměřuje se na poznání přírody jako systému, jehož části jsou vzájemně propojeny
- seznamuje žáka se stavbou živých organismů
- učí aplikovat přírodovědné poznatky v praktickém životě
- podporuje vytváření otevřeného a kritického myšlení a logického uvažování
- směřuje k podchycení a rozvíjení zájmu o přírodu
- žáci si osvojují důležité dovednosti, např. pozorování, experimentování, měření
- žáka vede k zapojování se do aktivit, které vedou k šetrnému chování k přírodě, ke svému zdraví i ke zdraví ostatních lidí

Formy a metody práce.

Formy a metody práce se užívají podle charakteru učiva a cílů vzdělávání:

- frontální výuka s demonstračními pomůckami
- skupinová práce (s využití přírodnin, mikroskopu, pracovních listů, literatury, internetu)
- přírodovědné vycházky s pozorováním

- laboratorní práce

Mezipředmětové vztahy.

Předmět přírodopis souvisí s předměty vzdělávací oblasti Člověk a příroda:

- zeměpis – rozšíření a výskyt živočichů a rostlin, ochrana přírody
- fyzika – fotosyntéza, sluch, zrak
- chemie – chemické znečištění, chemické vlastnosti minerálů a hornin

Průřezová témata zařazená do předmětu.

Osobnostní rozvoj (OSV)

- rozvoj schopností poznávání, sebezpoznání a sebepojetí, komunikace, řešení problému a rozhodovací dovednosti, hodnoty, postoje a praktická etika

Výchova demokratického člověka (VDO)

- občan jako odpovědný člen společnosti

Environmentální výchova (EV)

- ekosystémy, základní podmínky života, lidské aktivity a problémy životního prostředí, vztah člověka k prostředí

Výchovné a vzdělávací strategie pro rozvoj kompetencí.

Kompetence k učení:

- žák umí vyhledat, třídít a propojovat informace a používat je v praktickém životě
- žák samostatně pozoruje a experimentuje, umí výsledky zhodnotit a vyvodit z nich závěr
- žák uvádí věci do souvislostí, propojuje poznatky a na základě toho si vytváří ucelený pohled na svět
- jsou používány příklady, které budou žákům jasné vzhledem ke své názornosti
- žáci třídí a zpracovávají nové informace a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je dávají do souvislostí a využívají je v praktickém životě
- vytvoření schopnosti a chuti žáka se i do budoucna učit a zajímat se o daný obor

Kompetence k řešení problémů:

- žák se učí přecházet od smyslového poznávání k poznávání založenému na pojmech, teorii a modelech a chápat vzájemné souvislosti či zákonitosti přírodních faktů
- žák se učí poznatky zobecňovat a aplikovat v různých oblastech života
- žák se učí základům logického vyvozování a předvídání specifických závěrů z přírodovědných zákonů tím, že nachází shodné, podobné a odlišné znaky, posuzuje jejich význam, posuzuje „nadřazenost“ a „podřazenost“ kategorií

- žák posuzuje podmínky, průběh a závěry experimentů a hlavně závěry, které lze ze závěrů odvozovat
- žák využívá získané vědomosti a dovednosti různých variant řešení problémů, zkoumá řešení a osvědčené postupy aplikuje při řešení obdobných nebo nových problémových situací
- žák kriticky myslí, činí uvážlivá rozhodnutí, je schopen je obhájit, uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí a výsledky svých činů zhodnotí
- žák využívá Internet pro vyhledání potřebných informací

Kompetence komunikativní:

- žák je veden k přesnému a logicky uspořádanému vyjadřování a argumentaci
- práce ve skupinách je založena na komunikaci mezi žáky, respektování názorů druhých, na diskusi
- učitel umožňuje prezentace práce žáků, žáci mají možnost sami zhodnotit výsledky své práce a reagovat na hodnocení ostatních, přijmout kritiku

Kompetence sociální a personální:

- žák je veden k osvojování dovednosti spolupráce a společného hledání optimálních řešení problémů tím, že spolupracuje při praktickém řešení úkolů ve dvojicích i ve skupinách, třídí a statisticky zpracovává informace
- žák je schopen objektivně hodnotit vlastní práci v kolektivu, požádá v případě potřeby o pomoc nebo ji sám poskytne
- žák přispívá k diskusi v malé skupině i celé třídě

Kompetence občanské:

- žák chápe nutnost dodržovat základní pravidla vedoucí ke zlepšení životního prostředí
- žák zaujímá vlastní postoje k ochraně životního prostředí tím, že je vtahován při vyučování do problematiky ochrany organismů a životního prostředí a na modelových i aktuálních otázkách navrhuje řešení umožňující při hospodářské prosperitě ochranu přírody
- žák kriticky hodnotí různé jevy ve společnosti

Kompetence pracovní:

- žák se učí optimálně plánovat a provádět soustavná pozorování a experimenty a získaná data zpracovávat a vyhodnocovat
- žák je veden k dodržování pravidel bezpečnosti práce a bezpečnosti při experimentech tím, že si při laboratorních pracích osvojí bezpečné pracovní postupy

Učivo

OBEČNÁ BIOLOGIE A GENETIKA

- **vznik, vývoj, rozmanitost, projevy života a jeho význam** – výživa, dýchání, růst, rozmnožování, vývin, reakce na podněty; názory na vznik života

- **základní struktura života** – buňky, pletiva, tkáně, orgány, orgánové soustavy, organismy jednobuněčné a mnohobuněčné
- **význam a zásady třídění organismů**
- **dědičnost a proměnlivost organismů** – podstata dědičnosti a přenos dědičných informací, gen, křížení
- **viry a bakterie** – výskyt, význam a praktické využití

BIOLOGIE HUB

- **houby bez plodnic** – základní charakteristika, pozitivní a negativní vliv na člověka a živé organismy
- **houby s plodnicemi** – stavba, výskyt, význam, zásady sběru, konzumace a první pomoc při otravě houbami
- **lišejníky** – stavba, symbióza, výskyt a význam

BIOLOGIE ROSTLIN

- **anatomie a morfologie rostlin** – stavba a význam jednotlivých částí těla vyšších rostlin (kořen, stonek, list, květ, semeno, plod)
- **fyzologie rostlin** – základní principy fotosyntézy, dýchání, růstu, rozmnožování
- **systém rostlin** – poznávání a zařazování daných zástupců běžných druhů řas, mechorostů, kapradin (plavuně, přesličky, kapradiny), nahosemenných a krytosemenných rostlin (jednoděložných a dvouděložných); jejich vývoj a využití hospodářsky významných zástupců
- **význam rostlin a jejich ochrana**

BIOLOGIE ŽIVOČICHŮ

- **stavba těla, stavba a funkce jednotlivých částí těla** – živočišná buňka, tkáně, orgány, orgánové soustavy, organismy jednobuněčné a mnohobuněčné, rozmnožování
- **vývoj, vývin a systém živočichů** – významní zástupci jednotlivých skupin živočichů – prvoci, bezobratlí (žahavci, ploštěnci, hlísti, měkkýši, kroužkovci, členovci), strunatci (paryby, ryby, obojživelníci, plazi, ptáci, savci)
- **rozšíření, význam a ochrana živočichů** – hospodářsky a epidemiologicky významné druhy, péče o vybrané domácí živočichy, chov domestikovaných živočichů, živočišná společenstva
- **projevy chování živočichů**

BIOLOGIE ČLOVĚKA

- **fylogeneze a ontogeneze člověka** – rozmnožování člověka
- **anatomie a fyziologie** – stavba a funkce jednotlivých částí lidského těla, orgány, orgánové soustavy (opěrná, pohybová, oběhová, dýchací, trávicí, vylučovací a rozmnožovací, řídící), vyšší nervová činnost, hygiena duševní činnosti
- **nemoci, úrazy a prevence** – příčiny, příznaky, praktické zásady a postupy při léčení běžných nemocí; závažná poranění a život ohrožující stavy
- **životní styl** – pozitivní a negativní dopad na zdraví člověka

NEŽIVÁ PŘÍRODA

- **Země** – vznik a stavba Země
- **nerosty a horniny** – vznik, vlastnosti, kvalitativní třídění, praktický význam a využití zástupců, určování jejich vzorků; principy krystalografie
- **vnější a vnitřní geologické procesy** – příčiny a důsledky
- **půdy** – složení, vlastnosti a význam půdy pro výživu rostlin, její hospodářský význam pro společnost, nebezpečí a příklady její devastace, možnosti a příklady rekultivace
- **vývoj zemské kůry a organismů na Zemi** – geologické změny, vznik života, výskyt typických organismů a jejich přizpůsobování prostředí
- **geologický vývoj a stavba území ČR** – Český masiv, Karpaty

- **podnebí a počasí ve vztahu k životu**

ZÁKLADY EKOLOGIE

- **organismy a prostředí** – vzájemné vztahy mezi organismy, mezi organismy a prostředím; populace, společenstva, přirozené a umělé ekosystémy, potravní řetězce, rovnováha v ekosystému
- **ochrana přírody a životního prostředí** – globální problémy a jejich řešení, chráněná území

PRAKTICKÉ POZNÁVÁNÍ PŘÍRODY

- **praktické metody poznávání přírody** – pozorování lupou a mikroskopem (případně dalekohledem), zjednodušené určovací klíče a atlasy, založení herbáře a sbírek, ukázky odchytu některých živočichů, jednoduché rozčleňování rostlin a živočichů
- **významní biologové a jejich objevy**

Zeměpis

Charakteristika předmětu

Obsahové, organizační a časové vymezení

Předmět zeměpis je vyučován jako samostatný předmět v 6., 7., 8., a 9. ročníku a navazuje na předměty prvouka a vlastivěda.

Učební plán předmětu Zeměpis

ročník	6.	7.	8.	9.	celkem
počet hodin	2	2	2	2	8

Učební plán předmětu Zeměpis – sportovní třídy

ročník	6.	7.	8.	9.	celkem
počet hodin	2	2	1	1	6

Vzdělávání v předmětu zeměpis.

Vzdělávání v dané vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že:

- poskytuje žákům prostředky a metody pro hlubší porozumění přírodních jevů
- směřuje k osvojování hlavních geografických objektů, jevů, pojmů a používání poznávacích metod
- vytváří potřebu klást si otázky o průběhu a příčinách přírodních jevů, správně tyto otázky formulovat a hledat na ně adekvátní odpovědi
- podporuje porozumění souvislostem mezi činnostmi lidí a stavem životního prostředí
- vede k uvažování a jednání, která preferují co nejefektivnější využívání zdrojů energie v praxi, včetně co nejširšího využívání obnovitelných zdrojů
- umožňuje žákům orientovat se v současném světě a v globálních problémech současného lidstva
- podporuje vytváření otevřeného a kritického myšlení a logického uvažování
- učí aplikovat poznatky v praktickém životě
- rozvíjí trvalý zájem o poznávání vlastní země a regionů světa

Formy a metody práce.

Formy a metody práce se užívají podle charakteru učiva a cílů vzdělávání:

- frontální výuka s demonstračními pomůckami, obrazovým materiálem
- skupinová práce (s využitím map, pracovních listů, odborné literatury, časopisů, internetu)
- exkurze, vycházky
- projekty

Řád učebny zeměpisu je součástí vybavení učebny a dodržování pravidel je pro každého závazné.

Mezipředmětové vztahy.

Předmět zeměpis úzce souvisí s ostatními předměty vzdělávacích oblastí Člověk a příroda, ale také s předměty z ostatních vzdělávacích oblastí:

- fyzika – vesmír, sluneční soustava
- matematika – měřítko mapy, převody jednotek, grafy, diagramy
- chemie – znečištění atmosféry, hydrosféry
- přírodopis – rozšíření živočichů a rostlin, ochrana krajiny a životního prostředí (národní parky, CHKO, ...)
- dějepis – kultura národů, historie států
- ICT – zdroj aktuálních informací a jejich zpracování

Tématické okruhy průřezových témat zařazených do předmětu.

Osobnostní a sociální výchova (OSV)

Osobnostní rozvoj

OSV1 Rozvoj schopnosti poznávání – cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění, řešení problémů, dovednosti pro učení a studium

Morální rozvoj

OSV10 Řešení problémů a rozhodovací dovednosti – zvládání učebních problémů vázaných na látku předmětu

Výchova demokratického občana (VDO)

VDO2 Občan, občanská společnost a stát – občan jako odpovědný člen společnosti

VDO4 Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování – demokracie jako protiváha diktatury a anarchie, demokratické způsoby řešení konfliktů a problémů ve společnosti

Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech (VMEGS)

VMEGS1 Evropa a svět nás zajímá – zážitky a zkušenosti z Evropy a světa, naši sousedé v Evropě, zvyky a tradice národů Evropy

VMEGS2 Objevujeme Evropu a svět – naše vlast a Evropa, evropské krajiny, Evropa a svět, život Evropanů

VMEGS3 Jsme Evropané – Evropská integrace, instituce Evropské unie

Multikulturní výchova (MKV)

MKV1 Kulturní diference – respektování zvláštností různých etnik, základní problémy sociálních a kulturních rozdílů v České republice a v Evropě

MKV3 Etnický původ – rovnocennost všech etnických skupin a kultur, odlišnost lidí, ale i jejich vzájemná rovnost, postavení národnostních menšin, základní informace o různých etnických skupinách žijících v české a evropské společnosti, různé způsoby života, odlišné myšlení a vnímání světa

MKV4 Multikulturalita – multikulturalita jako prostředek vzájemného obohacování
MKV5 Princip sociálního smíru a solidarity – nekonfliktní život v multikulturní společnosti, otázka lidských práv

Environmentální výchova (EV)

EV1 Ekosystémy – les v našem prostředí, vodní zdroje, moře a tropický deštný les, lidské sídlo, kulturní krajina (pochopení hlubokého ovlivnění přírody v průběhu vzniku civilizace až po dnešek)

EV2 Základní podmínky života – voda, ovzduší, půda, energie, přírodní zdroje a jejich vyčerpatelnost

EV3 Lidské aktivity a problémy životního prostředí – zemědělství, průmysl, doprava a životní prostředí, ochrana přírody, změny v krajině

EV4 Vztah člověka k prostředí – naše obec (přírodní zdroje, příroda, ochrana životního prostředí, lidé), nerovnoměrnost života na Zemi (rozdílné prostředí a společenský vývoj, příčiny a důsledky zvyšování rozdílů globalizace a principy udržitelného rozvoje)

Výchovné a vzdělávací strategie pro rozvoj kompetencí

Kompetence k učení:

- žák se učí samostatnému získávání, zpracování a vyhodnocování informací vhodnými metodami
- dokáže vyvodit souvislosti mezi jednotlivými jevy v přírodní i socioekonomické sféře, dokáže je přiřadit k vyššímu celku
- učí se správně užívat odbornou terminologii tím, že dbáme na správné užívání geografických termínů
- zadáváme úkoly ve formě problému
- vedeme žáky k analýze jednotlivých situací
- dáváme podněty k pozorování přírodních jevů
- zadáváme vhodná témata k samostatnému zpracování s využitím různých informačních zdrojů.

Kompetence k řešení problémů:

- žák kriticky myslí, dokáže na základě získaných poznatků provést analýzu problému, popř. nejprve sám problém stanoví a s využitím vlastních zkušeností nebo dle návodu řeší tím, že žáka vedeme ke správnému kladení otázek, vyvozování příčinných souvislostí
- navozujeme modelové problémové situace z oblasti fyzicko-geografické sféry
- zadáváme žákům praktické úkoly, týkající se běžných životních situací
- vyvoláváme diskusi k daným tématům

Kompetence komunikativní:

- žák dokáže s využitím správné terminologie ve správné logické posloupnosti formulovat své myšlenky a názory, získané poznatky
- prezentuje výsledky svých pozorování a řešení problémů

- spolupracuje se spolužáky na skupinových úkolech tím, že zadáváme vhodná témata k následné prezentaci či diskusi, úkoly pro skupinovou práci
- klademe otázky, které vedou žáky k obhájení jejich názoru

Kompetence sociální a personální:

- žák dokáže aktivně pracovat ve skupině
- zapojuje se do dělby práce a následné kooperace
- respektuje názory druhých

Kompetence občanské:

- žák pochopí a bude schopen využít v praxi ekologické souvislosti mezi jednotlivými složkami krajinné sféry a vlivu člověka na ně – např. problematika znečištění ovzduší, nedostatku pitné vody, kontaminace půdy
- pozná problémy obyvatel jiných částí světa, pochopí nutnost humanitární pomoci
- prohloubí svůj vztah k České republice jako své vlasti tím, že uskutečňujeme zeměpisné exkurze, klademe otázky, zabývající se danými tématy

Kompetence pracovní:

- žák získává informace pozorováním, matematickými výpočty, měřením
- používá různé typy materiálů – texty, mapy, grafy, diagramy
- při práci dodržuje stanovená pravidla, zachází šetrně se svěřenými pomůckami, dbá na čistotu svého pracovního prostředí
- zadáváme praktické úkoly, týkající se pozorování a měření různých přírodních jevů – např. měření teploty vzduchu, dodáváme materiál ke zpracování

Učivo

GEOGRAFICKÉ INFORMACE, ZDROJE DAT, KARTOGRAFIE A TOPOGRAFIE

- **komunikační geografický a kartografický jazyk** – vybrané obecně používané geografické, topografické a kartografické pojmy; základní topografické útvary: důležité body, výrazné liniové (čárové) útvary, plošné útvary a jejich kombinace: síť, povrchy, ohniska – uzly; hlavní kartografické produkty: plán, mapa; jazyk mapy: symboly, smluvené značky, vysvětlivky; statistická data a jejich grafické vyjádření, tabulky; základní informační geografická média a zdroje dat
- **geografická kartografie a topografie** – glóbus, měřítko glóbusu, zeměpisná síť, poledníky a rovnoběžky, zeměpisné souřadnice, určování zeměpisné polohy v zeměpisné síti; měřítko a obsah plánů a map, orientace plánů a map vzhledem ke světovým stranám; praktická cvičení a aplikace s dostupnými kartografickými produkty v tištěné i elektronické podobě

PŘÍRODNÍ OBRAZ ZEMĚ

- **Země jako vesmírné těleso** – tvar, velikost a pohyby Země, střídání dne a noci, střídání ročních období, světový čas, časová pásma, pásmový čas, datová hranice, smluvený čas
- **krajinná sféra** – přírodní sféra, společenská a hospodářská sféra, složky a prvky přírodní sféry
- **systém přírodní sféry na planetární úrovni** – geografické pásy, geografická (šířková) pásma, výškové stupně
- **systém přírodní sféry na regionální úrovni** – přírodní oblasti

REGIONY SVĚTA

- **světadíly, oceány, makroregiony světa** – určující a porovnávací kritéria; jejich přiměřená charakteristika z hlediska přírodních a socioekonomických poměrů s důrazem na vazby a souvislosti (přírodní oblasti, podnebné oblasti, sídelní oblasti, jazykové oblasti, náboženské oblasti, kulturní oblasti)
- **modelové regiony světa** – vybrané modelové přírodní, společenské, politické, hospodářské a environmentální problémy, možnosti jejich řešení

SPOLEČENSKÉ A HOSPODÁŘSKÉ PROSTŘEDÍ

- **obyvatelstvo světa** – základní kvantitativní a kvalitativní geografické, demografické hospodářské a kulturní charakteristiky
- **globalizační společenské, politické a hospodářské procesy** – aktuální společenské, sídelní, politické a hospodářské poměry současného světa, sídelní systémy, urbanizace, suburbanizace
- **světové hospodářství** – sektorová a odvětvová struktura, územní dělba práce, ukazatelé hospodářského rozvoje a životní úrovně
- **regionální společenské, politické a hospodářské útvary** – porovnávací kritéria: národní a mnohonárodnostní státy, části států, správní oblasti, kraje, města, aglomerace; hlavní a periferní hospodářské oblasti světa; politická, bezpečnostní a hospodářská seskupení (integrace) států; geopolitické procesy, hlavní světová konfliktní ohniska

ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

- **krajina** – přírodní a společenské prostředí, typy krajiny
- **vztah příroda a společnost** – trvale udržitelný život a rozvoj, principy a zásady ochrany přírody a životního prostředí, chráněná území přírody, globální ekologické a environmentální problémy lidstva

ČESKÁ REPUBLIKA

- **místní region** – zeměpisná poloha, kritéria pro vymezení místního regionu, vztahy k okolním regionům, základní přírodní a socioekonomické charakteristiky s důrazem na specifika regionu důležitá pro jeho další rozvoj (potenciál x bariéry)
- **Česká republika** – zeměpisná poloha, rozloha, členitost, přírodní poměry a zdroje; obyvatelstvo: základní geografické, demografické a hospodářské charakteristiky, sídelní poměry; rozmístění hospodářských aktivit, sektorová a odvětvová struktura hospodářství; transformační společenské, politické a hospodářské procesy a jejich územní projevy a dopady; hospodářské a politické postavení České republiky v Evropě a ve světě, zapojení do mezinárodní dělby práce a obchodu
- **regiony České republiky** – územní jednotky státní správy a samosprávy, krajské členění, kraj místního regionu, přeshraniční spolupráce se sousedními státy v euroregionech

TERÉNNÍ GEOGRAFICKÁ VÝUKA, PRAXE A APLIKACE

- **cvičení a pozorování v terénu místní krajiny, geografické exkurze** – orientační body, jevy, pomůcky a přístroje; stanoviště, určování hlavních a vedlejších světových stran, pohyb podle mapy a azimutu, odhad vzdáleností a výšek objektů v terénu; jednoduché panoramatické náčrtky krajiny, situační plány, schematické náčrtky pochodové osy, hodnocení přírodních jevů a ukazatelů
- **ochrana člověka při ohrožení zdraví a života** – živelní pohromy; opatření, chování a jednání při nebezpečí živelních pohrom v modelových situacích

VZDĚLÁVACÍ OBLAST: ČLOVĚK A SVĚT PRÁCE

Vzdělávací oblast je v 6. – 9. ročníku realizována v předmětu PRAKTICKÉ ČINNOSTI, který zahrnuje pozemky, dílny, svět práce a informatiku

Praktické činnosti

V rámci vzdělávací oblasti „Člověk a svět práce“ byl na základě materiálně technických podmínek naší školy zaveden vyučovací předmět praktické činnosti.

Obsahové, časové a organizační vymezení

Vyučovací předmět praktické činnosti se vyučuje jako samostatný předmět v 6., 7., 8. a 9. roč.

Časová dotace v učebním plánu je 1 vyuč. hodina týdně.

Vzhledem k materiálně technickým podmínkám a pedagogickým záměrům školy jsou vybrány pro skupinu chlapců a dívek pěstitelské práce.

Vzdělávání žáků má vést k:

- zájmu o pěstování rostlin v závislosti na přírodních podmínkách i práci člověka
- podpoře otevřeného a kritického myšlení a logického uvažování
- k rozvoji schopnosti aplikovat poznatky z ostatních předmětů v praxi
- získávání základních pracovních dovedností a návyků
- osvojování a uplatňování zásad bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, hygieny práce, základů organizace a plánování práce
- získání pozitivního vztahu k práci a odpovědného a tvořivého postoje k vlastní činnosti a její kvalitě

V předmětu pěstitelské práce se prolínají průřezová témata :

Výchova demokratického občana – zásady slušnosti, tolerance a odpovědného jednání, řešení problémů samostatně a odpovědně, společně komunikovat, podporovat aktivitu a kooperovat.

Osobnostní a sociální výchova – orientovat se v sobě samém, rozvíjet dovednosti a schopnosti, dobré vztahy k sobě samému, k dalším lidem a k dalším složkám životního prostředí.

Environmentální výchova – pozorovat a popisovat okolní prostředí, získávat informace o ekologické problematice, získané poznatky kriticky zvažovat a domýšlet možné důsledky, provádět konkrétní pracovní aktivity ve prospěch životního prostředí, péče o zeleň, třídění odpadů, zlepšování okolního prostředí.

Mediální výchova – schopnost zpracovat, vyhodnotit a využít podněty, které přicházejí z médií, tisku, rozhlasu, televize, internetu

Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech – zavést evropskou dimenzi, evropský rozměr do vzdělávání jako prostředek mezinárodní a multikulturní orientace, rozvíjet vědomí evropské identity při respektování identity národní

Multikulturní výchova – zlepšovat klima třídy a školy, harmonizovat mezilidské vztahy, zlepšovat vztahy žák-žák, žák-učitel, učitel- rodič.

Výchovné a vzdělávací strategie pro rozvoj klíčových kompetencí žáků

Kompetence k učení

- Žák - poznává smysl a cíl učení
- má pozitivní vztah k učení prostřednictvím zadávaných úkolů v rámci výuky
  - umí posoudit vlastní pokrok
  - kriticky zhodnotí výsledky své práce a diskutuje o nich
- Učitel - zadává úkoly, které umožní volbu různých postupů
- vede žáky aby v hodinách pracovali s odbornou literaturou
  - pozoruje pokrok u všech žáků v hodině

Kompetence k řešení problémů

- Žák - promýšlí pracovní postupy praktických cvičení
- při řešení se učí chápat, že se při práci budou setkávat s problémy, které nemají jen jedno správné řešení
  - poznatky aplikuje v praxi
- Učitel – se zajímá o náměty
- klade otevřené otázky

Kompetence komunikativní

- Žák - se učí správnému postupu při práci
- při komunikaci používá správné názvosloví
  - využívá informační zdroje k získání nových poznatků
- Učitel – zadává úkoly při kterých žáci spolupracují
- vede žáky, aby na sebe brali ohledy

Kompetence sociální a personální

- Žáci - pracují ve skupinách
- spolupracují při řešení problémů
  - přispívají k diskusi a respektují názory jiných
  - učí se věcně argumentovat
- Učitel – podle potřeby pomáhá žákům
- každému žákovi umožňuje zažít úspěch
  - dodává žákům sebedůvěru

Kompetence občanské

- Žáci - respektují pravidla při práci

- dokáží přivolat pomoc při zranění
  - chápou základní ekologické souvislosti, chrání a oceňují naše kulturní tradice a historické dědictví
  - projevují pozitivní postoj k uměleckým dílům
- Učitel - vyžaduje dodržování pravidel slušného chování
- dodává žákům sebedůvěru

Kompetence pracovní

- Žák - dodržuje bezpečnostní a hygienická pravidla při práci
- používá bezpečně a účinně nářadí
  - dodržuje správný pracovní postup a pravidla, plní povinnosti, myslí na ochranu svého zdraví a zdraví druhých
  - dbá na ochranu životního prostředí
  - své znalosti využívá v běžné praxi.
- Učitel - vede žáky ke správným způsobům užití nářadí
- pozoruje pokrok při práci v hodině
  - jasnými pokyny směřuje činnosti ke stanovenému cíli
  - hodnotí žáky způsobem, který jim umožňuje vnímat vlastní pokrok

Učivo ***DÍLNY***

- vlastnosti materiálu, užití v praxi (dřevo, kov, plasty, kompozity)
- pracovní pomůcky, nářadí a nástroje pro ruční opracování
- jednoduché pracovní operace a postupy
- organizace práce, důležité technologické postupy
- technické náčrty a výkresy, technické informace, návody
- úloha techniky v životě člověka, zneužití techniky, technika a životní prostředí, technika a volný čas, tradice a řemesla

PĚSTITELSKÉ PRÁCE

- **základní podmínky pro pěstování** – půda a její zpracování, výživa rostlin, ochrana rostlin a půdy
- **zelenina** – osivo, sadba, výpěstky, podmínky a zásady pěstování; pěstování vybraných druhů zeleniny
- **okrasné rostliny** – základy ošetřování pokojových květin, pěstování vybraných okrasných dřevin a květin; květina v exteriéru a interiéru (hydroponie, bonsaje), řez, jednoduchá vazba, úprava květin
- **ovocné rostliny** – druhy ovocných rostlin, způsob pěstování, uskladnění a zpracování
- **léčivé rostliny, koření** – pěstování vybrané rostliny; rostliny a zdraví člověka; léčivé účinky rostlin, rostliny jedovaté; rostliny jako drogy a jejich zneužívání; alergie

SVĚT PRÁCE (závazný pro 8. a 9. ročník s možností realizace od 7. ročníku)

- **trh práce** – povolání lidí, druhy pracovišť, pracovních prostředků, pracovních objektů, charakter a druhy pracovních činností; požadavky kvalifikační, zdravotní a osobnostní; rovnost příležitostí na trhu práce
- **volba profesní orientace** – základní principy; sebepoznávání: osobní zájmy a cíle, tělesný a zdravotní stav, osobní vlastnosti a schopnosti, sebehodnocení, vlivy na volbu profesní orientace;

informační základna pro volbu povolání, práce s profesními informacemi a využívání poradenských služeb

- **možnosti vzdělávání** – náplň učebních a studijních oborů, přijímací řízení, informace a poradenské služby
- **zaměstnání** – pracovní příležitosti v obci (regionu), způsoby hledání zaměstnání, psaní životopisu, pohovor u zaměstnavatele, problémy nezaměstnanosti, úřady práce; práva a povinnosti zaměstnanců a zaměstnavatelů
- **podnikání** – druhy a struktura organizací, nejčastější formy podnikání, drobné a soukromé podnikání

VZDĚLÁVACÍ OBLAST: UMĚNÍ A KULTURA

Vzdělávací oblast je v 6. – 9. ročníku realizována prostřednictvím vyučovacích předmětů:

Hudební výchova a výtvarná výchova

Výtvarná výchova

Obsahové vymezení vyučovacního předmětu:

- pracuje s vizuálně obraznými znakovými systémy
- rozvíjí tvůrčí činnosti, smyslovou citlivost a uplatňování subjektivity
- přistupuje k uměleckému procesu v jeho celistvosti a chápe ho jako způsob poznání a komunikace
- užívá různých uměleckých vyjadřovacích prostředků včetně nejnovějších informačních a komunikačních technologií
- rozvíjí především průřezové téma Osobnostní a sociální výchovy (týká se společného zaměření na rozvoj smyslového vnímání, kreativity, vnímání a utváření mimouměleckého estetického) a Výchovy k myšlení v evropských a globálních souvislostech (prohlubuje vztah k evropské a světové kultuře)

Časové vymezení vyučovacního předmětu:

- 6. a 7. ročník – 2 hodiny týdně
- 8. a 9. ročník – 1 hodina týdně

Organizační vymezení vyučovacního předmětu:

- výuka probíhá ve třídách nebo mimo budovu školy (práce v plenéru).

Výchovné a vzdělávací strategie pro rozvoj klíčových kompetencí žáků:

Formy a metody práce se užívají podle charakteru učiva a cílů vzdělávání - skupinové vyučování, samostatná práce, kolektivní práce, krátkodobé projekty.

Kompetence k učení

- při teoreticky zaměřených hodinách si žáci vytváří takové učební materiály, aby je mohli dále využívat pro své vlastní učení
- žáci při své tvorbě poznávají vlastní pokroky a při konečném výstupu si dokáží zpětně uvědomit problémy související s realizací
- strategie
  - učitel zadává jednotlivé úkoly tak, aby si každý žák mohl sám zorganizovat vlastní činnost
  - učitel využívá kladného hodnocení k motivaci pro další výtvarnou činnost

Kompetence k řešení problémů

- žákům je předkládán dostatek námětů k samostatnému zpracování a řešení problémů souvisejících s výběrem výtvarné techniky, materiálů a pomůcek
- při zadání úkolu žák rozpozná výtvarný problém a hledá nejvhodnější způsob řešení
- strategie • učitel zadává úkoly způsobem, který umožňuje volbu různých postupů

Kompetence komunikativní

- při práci ve skupině dokáže žák vyjádřit svůj názor, vhodnou formou ho obhájit a tolerovat názor druhých
- strategie • učitel klade dostatek prostoru pro střetávání a komunikaci různými formami (písemně, pomocí technických prostředků, výtvarnými prostředky, ..)
  - učitel dohlíží na dodržování etiky komunikace (naslouchání, respektování originálních, nezdařených názorů, ..)

Kompetence sociální a personální

- učí se respektovat pravidla při práci v týmu, dodržovat je a svou pracovní činností kladně ovlivňovat kvalitu práce
- strategie • učitel dodává žákům sebedůvěru a podle potřeby žákům v činnostech pomáhá
  - učitel umožňuje každému žákovi zažít úspěch
  - učitel v průběhu výuky zohledňuje rozdíly v pracovním tempu jednotlivých

žáků

Kompetence občanské

- při propagaci školních akcí žáci vytváří plakáty a upoutávky, kterými prezentují školu
- žáci respektují názor druhých
- žáci prezentují výsledky své práce a účastní se výtvarných soutěží
- strategie • učitel podporuje občanské cítění žáků při vytváření propagačních materiálů

Kompetence pracovní

- při samostatné práci jsou žáci vedeni ke koncentraci na pracovní výkon, jeho dokončení a dodržují vymezená pravidla
- žáci si vytváří pozitivní vztah k manuálním činnostem
- žáci při práci s výtvarným materiálem dodržují hygienická pravidla
- strategie • učitel vede žáky ke správným způsobům užití materiálu, nástrojů a vybavení
  - učitel požaduje dodržování dohodnuté kvality a postupů

Vyučovacím předmětem prolínají průřezová témata:

- EV - vztah člověka k přírodě
  - ekosystémy
  - lidské aktivity a problémy životního prostředí
- EGS - jsme Evropané

- Evropa a svět nás zajímá
- OSV - poznávání lidí
  - kreativita
  - sebepoznání a sebepojetí
  - komunikace
  - hodnoty, postoje, praktická etika
  - rozvoj schopností poznávání
  - řešení problémů a rozhodovací dovednosti
- MDV - práce v realizačním týmu
  - fungování a vliv médií ve společnosti
  - tvorba mediálního sdělení
- MKV - lidské vztahy
  - multikulturalita
- VDO - principy demokracie

Učivo

ROZVÍJENÍ SMYSLOVÉ CITLIVOSTI

- **prvky vizuálně obrazného vyjádření** – linie, tvary, objemy, světlostní a barevné kvality, textury; vztahy a uspořádání prvků v ploše, objemu, prostoru a v časovém průběhu (podobnost, kontrast, rytmus, dynamické proměny, struktura), ve statickém i dynamickém vizuálně obrazném vyjádření
- **uspořádání objektů do celků v ploše, objemu, prostoru a časovém průběhu** – vyjádření vztahů, pohybu a proměn uvnitř a mezi objekty (lineární, světlostní, barevné, plastické a prostorové prostředky a prostředky vyjadřující časový průběh) ve statickém i dynamickém vyjádření
- **reflexe a vztahy zrakového vnímání k vnímání ostatními smysly** – vědomé vnímání a uplatnění mimovizuálních podnětů při vlastní tvorbě; reflexe ostatních uměleckých druhů (hudebních, dramatických)
- **smyslové účinky vizuálně obrazných vyjádření** – umělecká výtvarná tvorba, fotografie, film, tiskoviny, televize, elektronická média, reklama; výběr, kombinace a variace ve vlastní tvorbě

UPLATŇOVÁNÍ SUBJEKTIVITY

- **prostředky pro vyjádření emocí, pocitů, nálad, fantazie, představ a osobních zkušeností** – manipulace s objekty, pohyb těla a jeho umístění v prostoru, akční tvar malby a kresby, uspořádání prostoru, celku vizuálně obrazných vyjádření a vyjádření proměn; výběr, uplatnění a interpretace
- **typy vizuálně obrazných vyjádření** – hračky, objekty, ilustrace textů, volná malba, sochařství, plastika, animovaný film, comics, fotografie, elektronický obraz, reklama, vizualizované dramatické akce, komunikační grafika; rozlišení, výběr a uplatnění pro vlastní tvůrčí záměry
- **přístupy k vizuálně obrazným vyjádřením** – hledisko jejich vnímání (vizuální, haptické, statické, dynamické), hledisko jejich motivace (fantazijní, symbolická, založená na smyslovém vnímání, racionálně konstruktivní, expresivní); reflexe a vědomé uplatnění při vlastních tvůrčích činnostech

OVĚŘOVÁNÍ KOMUNIKAČNÍCH ÚČINKŮ

- **osobní postoj v komunikaci** – jeho utváření a zdůvodňování; důvody vzniku odlišných interpretací vizuálně obrazných vyjádření (samostatně vytvořených a přejatých), kritéria jejich porovnávání, jejich zdůvodňování
- **komunikační obsah vizuálně obrazných vyjádření** – utváření a uplatnění komunikačního obsahu; vysvětlování a obhajoba výsledků tvorby s respektováním záměru autora; prezentace ve veřejném prostoru, mediální prezentace

- **proměny komunikačního obsahu** – záměry tvorby a proměny obsahu vizuálně obrazných vyjádření vlastních děl i děl výtvarného umění; historické, sociální a kulturní souvislosti

Hudební výchova

Cílem předmětu je naučit žáky vnímat hudbu jako důležitou součást života jedince a celé společnosti, porozumět jejím jednotlivým složkám a seznámit žáky s její historií i současností.

Žáci se učí vnímat hudbu prostřednictvím vokálních, instrumentálních, hudebně pohybových, poslechových i jiných aktivit. Cílem předmětu je chápání hudebního jazyka jako specifické formy komunikace, pochopení různorodé hudební kultury různých národů a národností, získávání orientace v širokém spektru hudebních stylů a žánrů současnosti a minulosti a rozvoj celkové hudebnosti žáků.

Časová dotace: 6. – 9. ročník – 1 hodina týdně

Průřezová témata:

- Dějepis – kulturní dějiny
- Fyzika – poznatky o akustice
- Přírodopis – sluchový orgán

Rozvíjené kompetence:

Kompetence k učení

- žáci podle individuálních hudebních schopností a dovedností vyhledávají a třídí informace
- žáci používají obecně užívané hudební termíny
- žáci používají poznatky získané z jiných předmětů a propojují je do souvislostí

- **Kompetence k řešení problémů**
- žáci se snaží na základě své hudební vyspělosti srovnávat a slovně charakterizovat slyšenou hudbu
- žáci samostatně a kriticky přemýšlejí
- při zadání úkolu žáci rozpoznají problém a hledají nejvhodnější způsob řešení

- **Kompetence komunikativní**
- žák dokáže vyjádřit svůj názor, vhodnou formou ho obhájit a tolerovat názor druhých
- učitel zadává úkoly, při kterých žáci mohou spolupracovat
- učitel se zajímá o náměty a názory žáků

- **Kompetence sociální a personální**
- žáci se učí objektivním přístupem zhodnotit svoji práci i práci ostatních, učí se chápat odlišné kvality svých spolužáků
- učí se respektovat pravidla při práci v týmu, dodržovat je a svou pracovní činností kladně ovlivňovat kvalitu práce
- vyžaduje dodržování pravidel slušného chování
- umožňuje každému žákovi zažít úspěch

- **Kompetence občanské**
- žáci se učí respektovat názor druhých
- chrání a oceňují naše kulturní tradice
- aktivně se zapojují do kulturního dění

- **Kompetence pracovní**
- při samostatné práci jsou žáci vedeni ke koncentraci na pracovní výkon, jeho dokončení a dodržují vymezená pravidla
- žáci si vytváří pozitivní vztah k hudebním činnostem

Učivo

VOKÁLNÍ ČINNOSTI

- **pěvecký a mluvní projev** – rozšiřování hlasového rozsahu, hlasová hygiena, hlasová nedostatečnost a některé způsoby její nápravy, mutace, vícehlasý a jednohlasý zpěv, deklamace, techniky vokálního projevu (scat, falzet apod.), jejich individuální využití při zpěvu i při společných vokálně instrumentálních aktivitách
- **intonace a vokální improvizace** – diatonické postupy v durových a mollových tóninách, improvizace jednoduchých hudebních forem
- **hudební rytmus** – odhalování vzájemných souvislostí rytmu řeči a hudby, využívání rytmických zákonitostí při vokálním projevu
- **orientace v notovém záznamu vokální skladby** – notový zápis jako opora při realizaci písně či složitější vokální nebo vokálně instrumentální skladby
- **rozvoj hudebního sluchu a hudební představivosti** – reprodukce tónů, převádění melodií z nezpěvné do zpěvné polohy, zachycování rytmu popřípadě i melodie zpívané (hrané) písně pomocí grafického (notového) záznamu
- **reflexe vokálního projevu** – vlastní vokální projev a vokální projev ostatních, hledání možností nápravy hlasové nedostatečnosti (transpozice melodie, využití jiné hudební činnosti)

INSTRUMENTÁLNÍ ČINNOSTI

- **hra na hudební nástroje** – nástrojová reprodukce melodií (motivků, témat, písní, jednoduchých skladeb), hra a tvorba doprovodů s využitím nástrojů Orffova instrumentáře, keyboardů a počítače, nástrojová improvizace (jednoduché hudební formy)
- **záznam hudby** – noty, notační programy (např. Capella, Finale, Sibelius) a další způsoby záznamu hudby
- **vyjadřování hudebních i nehudebních představ a myšlenek pomocí hudebního nástroje** – představy rytmické, melodické, tempové, dynamické, formální
- **tvorba doprovodů pro hudebně dramatické projevy**

HUDEBNĚ POHYBOVÉ ČINNOSTI

- **pohybový doprovod znějící hudby** – taktování, taneční kroky, vlastní pohybové ztvárnění
- **pohybové vyjádření hudby v návaznosti na sémantiku hudebního díla** – pantomima, improvizace
- **pohybové reakce na změny v proudu znějící hudby** – tempové, dynamické, rytmicko-metrické, harmonické
- **orientace v prostoru** – rozvoj pohybové paměti, reprodukce pohybů prováděných při tanci či pohybových hrách

POSLECHOVÉ ČINNOSTI

- **orientace v hudebním prostoru a analýza hudební skladby** – postihování hudebně výrazových prostředků, významné sémantické prvky užití ve skladbě (zvukomalba, dušmalba, pohyb melodie, pravidelnost a nepravidelnost hudební formy) a jejich význam pro pochopení hudebního díla
- **hudební dílo a její autor** – hudební skladba v kontextu s jinými hudebními i nehudebními díly, dobou vzniku, životem autora, vlastními zkušenostmi (inspirace, epigonství, kýč, módnost a modernost, stylová provázanost)
- **hudební styly a žánry** – chápání jejich funkcí vzhledem k životu jedince i společnosti, kulturním tradicím a zvykům
- **interpretace znějící hudby** – slovní charakterizování hudebního díla (slohové a stylové zařazení apod.), vytváření vlastní soudů a preferencí

VZDĚLÁVACÍ OBLAST: ČLOVĚK A ZDRAVÍ

Vzdělávací oblast je v 6. – 9. ročníku realizována v předmětech Tělesná výchova a Výchova ke zdraví.

Výchova ke zdraví

Obsah vyučovacího předmětu Výchova ke zdraví je realizován v rámci předmětů:

– **ve výuce Tv** – 6. ročník + 1 vyučovací hodina

V hodinách tělesné výchovy dbáme na dodržování zásad bezpečnosti a ochrany zdraví při sportovních aktivitách a vedeme žáka k dodržování potřebných hygienických norem. V dalších ročnících vedeme žáka tak, aby získané návyky dodržel, a to jak při výuce Tv, tak při běžném sportování.

– **ve výuce Ov** – 7. ročník + 1 vyučovací hodina

Zařazenou vyučovací hodinu v tomto období vývoje žáka věnujeme rozvoji komunikace mezi žáky a mezi žáky a učitelem. Dbáme na to, aby si žák měl možnost uvědomovat originalitu své osobnosti a své postavení v rodině, ve třídě i ve společnosti, aby si uvědomoval zodpovědnost za své jednání. Do komunikačních témat zařazujeme i další náměty z doporučeného učiva. Tuto komunikační činnost uplatňujeme též v další výuce výchovy k občanství.

– **ve výuce PŘ** – 8. ročník + 1 vyučovací hodina

V zařazené vyučovací hodině, společně s výukou PŘ 8. r. (člověk), vedeme žáka tak, aby si uvědomoval celostní pojetí své osobnosti ve zdraví a nemoci.

A) Výchovně vzdělávací cíle Výchovy ke zdraví:

- rozvíjet kompetence žáka tak, aby se naučil vážít si svého zdraví
- vést žáka k ochraně svého zdraví a vytvářet jeho schopnost chovat se odpovědně k svému zdraví i ke zdraví druhých
- výchovu zaměřovat k tomu, aby si žák uvědomoval, co je třeba dodržovat v oblasti zdravého životního stylu, aby postupně sám dokázal realizovat zdravý způsob života
- vést žáka k tomu, aby si uvědomoval zodpovědnost dospělého – rodiče za chod rodiny, její zabezpečení, výchovu dětí a jejich zdraví, poukazovat na příklady pěkného chování v rodině
- vybavit žáka předpoklady k tomu, aby jeho vstup do dospělosti byl provázen odpovědným přístupem ke zdraví a k založení vlastní rodiny
- seznamovat s pravidly chování ve společnosti, podporovat odpovědné chování a rozhodování, vytvářet dobré vztahy v kolektivu
- žáka připravovat tak, aby se uměl bezpečně orientovat v konfliktních situacích souvisejících se zdravím, mezilidskými vztahy a osobním bezpečím

B) Obsah vyučovacího předmětu Výchova ke zdraví

6. ročník (1 hodina týdně k Tv)

Vztahy mezi lidmi a formy soužití

- vztahy ve dvojici, vztahy chlapců a děvčat, kamarádství, přátelství, pomoc

Zdravý způsob života a péče o zdraví

- tělesná a duševní hygiena
- zásady osobní, intimní a duševní hygieny
- stravování a pitný režim
- pohybové aktivity, otužování
- význam pohybu pro zdraví
- režim dne

Rizika ohrožující zdraví a jejich prevence

- dodržování pravidel bezpečnosti a ochrany zdraví
- bezpečné prostředí ve škole
- bezpečnost při sportovních aktivitách
- bezpečnost v dopravě, návraty domů, ulice, výtah
- znalost pravidel silničního provozu – návaznost na 1. stupeň
- důležitá telefonní čísla

Hodnota a podpora zdraví

- zodpovědnost za své zdraví při různých činnostech, sportovních i jiných
- program podpory zdraví

Osobnost a sociální rozvoj

- vztah k sobě samému, vztah k druhým
- pomoc a ochrana slabšího kamaráda

7. ročník (1 hodina týdně k Ov)

Vztah mezi lidmi, formy soužití

- vztahy a pravidla soužití ve společnosti, šikana
- rodina a škola

Změny v životě člověka

- dětství, puberta, dospívání
- tělesné a duševní změny

Zdravý způsob života a péče o zdraví

- výživa a zdraví
  - základy zdravého stravování
  - poruchy příjmu potravy

- stolování rodiny

Rizika ohrožující zdraví a jejich prevence

- civilizační choroby
  - zdravotní rizika
  - preventivní a lékařská péče
- auto-destruktivní závislosti
  - zdravotní a sociální zneužívání návykových látek
  - patologické hráčství
  - práce s počítačem
- bezpečné chování
  - komunikace s vrstevníky
  - komunikace s neznámými lidmi
  - komunikace se službami odborné pomoci
  - manipulativní reklama (reklamní vlivy, působení sekt)

Hodnota a podpora zdraví

- podpora zdraví, její formy
  - prevence
  - působení na změnu kvality prostředí
  - odpovědnost za své zdraví

Osobnostní a sociální rozvoj

- organizace svých činností a chování
  - sebekontrola
  - sebeovládání
  - zvládání problémů
- psychohygiena
  - předcházení a zvládání stresu
  - hledání pomoci při problémech
  - respektování sebe i druhých, aktivní naslouchání

8. ročník (1 hodina týdně k Př – lidské tělo)

Vztahy mezi lidmi, formy soužití

- vztahy a pravidla soužití ve společnosti, vrstevnická skupina, obec
- kamarádství, přátelství, láska

Zdravý způsob života a péče o zdraví

- ochrana před přenosnými i nepřenosiými chorobami, chronickým onemocněním a úrazy
  - bezpečné způsoby chování (nemoci přenosné pohlavním stykem, HIV/AIDS)
  - preventivní a lékařská péče, první pomoc
- odpovědné chování v situacích úrazu – v domácnosti, ve škole, ve sportu aj.
  - domácí lékárnička
  - hygiena práce

- volný čas s ohledem na zdraví a pohyb
- stravování – základní druhy potravin (rozlišování potravin – co je z čeho vyrobené)

Rizika ohrožující zdraví a jejich prevence

- stres a jeho vztah ke zdraví
  - relaxační a regenerační techniky k překonávání únavy
- skryté formy násilí a zneužívání, kriminalita
  - šikana a jiné projevy násilí
  - formy sexuálního zneužívání dětí
  - komunikace se službami odborné pomoci
  - manipulativní reklama a informace
- ochrana člověka za mimořádných situací

Změny v životě člověka – dospívání, život mladistvých

- tělesné, duševní a společenské změny
- sexuální dospívání, předčasná sexuální zkušenost, těhotenství a rodičovství mladistvých
- poruchy pohlavní identity

Hodnota a podpora zdraví

- celostní pojetí člověka ve zdraví i nemoci
- zdravá výživa a vliv stravování na zdraví
- pitný režim

Osobnostní a sociální rozvoj

- morální rozvoj
  - dovednosti pro řešení problémů a mezilidských vztahů
- mezilidské vztahy a komunikace
  - respektování sebe i druhých
  - aktivní naslouchání, dialog

9. ročník

Návrh besed pro žáky 9. ročníku realizovaných v rámci Ov a volitelných předmětů:

- sebehodnocení – dodržování zásad zdravého životního stylu (např. pohyb, sport; kde, jak dlouho, jakým způsobem a s kým a jak trávím čas)
- stravování – co jím (jím všechno, vybírám si), stolování – jak doma jíme

Zapojení rodičů žáků:

- besedy (lékaři, zdravotní sestry, sportovci, psychologové, požárníci, pracovníci ekologické a drogově-preventivní neziskové organizace, ...)
- uspořádání sportovních akcí – výlet, sportovní utkání, posilovna, bazén, ...
- uspořádání kulturních akcí – táborák, koncert, diskotéka
- dramatická výchova (náměty)

D) Očekávané výstupy

PARTNERSTVÍ, RODIČOVSTVÍ, ZÁKLADY SEXUÁLNÍ VÝCHOVY

Žák:

- vysvětlí role matky a otce v rodině
- prokáže základní znalosti v problematice lidské reprodukce a v potřebách dítěte po narození
- chová se ve vztahu k opačnému pohlaví kultivovaně a na veřejnosti uplatňuje ve svých citových projevech vhodnou míru zdrženlivosti a studu
- rozhoduje se odpovědně ve vztahu k opačnému pohlaví

PÉČE O ZDRAVÍ, ZDRAVÁ VÝŽIVA

Žák:

- rozlišuje mezi běžnými, infekčními a civilizačními chorobami a v souvislosti s nimi uplatňuje osvojené preventivní způsoby chování
- uplatňuje návyky osobní a intimní hygieny s ohledem na zdraví a ohleduplné mezilidské vztahy
- samostatně využívá osvojené kompenzační a relaxační techniky k překonávání únavy a stresu
- rozlišuje manipulativní nátlak reklamy a účelové jednání jednotlivých skupin
- vysvětlí přímé souvislosti mezi složením stravy, způsoby stravování a civilizačními chorobami
- rozlišuje specifické potřeby výživy člověka podle věku, zdravotního stavu, fyzické a duševní činnosti
- uvede zdravotní rizika spojená s poruchami příjmu potravy a odpovědně se rozhoduje ve prospěch zdravých stravovacích návyků

NÁVYKOVÉ LÁTKY

Žák:

- uvede zdravotní a psychosociální rizika spojená se zneužíváním návykových látek, provozováním hazardních her a posoudí souvislosti mezi jejich zneužíváním a životní perspektivou mladého člověka
- projevuje zdravé sebevědomí a preferuje ve styku s vrstevníky pozitivní životní cíle, hodnoty a zájmy
- uplatňuje osvojené modely chování při kontaktu s návykovými látkami

OSOBNÍ BEZPEČÍ, OCHRANA ČLOVĚKA ZA MIMOŘÁDNÝCH UDÁLOSTÍ

Žák:

- uplatňuje způsoby bezpečného chování v sociálním kontaktu s vrstevníky, při komunikaci s neznámými lidmi, v konfliktních a krizových situacích a v dalších situacích ohrožujících zdraví, v případě potřeby vyhledá odbornou pomoc
- uplatňuje osvojené modely chování v situacích šikanování, týrání a sexuálního zneužívání
- zaujímá odmítavé postoje ke všem formám brutality a násilí

- chová se odpovědně při mimořádných událostech a prokáže praktickou znalost první pomoci při likvidaci následků hromadného zasažení obyvatel

Tělesná výchova

Očekávané výstupy

žák

- aktivně vstupuje do organizace svého pohybového režimu, některé pohybové činnosti zařazuje pravidelně a s konkrétním účelem
- usiluje o zlepšení své tělesné zdatnosti; z nabídky zvolí vhodný rozvojový program
- samostatně se připraví před pohybovou činností a ukončí ji ve shodě s hlavní činností - zatěžovanými svaly
- odmítá drogy a jiné škodliviny jako neslučitelné se sportovní etikou a zdravím; upraví pohybovou aktivitu vzhledem k údajům o znečištění ovzduší
- uplatňuje vhodné a bezpečné chování i v méně známém prostředí sportovišť, přírody, silničního provozu; předvídá možná nebezpečí úrazu a přizpůsobí jim svou činnost

Učivo

ČINNOSTI OVLIVŇUJÍCÍ ZDRAVÍ

- **význam pohybu pro zdraví** – rekreační a výkonnostní sport, sport dívek a chlapců
- **zdravotně orientovaná zdatnost** – rozvoj ZOZ, kondiční programy, manipulace se zatížením
- **prevence a korekce jednostranného zatížení a svalových dysbalancí** – průpravná, kompenzační, vyrovnávací, relaxační a jiná zdravotně zaměřená cvičení
- **hygiena a bezpečnost při pohybových činnostech** – v nestandardním prostředí, první pomoc při TV a sportu v různém prostředí a klimatických podmínkách, improvizované ošetření poranění a odsun raněného

ČINNOSTI OVLIVŇUJÍCÍ ÚROVEŇ POHYBOVÝCH DOVEDNOSTÍ

- **pohybové hry** – s různým zaměřením; netradiční pohybové hry a aktivity
- **gymnastika** – akrobacie, přeskoky, cvičení s náčiním a na nářadí
- **estetické a kondiční formy cvičení s hudbou a rytmickým doprovodem** – základy rytmické gymnastiky, cvičení s náčiním; kondiční formy cvičení pro daný věk žáků; tance
- **úpoly** – základy sebeobrany, základy aikidó, judó, karatedó
- **atletika** – rychlý běh, vytrvalý běh na dráze a v terénu, základy překážkového běhu, skok do dálky nebo do výšky, hod míčkem nebo granátem, vrh koulí
- **sportovní hry (alespoň dvě hry podle výběru školy)** – herní činnosti jednotlivce, herní kombinace, herní systémy, utkání podle pravidel žákovské kategorie
- **turistika a pobyt v přírodě** – příprava turistické akce, přesun do terénu a uplatňování pravidel bezpečnosti silničního provozu v roli chodce a cyklisty, chůze se zátěží i v mírně náročném terénu, táboření, ochrana přírody, základy orientačního běhu, dokumentace z turistické akce
- **plavání (podle podmínek školy – zdokonalovací plavecká výuka, pokud neproběhla základní plavecká výuka, musí předcházet adaptace na vodní prostředí a základní plavecké dovednosti)** – další plavecké dovednosti, další plavecký způsob (plavecká technika), dovednosti záchranného a branného plavání, prvky zdravotního plavání a plavecký sportů, rozvoj plavecké vytrvalosti
- **lyžování, snowboarding, bruslení (podle podmínek školy)** – běžecké lyžování, lyžařská turistika, sjezdové lyžování nebo jízda na snowboardu, bezpečnost pohybu v zimní horské krajině, jízda na

vleku; *(další zimní sporty podle podmínek školy)*

- **další (i netradiční) pohybové činnosti** *(podle podmínek školy a zájmu žáků)*

ČINNOSTI PODPORUJÍCÍ POHYBOVÉ UČENÍ

- **komunikace v TV** – tělocvičné názvosloví osvojovaných činností, smluvené povely, signály, gesta, značky, základy grafického zápisu pohybu, vzájemná komunikace a spolupráce při osvojovaných pohybových činnostech
- **organizace prostoru a pohybových činností** – v nestandardních podmínkách; sportovní výstroj a výzbroj – výběr, ošetřování
- **historie a současnost sportu** – významné soutěže a sportovci, olympismus – olympijská charta
- **pravidla osvojovaných pohybových činností** – her, závodů, soutěží
- **zásady jednání a chování v různém prostředí a při různých činnostech**
- **měření výkonů a posuzování pohybových dovedností** – měření, evidence, vyhodnocování

Sportovní příprava-hokej, plavání

Očekávané výstupy - hokej

Zlepšování hokejových dovedností v závislosti na věku žáka.

Učivo

- Systematika ledního hokeje
- Bruslení
- Herní činnosti jednotlivce - útočné, obranné
- Herní kombinace – útočné, obranné
- Herní systémy – útočné, obranné
- Zvláštní činnosti – činnosti brankáře

Očekávané výstupy - plavání

Zlepšování plaveckých dovedností v závislosti na věku žáka.

Učivo

- **Nácvik plaveckých způsobů:** kraulový pohyb nohou a znakový pohyb nohou, prsařský pohyb paží, znakový pohyb paží, kraulový pohyb paží, prsařský pohyb nohou, dýchání, souhra
- **Nácvik techniky plaveckých způsobů:** Technika plavání je podstatnou složkou plaveckého výkonu. Respektuje zvláštnosti a zákonitosti vodního prostředí. U plavání je podstatné dosáhnout co nejmenšího odporu těla splývavou polohou na vodě a co největší záběrové síly správnou polohou ruky při záběru. Při záběru jsou svaly paže napnuté, při přenášení uvolněné.
V základním plaveckém výcviku vytváříme základní techniku, tedy hrubou formu provedení pohybu.
Ve zdokonalovacím výcviku základní techniku dále rozvíjíme, pilujeme jednotlivé dílčí pohyby i celkovou souhru až do správného provedení celého plaveckého pohybu.

Doplňkové předměty

Dramatická výchova

Učivo

ZÁKLADNÍ PŘEDPOKLADY DRAMATICKÉHO JEDNÁNÍ

- **psychosomatické dovednosti** – práce s dechem, správné tvoření hlasu, držení těla, verbální a neverbální komunikace
- **herní dovednosti** – vstup do role, jevištní postava; strukturace herní a jevištní situace
- **sociálně komunikační dovednosti** – komunikace v běžných životních situacích, v herních situacích a v situacích skupinové inscenační tvorby, prezentace, reflexe a hodnocení, spolupráce, organizace tvůrčí skupinové práce

PROCES DRAMATICKÉ A INSCENAČNÍ TVORBY

- **náměty a témata v dramatických situacích** – jejich nalézání a vyjadřování
- **práce na postavě** – charakter, motivace, vztahy
- **konflikt jako základ dramatické situace** – řešení konfliktu jednáním postav
- **dramatická situace, příběh** – řazení situací v časové a příčinné následnosti, dramatizace literární předlohy
- **inscenační tvorba** – dramaturgie, režie, herecká práce, scénografie, scénická hudba a zvuk
- **komunikace s divákem** – prezentace, sebereflexe

RECEPCE A REFLEXE DRAMATICKÉHO UMĚNÍ

- **základní stavební prvky dramatu** – situace, postava, konflikt, téma, vrchol, gradace
- **základní dramatické žánry** – komedie, tragedie, drama
- **základní divadelní druhy** – činohra, loutkové divadlo, opera, opereta, muzikál, balet, pantomima
- **současná dramatická umění a média** – divadelní, filmová, televizní, rozhlasová a multimediální tvorba
- **vybrané etapy a typy světového a českého divadla**
- **výrazné osobnosti české a světové dramatické tvorby**

Přírodovědný seminář

Charakteristika předmětu

Obsahové, organizační a časové vymezení.

Předmět přírodovědný seminář je vyučován jako povinně volitelný předmět v 7. ročníku 1 vyučovací hodinu týdně. Vychází ze vzdělávací oblasti Člověk a příroda a proto je úzce spjat se vzdělávacím obsahem předmětů přírodopis, fyzika, chemie a zeměpis. Poskytuje žákům hlubší přírodovědné vědomosti a dovednosti.

Vzdělávací obsah vyučovacího předmětu přírodovědný seminář má komplexně navazující charakter, který se tematicky prolíná se vzdělávacím obsahem jiných předmětů. Do výuky jsou začleňovány celoškolní dlouhodobé projekty, přírodovědné vycházky, tematická výuka, exkurze, terénní pozorování, aktivizující hry, audiovizuální technika a další aktivní činnosti. Výuka se realizuje v odborné učebně přírodopisu, na školní zahradě a v blízkém okolí školy.

Předmět Přírodovědný seminář umožňuje žákům

- rozvíjet a prohlubovat zájem o přírodu a lásku k ní
- projevovat pokoru a úctu k hodnotám, které neumí vytvořit člověk, oceňovat hodnotu přírody, vnímat a hodnotit různé postoje a chování člověka vůči přírodě
- poznávat přírodní a kulturní hodnoty ve svém okolí, uvažovat o nich v souvislostech a pochopit příčiny a následky jejich poškozování
- získávat orientaci v environmentálních problémech a osvojovat si znalosti a dovednosti, které vedou k jejich řešení
- uvažovat v globálních souvislostech, vnímat propojenost současného světa a orientovat se v příčinách globálních problémů
- orientovat se ve vývoji vztahu člověka a přírody, chápat problémy životního prostředí v minulosti a uvažovat o budoucnosti
- porozumět významu kooperativních a komunikačních dovedností jako nástroje pro řešení problémů životního prostředí a aktivně je využívat
- získávat praktické dovednosti pro pobyt v přírodě a šetrné zacházení s přírodou a uplatňovat je v každodenním životě
- vnímat závislost ekonomiky a sociálního rozvoje na přírodě, umět udržitelně nakládat s přírodními zdroji
- odpovědně jednat vůči přírodě a prostředí v každodenním životě a aktivně a kvalifikovaně se účastnit ochrany životního prostředí

Výchovné a vzdělávací strategie používané k dosažení klíčových kompetencí

Kompetence k učení

Pro utváření a rozvoj této klíčové kompetence jsou žáci učitelem vedeni k:

- osvojení si vybraných ekologických pojmů a vztahů
- poznání a hlubšímu pochopení základních ekologických souvislostí
- propojení teoretických poznatků s praktickou oblastí každodenního života a nalézání možností jejich širšího využití v rámci trvale udržitelného rozvoje
- učitel vede žáky k aktivnímu využívání různých pramenů při vyhledávání informací, jejich porozumění, hodnocení a použití v dalším studiu

Kompetence k řešení problémů

Pro utváření a rozvoj této klíčové kompetence jsou žáci učitelem vedeni k:

- aktivní orientaci v problematice obecných ekologických vztahů
- samostatnému deduktivnímu způsobu myšlení v rámci dané problematiky, formulování problémů, vyslovování domněnek, jejich obhajování a korigování chyb

- porovnávání různých variant řešení environmentálních problémů
- aktivity a tvořivosti při řešení konkrétních úkolů, možnosti volit různé způsoby řešení
- osvojení si ekologických zásad v každodenním životě
- ekologickému jednání v praxi a uplatňování ekologického chování dle možností z hlediska jednotlivce, v rámci domácnosti, třídního kolektivu, v nejbližším okolí

Kompetence komunikativní

Pro utváření a rozvoj této klíčové kompetence jsou žáci učitelem vedeni k:

- porozumění různým typům textů, záznamů, obrazových materiálů a k jejich používání v běžném životě
- formulování a vyjadřování vlastních myšlenek, jejich racionální obhajobě a zdůvodňování svých názorů a stanovisek
- diskusi
- výstižnému, souvislému a kultivovanému vyjadřování v písemném i ústním projevu
- hodnocení objektivitu a závažnosti informací týkajících se ekologických problémů

Kompetence sociální a personální

Pro utváření a rozvoj této klíčové kompetence jsou žáci učitelem vedeni k:

- práci ve dvojicích a skupinách
- vytváření a dodržování pravidel v týmu
- spolupráci ve třídě, vzájemnou pomoc žáků při učení a respektování názorů jiných

Kompetence občanské

Pro utváření a rozvoj této klíčové kompetence jsou žáci učitelem vedeni k:

- uvědomování si významu vlastní spoluúčasti na tvorbě a obnově životního prostředí
- využívání dovedností a návyků nezbytných pro každodenní žádoucí jednání občana vůči životnímu prostředí (třídění odpadů, šetření energií...)
- ochraně životního prostředí v rámci vlastních občanských možností
- účasti na přírodovědných a environmentálních akcích a soutěžích
- respektování řádu odborné učebny a dodržování pravidel slušného chování

Kompetence pracovní

Pro utváření a rozvoj této klíčové kompetence jsou žáci učitelem vedeni k:

- bezpečnému používání pomůcek a vybavení
- propojení teoretických znalostí s běžným životem (exkurze, zájmová a mimoškolní činnost)
- vnímavému a citlivému přístupu k přírodě
- správnému hodnocení a sebehodnocení

Učivo

- péče o zeleň ve škole
- okrasné rostliny
- ekosystém les
- projekt Strom
- památné stromy
- výroba papíru
- stromový kalendář
- projekt Voda
- práce s mikroskopem
- odpady
- energie
- Den Země
- léčivé rostliny
- praktické poznávání přírody

Konverzace v anglickém jazyce

Časová dotace: 1hodina týdně

Průřezová témata:

- OSV (sociální rozvoj, komunikace)
- VMEGS (Evropa a svět nás zajímá, objevujeme Evropu a svět)
- MKV (lidské vztahy, kulturní diference, multikulturalita)
- MDV (tvorba mediálního sdělení)
- EVVO (lidské aktivity a problémy životního prostředí, vztah člověka k prostředí)
- VDO (občanská společnost a škola)

Mezipředmětové vztahy:

Český jazyk – fonetika, hláskosloví a spisovná výslovnost, pravopis, práce s písňovým textem, vypravování, popis, dopis, zpráva, oznámení, interview, říkadla, jazykolamy

Matematika – přirozená a desetinná čísla a základní operace s nimi, číselné řady

Hudební výchova – zpěv písní, práce s písňovým textem, moderní hudba

Výtvarná výchova – výtvarná stránka projektů

Přírodopis – zvířata, domácí mazlíčci, části lidského těla

Zeměpis – geografie anglicky mluvících zemí, podnebí, počasí, orientace na mapě či plánu města apod.

Občanská výchova – realie anglicky mluvících zemí, nejběžnější svátky, zvyky a konvence

Rodinná výchova – rodina, vztahy mezi rodinnými příslušníky

Dějepis – historie anglicky mluvících zemí

Tělesná výchova – oblíbené sporty a hry, sportovní terminologie – hokej, plavání

Charakteristika předmětu:

Konverzace v cizím jazyce umožňuje žákům dokonalejší osvojení již studovaného cizího jazyka a to zejména při poslechu či čtení s porozuměním a při samostatném ústním vyjadřování. Žáci mají získat větší samostatnost a jistotu v užívání již známého jazykového materiálu v tematicky širších a obsahově náročnějších projevech, dochází tedy k výraznému rozšíření a prohloubení slovní zásoby včetně běžných frází a idiomů. Vzhledem ke sportovnímu zaměření žáků na hokej či plavání a jejich specifickým zvláštnostem se jak výběr konverzačních témat, tak i slovní zásoba, frazeologie či výběr dodatkových materiálů přizpůsobuje potřebám a zájmům těchto dětí. Při rozvíjení poslechových dovedností se klade důraz především na zdokonalování schopnosti porozumět projevu rodilého mluvčího proneseného v přirozeném tempu a s přirozenou intonací. Současně se žáci pravidelně cvičí v odhadování neznámého slovního materiálu. Při rozvíjení ústního vyjadřování se zdokonaluje dovednost dorozumět se v běžných každodenních situacích. Současně se cvičí schopnost vyjadřovat myšlenky jednoduchou formou za pomoci známého jazykového materiálu. V návaznosti na povinnou výuku anglického jazyka a poznatky z ostatních předmětů žáci získávají další informace z oblasti reálií anglicky mluvících zemí.

Formy realizace:

Vyučovací hodina - skupinové vyučování, dialogy, poslech, četba, reprodukce textu, samostatná práce (vyhledávání informací, práce se slovníkem a s autentickými materiály), hry, soutěže, recitace, dramatizace, zpěv, výukové programy na PC, krátkodobé i dlouhodobé projekty a jejich prezentace

Výchovné a vzdělávací strategie pro rozvoj klíčových kompetencí žáků:

- Vyučující využije všech forem a metod práce k tomu, aby žák dosáhl požadovaných kompetencí.

Kompetence k učení

žáci:

- chápou smysl a cíl učení
- osvojují si účinné studijní dovednosti a návyky, učí se používat vhodné způsoby a metody pro efektivní učení anglickému jazyku
- uplatňují autokorekci
- chápou a správně interpretují slyšené i čtené anglické texty a umí na ně reagovat
- dokáží vyhledat vhodné informace a logicky je třídit
- propojují získané poznatky z oblasti angličtiny i jiných předmětů do širších celků
- umí zformulovat běžná sdělení s respektováním základních gramatických pravidel

učitel:

- vede žáky k ověřování výsledků jejich práce
- motivuje je k spoluzodpovědnosti za výsledky učení
- podporuje jejich samostatnost a tvořivost
- zadává úkoly, při kterých žáci vyhledávají a kombinují informace

Kompetence k řešení problémů

žáci:

- jsou schopni pochopit problém a najít řešení ať samostatně, či v týmu
- v rámci svých dovedností a schopností samostatně a kriticky přemýšlí

učitel:

- klade vhodné návodné otázky, podporuje rozvoj logického myšlení
- umožní žákům volný přístup k informačním zdrojům

Kompetence komunikativní

žáci:

- komunikují na odpovídající úrovni
- dokáží vyjádřit svůj názor, vhodnou formou ho obhájit, ale i tolerovat názory odlišné
- umí naslouchat a rozumí jednoduchým promluvám druhých lidí i rodilých mluvčích a vhodně na ně reagovat
- dokáží vést rozhovor i souvisleji hovořit v rámci nejběžnějších situací každodenního života jazykově co nejsprávněji a co nejbliže k výslovnostní normě

učitel:

- vede žáky k výstižnému a souvislému projevu
- vytváří příležitosti pro komunikaci a spolupráci mezi žáky
- vede je k aktivitám, které mohou být vykonávány individuálně i ve skupinách
- zajímá se o názory žáků, povzbuzuje ty ostýchavější k sebevyjádření

Kompetence sociální a personální

žáci:

- spolupracují ve skupině
- učí se chápat odlišné kvality svých spolužáků
- dokáží se zastat slabších, pomáhají méně nadaným spolužákům
- podílejí se na utváření příjemné atmosféry v týmu
- učí se respektovat i dodržovat pravidla týmové práce
- jsou schopni sebekontroly i objektivního hodnocení své práce i práce ostatních

učitel:

- pozitivně motivuje ke změně postojů
- hodnotí žáky způsobem, který jim umožňuje vnímat vlastní pokrok
- vede je k tomu, aby na základě jasných kritérií hodnotili činnosti své i druhých
- podněcuje žáky k logické argumentaci

Kompetence občanské

žáci:

- respektují názory ostatních
- umí se zodpovědně rozhodnout v dané situaci
- aktivně se zapojují do dění ve třídě i škole, do projektů i jejich prezentací

učitel:

- vede žáky k vytváření projektů
- motivuje k prezentaci jejich vlastních myšlenek a názorů
- podněcuje je k diskusi i vzájemnému naslouchání si

Kompetence pracovní

žáci:

- vytváří si pozitivní vztah k práci i učení se cizímu jazyku
- pracují soustředěně, cílevědomě a dodržují vymezená pravidla
- jsou schopni efektivně organizovat svou práci

učitel:

- napomáhá při cestě ke správnému řešení
- zohledňuje rozdíly ve znalostech i pracovním tempu žáků

A) Výchovně vzdělávací cíle:

- Nejdůležitějším cílem předmětu je vést žáky k zájmu o studium cizího jazyka a vytváření pozitivního vztahu k němu.
- Pochopení nutnosti neustálého vzdělávání a zdokonalování se v anglickém jazyce, který je dnes jazykem mezinárodním, je pro žáky klíčové, neboť jeho znalost je v našem rychle se rozvíjejícím globalizovaném světě nezbytnou podmínkou dorozumění nejen mezi jednotlivci, ale i mezi národy celého světa.
- Osvojení si potřebných jazykových znalostí, schopností a dovedností k aktivnímu využití a účinné komunikaci v anglickém jazyce se tudíž stává důležitou investicí pro život, a to jak po stránce osobnostního, tak i profesního růstu.
- Studium cizího jazyka vede též k chápání skutečností, které se nacházejí i mimo oblast zkušeností zprostředkovaných mateřským jazykem.
- Poznání kultury anglicky mluvících zemí, vyhledávání nejdůležitějších informací a zamýšlení se nad nimi pak vede k formování vzájemného porozumění mezi zeměmi, respektu a toleranci k odlišným kulturním hodnotám jiných národů.

Výchovně vzdělávací cíle pro výuku cizího jazyka definuje Rámcový vzdělávací program.

Vycházíme z jeho definic a chceme:

- upevnit komunikační dovednosti získané ve výuce anglického jazyka ve 3. – 8. ročníku, což jsou základy anglického jazyka.
- rozvinout tyto základy a využít je pro požadavky Společného evropského referenčního rámce tak, aby na konci 9. třídy dosáhli žáci jazykové úrovně **A2**.
- činností výukou naučit žáky nejen potřebnou slovní zásobu, ale vybudovat také komunikační i mluvnické dovednosti potřebné pro dosažení této jazykové úrovně.
- motivovat žáky k zájmu o anglický jazyk poslechem audio CD, na kterém mluví děti stejného věku, zejména pak poslechem písní připravených speciálně pro každý ročník a prací s písňovými texty populárních skupin vybíraných dle zájmu žáků.
- základní idiomy a konverzační dovednosti procvičovat s pomocí audio CD, které je součástí pracovního sešitu a upevňovat je prostřednictvím nejrůznějších manuálních činností, pro které má učitel k dispozici obrázky vydávané spolu s metodickými příručkami a doplněné i materiály na webových stránkách.
- vést žáky k samostatnému porozumění otázkám, kratším (i autentickým) rozhovorům popisům či jiným textům v anglickém jazyce a k zvládnutí vhodných reakcí na ně.
- pomoci žákům vybudovat praktické schopnosti a dovednosti.
- vyvíjet schopnost sebepoznání a sebehodnocení, motivovat žáky k větší spolupráci a zodpovědnosti za výsledky svého vlastního učení i studijního pokroku
- aktivní účastí při nábívkách mluvních dovedností, schopnosti porozumění čtenému i mluvenému slovu či zdokonalováním dalších čtecích dovedností vybudovat žákům sebevědomí, že dokáží angličtinu vhodně používat, a budou tedy schopni úspěšně pokračovat v jejím učení a zdokonalování se při přípravě na své budoucí povolání.

- učíme komunikačním dovednostem na základním stupni Společného evropského referenčního rámce pro úroveň **A2**. Pro tuto úroveň se zaměřujeme především na nácvik rozhovorů i krátkých promluv na nejrůznější témata, snažíme se rozvinout zejména schopnost rychle porozumět otázce a pohotově a vhodně na ni reagovat v nejrůznějších komunikačních situacích.
- vyučujeme prostřednictvím individuálně kolektivních činností ve třídě. Žáky vedeme k samostatnému pochopení zadání úkolů, popřípadě i zvládnutí jejich řešení a k samostatnému čtení s porozuměním jednoduchých textů různého druhu, jako např.: letáků, formulářů, návodů k výrobkům či novinových článků a písňových textů.
- v oblasti psaní se soustředíme na dovednosti požadované evropským standardem, jako např.: umět napsat jednoduchý vzkaz, pozdrav z prázdnin či přání k svátkům, vyplnit jednoduchý formulář s osobními daty, napsat krátký dopis - např. omluvný, popsat známé osoby, zvířata či věci nebo vytvořit stručný popis nějaké události.
- v mluvní oblasti se zaměřujeme na rozvoj komunikačních schopností a dovedností nutných k dorozumění se v běžném životě, jako např.: domluvit se v obchodě, v recepci hotelu, dokázat si objednat jídlo v restauraci nebo se dorozumět u lékaře, na poště a pod.

B) Charakteristika výuky:

Výuka je tedy orientována na praktické dovednosti, které pak žáci využijí ve skutečném životě. Na konci 2. stupně by měli být schopni komunikovat v angličtině na úrovni **A2** podle Společného evropského referenčního rámce. Ten byl vytvořen pro všechny členy Evropské unie a chce zaručit, aby nastupující generace měla společný jazyk a díky tomu se mohla uplatnit na trhu práce, kde budou stále více a více převládat nadnárodní zaměstnavatelé.

Pro výuku používáme učebnic i dalších přídatných materiálů, které z těchto požadavků vycházejí a řídí se schopnostmi i specifickými zvláštnostmi žáků této věkové kategorie. Dosažení cílů pak usnadňují i prostřednictvím nahrávek, zajímavých didaktických pomůcek, nepřeborného množství her a soutěží či příběhů vhodných k dramatizaci a odkazů na webové stránky, které vtáhnou žáka do zajímavé reality a motivují ho k práci s cizím jazykem. Fotografie z webových stránek učitel často používá i pro navození situace k danému tématu. V učivu postupujeme od znalostí získaných z témat probíraných na 1. stupni k tzv. dospělejším tématům. Ta převládnu od 8. ročníku a jsou vybírána tak, aby více vyhovovala zájmům dospívajících žáků se zaměřením na hokej či plavání.

Preferujeme skupinovou práci, týmové učení.

Pracovní sešit je vhodný nejen pro konverzaci či procvičování čtení s porozuměním, ale vede i k přípravě projektů, které mohou žáci vystavit ve třídě nebo si uchovat pro budoucí odkazy na své znalosti, pro Evropské jazykové portfolio.

Ochrana životního prostředí

Obsahové, organizační a časové vymezení.

Volitelný předmět Ochrana životního prostředí je vyučován v 8. ročníku. V učebním plánu je vymezen 1 hodinou týdně.

Předmět vychází ze vzdělávací oblasti Člověk a příroda. Rozvíjí aktivní, samostatnou a tvůrčí činnost žáků. Je zaměřen na komplexní rozšiřování a prohlubování vzdělávacího oboru Člověk a příroda. Seminář se snaží budovat a rozvíjet pozitivní vztah k přírodě a vytvářet postoje, které jsou v souladu s principem trvale udržitelného rozvoje.

Formy a metody práce jsou voleny s ohledem na charakter učiva a stanovené cíle – přírodovědné vycházky, krátkodobé projekty, skupinová práce a prožitkové hry.

Předmět umožňuje žákům

- rozvíjet a prohlubovat zájem o přírodu a lásku k ní
- projevat pokoru a úctu k hodnotám, které neumí vytvořit člověk, oceňovat hodnotu přírody, vnímat a hodnotit různé postoje a chování člověka vůči přírodě
- poznávat přírodní a kulturní hodnoty ve svém okolí, uvažovat o nich v souvislostech a pochopit příčiny a následky jejich poškozování
- získávat orientaci v environmentálních problémech a osvojovat si znalosti a dovednosti, které vedou k jejich řešení
- uvažovat v globálních souvislostech, vnímat propojenost současného světa a orientovat se v příčinách globálních problémů
- orientovat se ve vývoji vztahu člověka a přírody, chápat problémy životního prostředí v minulosti a uvažovat o budoucnosti
- porozumět významu kooperativních a komunikačních dovedností jako nástroje pro řešení problémů životního prostředí a aktivně je využívat
- vnímat závislost ekonomiky a sociálního rozvoje na přírodě, umět udržitelně nakládat s přírodními zdroji
- odpovědně jednat vůči přírodě a prostředí v každodenním životě a aktivně a kvalifikovaně se účastnit ochrany životního prostředí

Výchovné a vzdělávací strategie používané k dosažení klíčových kompetencí

Kompetence k učení

Pro utváření a rozvoj této klíčové kompetence jsou žáci učitelem vedeni k:

- osvojení si vybraných ekologických pojmů a vztahů
- poznání a hlubšímu pochopení základních ekologických souvislostí
- propojení teoretických poznatků s praktickou oblastí každodenního života a nalézání možností jejich širšího využití v rámci trvale udržitelného rozvoje

- učitel vede žáky k aktivnímu využívání různých pramenů při vyhledávání informací, jejich porozumění, hodnocení a použití v dalším studiu

Kompetence k řešení problémů

Pro utváření a rozvoj této klíčové kompetence jsou žáci učitelem vedeni k:

- aktivní orientaci v problematice obecných ekologických vztahů
- samostatnému deduktivnímu způsobu myšlení v rámci dané problematiky, formulování problémů, vyslovování domněnek, jejich obhajování a korigování chyb
- porovnávání různých variant řešení environmentálních problémů
- aktivitě a tvořivosti při řešení konkrétních úkolů, možnosti volit různé způsoby řešení
- osvojení si ekologických zásad v každodenním životě
- ekologickému jednání v praxi a uplatňování ekologického chování dle možnosti z hlediska jednotlivce, v rámci domácnosti, třídního kolektivu, v nejbližším okolí

Kompetence komunikativní

Pro utváření a rozvoj této klíčové kompetence jsou žáci učitelem vedeni k:

- porozumění různým typům textů, záznamů, obrazových materiálů a k jejich používání v běžném životě
- formulování a vyjadřování vlastních myšlenek, jejich racionální obhajobě a zdůvodňování svých názorů a stanovisek
- diskusi
- výstižnému, souvislému a kultivovanému vyjadřování v písemném i ústním projevu
- hodnocení objektivitu a závažnosti informací týkajících se ekologických problémů

Kompetence sociální a personální

Pro utváření a rozvoj této klíčové kompetence jsou žáci učitelem vedeni k:

- práci ve dvojicích a skupinách
- vytváření a dodržování pravidel v týmu
- spolupráci ve třídě, vzájemnou pomoc žáků při učení a respektování názorů jiných

Kompetence občanské

Pro utváření a rozvoj této klíčové kompetence jsou žáci učitelem vedeni k:

- uvědomování si významu vlastní spoluúčasti na tvorbě a obnově životního prostředí
- využívání dovedností a návyků nezbytných pro každodenní žádoucí jednání občana vůči životnímu prostředí (třídění odpadů, šetření energií...)
- ochraně životního prostředí v rámci vlastních občanských možností
- účasti na přírodovědných a environmentálních akcích a soutěžích
- respektování řádu odborné učebny a dodržování pravidel slušného chování

Kompetence pracovní

Pro utváření a rozvoj této klíčové kompetence jsou žáci učitelem vedeni k:

- bezpečnému používání pomůcek a vybavení
- propojení teoretických znalostí s běžným životem (exkurze, zájmová a mimoškolní činnost)
- vnímavému a citlivému přístupu k přírodě
- správnému hodnocení a sebehodnocení

Volitelné předměty

Německý jazyk

Vyučovací předmět německý jazyk je zařazen jako volitelný předmět. Vyučuje se v rozsahu 2 hodiny týdně (v 7., 8. a 9. ročníku), ve sportovních třídách v rozsahu 3 hodiny týdně (v 8. a 9. ročníku). Vyučování probíhá ve třídách a v jazykových učebnách s možností použití audiovizuální techniky.

Ve výuce německého jazyka se kromě frontálního vyučování (výklad, shrnutí učiva) používá též skupinové práce, práce ve dvojicích (Partnerarbeit), ale také samostatné práce (procvičování a opakování učiva). V hodinách je kladen důraz na komunikační schopnosti žáků, čemuž je podřízena i výuka gramatiky (ta by neměla být cílem jazykové výuky, ale prostředníkem správné a plynulé komunikace). Proto je velký důraz kladen na dialogy, čtení s porozuměním, poslech s porozuměním, samostatný ústní projev a psaní. Při výuce se využívají jednoduché autentické texty, audionahrávky mluveného projevu, žáci jsou aktivizováni hrami, dramatizací, rapovými písněmi apod.

Vzdělávání v němčině jako dalším cizím jazyku směřuje k dosažení úrovně **A 1**, která je stanovena v Společném evropském referenčním rámci pro jazyky, vytvořeném a schváleném Radou Evropy. Podle této úrovně žák : „rozumí známým každodenním výrazům a zcela základním frázím, jejichž cílem je vyhovět konkrétním potřebám, a umí tyto výrazy a fráze používat. Umí představit sebe a ostatní a klást jednoduché otázky týkající se informací osobního rázu, např. o místě, kde žije, o lidech, které zná a věcech, které vlastní, a na podobné otázky umí odpovídat. Dokáže se jednoduchým způsobem domluvit, mluví-li partner pomalu a jasně a je-li ochoten mu pomoci“.

V předmětu německý jazyk využíváme pro rozvoj a utváření klíčových kompetencí různé výchovné a vzdělávací strategie:

1. Kompetence k učení:

- žák efektivně získává poznatky z nejrůznějších zdrojů (internet, knihy, časopisy apod.)
- žák vnímá osvojování slovní zásoby ve vztazích - protiklady, aplikace internacionalismů
- žák si pod vedením učitele uvědomuje vlastní pokrok za určitou dobu (nejen ve srovnání s ostatními), učí se sebehodnocení (práce s jazykovým portfoliem)

- žák pracuje s chybou – chybu nechápe jako nedostatek, ale jako krok ke zlepšení
  - žák zvládá zdánlivě neřešitelné úkoly – např. poslech – nezpanikaří, když nerozumí, snaží se zareagovat, i když ne všemu zcela rozumí, domyslet si význam, cvičením dosahovat zlepšení
  - žák rozvíjí jazykovou paměť nácvikem jednotlivých jazykových dovedností (poslech s porozuměním, čtení s porozuměním, ústní projev, psaní)
2. *Kompetence k řešení problémů:*
- žák uplatňuje získané dovednosti k řešení jakéhokoliv problému, kde je nutná znalost cizího jazyka
  - žák vyjadřuje souhlas a nesouhlas s názorem druhých při kolektivním řešení problémů
  - žák řeší úkoly v učebnici a pracovním sešitě podle zadání (Rollenspiele – reálné i nereálné situace)
3. *Kompetence komunikace:*
- žák komunikuje na odpovídající úrovni, využívá všech způsobů komunikace v cizím jazyce (ústní, písemná)
  - žák nacvičuje struktury mluvených (vyprávění, dialog) a písemných projevů (dopis, e-mail, přání)
  - žák reaguje na slyšené i psané pokyny učitele (příkazy, úkoly)
  - žák si poslechem a čtením tříbí jazykovou paměť, učí se porozumět textu vyhledáním základní informace (Globalverstehen)
  - žák používá mimiku, řeč těla, intonaci, důraz, melodii hlasu, věty (Mimik, Gestik, Körper Sprache)
4. *Kompetence sociální a personální:*
- žák týmově spolupracuje ve dvojicích, ve skupinách
  - žák rozlišuje a respektuje role ve skupině (vedoucí, účastník)
  - žák prezentuje a obhajuje vlastní myšlenky a respektuje i jiný názor při týmové práci
5. *Kompetence občanské:*
- žák zodpovědně plní zadané úkoly, je zodpovědný za sebe sama, za tým
  - žák dodržuje pravidla slušného chování, respektuje tradice i odlišnosti jiných národů
  - žák si uvědomuje české tradice ve srovnání s jinými a poznává společné prvky v dějinách
6. *Kompetence pracovní:*
- žák organizuje efektivně svoji práci a účelně využívá vědomostí a dovedností získaných v jiných vzdělávacích oblastech pro oblast jazyka a komunikace (počítač apod.)
  - žák si formuje pracovní návyky – vedení sešitu, psaní slovíček, práce se slovníkem, s jazykovým portfoliem, práce na počítači, s internetem apod.
  - žák se učí hodnotit vlastní práci (využití portfolia)

Vyučovacím předmětem prolínají průřezová témata z následujících oblastí :

OSV – Osobnostní a sociální výchova

- VMGES – Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
- MKV – Multikulturní výchova
- MDV – Mediální výchova
- EV – Environmentální výchova

Hodnocení a klasifikace žáků:

Nástrojem využitelným pro hodnocení práce žáků se může stát jazykové portfolio, tj. soubor toho nejlepšího, co se žáci v jazyce naučili, s čím se setkali, co se jim líbilo, co dokázali. Každý žák má svoji složku, kam si zapisuje, jak se učí cizí jazyk, co mu v učení pomáhá, kde se setkává s cizím jazykem mimo školu. Po poradě s učitelem zhodnotí, co už umí, v jakých situacích se umí zorientovat, co už umí vyřídit. Tím si vyznačuje úroveň, které dosáhl a může si srovnat své znalosti s ostatními. Do složky si zakládá své nejlepší práce, projekty apod. Práce s portfoliem není povinná, neklasifikuje se, přesto učitel ocení nejlepší práce.

Čtení a poslech s porozuměním hodnotíme většinou slovně. Písemný projev žáka hodnotíme pomocí bodového systému (slovíčka – klasická desetibodová stupnice, opakovací testy – podle předem připravených testů z kopírovatelných předloh - jsou hodnoceny podle hodnocení testů uváděných v metodické příručce k učebnici). Ústní projev hodnotíme následující pětistupňovou klasifikační stupnicí:

Známka 1:

Žák při ústním projevu hovoří v celých větách, používá slovní zásobu odpovídající úrovni probraného učiva, dokáže reagovat na otázky učitele, nedělá téměř žádné gramatické chyby.

Známka 2:

Žák hovoří v celých větách, ale dopouští se menších gramatických chyb, reaguje na otázky učitele, slovní zásobu má na velmi dobré úrovni.

Známka 3:

Žák při ústním projevu ne vždy hovoří v celých větách, ale otázkám a úkolům většinou rozumí. Slovní zásobu a jazykové prostředky má na průměrné úrovni.

Známka 4:

Žák rozumí jen některým otázkám a úlohám. Jeho ústní projev je nesouvislý, s hrubými gramatickými chybami, slovní zásobu má malou.

Známka 5:

Žák nerozumí položeným otázkám, gramatická i jazyková stránka projevu je velmi slabá, není schopen odpovídat v celých větách.

Učivo

- **jednoduchá sdělení** – oslovení, reakce na oslovení, pozdrav, přivítání, rozloučení, představování, omluva, reakce na omluvu, poděkování a reakce na poděkování, prosba, žádost, přání, blahopřání, žádost o pomoc, službu, informaci, souhlas/nesouhlas, setkání, společenský program
- **základní vztahy** – existenciální (Kdo?...), prostorové (Kde? Kam?...), časové (Kdy?...), kvalitativní (Jaký? Který? Jak?...), kvantitativní (Kolik?...)
- **tematické okruhy** – domov, rodina, bydlení, škola, volný čas a zájmová činnost, osobní dopis, formulář, dotazník, sport, péče o zdraví, stravování, město, oblékání, nákupy, příroda, počasí, člověk a společnost, cestování, sociokulturní prostředí příslušných jazykových oblastí a České republiky
- **slovní zásoba a tvoření slov**
- **gramatické struktury a typy vět, lexikální princip pravopisu slov**

Geografický seminář

Obsahové, organizační a časové vymezení.

Volitelný předmět Geografický seminář je žákům sportovních tříd nabízen v 8. ročníku, žákům nespportovních tříd v 9. ročníku. Časová dotace předmětu je 1 hodina týdně. Tento předmět vychází ze vzdělávací oblasti Člověk a příroda a rozšiřuje učivo zeměpisu. Zaměřuje se zejména na cestovní ruch, významné oblasti cestovního ruchu, významné přírodní a kulturní památky.

Formy a metody práce.

Formy a metody práce se užívají podle charakteru učiva a cílů vzdělávání:

- samostatná práce
- skupinová práce (s využitím map, pracovních listů, odborné literatury, časopisů, internetu)
- exkurze, vycházky
- projekty

Výchovné a vzdělávací strategie pro rozvoj kompetencí

Kompetence k učení:

- žák se učí samostatnému získávání, zpracování a vyhodnocování informací vhodnými metodami
- dokáže vyvodit souvislosti mezi jednotlivými jevy v přírodní i socioekonomické sféře
- učí se správně užívat odbornou terminologii tím, že dbáme na správné užívání geografických termínů
- zadáváme úkoly ve formě problému
- vedeme žáky k analýze jednotlivých situací
- zadáváme vhodná témata k samostatnému zpracování s využitím různých informačních zdrojů.

Kompetence k řešení problémů:

- žák kriticky myslí, dokáže na základě získaných poznatků provést analýzu problému
- navozujeme modelové problémové situace z oblasti fyzicko-geografické sféry
- zadáváme žákům praktické úkoly, týkající se běžných životních situací
- vyvoláváme diskusi k daným tématům

Kompetence komunikativní:

- žák dokáže s využitím správné terminologie ve správné logické posloupnosti formulovat své myšlenky a názory, získané poznatky
- prezentuje výsledky svých pozorování a řešení problémů
- spolupracuje se spolužáky na skupinových úkolech tím, že zadáváme vhodná témata k následné prezentaci či diskusi, úkoly pro skupinovou práci
- klademe otázky, které vedou žáky k obhájení jejich názoru

Kompetence sociální a personální:

- žák dokáže aktivně pracovat ve skupině
- zapojuje se do dělby práce a následné kooperace
- respektuje názory druhých

Kompetence občanské:

- pozná problémy obyvatel jiných částí světa, pochopí nutnost humanitární pomoci
- prohloubí svůj vztah k České republice jako své vlasti tím, že uskutečňujeme zeměpisné exkurze, klademe otázky, zabývající se danými tématy

Kompetence pracovní:

- žák získává informace pozorováním, matematickými výpočty, měřeními
- používá různé typy materiálů – texty, mapy, grafy, diagramy
- při práci dodržuje stanovená pravidla, zachází šetrně se svěřenými pomůckami, dbá na čistotu svého pracovního prostředí

Historický seminář

Volitelný předmět historický seminář se vyučuje v 8. ročníku sportovních tříd podle zájmu žáků 1 hodinu týdně. Seminář svým obsahovým zaměřením vychází z oblasti Člověk a společnost, je úzce provázán s dějepisem.

Cílem semináře je:

- prohlubovat znalosti z dějepisu
- naučit se chápat události (i současné) jako výsledek historického vývoje
- Podnítit zájem o vlastní historii a historii místa, kde vyrostli
- Procvičovat vyhledávání informací, porozumění a chápání souvislostí
- Procvičovat práci s interaktivní tabulí, dataprojektorem, encyklopediemi, slovníky, obrazovými materiály...
- Blíže se seznámit s důležitými konflikty a událostmi 20. a 21. století a pochopit jejich dosah do současnosti

Témata se vybírají dle zájmu a aktuálnosti.

Cvičení z českého jazyka

Charakteristika předmětu:

Vyučovací předmět je volitelný a vyučuje se v 9. ročníku s časovou dotací jedné hodiny týdně. Předmět tematicky vychází z předmětu český jazyk. Cílem je prohloubení jazykových znalostí a dovedností získaných v předcházejících ročnících a úspěšné složení přijímacích zkoušek z českého jazyka na střední školy. Předmět je zaměřen na žáky s jazykovým nadáním. Ve výuce jsou využívány nejen klasické metody, ale také skupinové práce, práce s jazykovými příručkami, samostatné řešení obtížnějších jazykových jevů.

Učivo

Jazyková výchova

Jazyk

- jazyky slovanské
- rozvrstvení národního jazyka
- pravopisné jevy
- slova jednoznačná, mnohoznačná
- synonyma, antonyma, homonyma
- odborné výrazy

Tvarosloví

- slovní druhy
- jména a jejich druhy a tvary
- psaní velkých písmen

Skladba

- věta jednočlenná, dvojčlenná, větný ekvivalent
- větné členy
- souvětí podřadné a souřadné
- vsuvka

Literární výchova

- literární útvary
- základní básnické pojmy
- literatura období humanismu a renesance
- J.A. Komenský
- W. Shakespeare
- literatura období romantismu
- K.H. Mácha
- realistická literatura
- K.J.Erben, J.K.Tyl, B. Němcová, K. H. Borovský
- literatura přelomu 19 a 20. století
- A.S.Machar, A.Sova, P.Bezruč, J. Wolker
- česká literatura 1.pol. 20. století
- K.Čapek
- česká literatura 2.pol:20.stol.
- samizdat, exil

Cvičení z matematiky

Cvičení z matematiky se vyučuje v 9. ročníku jako volitelný předmět 1 hodinu týdně. Vzdělávání ve Cvičení z matematiky je zaměřeno na prohloubení základního učiva, na použití matematiky v reálných situacích, další rozšíření matematických pojmů, postupů, na rozvoj abstraktního a exaktního myšlení, na logické a kritické usuzování.

Učivo

Rozvíjení základního učiva.

- racionální čísla
- procenta
- přímá a nepřímá úměrnost
- mocniny
- řešení lineárních rovnic a jejich soustav, slovní úlohy
- obsahy a obvody obrazců
- povrchy a objemy těles
- konstrukční úlohy

Lomený výraz.

- početní operace s lomenými výrazy
- složené lomené výrazy

lineární rovnice s neznámou ve jmenovateli

Domácnost

Předmět je zařazen do devátého ročníku s dotací 1 hodina týdně. Má výrazným způsobem formovat přípravu žáků na rodinný život, podílet se vyjádření postojů ke zdravému způsobu života, pozitivně ovlivnit jejich vztah k praktickým činnostem a k práci a vytvářet podmínky pro životní a profesní orientaci žáků.

Sportovní a pohybové aktivity

Vyučovací předmět je volitelný a vyučuje se v 7.ročníku s časovou dotací jedné hodiny týdně. Předmět navazuje na tělesnou výchovu. Cílem je rozšíření sportovních dovedností zvláště pak míčových her a atletiky, prohloubení zájmu o sportovní aktivity.

Základy administrativy

Základy administrativy se vyučují v 8. ročníku jako volitelný předmět 1 hodinu týdně. Tento volitelný předmět poskytuje žákům prostředek k racionalizaci práce při studiu i v zaměstnání. Žáci se naučí psát na klávesnici desetiprstou metodou a seznámí se se základy stylizace a úpravy úředních a osobních dopisů. Výuka je prováděna na PC.

Užité výtvarné činnosti

Seminář Užité výtvarné činnosti se vyučuje v 9. ročníku jako volitelný předmět s dotací 1 hodina týdně.

Těžištěm práce v semináři jsou praktické výtvarné činnosti. Cílem je rozvíjet výtvarné vnímání, myšlení a fantazii různými způsoby výtvarného vyjadřování a využití netradičních technik, pro které není v hodinách výtvarné výchovy dost prostoru.

Technické praktikum

Předmět technické praktikum se vyučuje jako volitelný předmět v 9. ročníku s časovou dotací 1 hodina týdně. Výuka probíhá ve školní dílně nebo třídě. Předmět je zaměřen na získání a prohloubení praktických dovedností v oblasti základů technického kreslení, práce se dřevem a kovem.

Domácnost

Charakteristika předmětu

Volitelný předmět Domácnost je vyučován v 9. ročníku s časovou dotací 2 hodiny týdně. Vychází ze vzdělávací oblasti Člověk a svět práce. V rámci předmětu žák získává znalosti z oblasti racionální výživy, základních hygienických požadavků na přípravu pokrmů a udržování kuchyňských potřeb a vybavení. Zvládá nákup žádoucích potravin dle jídelníčku a naučí se potraviny zpracovávat různými způsoby. Získá znalosti základů stolování, naučí se správnému užívání skla, příborů a použití různých typů nádobí. Volitelný předmět Domácnost má vazbu na EVVO (výživa jako součást zdravého životního stylu), jeho součástí je také Mediální výchova (využití televizních pořadů o vaření, internetu). Do tohoto předmětu se také promítají prvky Přírodopisu (1. pomoc).

Učivo:

Vedení domácnosti

- rozpočet, materiální vybavení, hygiena, bezpečnost
- systém domácích prací, dělba práce

Potraviny a výživa

- výběr, nákup a skladování potravin
- zpracování potravin
- základní postupy při přípravě pokrmů
- sestavování jídelníčku

- racionální výživa a moderní technologie

Kultura stolování

- úprava stolu pro různé příležitosti
- obsluha u stolu

První pomoc

- základní poznatky o první pomoci při úrazech v kuchyni (opaření, popálení, různé rány)

5.4 Školní vzdělávací program školní družiny

Školní družina při ZŠ Dětská 915

Hygiena a bezpečnost v ŠD

- ŠD při ZŠ Dětská naplňuje tři oddělení ŠD do počtu 25 žáků, s možností mimořádně poskytnout čekání na první spoj /příchod rodičů/ do celkového počtu 28 žáků, v oddělení může být maximálně 5 zohledněných žáků s reedukací
- oddělení družiny prostorově využívá k odpočinkové činnosti část dvou tříd v přízemí a k estetickému vytváření využívá vlastní stoly a lavice ve třídách. Podlahovou krytinou na oddech žáků slouží koberec, ostatní plocha – PVC
- prostor ŠD je vybaven umývadlem, odpovídajícím zářivkovým osvětlením, koberec pravidelně vysáván a PVC myté mokrou cestou, místnost je pravidelně větrána okny
- skladba zaměstnání je tvořena každoročně s ohledem na rozvrh jednotlivých ročníků a přizpůsobena ostatním zájmovým kroužkům a mimoškolním zájmovým útvarům dojíždějících žáků
- při ranní docházce ve větší míře využívají zvláště mladší žáci odpočinku na žíněnce a koberci, volí klidové aktivity – společenské hry, vyprávění, malování . Starší žáci se mohou samostatně připravovat na výuku, opakovat učivo, číst si.
  - Vychovatelka dbá na dostatečné stravovací návyky a konzumaci při obědech ve školní jídelně s ohledem na jídla, která žáci odmítají /po dohodě s rodiči/. Pití na odpolední ŠD si žáci přinášejí sami
- do klidového režimu po obědě je denně zahrnut odpočinek s četbou nebo poslechem, beseda – Kruh pravdy a pohody, výtvarná nebo hudební chvilka. Zájmová činnost je specifická pro jednotlivá oddělení s ohledem na věkové kategorie dětí.ŠD využívá školní pozemek se zahradou, sportovní halu v obci, pořádá pravidelné vycházky do okolí, přizpůsobené výuce a času odchodu žáků
- lékárna pro první pomoc je umístěna ve sborovně,kabinetu 1.st a je přístupna k ošetření v dopoledních i odpoledních hodinách, telefonní čísla rodičů v případě úrazu jsou vyvěšena na nástěnce ŠD pro okamžité informování rodičů o úrazu žáka, vychovatelka aktivně ovládá ošetření žáka a je zdravotně proškolená

- žáky 1. třídy vyzvedává vychovatelka po skončení 4. vyučovací hodiny a odchází společně na oběd do školní jídelny. Děti z 2,3,4 popř. 5 ročníků, dochází do jednotlivých oddělení sami. Na počátku školního roku jsou žáci poučeni o bezpečnosti a společenských normách v ZŠ, ŠD, ŠJ, na zahradě, při společných vycházkách a akcích. O poučení je veden záznam v přehledu VVP. V případě úrazu jsou žáci opětovně poučeni o prevenci bezpečnosti.
- ŠD má zpracován a každoročně obnovován řád ŠD, používá roční plán ŠD, vychovatelka spolupracuje na plánu školy a přizpůsobuje se školním akcím
- k bezproblémovému chodu ŠD je třeba vést žáky jednotlivých ročníků k příznivému sociálnímu klimatu, vzájemnému respektu, přátelskému vztahu ke spolužákům a pracovníkům školy, naučit je asertivně řešit konflikty – bránit se šikaně a patologickým jevům /kruh pravdy a pohody/, vychovatelka je nápomocna při řešení problémů žáků
- vychovatelka spolupracuje s rodiči na konzultacích, SRPŠ a je seznámena s preventivním programem ZŠ o šikaně a ochraně zdraví

Ekonomické a personální podmínky

Ekonomické:

- spotřeba tepla a světla je hrazena zřizovatelem v rámci rozpočtu obce pro ZŠ, spotřební materiál na výrobky používají žáci vlastní /nůžky, tužky, lepidla, pastelky, atd./, pro prezentaci školy a družiny je hrazen z neinvestičních nákladů
- prostředky na mzdu vychovatelky sleduje a každoročně přehodnocuje dle stavu žáků v ŠD ředitelka školy, prostředky jsou poskytovány krajským úřadem
- úhrada neinvestičních nákladů žáka ve ŠD je ošetřena vyhláškou ZŠ. Platba činí 100 Kč za žáka/měsíčně. Platba je vybírána bezhotovostně na účet školy.
- Sociálně slabé rodiny mohou být od plateb osvobozeny na základě podané žádosti ředitele školy.

Personální :

- vychovatelka ŠD : splňuje ÚSO vzdělání pedagogického směru obor vychovatelství, zařazena dle kategorizace, každoročně se podílí na akreditovaných kurzech a programech

dalšího vzdělávání pedagogů, využívá samostudium dle zákona č. 563/2004 Sb. k vlastnímu rozvoji v oboru a tvorbě ŠVP pro ŠD

- dle možností vede zájmové kroužky žáků dle vlastní specializace a osobního zaměření (např. nácvik na vystoupení Vánoce, Den matek.../
- v případě onemocnění učitele je vychovatelka schopna zajistit potřebné suplování
- vychovatelka podporuje všeobecný rozvoj žáků ve všech složkách vývoje, na základní škole, velice úzce spolupracuje s učiteli a rodiči.

Cíle ŠD a kompetence

Cíle

- vycházejí z obecných cílů vzdělávací soustavy § 2, odst.2 Školského zákona, navazují na cíle, stanovené školním ŠVP vlastní ZŠ

1. Probouzet v žákovi kladný přístup ke škole v ke vzdělání, naučit jej rozlišovat čas práce a čas odpočinku a relaxace. Rozvíjet jeho osobní přístup ke získávání nových vědomostí pro jeho osobní všeobecný rozhled -umožnit osvojení si strategie učení a motivovat pro celoživotní učení, podněcovat k tvořivému myšlení, logickému uvažování a řešení problémů, -pomáhat rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi

2. Výrazně motivovat nabízené zájmové činnosti a rozvíjet praktické dovednosti v zájmových činnostech, naučit vztahu k vlastnoručně vytvořenému výkresu, výrobku či naučené písni, využívat dětské zvědavosti k samostatnému myšlení a tvoření vlastních prací, naučit uvědomění si vlastní práce a citu k vytvořené věci, zhodnotit svou činnost a uvědomit si sebe, svůj čas na práci a odpočinek, své chování a své postoje /psychohygienu

3. Naučit žáka správným zásadám chování ke spolužákům a vrstevníkům

- oslovování a zdravení, žádost o pomoc ve škole nebo při práci, nevyvolávat konfliktní situace, pomoc staršího mladšímu při činnostech
- samostatné řešení problému, vytvoření postoje k problému
- rozvíjet kamarádství, rozpoznání lidí ve třídě, skupině, družině

- vést ke komunikaci
- rozvíjet schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých
- vést k toleranci ke spolužákům jiné kultury, bez předsudků o společenských vrstvách a majetku

4. Naučit žáka správnému chování k pedagogům a ostatním dospělým

- oslovování a zdravení a poznat rozdíl od zdravení známých a dětí, žádost o pomoc ve škole při doučování, nezvládání učiva nemoci, zdravení
- oslovování a etika při jednání s příchozími do školy zajištění formou besed
- rozpoznání špatného člověka, předcházení a prevence před vlastním ohrožením, využití preventivního protidrogového programu a šikany formou socializačních her a Kruhu pravdy a pohody
- vést k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a hodnotám
- vytvářet potřebu projevu pozitivních citů, rozvíjet vnímavost a citové vztahy k lidem

5. Vést žáka aktivně ke vztahu k vlastnímu zdraví, zdravému prostředí ve společnosti a přírodě

- učit žáky aktivně chránit zdraví a být za ně zodpovědný
- účastnit se školního programu v oblasti environmentální výchovy
- vysvětlovat neznalé či nepochopené pojmy /ekologie apod./
- využívat akcí preventivního programu proti šikaně a protidrogového programu
- využívat vycházek a výletu do okolí k monitoringu skládek, hledání zdravého prostředí pro živočichy a rostliny
- poskytnout možnost účastnit se školy v přírodě, kterou pořádá ZŠ ve spolupráci se ŠD

Kompetence

– jsou utvářeny v celém průběhu celého období navštěvování školní družiny od 1. třídy

- k učení – žák pochopí nutnost přípravy na vyučování, aktivně se účastní didaktických her a výukových programů na PC při PNV, v rámci sebevzdělávání samostatně čte a třídí informace, používá encyklopedie, Internet a zdokonaluje se v problémových předmětech /PNV a Sebevzdělávání/
- komunikativní – žák je schopen vyjádřit své myšlenky, poznatky, názory v souvislém ústním projevu, naslouchá ostatním spolužákům a pedagogům a zapojuje se do diskuze /Kruh pravdy a pohody, Diskusní fórum, besedy/
- sociální a personální – podílí se na utváření příjemné atmosféry ve skupině, přispívá k upevnování dobrých mezilidských vztahů, v případě potřeby poskytne pomoc nebo o ni požádá /Kruh pravdy a pohody, Socializační hry, besedy/
- občanské – respektuje přesvědčení druhých lidí, odmítá útlak a hrubé zacházení, chápe základní principy zákonů a společenských norem, je si vědom svých práv a povinností /seznámení s řádem ZŠ a ŠD, Úmluvou dětských práv spojenou s povinnostmi/, chrání a oceňuje a podílí se na kulturním a historickém dědictví a aktivně se zapojuje do kulturního života /besedy o státních svátcích, významných dnech, Den otevřených dveří ZŠ, vánoční vystoupení, den matek, vstup prvňáků do ZŠ a odchod žáků 5. ročníku/, chápe základní ekologické souvislosti a environmentální problémy /Den Země, třídění druhotných surovin, společný sběr starého papíru, Zdravé zuby, Besedy o hadech, ještěřech a dravcích/
- pracovní – používá bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, pracuje kvalitně s výhledem nejen na funkčnost i citový výsledek výrobku, využívá svých získaných zkušeností v zájmu vlastního rozvoje a přípravy na povolání /pracovně-technická činnost a Kroužek Šikovné ruce /, v oblasti využití počítačové techniky se zapojuje do přípravy na vyučování formou opakování nabytých vědomostí využitím školních výukových programů, umí zadat jednoduché vyhledávání na Internetu /od 2.roč./

Přehled zájmových činností

Estetická – výtvarná, hudební, literární

Pracovně – technická

Sportovní a turistická

Odpočinkové a relaxační činnosti

Odpočinek a hry s hračkami na koberci

Relaxační cvičení –cvičení na velkých rehab.míčích.

Poslech četby- vychovatelka, nebo poslech pohádek MC,CD s odpočinkem

Pobyt venku na školní zahradě,hřišti,vycházky do okolí ZŠ

Přehled zájmových kroužků ŠD

- turistický
- keramický
- folklórní
- baseball
- sportovní a pohybové aktivity
- pěvecký

6. Hodnocení žáků a autoevaluace školy

6.1 Hodnocení žáků

6.1.1 Zásady hodnocení průběhu a výsledků vzdělávání

Předpokladem úspěšného plnění vytyčených cílů školy v oblasti hodnocení vzdělávacích výsledků žáků je, aby každý žák dostával dostatečný prostor ke **zvládnutí a osvojení učiva**. Dobrému zvládnutí učiva napomáháme v první řadě činnostními způsoby učení, spojenými s hovorem žáků a komunikací mezi žáky a učitelem i žáky mezi sebou. Při probírání nového učiva dbáme na to, abychom ho dobře propojili s učivem předcházejícím, na které nové učivo navazuje. Takové myšlenkové operace (propojení předcházejícího a navazujícího) není většina žáků schopna, zvláště ne v mladším školním věku. Tento fakt je třeba brát stále na zřetel. Provázanost učiva žákům velmi pomáhá při osvojování nového učiva a dosahování očekávaných výstupů. Žáky průběžně informujeme, proč se určité látce učí. Neočekáváme, že žáci sami pochopí, proč se čemu učí. Neznalost cíle, smyslu a tápání žáků nepovažujeme za pozitivní motivační faktory. Usilujeme o to, aby vazba mezi předcházejícím a navazujícím učivem byla analogická. Po upozornění na analogii (obdobnost) přijímají žáci novou látku snadněji a důkladněji. Žáky směřujeme ke „znovuobjevování“ poznatků, k úvahám nad činnostmi obdobnými s těmi, které jim byly předloženy u látky předešlé.

Upřednostňujeme **pozitivní hodnocení** žáků, a to nejen při prověřování vědomostí, ale v celém procesu učení. Při výuce žáky co nejvíce chválíme, dbáme na pozitivní ladění hodnotících soudů. Pomáháme žákům předcházet chybám, dodáváme jim důvěru v jejich schopnost předkládané učivo dobře zvládnout a povzbuzujeme je. S žáky jednáme tak, aby neměli strach vyjádřit svůj názor. Pozitivně přijímáme i nesprávné závěry žáků, dáváme jim prostor pro otázky, trpělivě žákům odpovídáme a věnujeme jim individuální pozornost. Pomocí často zařazované činnostní **zpětné vazby** zjišťujeme případné nedostatky žáků hned v zárodku a průběžně je odstraňujeme.

Na chyby upozorňujeme žáky včasné, bezprostředně, vstřícně, přátelsky a důsledně. Vyhýbáme se zaujatosti, nahodilosti či opožděnému hodnocení. Dbáme, abychom v žácích nevytvářeli pocit, že si nemohou ve svých úsudcích věřit nebo že jsou horší než jejich spolužáci. Umožňujeme průběžně žákům poznání, že chyba se může vyskytovat v každé lidské činnosti, může mít však pro člověka různé následky podle její závažnosti. Žáky vedeme přes **sebehodnocení** a **samokontrolu** k dovednosti něco provést dokonale – bez chyby – a v přiměřeném čase. S chybou pracujeme tak, aby vyzývala žáka k většímu soustředění na plnění úkolu, k důslednější kontrole své práce, k sebezpoznání svých schopností.

Žáky hodnotíme nejprve při činnostech, při kterých máme možnost sledovat, jak pracují. Oceňujeme jejich snahu, pozornost, hodnotíme vyjadřování závěrů, oceňujeme jejich nápady. Každé upozornění na klady určitých žáků, pomáhá odstraňovat drobné nedostatky druhých žáků. Pozitivně laděná **průběžná hodnocení** a prožité pocity úspěchu při činnostech motivují žáky k učení, posilují jejich sebedůvěru a vedou je k vnitřnímu uspokojení. Tyto faktory mají pozitivní vliv na rozvoj klíčových kompetencí a na dobré osvojení učiva žáky.

Směřujeme k tomu, aby v době písemných nebo ústních hodnocení žáků, zvládalo co nejvíce žáků učivo zcela bezpečně. Ústní hodnocení, klasifikace i písemná hodnocení mají v průběhu základního vzdělávání funkci rovněž **výchovnou a motivační**.

Úkolem učitele je udržet, popřípadě vzbudit zájem žáků o učení, umožnit všem žákům osvojit si základní učivo potřebné pro další vzdělávání a pomoci všem žákům zformovat základy pro utváření a rozvoj klíčových kompetencí.

Žáci jsou o způsobech a kriteriích hodnocení informováni a uvědomují si, čemu se učí a proč, vědí přitom, jaké činnosti zvládli, vědí co umí, co se po nich požaduje, z čeho mohou být zkoušeni. Prověřování vědomostí není stresovou situací nebo dokonce trestem, ale možností ukázat, co se naučili, možností využít svých poznatků při řešení předložených úloh, otázek a úkolů, možností jak získat dobré hodnocení, pěknou známku. Dobrý výsledek posiluje jejich sebedůvěru a motivuje je pro další činnosti a poznávání.

6.1.2 Zásady a pravidla pro sebehodnocení žáků

- V jednotlivých učebních oblastech předem stanovíme a žákům sdělíme základní učební požadavky. Jasně formulujeme, jaké dovednosti si žáci mají osvojit, čemu se mají naučit. Žáky upozorňujeme, jaké činnosti nebo pokusy budou provádět, o čem budeme hovořit.
- Žákům předkládáme reálné a dosažitelné cíle, a tak vedeme žáky k bezchybnosti a poctivosti.
- Žákům **důvěřujeme** a sebehodnocení nepovažujeme za příležitost k podvádění. Díky zpětné vazbě mají učitelé i žáci přehled o tom, co a jak již zvládli. Takto vedení žáci nemají potřebu podvádět – podvádění pro ně ztrácí smysl, jelikož nevede ani k prožití pocitu úspěchu ani k cíli, kterým je dosahování co nejlepších výsledků.
- Žáky vedeme k tomu, aby si do svých učebních materiálů zaznamenávali to, co už dobře ovládají. Na základě takto provedeného sebehodnocení žáků mohou učitelé následně přistupovat k individuálnímu řešení jejich problémů a nejasností.
- Používáme činností přístupy a metody učení, které umožňují žákům odhalovat chyby, hned je opravovat a brát si z nich poučení. Žákům tak průběžně umožňujeme uvědomění, co z probíraného učiva již ovládají.
- Žákům umožňujeme vyjadřovat své myšlenky, názory a prezentovat své vědomosti. Nejdříve dáváme příležitost projevit se žákům, kteří se v daném učivu orientují jako první. Na jejich příkladě si ostatní žáci nejlépe uvědomí vlastní stupeň poznání.
- Předkládáme žákům ukázky správně vypracovaných úkolů různé obtížnosti a upřesňujeme, co požadujeme na výborné ohodnocení a co je hodnoceno již jako chvalitebně. Žáci potřebují vědět, jakou náročnost úkolů mají k určitým ohodnocením zvládat. Stejně stanovíme ukazatele při hodnocení písemném bez klasifikačních stupňů. Žák potom ví, k čemu ve svém snažení směřuje a je mu tak dána možnost sebehodnocení.
- Dodržujeme zásady a pravidla pozitivního hodnocení.
- Dbáme na individuální přístup k hodnocení žáků s SPU. Přihlížíme na závažnost a stupeň SPU, hodnotíme dle IVP.

6.1.3 Pravidla prověřování vědomostí formou prověrek a zkoušení

Před zadáním jakékoli prověrky nebo testu zvažujeme, zda:

- má hodnotit naučení určitým poznatkům,
- má diagnostikovat učební problémy.

U otázek, úloh, testů, diktátů aj., uváděných v učebnicích, předem posuzujeme jejich vhodnost pro žáky určité třídy. Při vymýšlení otázek nebo při úpravě jejich znění je vhodné, aby je překontroloval ještě jiný učitel, a to kvůli porozumění formulaci otázek žákem i kvůli

posouzení jejich jednoznačnosti. Dbáme na to, aby znění úkolů a otázek bylo jasné, aby při zjišťování vzdělávacích výsledků nedocházelo k záměně nepochopení zadání za neznalost.

Při prověřování vědomostí:

- prověřujeme a hodnotíme to, o čem víme, že jsme žáky učili a naučili;
- dbáme, aby příklady, diktované věty nebo testy určené k hodnocení žáků obsahovaly jen to, co bylo s žáky dostatečně procvičeno;
- dbáme, aby zadání úloh bylo věku a indiv. schopnostem žáků přiměřené tj. formulované tak, aby mu žáci určitého věku mohli dobře porozumět, aby o úkolu měli již nějaké povědomí, aby se již s podobným úkolem někdy setkali;
- ústní zkoušení vedeme tak, abychom při něm zjišťovali, co žák umí, ne to, co ještě neumí;
- písemnou práci na závěr určitého celku nezasíláme předčasně, ale až když žáci svými projevy prokazují, že jsou na písemnou práci vybaveni vědomostmi;
- při prověřování učiva probíraného před delší dobou ho s žáky nejprve nějakou formou zopakujeme, a to alespoň krátce a v několika po sobě jdoucích hodinách;
- při celkovém hodnocení žáka bereme v úvahu a hodnotíme i pokrok, jaký žák za určité období udělal a jaká byla jeho snaha k odstranění nedostatků;
- všechna hodnocení vyjadřujeme jako objektivní informaci povzbudivého charakteru.
- u žáků s SPU dbáme na hodnocení podle IVP

Každý žák je vybaven více či méně odlišnými individuálními předpoklady pro učení, jako jsou nadání, úsudek a píle. Za pomoci činnostních přístupů, diferenciací a v neposlední řadě pozitivního hodnocení se snažíme ve vzdělávání dosáhnout toho, aby všichni žáci zvládali základní učivo. Někteří žáci při činnostech a samostatném plnění úkolů prokazují mnoho schopností např. aplikovat, objevovat, provádět analýzu aj., některým naopak trvá déle, než dojdou k zvládnutí učiva.

Závazné formy hodnocení:

1) Průběžné hodnocení žáka

Alespoň 2 x v průběhu každého pololetí je žák hodnocen ze všech povinných vzdělávacích předmětů. V tomto období učitel intenzivněji spolupracuje s rodiči – jinak rodiče mají právo na poskytování informací kdykoli během pololetí.

1) Vysvědčení resp. výpis z vysvědčení

Hodnocení žáka na vysvědčení musí vystihnout úroveň, které dosáhl žák v daném pololetí školního roku ve všech vyučovacích předmětech.

2) Výstupní hodnocení

Výstupní hodnocení vydáváme žákům v závěru klasifikačního období 1. pololetí posledního ročníku školní docházky, popř. v 5. a 7. třídě, kdy žáci odcházejí na výběrové školy. Obsahuje vyjádření o možnostech a nadání žáků, předpokladech pro další vzdělávací dráhu, o chování v průběhu povinné školní docházky, o osvojování klíčových kompetencí, případně další významné skutečnosti ovlivňující vzdělávání žáků.

Podrobná pravidla pro hodnocení žáků jsou zpracována v Klasifikačním řádu školy, který je součástí Školního řádu a byl schválen Školskou radou 11.6. 2007. Školní řád je v souladu s ustanoveními zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) a s vyhláškou č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky. Nabyt účinnost 1.9. 2007.

6.2 Autoevaluace školy

Hlavním cílem je zhodnocení stavu – tj. zjištění, jak funguje školní vzdělávací program, škola, jaké je prostředí školy, v němž se realizuje výuka. Tyto informace slouží jako zpětná vazba, jejímž prostřednictvím jsou vyvozovány kroky vedoucí ke zkvalitnění procesu výuky a školního vzdělávacího programu.

1. Oblasti autoevaluace

- materiální, ekonomické, hygienické a další podmínky ke vzdělávání
- průběh vzdělávání
- výsledky vzdělávání
- školní klima a vzájemné vztahy s rodiči a ostatními subjekty
- řízení školy, kvalita personální práce, kvalita dalšího vzdělávání pedagog. pracovníků
- soulad realizovaného ŠVP s RVP pro základní vzdělávání

2. Cíle a kritéria autoevaluace

Cílem je zajistit aktuální informace o stavu školy a tím získat podklady pro plánování a realizaci dalšího rozvoje školy.

Kritéria autoevaluace jsou stanovována pro jednotlivé dílčí cíle, které si škola stanovuje na každý školní rok.

3. Nástroje autoevaluace

a) velká pozornost je věnována klimatu školy; pro vyhodnocení tohoto bodu platí především tato kritéria:

- Identifikují se žáci a personál se školou, jsou na ni hrdí?
- Je přijímání rodičů a návštěvníků vstřícné?
- Hraje vedení školy pozitivní úlohu při budování dobré atmosféry ve škole?
- Charakterizuje práci školy na obou stupních smysl pro férovost a spravedlivost?
- Je morálka žáků a personálů vysoká?

- Jsou dobré vztahy mezi pracovníky, mezi pracovníky a žáky a mezi žáky navzájem?
- Jsou požadavky pracovníků na kázeň žáků (ale i vlastní) vysoké, ale přiměřené?
- Je prostředí školy příjemné a bezpečné?

b) rozbor dokumentace školy

c) rozhovory s učiteli, rodiči (zákonnými zástupci)

d) dotazníky pro rodiče , žáky, učitele, schránka důvěry

e) Testy SCIO -

SCIO testy zadáváme v 5. a 9. ročnících v nichž děti nejvíce základní školu opouštějí. Testy zpracovávají nezávislí odborníci a vyhodnocují je v porovnání s republikovými výsledky.

Takto zajišťujeme zpětné vazby, korigování nesprávností, popř. úprav v koncepci školy.

f) hodnocení práce pedagogů.

- Výuková oblast

- hospitace (metody práce, nápaditost, hlavní cíle...)

- klasifikace a hodnocení žáků

- úroveň žákovských prací (sešity, výkresy, výrobky...)

- srovnávací prověrky, testy

- Výchovná oblast

- přístup k dětem, obětavost, autorita

- respektování poruch učení

- dbaní na vnitřní řád (mj. i dozory)

- prostředí (pořádek, výzdoba)

- Administrativa

- úroveň dokumentace (přesnost, včasnost)

- včasnost a přesnost plnění úkolů

- Organizace školy

- vedoucí metodických orgánů

- kabinety a funkce

- Jednání s rodiči

- Třídní učitel
  - vztahy v kolektivu třídy, ovlivňování, prevence problémů
  - fungování vnitřního řádu školy
  - vzhled třídy
  - úroveň čtvrtletního a pololetního hodnocení třídy (popř. výstupního)
  - sledování vývojových poruch
  - oficiální dokumentace třídního učitele
- Vztahy na pracovišti
- Další hlediska
  - sebevzdělávání, rozšiřování kvalifikace
  - granty, projekty, pedagogická tvořivost
  - ochota, obětavost, nápady, iniciativa (mj. akce mimo výuku a školu, soutěže...)
  - reprezentace školy (soutěže, akce mimo školu)

4. Časové rozvržení autoevaluační činnosti

- hospitační činnost (v průběhu celého školního roku)
- sebehodnocení práce učitelů a hodnocení ředitelem školy za uplynulý školní rok (začátek šk. roku)
- projednání struktury vlastního hodnocení školy s pedagog. radou – plán práce (§ 9 vyhlášky č. 15/2005 Sb.) (do konce září)
- dovednostní testy žáků – SCIO (zadávání- na podzim šk. roku, vyhodnocení – na jaře šk. roku)
- mapa školy (dle potřeby)
- srovnávací prověrky (průběžně po celý školní rok)
- dotazníky na klima školy (1x za 2 roky)
- rozhovory s učiteli, rodiči a žáky, výstupy z jednání školské rady (průběžně)
- vnímání školy okolím a prezentace školy (průběžně)